The University of Jordan
THE LIBRARY

הצפה

ב״ה, יום שישי, כ״ג ניסן תשל״ו (23.4.1976)
שנה ל״ח — גליון 12209 — המחיר 2.50 ל״י

בטאון התנועה העולמית של המזרחי והפועל המזרחי
מייסד ועורך ראשון: הרב מאיר בר־אילן ז״ל

רבות כבדים נמשכים בלבנון

..., 22 (עיר, יופייט ס״א) ... 16 אנשים נהרגו ו... פצעו היום בהתקפה ה... מפורה לבירות בחי... ית. פגזים עם שבהם ... נפגעה.

... לשפה חירום שהוקמה ... ואים מתנדבים ורים ב... אסלמית גבהה נמסר. ב... 100 אנשים נפצעו ש... ה ארטילרית. כרביה ה... אורחים. ... יתור של הפלאנגות ה... סרת. כי פגזים שנפלו ב... הסמוכה גרמו נז... ונפצעו שמשה. ... הצה מפורה ה... שפה שהעצרים —

טול הסיכוי למאבקים משותפים מצד הסורים והמחבלים להשיב את ה־שיום על כנו — הציעו שצרפת תי־טול חלק בהבטחת השלום בלבנון. תחנת הפלאנגות בשרה בי הורם ארנה, השגריר הצרפתי בלבנון, נסע למדינה כדי לדון באפשרות ש. שגרירות צרפת מסרה לעומת זאת, כי מדובר בביקור פרטי בהחלט. התגות השידור מרה בי אדגוך קי־בל הוראות להמשיך במאמציו של השליח המיוחד זורז גורס, וגסע לדמשק בדי לדון ב„תוכנית במחוז" במסגרתה יופעלו כוחות צרפתיים ליבין כוחות סוריים כדי להבטיח את הבטחון". דיפלומטים יודעי דבר תיארו ידי־עה זו כבדותה, והשגרירות הצרפ־תית הכחישה כי ניתנו הוראות כ־אלה לשגריר ארגוה.

משקיפים פוליטיים אמרו כי ה־ידיעה עשויה להוות נסיון של ה־נוצרים לעכב את ההליכים, על ידי הסחת הדעת לשאלות חדשות, כבל שיהיו בלתי מתקבלות על הדעה. בעוד נראה כי המנהיגים הפולי־טיים של לבנון עומדים על סף מבוי סתום גישה, נמשכו ההפגזות, הצליפות ומעשי ההרג. 14 אנשים נפצעו כאשר פגזי תותחים הומטרו על נמל התעופה של בירות, וגרמו לנזקים למסוף־תובלה. בו בזמן התכנסה הוועדה הצבאית הסורית־פלשתינית־לבנונית לשלוש שעות ומחצה, ודנה במאמצים ל־הבטיח את הפסקת האש.

המלחמה עלולה לסבך את המעצמות הגדולות

קיסינג׳ר אמר כי מלחמת האזר־חים בלבנון עלולה לסבך את ה־מעצמות הגדולות, אם הקרבות יתפשטו מעבר לתחום המדינה. הוא הבהיר במסיבת העתונאים כי אין סכנה מידית למעורבות סובייטית בלבנון, אך מעורבות בזאת תיתכן אם יתרחב הסכסוך. הוא צ״ין כי ייפגש בשבת בלונדון עם השליח המיוחד ללבנון, דין בראון. בראון יטוס לוושינגטון ל־התייעצויות אחרי הפגישה בלונדון, ולאחר מכן ישוב לבירות כדי ל־המשיך במאמציו, עד אשר יגיע לשם השגריר האמריקאי החדש פרנ־סיס מלוי.

אין שינוי בעמדת ישראל כלפי אש״ף

מאת סופרנו המדיני בירושלים

רמזו של הנשיא פורד שמדיניות ישראל כלפי אש״ף איננה זהה לגי־סתה הרשמית ויש אפשרות ל־שיחות בין אש״ף לישראל — עור־רה הפתעה בחוגים מדיניים בירוש־לים. החוגים הללו אמרו כי אין שינוי בעמדתה העקרונית של ישר־אל שלפיה אש״ף איננו פרטנר ל־מו״מ כשיש שהוא מתבסס על האמ־נה הפלשתינית שעיקרה חיסול ישראל כמדינה.

יש להבין את דבריו של פורד בענין זה בהבעת תקוה לעתיד, ש־אם יהיה הסכם בלילי, אפשר יהיה להגיע להדברות עם אש״ף.

ארה״ב מוכנה להוזיל מחיר ה„הוקים" לירדן

וושינגטון, 22 (עיר) — ארה״ב הציעה להפחית ב־300 מיליון דולר את המחיר שדרשה תמורת מערך הגנה אווירית לירדן, אמרו היום מקורות ממשלתיים יודעי דבר.

הם מסרו כי המערך נועד לכלול 14 סוללות „הוק" בנות 18 טילים כל אחת ו־100 תותחי נ. מ. מדגם „וולקן".

לירדן ולסעודיה — האמורה לממן את העיסקה — נאמר כי אפשר יהיה להפחית את המחיר מ־800 מיליון דולר ל־500 מיליון דולר, אם יצומ־צמו פריטים כגון איתורים, התחזוקה הלקי חילוף, אמרו המקורות.

ראש ממשלת ירדן זאיד ריפאעי אמר לאחרונה בראיון בעתון, כי ממשלתו מתכננת לרכוש את מערך ההגנה האנטי־אוירי שלה מבריה״מ, משום שארה״ב כמעט הכפילה את המחיר לכדי 800 מיליון דולר, וכי סעודיה לא הסכים לשלם את המחיר החדש.

המקורות אמרו כי טרם נתקבלה תשובה על הצעת המחירים האמרי־קאית החדשה, אולם ממשל פורד מקוה כי אפשר יהיה להשיג הסכם.

ברכת מזל טוב נאמנה
שלוחה בזה לכבי
ד״ר יהודה קופרמן שליט״א
מנהל ומייסד מכללה ירושלים לבנות
ולרעיתו הרבנית צפורה תחי׳
להולדת הנכד הראשון
בן
ל...משה רוזנוואסר ורעיתו דבורה הי״ו
שזכו לראות מבנו ומכויית הרבה נחת ואושר
... לבניסו בבריתו של אאע״ה בעתו ובזמנו
לתפארת המשפחה המכובדת
מכללה ירושלים לבנות
חבר המורים בהנהלה והעובדים
מועצת התלמידות

הגיעו
שמלות כלה
PARIS LONDON ROME
שניידמן, 3 קומות אופנה
דיזנגוף 128, ת״א

הסתדרות הפועל המזרחי בישראל
סיעת „למפנה"
ישיבת מזכירות סיעת „למפנה"
מתכנסת ביום שני כ״ו ניסן (26.4.76) בשעה 3.30 אחה״צ באולם הישיבות בבית התנועה בת״א.
חברי המזכירות מוזמנים

מורלה
ספס מוסקרה האיטלקי

כנס ארצי ראשון
של
השכבה הצעירה
של
סיעת „למפנה"
במפלגה הדתית לאומית

...ים, אי״ה, ביום חמישי, כ״ט בניסן תשל״ו (29.4.76), בשעה 6.30 בערב,
...לם „העצמאות" במלון „פאלי" (לשעבר „שרתון"), ברחוב הירקון —
בתל-אביב

...בנית:
פרקי קריאה אמנותיים — דן כנר
מנחה — הח׳ שאול מייזליש
דברי פתיחה — הח׳ הרב משה סלומון

...ים:
ד״ר **יוסף בורג** שר הפנים
„עם ומדינה במבחן"
הרב **אברהם צוקרמן** ראש ישיבת בני-עקיבא כפר הרא״ה
„חינוך לאמונה"

...ות:
פרופ׳ אליהו קנאי — ראש המח׳ לכלכלה באוניברסיטה „בר אילן"
הח׳ רפאל בן־נתן — מרכז סיעת „למפנה" ומזכ״ל הפוהמ״ז

רב שיח בהשתתפות חברינו, צעירי הסיעה
מנחה: הח׳ יצחק מאיר

פרקי שיר — דודית ראובני
דברי סיום — הח׳ פלטיאל איזנטל
הח׳ אליהו חן־ציון

ננעלה ועידת „בני עקיבא"

קריאה לממשלה לאפשר התישבות רחבה בכל חלקי הארץ

חברי התנועה יחוייבו בשנת שירות רביעית

מאת סופרנו בירושלים

בקריאה לממשלת ישראל ול־מוסדות המיישבים לאפשר הת־יישבות רחבה ומזורזת בכל חלקי הארץ, ננעלה אתמול בבוקר ועי־דת בני עקיבא בישיבת „הר עצ־יון" ב„אלון שבות".

הוועידה קראה לחברי התנועה ב־ארץ ובחו״ל לקיים מצות ישוב ה־ארץ בגופם ממש, ולהשתתף בהתי־שבות של קבע בכל רחבי הארץ, ובפרט באזורים הזקוקים לאיכלוס יהודי: בגליל ובנגב, ביהודה ושומ־רון, בגולן ובפיתחת סיני.

הוועידה החליטה לחייב את חברי התנועה בשנת „שירות למען העם", כעבר לשלש שנות השירות בצה״ל, במסגרת ה„שירות לעם". ישרתו חב־רי התנועה בהתיישבות, באזורי פי־תוח, בצבא הקבע, בישיבות ובמפ־עלים תנועתיים.

„הבורות הגשמה"

בן הוחלט להקים במקביל לגרעי־ני הנח״ל „הבורות הגשמה" בשביל החברים המתגייסים לצה״ל בסמג־רת „ישיבות ההסדר" מתוך מגמה ל־גבשם בגרעינים תגבורת, חלוציים במטרה להגשים רעיון תורה ועבודה בהתיישבות.

בהחלטה אחרת קראה הוועידה ל־הנהלה הארצית של התנועה לראות בנושא של קירוב לבבות בין חלקי העם ובקליטה העליה אחת ממשי־מותיה החינוכיות הראשונות במעלה.

הוועידה הביעה את הזדהותה עם החלטת מועצת הרבנות הראשית ש־בה הורה והדגישה את קדושתו ומר־כזיותו של הר הבית ואת ריבונות ישראל על הר הבית. עד אשר תת־קבלנה הלכות מפורשות לגבי הל־כות הר הבית והתפילה בו בזמן הזה, נתבעים חברי התנועה יחד עם כל בית ישראל להימנע בכל צער הפו־גע בקדושת מקום המקדש.

חיזוק הישובים החדשים

הוועידה ציינה בסיפוק את הת־רחבות פעילות התנועה באזורי פי־תוח וקראה לבוגרות התנועה היו־צאות לשרות לאומי בתפקידי סעד וחינוך, להטות שכם בעול ההדרכה בעיירות פיתוח ובאזורי מצוקה.

הוועידה שלחה ברכת חזק ואמץ לבוגרי התנועה שהקימו את נוב, קשת ויונתן בגולן, את אלון מורה בנחלת אפרים, את עפרה בארץ בנ־ימין, את מעלה אדומים בדרך יריחו, ואת אלעזר בגוש עציון, וקראה לחברי התנועה ובוגריה להצטרף אליהם לחיזוק שורותיהם ולביסוס ההתנחלות המסקי.

בן שלהה הוועידה את ברכתה לי־שיבות ההסדר החדשה „בעלות" בגליל ו„ימית" שבפיתחת רפיח.

הוועידה בחרה במוסדות חדשים לתנועה שימלאו את תפקידם בהנה־גת התנועה עד לוועידה הי״ד ש־תתקיים בעוד שלוש שנים.

חברי ההנהלה הארצית שנבחרו הם:

יוסף אחיטוב — עין צורים, עידית אליפז — בשדאות יצחק, שמואל אסולין — קרית גת, הרב יעקב ארי־אל — כפר מימון, מרדכי אשר — יהוד, אחיקם בן זאב — בני דרום, יוחנן בן יעקב — בטר עציון, הרב נפתלי בר אילן — בארות יצחק, פנ־חס גורן — קיראון, הרב חיים דרוק־מן — מרכז שפירא, שמואל דרורי — ראש צורים, ישעיהו יחיאלי — אלון שבות, אלחנן יעקבס — בארות יצחק, ידידיה כהן — סעד, מנהם לוסן — שלוחות, יעקב לוינגר — בני ברק, ליאורה מינקה — תל אביב, שלמה סמסון — שלוחות, עמוס ספראי — אלון שבות, דסי עציס — כחולה, הנן פורת — כפר עציון, רותי פיניצובר — קומתרית, הרב יהודה פליקס — נחלים, דבורה סנסקי — תל אביב, עמוס צבאלי — טירת צבי, נתן קליין — תל אביב, צודר רוזנבלום — חיפה, אשר רחום — דלתה, דוד רגר — ישיבת הגו־לן, חיים שלם — עלומים, יחזאל שכשוני — רמת מגשימים, אמנון שפירא — טירת צבי, יוסף שפירא — המזבידות העולמית, מרים שפירא — בני ברק, אליעזר תגרי — באר־רות יצחק.

חברי המועצה הארצית שנבחרו:

ליפא אהרוני — סעד, חגה איזקס — תל אביב, שולמית בוספילה — קרימה, רחמים ברוך — מלילות, שלמה בר״ז — ישיבת הר עציון, יח־אל גולדמן — שדה אליהו, יעקב גריגליק — צפת, אברהם דימנט — גבעתיים, יעקב דרורי — סעד, הרב צפניה דרורי — קרית שמונה, אלי־שבע הלל — חדיד, דוד חודש — קרית טבעון, יהודה חן — עין צור־רים, יצחק טבת — קיראון, יצחק טהובר — ירושלים, שלמה כוכבא — חיפה, אודי מאיר — רמת מג־שימים, אפרים מאיר — ירושלים, רמי גאטן — טירת צבי, אלי סדן — קשת, הרב יהושע גזיבן — כפר מימון, חזקי צוברי — גן יבנה, הרב אברהם צוקרמן — כפר הרא״ה, יהו־דה דבינוביץ—רחובות, נפתלי רוס־מילר — עין־הנצי״ב, אהרן רוסט — ישיבת הגולן, יצחק רקנטי — תל־אביב, אברהם שכרן — עין הנצי״ב, עוגא שמיר — ניר גליס, אביטל שפטיה—ירושלים, יצחק שפט—כפר פינס, לאה אליאב — טירת צבי.

הדלקת הנר

	ער״ש	מוצ״ש
ירושלים	5.35	6.52
תל־אביב	5.53	6.54
חיפה	5.46	6.55
אילת	5.50	6.50
באר־שבע	5.51	6.50

הצעת פשרה — מתנחלי קדום יורחקו לקירבת המחנה הקיים

מאת כתבנו שאול מיולייס

לקראת הדיון המדיני במכשלה בנושא ההתנחלויות בכלל, ובנושא עתידה של ההתנחלות בקדום בפרט, מתנהלת מאחורי הקלעים פעילות קדחתנית כדי למצוא מוצא של פש־רה בנושא.

הפעיל בנושא זה הוא השר בלי־תיק ישראל גלילי שהציע כי המת־נחלים שלה תהלים שיש לפנות את מתנחלי קדום לנקודה אחרת, קרוב לוודאי באיזור מיקומה הנוכחי של הנקודה.

נודע, כי השר גלילי העלה הצעתו לפני השר אלון, שהוא כראשי דור־שי פינוי מתנחלי קדום, ולפני ראשי גמ״ם — ואלה הסכימו להצעה. לראשי „גוש אמונים" עדיין לא נודע מהצעה זו.

לראש משפחתנו — יקירנו
הרב **ב. פ. טבורש** שליט״א
לקבלו תואר יקיר תל־אביב־יפו
ברכות נאמנות
המשך במפעליך המבורכים לטובת העיר, העם והארץ
מאחלים:
הרעיה
והמשפחות: בר־יהושע, טבורש, קלייזר, שטשא, אפק
הנכדים והנינים

הגוש לליכוד ותמורה במפד״ל — סניף ת״א
מסיבת חברים על כוס תה
התקיים אי״ה ביום ראשון, כ״ה ניסן תשל״ו (25.4.76), בשעה 7.30 בערב, בבית „בני־ברית" רח׳ קפלן 10 ת״א.
במסיבה זו תוסבר דרכינו בתנועה.
דברים:
השר ד״ר י. רפאל — בעיה במדינת חוץ ופנים
ח״כ פ. שיינמן — במערכות הדת במדינה ובת״א
עו״ד ח.מ. בסוק — בעיות כלכלה ותעשייתיות
מר ר. בן־דוד — דברי פתיחה
ד״ר ד. רותן צבי — פתיחת לדברי הגריב
דברי חברים
מר ש. בוקאי — דברי נעילה
עו״ד מ. אורנשטיין — מנחה המסיבה

חוסיין יבקר הקיץ בבריה״מ

רבת עמון 22 (צ״ר ע״צ) — חוסיין מלך ירדן יבקר הקיץ בברית־המוע־צות על מנת לקנות שם נשק — נמסר היום כאן ממקורות יודעי דבר.

משלחת צבאית סובייטית עומדת להגיע לבירת ירדן בחודש הבא על מנת להכין את ביקור המלך בברית־המועצות, הוסיפו המקורות.

הרב י. אזרחי ז״ל

הרב ישראל אזרחי, כראשי וכ־מייסדי החינוך העצמאי של „אגודת ישראל", נפטר אמש בירושלים בי שנת ה־73 לחייו.

בניו הרבנים משמשים כרמ״ים בישיבות חברון וכו׳.

תחזית מזג האוויר

מעונן חלקית. הטמפרטורות החזו־יות: ירושלים 8—17, תל־אביב 14—20, חיפה 13—20, באר־שבע 12—23, רמת־הגולן 9—17, נהריה 13—20, צפת 8—16, חיפה 13—20, טבריה 13—24, נצרת 10—17, עפולה 11—22, השומרון 9—17, לוד 13—32, יריחו 14—38, עזה 13—21, אילת 18—32, מפרץ שלמה 18—32 מעלות.

אגוד חסידי צאנז בארץ הקודש
המרכז: רחוב דברי חיים 5 — קרית צאנז — נתניה

בס״ד, ניסן תשל״ו, שנת „אשרי העם לומדיך" לפ״ק

במלאות עשרים שנה לייסוד קריה נאמנה קרית צאנז
ומוסדות התורה והחסד דחסידי צאנז בארצנו הקדושה

הרינו מתכבדים להזמין את כל אנ״ש ולומדי „הש״ס החודשי" די בכל אתר ואת אוהדי קרית צאנז ומפעליה

לסעודת ההילולא

לכבוד קדשו של מרן הסבא קדישא, רבן ומאורן של ישראל,
בעל „דברי חיים" מצאנז זי״ע ועכי״א
במלאות מאה שנה להסתלקותו (כ״ה ניסן תרל״ו — תשל״ו)
במעמד זה ייערך
סיום „הש״ס החדשי" המרכזי
במסגרת המחזור החמישי של „הש״ס החודשי"
שיוקדם החודש ע״י תושבי קרית צאנז ותלמידי הישיבה הק׳
כ״ק עט״ר מרן אדמו״ר הגה״ק שליט״א
ישמיע את דבר קדשו לכבוד היום ולכבוד התורה
(אשר ישודר ישירות מארה״ב)

סעודת המצוה תתקיים אי״ה ברוב עם הדרת מלך ביום ראשון פ׳ קדושים, כ״ה ניסן תשל״ו, בשעה 6.00 בערב, בבית המדרש הגדול בקרית צאנז, נתניה
בראשות רבנים, ראשי ישיבות ואישי ציבור

השנה יקדימו אנ״ש את סעודת ההלולא בבתי־המדרש דחסידי צאנז ברחבי ארה״ק למוצש״ק פ׳ אחרי — לרגל ההתכנסות הארצית של חסידי צאנז ביום א׳ פ׳ קדושים

אוניברסיטת בר אילן
אבלה על פטירתו של
הרב ד״ר **שמואל בלקין** ז״ל
נשיא ישיבה־אוניברסיטה, מנהיגה הנשיאה במשך שנים רבות
ומביעה תנחומים כנים לבני המשפחה,
למורי ישיבה־אוניברסיטה ולתלמידיה.
המקום ינחם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים
ולא יוסיפו לדאבה עוד.

מרכז לחינוך דתי בישראל — הקרן למלגות ע״ש הרב יעקב ברמן ז״ל
במלאת שנתיים לפטירתו של
הרב **יעקב ברמן** ז״ל
זקן המחנכים ומבוני החינוך הדתי לאומי בארץ ישראל
תתקיים
אסיפת אזכרה
ביום ראשון, ב׳ באייר תשל״ו (2.5.76) בשעה 7.30 בערב ב„בית מאיר", רח׳ המלך ג׳ורג׳ 54 ירושלים.
דברי הספד ישאו:
הרב מרדכי קירשבלום
מר יהודה קיל — „תהלה לדוד"
מר ברוך רובדבני
לימוד משניות:
מר אברהם זלקין
תפילת אל מלא רחמים:
החזן מר אריה מזוביצקי
יפתח ורנחה — מר יצחק גולדשלג
חלוקת מילגות לתלמידים מסיימים למורים ע״ש הרא״מ ליפשיץ — ירושלים מהקרן למילגות ע״ש הרב יעקב ברמן ז״ל.
מוקירי זכרו מוזמנים להשתתף באזכרה

ב״ה
המועצה הדתית לת״א—יפו — בית כנסת הגדול „גאולת ישראל"
קרן הרב א. אורנשטיין זצ״ל
ביום חמישי, כ״ט בניסן תשל״ו (29.4.76) בשעה 6.15 בערב במלאת שש שנים לפטירתו של האי גברא רבה
הרה״ג
ר׳ אברהם אורנשטיין זצ״ל
לשעבר רב ביהכנ״ס גאולת ישראל ומנהל אוצר ת״א והמרכז במשרד הדתות,
יערך טקס חלוקת מלגות לבני ישיבות לזכרו ומקס אזכרה ב„בית מדרש אברהם".
שבבנין בית הכנסת גאולת ישראל, ... בלאבא 14 ת״א
ישאו דברים:
מרן הרב י. י. מרדכי ... שליט״א — הרב הראשי לת״א—יפו
מרן הרב ח. ד. הלוי שליט״א — הרב הראשי לת״א—יפו
מר פנחס שינמן
ש. ת. רובנשטיין שליט״א — רב ביהכנ״ס גאולת ישראל
וראש המועצה הדתית ת״א—יפו
מר פנחס ... — יו״ר ועד בית הכנסת
בשעה 17.15 תתקיים עליה לקברו בחלקת הרבנים בחולון יצחק. אוטובוס יצא מבית המנוח ברחוב העבודה 22 ת״א בשעה 17.00.
צבור מוקירי זכרו מתבקש להשתתף!!

במלאת ארבע שנים לפטירת ראש משפחתנו
ר׳ חיים שמש ז״ל
תתקיים עליה לקברו
בבית העלמין של נציבי ישיבת פוניבז׳, בבני־ברק,
ביום ראשון
כ״ה ניסן תשל״ו (25.4.76), בשעה 4.30 אחה״צ
המשפחה

במלאות שבע שנים לפטירת,
במהלך פיתוח אמצעי להיבות,
של בני ואחינו היקר והאהוב
סמל טוביה פיקרש ז״ל
נעלה ביום ראשון, כ״ה ניסן תשל״ו (25.4.76) לקברו בבית העלמין בפרדס חנה, בשעה 10 לפני הצהרים
להתייחד עם זכרו הקדוש
מתאספים ליד שער בית העלמין
המשפחה

נפלה עטרת ראשנו
אוי נא לנו כי השדדנו
הומים שבורים ורצוצים בשבר שהושברנו
במות עלינו אדוננו אבינו מורנו ורבינו עטרת ראשנו
המחנך הדגול שהעמיד תלמידים הרבה
הרב הגאון הצדיק רבי ישראל אזרחי זצוקללה״ה
שנתבקש לישיבה של מעלה.
הלויה תצא היום יום שישי ערב שבת קודש פרשת „אחרי מות" כ״ג לח״ה ניסן בשעה 11 לפנה״צ מביתו ברח׳ רחי הנביאים ירושלים.
בניו, בתו, חותנו, כלותיו ונכדיו
יושבים השבעה, רח׳ קרן היסוד 5 ירושלים.

כנס בוגרים ותלמידים של ישיבת "בני עקיבא" נחלים

יתקיים אי״ה ביום רביעי כ״ח ניסן (28.4.76) **בקרית ישיבתנו** החל משעה 3.00 אחה״צ, בהתאם למפורט בהזמנות

בוגר, ותלמיד לשעבר!
אם טרם שלחת את השאלונים — נא שלחם בהקדם, או הביאם עמך לכנס.
אם טרם קבלת הזמנה — התקשר טלפונית: 905751, 910968, 915831.

مكنز من الاصل

של המצפה

התיישבות רחבה בשטחים

ראש־הממשלה בביקורו ביישובי בקעת הירדן, חזר ואמר, הירדן גבול הבטחון של ישראל והיישובים במקום בסיס קו־ה הגנה, שמשמעו לאחר נאום סקרנטון, ישראל לא תיסוג מן האיזור הזה, גם בשלדעת האמריקנים הוא „שטח ביניים".

לשאלת המתיישבים אם החלקות הידוקות בבקעה ייבצרו בידיהם, מאחר שנשמעות מחוץ ומבית דעות על פינוי, השיב ראש הממשלה: הבטיחו לנצח. שום יישוב לא הוקם כדי ש־יפונה ביום מן הימים.

התתיישבות החדשה כוללת, ברבריה, בקעת הירדן ורמת־הגולן, סביבות ירושלים והר חברון, פיתחת רפיח ואופירה. מנהל מחלקת ההתיישבות של הסוכנות העיש תומכיה־אב ל־ההתיישבות בבקעה המקיפה שמונת אלפים מתיישבים.

עמידה איתנה של הממשלה לבצע התיישבות זו, ללא רתיעה מלחצי חוץ ופנים, עשויה להוסיף מהיישבים באיזורים אלה, בשבנוסף לבטחונם שלא יזיזו אותם ממקומם יקבלו את חלקם במים, שיכון וקרקע.

הממשלה בדיווחיה על ההתיישבות בעתיד, ועפי שהודיעה, תיתן גם את דעתה לעתיד של מחנה קדום ולהתנחלות בהר שומרון. בנושא זה ישנם חילוקי־דעות, כידוע, ויש להניח, שה־ממשלה תמנע מהערדה מתנהלים ממקומם.

יש לציין, שבחלקים ניכרים של ההתיישבות העובדת ניכרת התעוררות להקמת יישובים ביהודה ושומרון. בינום אלף חברי מושבים וקבוצים שייערך באלה הימים אמנם אינו מתכנס על דעת המוסדות הרשמיים, אך הוא מעיד שכין אנשי האדמה ישנם הרדה לעתיד הגדה ועניינם לעודד את חברי הממשלה התומכים בהתיישבות בכל השטחים.

קריאה להתיישבות רחבה ומהירה בכל חלקי הארץ בלולה בהחלטות ועידה מפני־עקיבא, שכוורות הכרית בארץ ובחוץ־לארץ להתיישבות־קבע בגליל ורמת ביהודה ובשומרון.

מן הדין שהממשלה תיענה לרצון שכבות חלוציות בקביעת תכנית־התיישבות מקיפה ובביצועה המהיר. אין ספק, זו דעת הרוב המכריע של תושבי הארץ.

ביקורו של סינאטור יעבץ

הסינאטור הריפובליקני יעקב יעבץ, יהודי וידיד ישראל, בביקורו בארץ לאחר סיור בארצות־ערב, אמר, שהתרשמותו משיחותיו עם מנהיגי ערב, סאדת, אסאד וחוסיין, ש„מכירים בעובדת קיומה של ישראל". לדעתו, אין הערבים ששים להלחמה ודעתם נתונה לשיפור מצבם הכלכלי.

שליטי ערב נפגשו עמו, על אף היותו סינאטור פרו־ישראלי מובהק, כנראה, להפגין בלפי חוץ, שאם ישראל תיסוג מכל השטחים, לא יוסיפו להלחם. הם גם יודעים היטב, שביקורו באיזור הוא על דעת הממשל האמריקני, ויש עניין בו במערכת הבחירות לנשיאות.

ראוי לציין, שיעבץ סירב להפגש עם ערפאת, שהוצע לו בהיותו בסוריה. האורח השני, סינאטור צ'ארלס מתיאס, בן נועד עם ראש אש"ף בבירות.

מותר להטיל ספק רב בנביעה המתונה של שליטי ערב, כהתרשמותו של סינאטור יעבץ, שהרי מדיניותם כל הזמן מוכיחה את ההיפך. ייתכן, שדעה זו רצויה לממשל האמריקני. כראיית שמדיניותו הפוגה בבקעת את המתיחות, אך אין היא רצויה ביותר לישראל, המעוניינת ביותר מאמצעים החדושים כדי לשמור על בטחונה.

עד כה לא ידוע אם הנשיא פורד מוסיף להתנגד בתוקף להעניק רביע־הבינים, את שכא יסכים לאיזו שהיא פשרה, כגון קיצוץ בסכום ובתור אשראי. מאחר שביקורו של יעבץ באיזור הוא מן הסתם שליחות בלתי רשמית, הרי יש לשער שניסה לכפול במגמה של הרגעה, כרצונו של הממשל בוואשינגטון.

כך יעבץ, מבכירי הסינאטורים הריפובליקנים, מדגיש ידידותו של פורד לישראל, על אף חילוקי־הדעות בענינים שונים, הדגשה בעלת משמעות בעונת הבחירות.

מורד וגילויין

ההחלטה הפזיזה של שר החינוך והתרבות להעניק פרסי ישראל לעוסקים בקולנוע ובטלוויזיה, גרמה להורדת רמת היוקרה של פרסים מכובדים אלה. ראשית, ספק רב אם עסקי־בידור אלה, גם כשהם עשויים ביכולת, יש לכלול אותם במסגרת פרסים למפעלי תורה ומדע, אמנות ומבגרוניה, המייצגים יצירת אנשי־מעלה במדינה. שנית, שני ענפים אלה בארץ רחוקים עדיין מרחק רב משיכלול יצירתי, ואין מקום בלשונו להעניק פרס ממלכתי לעוסקים מהם.

בין שהשר טעה בהערכתו, ובין שעשה מה שעשה מטעמים פוליטיים־חברתיים, החלטתו פגעה בפרס הנושא שם המדינה.

לאחר החלטתה זו הידרדרות היתה בלתי נמנעת. בחמרת הישראלית הופסים בדרבים מקומם מקום־בראש. הן מבהיגה בקבוצתה והן מכהיה הברתית. בחוגים אלה השכבת היהודית רבוברי מצוותה, בלעג שלות־רסן על אישים במדינה, הם יהדות ולא תשרוטות. זה היצוד הסיפוסי של הבוהמה השמאלנית.

הן החלטת השר והן קביעת ועדת־השופטים אינן כמתיעות. הן בהתלהבות היטב במורד המדהים של חלקים ניכרים בחמרה הישראלית. הנוער בארץ, שבחלקו נגוע בקיטרוג כלפי פנים בעניני יסוד, זקוק להדרכה, זבותנו על הארץ וביוצא, מהן פרס־ישראל ל„ניקוי ראש" יוסיף למפח גו הרס עצמי.

כבוד השר ישמיע ודאי בלשון חסודה ונבילצת את הגיגיו על הצורך כהפלאת הגורל, הוך התלפלות מהחלטתו המסייעת בביוון ההפוך.

בעלי פרסים הראויים לכך, נקיי־הדעת משיעמדו על כבוד הפרס ובבודם, יסלקו מבהלה זה.

ברז'נייב חזר לפעילות

מוסקבה 22 (יופי"ע ועי"צ) — ליאוניד ברז'נייב, המזכיר הכללי של המפלגה הקומוניסטית הסובייטית, הופיע היום בפני הציבור זו הפעם הראשונה מזה 46 יום.

ביום ה־106 של לנין, המנהיג הסובייטי נראה בריא ובמצב באושש. הוא צולם לאחרונה כ־7 במרס, יומיים בלבד אחרי שנסתיים הקונגרס ה־25 של המפלגה הקומוניסטית הסובייטית. העדרו הממושך עורר ניחושים בקרב משקיפים פוליטיים ועורר שאלה אם לא חלה שוב.

המנהיג הסובייטי הופיע בעצרת בקרמלין שנערכה לציון יום הולדתו של לנין.

קיסינג'ר מגנה בחריפות התערבות בריה"מ באפריקה

וושינגטון, 22 (יופי"ע) — שר החוץ הברי קיסינג'ר הוהיר היום כי „התערבות סובייטית הגורה אחריה באפריקה בוסיפה להיות גורם כסור־כן ביהירי".

קיסינג'ר אמר במסיבת עתונאים ערב צאתו לסיור באפריקה, כי ארצות הברית תתנגד לפעולות בלתי־אחראיות ויש לה היכולת הצבאית לעשות כן. הוא אמר כי ארה"ב גם מוכנה להוסיף ולפעול למען עולם של שלום.

כאשר נשאל מה על הסובייטים לעשות, אמר קיסינג'ר כי עליהם להגביל את השימוש הגרהב כסיוע צבאי, ועל הכוחות הקובניים לצאת מאפריקה. הוא העריך כי ישנם כיום כ־15 אלף חיילים קובנים באפריקה, רובם באנגולה.

הוטל עוצר על מחנה הפליטים בטול כרם

עוצר הוטל אתמול על מחנה הפליטים בטול כרם, שבו אירעו כ־שעה הבוקר התפרעויות של תלמידים. העוצר הוסר בשעות הערב.

כ־8 מהכניסות של סמטאות הקסבה התקינו בפקודת הממשל הצבאי, שערי ברזל, שנגעלו על מנ־עול ובריות, באמצעות שערים אלה, יקשה עתה על התושבים, שניצלו את הסימטאות המפותלות, להתארגן להפגנות ולפרוץ ההצגה בכבה בני־סוה בבה אחת — דבר שהקשה על כוחות הבטחון להשליט את הסדר. הושארו רק שתי כניסות פתוחות ללא שערים, שישמרו דרך קבע על ידי כוחות הבטחון.

נשיא איטליה נחשד בשוחד

רומא 22 (עי"ר ועי"צ) — עתוני איטליה כתבו היום כי מסמכים שנתקבלו ממיניסטריון המשפטים של ארה"ב מזכירים אדם הנקרא בשם צופן „אנטלופ סנדלר" המעורב בפרשת השלום שוחד על ידי חברת „לוקהיד" האמריקאית הוא אולי ג'ובאני ליאונה, נשיא איטליה.

הידיעות שמתפרסמות בכל העיתונים הגדולים באיטליה בעמודים הראשונים מוסרות כי ועדה פרלמנטרית איטלקית בוחנה עתה את המיסמכים שנתקבלו מארה"ב וכל הסימנים מראים שהמדובר בראש־ממשלה לשעבר.

„לה רפובליקה" בעסק הבר ועדה זו, מבלי להזכיר את שמו, שאמר „הגירסה העקשנית והמוועצת הרזור הת ביועדה מועטת כי „אנטלופ סנדלר" הוא ג'ובאני ליאונה.

2 הרוגים ופצועים בפיצוץ בשגרירות קובה בליסבון

ליסבון, 22, (עי"ר) — שני קרבנים נהרגו וארבעה נפצעו כאשר פצצה רבת עצמה התפוצצה היום בשגרירות קובה בליסבון, אמר דובר של בית חולים.

ההרוגים הם אדריאנה קורזו, 30, אשתו של דיפלומט קובני, ואפרן גונסיאלו, 30, בסגל השגרירות.

ההתפוצצות הרסה להליכין שתי קומות של הבניין בו שוכנת השגרירות, והיא היתה ההתקפה החמורה ביותר על נציגות דיפלומטית כאן מאז נהרסה השגרירות הספרדית בידי מפגינים שמאלניים.

מאות שמאלנים התרכזו מסביב לבניין השגרירות כשהם קוראים „בווה למי.איי.אי." ו„הואה הריאקציה" כעור שטוטרים רבים סגרו ממואות השגרירות.

מייד הופקדה שמירה מיוחדת על כל השגרירויות ההישות, ומשרד החוץ פירסם הודעה המוקיעה נמרצות כל פעולת טרור. בהודעה הובטחה הגנה נאותה לכל הנציגויות הדיפלומטיות בליסבון.

ההתפוצצות שהרסה את שתי הקומות של הבנין שבהו שוכנת השגרירות ניפצה את החלונות בבניינים סמוכים, והיתה שלושה ימים בלבד לפני הבחירות הפרלמנטריות החופשיות הראשונות בפורטוגל מזה יובל שנים.

מקור רשמי העיר: „בטוחני כי נוכל לצפות לפיגועים נוספים עד יום א'. קשה מאד לבצע אותם, לברוח. כל אמצעי הבטחון שאנו נוקטים".

מקורות רשמיים אמרו כי הם סבורים כי הפיצוץ היה מעשה ידיהם של קיצונים ימניים.

הצעת פשרה בעניין מימון „רביע ביניים"

מאת סופרנו המדיני בירושלים

לירושלים לא הגיעו כ־עתיים ידיעות, האפשרות כי אכן נמצאה בדיון פסיל הצעת פשרה חדשה של הבית־הלבן לביוע הוץ בוצירוד החוץ האמריקאי להפוך את סיוע „רביע הביניים" לישראל לאשראי. על פי ההצעה יוקטן הסכום מב־550 מיליון דולר לכ־325 מיליון.

האשראי של הממשל יינתן כבמקרה בל בערובה של הממשל להלוואה שישראל משיגה בכצרכת הכנסות הממלכתיות. לפי החוק, חייב הקונגרס להכניס לחוק התקציב 10 אחוזים מסכום ההלוואה כדי לאפשר לממשל רבלא התחייבות כצרב, אם ישראל לא תעמוד בתנאי הפרעון. הפרעון יעשה לאחר עשר שנים.

לפי הידיעה יש חילוקי דעות בענין ההצעה הזו בין משרד החוץ האמריקאי לבין אגף התקציבים בבית הלבן.

מתאמתת גירסת ישראל כי למצרים מקורות רכש רבים

מאת סופרנו המדיני בירושלים

ההסכם הסובייטי־מצרי לסיוע ברכש צבאי כעיד כי למצרים מקורות רבים לסיוע צבאי ואינה זקוקה לסיוע מצד ארה"ב — אמרו אתמול בחוגים מדיניים בירושלים.

לפי הפרסומים רוכשת מצרים נשק בצרפת, באיטליה וביוגוסלביה. כן ידוע, כי למרות המתיחות בין מצרים לבריה"מ, מסגרת עדיין כריית המומחצה בסודי „מיג" למצרים בהתאם להסכמים קודמים, כך שהגירסה הישראלית שיש למצרים מקורות רכש לסיוע צבאי — מתאמתת. המגמה המדינית של סאדאת היא לקבל סיוע צבאי מכל המקורות ביותר — בארה"ב, מבריה"מ, ממדינות אירופה ומבשים גם מסין. אם מדיניות זו תצליח יש למצרים סיכוי לקבל מאגרי נשק מגוונים ביותר.

יש לציין כי הכנסת נשק סיני למזרח התיכון יוצרת סיבוכים מדיניים, מכיוון שמעמדה המדינית של סין היא קיצונית בעניני האיזור אף יותר מאשר העמדה של בריה"מ.

דנמארק מציעה למצרים אשראי של 3.5 מיליון ליש"ט

קאהיר 22 (עי"ר) — ראש ממשלת דניה, אנקר יורגנסן, הגיע היום לביקור של 5 ימים, אמר אחרי הגיעו לבירה המצרית כי הוא ישוחח עם פקידים מצרים על בעיות המזרח־התיכון. עם זאת ציין, כי אין לארצו כל יוזמות משלה להציע למצרים.

יורגנסן נתקבל בשדה התעופה על ידי עמיתו המצרי ממדוח סאלם. אמר כי אין ארצו יכולה לשחק תפקיד חשוב במזרח התיכון. בציינו כי זהו ביקורו הראשון של ראש־ממשלת דניה במצרים הוא הדגיש כי מגעים אישיים הם חשובים יותר בפני שהם מקדמים את ההבנה בין העמים.

ראש ממשלת מצרים אמר, כי היחסים הרשמיים נוגעים גם בקשרי התרבות והכלכלה בין שתי הארצות. שר הכלכלה המצרי אמר כי שתי המדינות יחתמו עם חוזה מסחרי. הוא הוסיף כי דניה הציעה למצרים הלוואה בסך 3.5 מיליון שטרלינג ללא ריבית. מקורות דנים מציינים, כי ההלוואה תנוצל לקניית מכונות וציוד לתעשיית הסוכרים, ולמפעלי תעשייה אחרים.

מצפים כי יורגנסן ייפגש עם נשיא מצרים אנואר סאדאת בעת שהותו במצרים וגם יבקר בלוקסור, באסואן ובתעלת סואץ.

יפן הבטיחה 100 מיליון דולר אשראי למצרים

קאהר 22 (עי"ר) — יפאן הבטיחה להעניק בשלוש השנים הקרובות אשראי בסך 100 מיליון דולר למצרים — הודיע היום דובר שגרירות יפאן כאן.

שתי הארצות משלימות עתה הסכם לפיו תגיש ממשלת יפאן אשראי על מנת לאפשר מימון של סחורות יבוא מיפאן למצרים ובעיקר מכונות וחרושת התעשייתית, הוסיף הדובר.

סין תספק למצרים חמרי גלם לתעשיה

פקינג, 22 (עי"ר, ויופי"ע) — סין תספק למצרים חומרי גלם אסטרטגיים לתעשיה והיא מוכנה לסייע לה בכל התהליכים, הכריז היום סגן נשיא מצרים, חוסני מובארק באוזני קבוצת שגרירים ערביים כאן לפני צאתו את בירת סין בדרכו לאיזור המזרח התיכון של סין.

סוכנות הידיעות המצרית מוסרת כי שתי הארצות גם החליטו על הגברת קשרי המסחר ביותר מ־40 אחוז ובאופן מיידי ועומדות לחתום על חוזה כלכלי לזמן ארוך.

כידיעות מפקינג מסרה הסוכנות כי הישגים אלה כלולים בהרצאות מיקודו של מובארק בסין.

התוכנית לסיוע כלכלי ומסחרי כוללת יבוא מסין חומרי גלם אסטרטגיים בשביל התעשייה שונות בסך 10 מיליון דולר, אך הסוכנות המצרית לא פרטה מה הם סוגי חומר הגלם.

כן סוכם להגדיל את היקף הסחר בין שתי הארצות עד ל־120 מיליון דולר השנה בהשוואה להיקף הסחר בסך 86 מיליון דולר אשתקד.

כדיווחים ששלחו לעתונים במצרים צוטט את מובארק שאמר כי סין „נענתה בצורה חיובית להגדת לכל ההצעות שהוגשו על ידי המשלחת המצרית".

ראש ממשלת סין גינה בנאום שהשמיע בסעודת הערב את „שתי מעצמות העל" — את ארה"ב ואת בריה"מ בגלל התערבותן בעניני המזרח התיכון.

אידי אמין לביקור בטוניס

בלגראד 22 (עי"ר) — נשיא אוגנדה אידי אמין יצא היום מיוגוסלביה כדי לבקר בטוניס ביקור רשמי של יומיים.

יעדו של אמין לא פורסם, אך פקידים בטוניס אמרו אתמול כי הוא יתעכב בטוניס.

לפני צאתו את יוגוסלביה קיים אידי אמין סיבוב שני של שיחות פוליטיות עם נשיא יוגוסלביה המרשל טיטו. הם שוחחו על בעיות בינלאומיות ועל בעיות בעלות ענין משותף לשתי הארצות — מסרו כאן מקורות רשמיים.

מורדלה
מטעם בוקר האיטלקי

דובקס
המטעם טעם ביתי

ארומור
צבעי דלתות וקירות

לימונטה
ספס חדיש נגד כתמים

הרב י. סיאני — יו"ר המעצה הדתית בגדרה

הרב ישעיהו סיאני נבחר אמש פה אחד ליו"ר המועצה הדתית בגדרה. בסגן וכ"ם היו"ר נבחר מר ריד כהן, לגזבר נבחר מר צדוק גכלי.

בישיבת המועצה הדתית החדשה, נכחו חברי המועצה המקומית, חברים מהמועצה המקומית היוצאת, נציגי משרד הדתות, הרבנות המקומית, מזכיר המועצה הדתית וקהל רב. פתח וניהל את הישיבה מר יוסף קלמנוביץ' מנהל המחלקה למועצות דתיות במשרד הדתות.

דברי ברכה השמיעו הרב שלום ס. נפליאל מנהל אזור ירושלים הבל ההר והדרום של משרד הדתות הרב ישראל דרזמי, הרב המקומי מר יוסף קלמנוביץ, בשם שר הדתות ומשרד הדתות, ומר יוסף גרפי ראש המועצה המקומית גדרה. כל הדוברים קראו לאחווה, שלום ורעות בין כל הגורמים המקומיים. השיב ברכה למברכיו הרב ישעיהו סיאני.

נבחר ראש מועצת יבניאל

חנוך בן צור, נציג המערך, נבחר אמש לראשות המועצה המקומית יבניאל, לאחר שראש המועצה הקודם שמוס אברבסון, מסיעת גח"ל, התפטר מראשות המועצה.

במועצה המקומית יבניאל ישנם 9 נציגים, מהם הבנו כחנוך בן צור שני חברי המערך, שלושה נציגי הרשימה המקומית ונציג אחד של המפד"ל. התנגדו שלושה נציגי גח"ל.

גשש בדואי בין מקבלי עיטור העוז

מאת סופרנו הצבאי

בין שבעת חיילי צה"ל שביום העצמאות יענק להם עיטור העוז נמצא סמיר אלטורשאן איברהים — גשש בדואי בצה"ל.

העיטור יוענק לו על עבודתו האיתנה ואומץ לבו במלחמת יום־הכיפורים.

סמל אלטורשאן היה מטיפה ליחידה שלחמה במבוא מצפה. הוא השתתף אתם בלחימה עד יום נפילה לחוזי המצוד בשבי. אברהים הסתתר במשך יומיים בתוך כוונה להתחבק ולברוח, כי ידע שנפילתו לשבי אינה דומה לשבויים אחרים.

כעבור יומיים נלכד איברהים ונפל בשבי. למרות המידע שהיה למצרים אודותיו הכחיש סמל איברהים אלטורשאן בכל תוקף השתייכותו לצה"ל.

איברהים עונה עינויים מידיים קשים ביותר אך לא נשבר ולא מסר שום פרט של מידע לאויב.

היענה ההליפה שהוא זכאי לעיטור העוז על: עבודתו האיתנה וכה סבלו שבו גילה נאמנות ואומץ רב.

200 עצורים בלוב בפרשת קשר נגד קדאפי

קהיר, 22, (עי"ר) — מאויר עומר מוחיישי, שהיה חבר במועצת ההפיכה הלובית ונמלט משם באוקטובר אשתקד בעקבות כשלון קשר שקשר נגד מועמר קדאפי, אמר כי 200 מחבריו לקשר עצורים עתה בבתי הכלא בלוב. בתאורו את מנהיג לוב בשידור מטלוויזיה מצרי אמר הקצין כי קדאפי הינו „הבוגר הגדולה ביותר בעולם הערבי והסכנה החמורה ביותר בשקפת לעם הלובי".

הוא אמר כי קדאפי נהג לערוך נשפיות ומסיבות להם נשחטו כ־1000 כבשים והולקו להמונים. קדאפי מחדש את ימי הביניים כאשר „רצח, רדיפות, עינוי ומכות, הפכו לדבר חוקי".

הצנזורה עיכבה צילומי טלוויזיה אמריקאית

ניו יורק, 22, (עי"ר) — חברת השידור קולומביה הודיעה כי סרט שצולם על ידי הטלוויזיה האמריקנית כצה מהומות של תושבי הגדה המערבית בציר שכם וחברון והושמדו על ידי הצנזורה הישראלית לשמע זה.

פורסטר: יש מקום להרחבת קשרי המסחר עם ישראל

קייפטאון 22 (עי"ר) — ראש הממשלה ג'ון פורסטר תיאר היום את ההסכם בין דרום אפריקה וישראל כ„דוגמה קלאסית של שיתוף פעולה" ואמר כי יש מקום להגברת הסחר הדו־צדדי.

בדברו בפרלאמנט על ההסכם הישראלי־דרום־אפריקאי לשיתוף פעולה כלכלי, אמר כי הדיון האינדיבידואלי המשאבים הגדולים של שתי המדינות הם ההיבים מיוחדים המתאימים להרחבת הסחר.

„זוהי דוגמה קלאסית של שיתוף פעולה בין שתי מדינות המרוחקות זו מזו ובעלות השקפות פוליטיות שונות כאר, אך בעלות רצון לשתף פעולה בתחום הכלכלי", אמר ראש הממשלה.

הוא ציין כי הסכם שישראל ודרום אפריקה יקיימו פגישות קבועות.

שר המעד ההולנדי יאס בורסכה אמר כאן היום, כי שר החוץ יגאל אלון הבטיח לו שלא תהיה עיסקת נשק בין ישראל ודרום־אפריקה.

בורסכה אמר בנמל התעופה של אמסטרדם בשובו מביקור של שבעה ימים בישראל, כי אלון הבטיח כי היחסים בין ישראל ודרום־אפריקה בבסיס לבלום את הקונצרנים הכובייסי.

עוד אמר בורסכה, שדן בביקורו בישראל בדאגתה של הולנד לנוכח הקשרים בין ישראל ודרום אפריקה, כי אלון עצמו העלה את השאלה והדגיש צליה בגילוי לב, וציין כי היא רואה בבעיה זו רבה את הידיעה שפורסמו לאחרונה בעתונים בדבר הידוק הקשרים בין ישראל ודרום אפריקה.

יעבץ נפגש עם רבין ופרס

הסנטור יעקב יעבץ הגיש אתמול לראש הממשלה, מר יצחק רבין, עותקים מיוחדים בהדורה מהודרת של הצהרת העצמאות של ארצות הברית ושל החוקה האמריקאית.

יעבץ, נתקבל לשיחה אצל ראש הממשלה בלשכתו בתל אביב, בה החליפו דיעות והערכות על המצב באזורת התיכון.

ראש הממשלה אירח אתמול בלשכתו, בפגישה נפרדה גם את הסנטור (רפובליקאי) צ'רלס מק מאתיאס, ממדינת מרילנד.

שר הבטחון, מר שמעון פרס, קיבל אתמול לשיחה בלשכתו את הסנטור יעבץ, המבקר עתה בארץ. בפגישה השתתף אנשי בעליית הסנטור ויועצו של שר הבטחון. כן אשר כן קיבל היום שר הבטחון לשיחה את הסנטור צ'רלס מק מתיאס.

שפל חדש ללירה שטרלינג

לונדון, 22, (יופי"ע) — השטרלינג הבריטי ירד היום לשפל חדש שאין לו תקדים והוא נמכר ב־1.8095 דולר. נקודת השפל הקודמת של הלירה נרשמה ב־9 באפריל כאשר היא נמכרה ב־1.8350 דולר.

ארה"ב ומצרים חתמו הסכם לסיוע טכני

קהיר, 22, (יופי"ע) — ארה"ב ומצרים חתמו היום על הסכם לסיוע טכני. במסגרת הסכם זה תגיש וושינגטון מענק בסך שני מיליון דולר למצרים.

שגרירות ארה"ב הודיעה כי המענק יונצל להכשרת פקידי ממשלה מצריים בארה"ב ולייעוץ בקשר למדיניות הליברליזציה הכלכלית של הנשיא סאדאת.

המענק בהלים מענק אחר קודם בסך מיליון דולר שהסכם עליו נחתם בחודש מאי אשתקד. במסגרת המענק הראשון הוכשרו 37 מצרים במדעים, כביהול בתי חולים וביהול השקעות.

ירידה בתאונות קטלניות

תפנית מתחוללת בהרגלי התנהגות הדרכים בישראל; ביכידי הקטל בדרכים בשנת 1975 ירדו בכדי 10 אחוזים במספר ההרוגים. זאת, למרות הגידול בהיקף הרכב והקילומטרז הסכנות הפיתוח של מערכת הכבישים ואמצעי הבטיחות — אמר שר התחבורה, מר גד יעקובי, במקם הפרסים של תחרות „הנהג הזהיר" 1975, שנערך באולם האודיטוריום על הר הכרמל בחיפה.

צפוי בג"צ נגד האוצר אם לא יוגשמו המלצות „ועדת ברקאי"

הפוהמ"ז דורש לאמץ המלצות הועדה

מאת סופר „הצופה"

בג"צ נגד האוצר יוגש אם הוא יעבור בהחלטתו לאכוף את הצעת הפשרה של ועדת ההכרעות של המערך כובר בהן תוספת שכר של 5 אחוז לעובדים הלא "יהודיים ואי הורחה מכעבים של העובדים היהודיים. הבג"צ, נודע לסופר „הצופה", יוגש ע"י אדם פרטי והוא יתבסס על הפרת התחייבות של הממשלה לקבל את המלצות „ועדת ברקאי".

המחלקה לאיגוד מקצועי של ההסתדרות אישרה אתמול את החלטות ועדת ההידברות וקבעה שתוספת השכר של 5 אחוז לעובדי השירותים הציבוריים תשולם בחלקה השנה ובחלקה בשנה הבאה. תוספת השכר תשולם לפי ההצעה רק לאלה שאינם מקבלים התוספת „היהודית".

התנגדות נציג הפועהמ"ז

נציג הפועהמ"ז באיגוד המקצועי, א. הצרוני, התנגד להצעת ההחלטה, שהובאה ע"י המערך במעטו שאין בה שום רמז על הקפאת התוספת ה„יהודית" כאמור של שנה זו. למה, שאל, מאוזנים לתוקים שבקרב ציבור העובדים שאתרי שכיות, אידבים הנוקבים קיבלו תוספת „יהודית" בעוד שלא בסים אוון ל־240 אלף עובדים בשירות המדינה ומוסדות הציבור הטקופות כזה שנים. התוספת ה„יהודית", אינה כעד עבודה מיוחדת אלא התשלום שבר לכל דבר זו הפרת האיזון בשכר ובטול הפערון, של השכר שווה לעבודה שווה, מפ.

הצעת המערך לא תפתור שום בעיות הברתיות בין העובדים בשירות הצבורי, ה„בלתי יהודיים" יוכחו ולא יסכלו המשך הקיפוח, ואולי גם בצדק, כי „ועדת ברקאי" קבעה שאין בסיס לתשלום תוספת „יהודית" רק ל־18,000 שבירים בלבד. לכן מציע „הפועל המזרחי" להיות צבודים להמלצות והכלצות „ועדת ברקאי" ולבצעם כלשונם וברוחם, הדיינו שהספיגה תיגמר עד אוקטובר 1976 ולו גם בתשלומים חודשיים. ההסתדרות חייבת לתמוך במקופחים שהם רוב ציבור העובדים בשירותים הציבוריים — אמר.

„ועדת ברקאי" הוסכמה להמליץ ולהוציא בסקבת על דעתה של ההסתדרות, הממשלה וההסתדרות עובדי המדינה. מינוי ציבורי זה אין לבסלו מבחינה אוזרות והתנהגות צבורית טובה גם לא בצורה מוסרית בהצעת המערך על אף הקשיים הכרוכים בביצועם — הוסיף.

הצעת הצרוני מ„הפועל המזרחי" נתמכה ע"י נציגי ליע.

החה' ברוך מרגלית ו„העובדים הדתיים" — בשם ביצי המחלקה לאגוד המקצועי, להעלות לדיון סוסי ובסכם מישה עובדי קריה הפליחה שמוסרו כעבודתם בשבו שאינם מסכימים לעבוד בשבתות ובחגי ישראל.

לקריאת הפגנה מתבקשת ביום א'

סופרנו בת"א מוסר: נסיונות לשכנע את עובדי המדינה היהודים הבלתי יהודיים לבטל את צמדתם של ההסתדרות, נעשו אתמול כצד נציגי המחלקה לאיגוד המקצועי בהסתדרות ומזכיר הסתדרות עובדי המדינה.

הצדדים צריכים לפתוח ביום ראשון תבא מסנקציה שימשכו שלושה ימים. הן ה„יהודיים" והן ה„בלתי יהודיים" אינם נוטים לקבל הצעות הפשרה, והם מתכוננים, כל צד בנפרד, להחריף מאבקם. מחוגי ההסתדרות נמסר לנו אתמול כי ייעשו נסיונות להידברות בין הצדדים, בהשתתפות נציגי משרד האוצר, למנוע את החרפת המאבק. מכל מקום שרירה וקיימת ההחלטה של הממשלה להוציא צווי ריתוק לעובדים החיוניים שיצטרכו לשבתה המתוכננת ליום הראשון הבא. להיות מתוכננים מגעים נוספים בין הצדדים. בינתיים מסר מר י. משל, מזכיר ההסתדרות, כי בכל הדיונים שהתקיימו הוא ביטא עמדה עקבית של ההסתדרות שאין להעלות על הדעת הקמאת שכר סומאלית של עובדי השירותים. גם ועדת ההכרעות של המערך קיבלה את עמדתה של ההסתדרות בנדון. משל אמר עוד כי הוא מצטער על כי המאבק של השכר הפך למעין מלחמת מעמדות בין שני מחנות של עובדי המדינה המשתייכים להסתדרות מקצועית אחת ודבר כזה, ציין מר משל באוזני עתונאים, לא נשמע בתולדות האיגוד המקצועי.

עשרת אלפים נישומים יבדקו בבדיקה מידגמית

מאת סופרנו הכלכלי

בדיקת התיקים המידגמית, תקיף עשרת אלפים נישומים ומתוכם כח האדם הטוב של מס הכנסה תופנה לעסוק בנושא זה.

היועץ המשפטי של נציבות מס הכנסה, עו"ד ה. נייגר, שמסר על כך אתמול בהרצאה בפני משתתפי קורס הנערך ע"י לשכת התיאום של הארגונים הכלכליים, אמר, כי תיקון בחוק יאפשר „לבדוק שומות של נישומים שלא צלו בבידוב גם כלפני 10 שנים.

נציבות מס הכנסה מעריכה כי 70 אלף נישומים יסרבו לנהל ספרים, למרות שחוייבו לכך. להם יתנו מיפל מיוחד. חובת ניהול ספרים, נמסר, שנכנסה לתוקף ב־1 באפריל, לא תופעל על החקלאים והם יחוייבו בכך רק ב־1 באוקטובר.

עו"ד ד. נייגר, מסר גם כי תינתן אפשרות נוספת לתיקון הצהרות הון עד ה־30 ביוני. זכות זו תינתן למי שאין שומות פתוחות והוא רוצה להצהיר על הון נוסף. למצהירים יהושבו שיעורי המס המופחתים שהונהגו אחרי הריפורמה.

יחס המימשל לקרית ארבע במרכז משפט הרב לוינגר

מסכת היחסים בין המימשל הצבאי בחברון ובין תושבי קרית־ארבע הועלתה אתמול בחקירת שתי וערב בעדותו של מושל חברון, סגן־אלוף זאב כלוך, בהתחדש משפטו של הרב משה לוינגר בבית הדין הצבאי ברמאללה.

המושל ציין, כי תושבי קריית־ארבע רשאים להסתובב בחברון באורח חופשי, ואמנם הם זקוקים לשירותיה של העיר הערבית. אולם כיצום שיש חשש, כי יהודים עלולים להיפגע בחברון, והיו מקרים באלה, נחסמה כניסתם של תושבי קרית־ארבע לעיר.

כמו כן נמנעה כניסתם גם של יהודים מכל הארץ על ידי מחסומים, שהקימו כוחות הבטחון על הכבישים המובילים לחברון מכל הכיוונים. המושל אישר, כי אכן בימי מתיחות נתבקשו תושבי קריה־ארבע לא לרדת לחברון. גם ביום הבחירות בגדה למשל, היו הוראות כאלה.

בתשובה לשאלת הסניגור, עו"ד יעקב בלץ, הבהיר המושל, כי אנשי הקריה רשאים לשאת כלי נשק בתחומי העיר חברון, אך הם קיבלו הוראות ברורות, שהנשק משמש רק להגנה עצמית.

הסניגור שאל, מה יחס המימשל הצבאי בחברון לקרית ארבע. מושל חברון ענה, כי היחסים הם טובים, אם כי היו כמה תקריות כאשר אנשי הקריה הפרו את החוק והסדר במערת המכפלה.

הסניגור: האם ביקשת לפעמים את התערבותו של הרב לוינגר להרגעת הרוחות?

המושל: כן, היו מקרים שבהם סייע לנו. ובמקרים אחרים לא. אנשי קרית ארבע, למשל, רקדו במערת המכפלה, וביקשתי מהרב לוינגר שיחדלו מזה, שירסן את האנשים. אבל הרוקדים נרגעו רק לאחר שהר... הרב לוינגר מונע מאנשים לרקוד במקום שאסור לרקוד בו.

הסניגור: האם זה נכון שבעת הצבאות יחידות צבאיות חדשות לשמירה בחברון, מקבלים החיילים תדרוך ראשוני בו נאמר, כי המצב בעיר שקט, אך הבעיה היא היהודים הקיצוניים?

המושל: אין ולא היה תדרוך כזה.

נזיפה לחוקר של התביעה

בעדותו של רב סמל פיטה, חוקר וגובה עדויות במשטרה אמר העד, כי הוצאו לו שני מסמכים סודיים. באחד היו הוראות בדבר החקירה ובשני סיכום של הפרעה. משנתבקש להמציא את המסמכים לבית המשפט הוכרר להדהמת הנוכחים שהמסמכים נעלמו באופן מסתורי מהתיק.

הסנגוריה הביעה התרעמות על כך שבניגוד לכללים המקובלים במשפט הפלילי יש לחקירה מסמכים סודיים ושעצם הסודיות מעוררת תמיהה רבה. במהלך עדותו של סמל פיטה במשטרה חברון נגוף על דרך...

ירדן חידשה את היחסים עם לוב

רבת עמון, 22, (עי"צ) — ירדן ולוב החליטו לחדש את היחסים הדיפלומאטיים ביניהן, נמסר היום מהודעה רשמית שפורסמה כאן.

היחסים בין שתי המדינות נותקו ב־1971 כתוצאה מפעולות צבא ירדן נגד הפלשתינאים.

בהודעה רשמית נאמר כי חידוש היחסים בא על מנת לגייס את כל כוחותיה של האומה הערבית מול האוייב הציוני ועל מנת לתמוך בשיחרור השטחים הכבושים.

ועדת הכספים החלה בדיון על משרד הסעד

בישיבת ועדת הכספים של ה... סקר אתמול שר הסעד, מר... המר, את תקציב משרדו. הוא אמר, כי יש לשפר את עבודתם של העובדים הסוציאליים. בן הדגיש את ביזור הבעיות... רים בין הצרכים והתחומים... באו על פתרונם בתקציב.

בברכה התכניות של המשרד השר את הארגון מחדש של הסעד, יותר התבססות על התנדבות והפעלת פרויקט של שיקום שכונות.

החל הדיון על המשך השותפות מפ"ם־ע...

ח"כ מ. תלמי: שמונה ש... קיום המערך — אכזבה ק...

מאת סופרנו לענייני מפלגות

הנהלת המערך קיימה אתמול את ישיבתה הראשונה בענין עתידה של השותפות בין „העבודה" ומפ"ם. מזכיר מפ"ם, מאיר תלמי, אמר כי 8 שנות קיום המערך הן אכזבה קשה.

„אנו רוצים להיות שותפים — אך איננו מוכנים מבנה... הוא קבל על שמוסדות אינם מתפקדים, וכי איננו התוכנית המדינית של... כפים לדרושת תוכנית... לה, טיוטת — ללא... ועמדה ברורה. בנושא... בשטחים — אמר.

שר הבטחון שמעון... הוא התפרא על שמפ"ם... בדרישה, ובי... אינה עזורה לעם ישראל.

הגב' גולדה מאיר הגיבה על דרישת מפ"ם לגב... של הממשלה. לדעתה יש... ברור לבחייב. היא אמרה כ... רנים מפין אלה הם... מקומי".

מזכ"ל מפ"ם, ח"כ תלמי, דרש להקים 3 צוותי־דיון בכלכלי־סוציאלי וארגוני. ב... באה יתחלם כנראה על ה... הים.

בישיבת לשכת מפלגת... שהתקיימה מאוחר יותר... הממשלה, כי כיבתיים... לסכם עם מפ"ם. לדעת... גם הגב' גולדה מאיר... לתת „קצה־חוט" למפ"ם... ועידתה, בכדי שלא תהיה... לפרוש.

בהמשך הדיון העלה... הסתדרות ירוחם משל... עות האחרונים ברחוב... הבטחון השיב כי כל... נעשה על דעת הממשל...

„כור" דורש כינוס חברת העו... לדיון במצב בקריית הפלד...

מאת סופרנו הכלכלי

מנכ"ל „כור", מ. עמית, פנה למזכיר חברת העובדים, א. דיינר, וביקש ממנו לכנס בדחיפות את הועדה המנהלת של חברת העובדים, לדיון במצב בקרית הפלדה.

במכתבו לא. דיינר אומר מ. עמית כי נציגות העובדים החליטה למנוע תכנית ההבראה של המפעל ו... היא הכריזה מלחמת חורמה לת „כור" והנהלת הקר... זו, הוא כותב, אינה אמצעי, החל מהשמצות יהודי... כלה באלימות.

אני מרשה לעצמי לה... את העובדה כי ניסינו לי... גורמים זרים והם נכנו גם על סמך הכתובות ב... המוסדות המוסמכים של בכל הנוגע להסדרת... מקרה.

אנו הולכים לעימות... הכוחות המבקשים לסב... את השינויים הנדרשים... לפי הערכתנו הוי הא... כיוותר של בעל המפעל עד עכשיו, ובלי כליצת משק זה על בפות המא... הנהלה „כור" תובעת של חברת העובדים זה... גבי הפעולות התמורות... מן מצב — כותב מ.

ארה"ב לא משלמת חלקה לאונסק"ו

פאריס 22 (צ"צ) — כאות מחאה נגד עמדת אונסק"ו האנטי־ישראלית לא שילמה ממשלת ארה"ב את חלקה לארגון זה לשנת 1975 ואף לא עשתה שום הכנות בתקציב ולא הגישה את הצעת ההקצבה לקונגרס בפברואר 1976.

„מורשת" הוצאה בע"מ
בשורה למוקירי תורה ותפילה
הופיע ויצא לאור
סדור „רנת ישראל"
נוסח ספרדים — עדות המזרח
עפ"י רשימות כתבי החכם רבי עמרם אבורביע זצ"ל
מוגה ע"י הראשל"צ רבי עובדיה יוסף שליט"א
— לפי הנחיות ועדה צבורית
הסדור במתכונת „רנת־ישראל" נוסח אשכנז וספרד
ובעריכתו של ר' שלמה טל
מהדורה מיוחדת עבור משרד הדתות
להשיג ב„מורשת הפצה" אבן גבירול 166 תל־אביב

מועדון עצמון
להווי ותרבות דתית
מלון „פאר" תל־אביב
יום שישי כ"ג ניסן 23.4.76 בשעה 21.00
„עונג שבת"
הרב ישראל לאו
חזן: אריה בראון
כניסה חופשית ■ יוגש תה לבאים
מוצאי שבת כ"ד ניסן (24.4.76) בשעה 21.00
ערב מסתורין
בהשתתפות:
הפרפסיכולוגית והאסטרולוגית מרים אשר הופעה בהנחייה של אישים
המנחה: אבשלום דרורי
מראיינים: העתונאים שאול מיזה ושלמה נקדימון

תלמיד, תלמידה
אם את/ה מעונין/ת
לעסוק בעת שירותך בצה"ל
במקצועות האלקטרוניקה
ולקבל הסמכה ממלכתית,
תעודת גמר 4 שנתית מסמ"ד
עם גיוסם לצה"ל יועסקו הבוגרים והבוגרות במקצועם.
לימודי אלקטרוניקה
(לימודים דו־שנתיים)
בתאום עם צה"ל
מתקבלים:
נערים — תלמידי ט' ו־י"א, בני 16—17 חודשים.
נערות — תלמידות י'־י"ב, בנות 16—18, הלימודים מתקיימים במוסדות המפורטים לה:
* הדסה־נעורים ע"י כפר ויתקין (פנימיה).
* אונים — מרכז להכשרה מקצועית כפר (עם פנימיה).
* חוות הנוער הציוני ע"ש ד"ר גולדשטיין — קטמון ירושלים (עם פנימיה)
* מישלב — מכון ישראלי להשכלה חרושת 51 ת"א (בלי פנימיה).
* „יד לבנים" „עמלי" — מגדל (פנימיה).
* בי"ס מקיף ד' — רח' יהודה הלוי, באר שבע (בלי פנימיה).
פרטים והרשמה בבתי הספר
פרטים בכתב ניתן לקבל בדואר צבאי 150

עלייה המונית לרגל של עולים חדשים

...רים ובקורים בגוש עציון ובהרי חברון

שני, ד' דחה"מ ערכה מח־ ...עליה והקליטה של הסתדרות המזרחי בשיתוף פעולה עם ...להבשרה דהיה במשרד ה־ ...ומחלקה לקליטה חברתית של ...לקליטת עליה, עליה לרגל ...ים, שהיתה קשורה עם כיור ...עורים בגוש עציון ובהרי חב־...

...ה מארבעים אוטובוסים ש־ ...בחברת „אגד" יצאו במקומות ...בעשרים ושישה ערים ו־ ...על תנית האוטובוסים התנד־ ...פי בד גדולים שבשרו את ...טיול. באו עולים מכרמיאל ...מאשקים ונתיבות בנגב, מ־ ...כ של העליה בשנים האח־ ...וביניהם דוברי אידיש מ־ ...יוסיה ורומניה, דוברי רד־ ...אזורים השונים של סוביט־ ...דוברי אנגליה מארה"ב, קנ־ ...ליה ובעיקר דוברי ברזילאית ...ובסיה לקחו חלק כאלפיים ...בה ובנוסף להם הרבה מ־...

שכל משתתפי הטיול ללא הכלל, היו חברים מארגו־ ...אגודות הפועל המזרחי, ש־ ...בהוצאות המרובות של ה־ ...שלום סמלי בלבד.

...חד מארבעים האוטובוסים ...ידי הסניפים-ועסקנים ותי־ ...קומות מגוריהם של העולים,

שהסבירה את כל האתרים ההיס־טוריים, נקודות ההתישבות ובני שעל־ידם עברו בדרכם לגוש עציון.

באלון שבות, ע"י האלון ההיסטו־רי, השריד היחיד של „הגוש" נת־קבלו ע"י ראש מחלקת העליה ו־הקליטה, יצחק קדמון, שסבר להם על ההיסטוריה רבת ההוד של גוש עציון ועל 4 נקודות התנועה ומפ־עלי „יד שפירא" שהוקמו בגוש ל־אחר „מלחמת ששת הימים".

שר הפנים, חברנו ד"ר יוסף בורג הביא לעולים את ברכת התנועה ו־נתקבל על ידם בהתלהבות רבה.

משם הגיעו במרוכז לקרית ארבע וקבלו מראש המחלקה הסבר ברחב הן באיזור התעשיה והן באיזור ה־מגורים.

גולת הכותרת של היום היו הבי־קורים ליד קברי האבות והאמהות במערת המכפילה, ליד קבר רחל אמנו וליד הכותל המערבי, שריד בית מקדשנו תאכרו תפילות ובקשות ליד כל המקומות הקדושים.

ברחבה ליד הכותל המערבי קבל את פני העולים שר הדתות ד"ר יצ־חק רפאל והביא להם את ברכתו וברכת משרדו.

כשעה הערב המאוחרות הורו ה־עולים למקומותיהם ולבתיהם, לרבים בהם היה זה בקור ראשון בירושלים וטיול במרחבי הארץ בכלל וברגשי תודה נפרדו מהמארגנים.

100 מחקרים בכינוס האגודה לחקר החינוך

יותר מ־100 מחקרים בנושאים חי־נוכיים שנערכו בארץ בשנים הא־חרונות הוצגו ביום ה' בפתיחת הכי־נוס המדעי הראשון של האגודה ה־ישראלית לחקר החינוך שהתקיים באוניברסיטת תל אביב.

האגודה החדשה (א. י. ל.ק.) נוס־דה לא מכבר ע"י בתי הספר לחי־נוך באוניברסיטאות והכרים בה חוקרים ואנשי חינוך, מכוני מחקר, אנשי משרד החינוך והתרבות ונציגי מוסדות חינוך רבים.

שר החינוך והתרבות מר אהרן יד־לין אמר בדברי ברכתו בפתיחת ה־כינוס, כי משרדו מברך על הקמת האגודה החדשה. השר הרגיש, כי יחסי הגומלין בין המחקר בחינוך לבין קובעי המדיניות החינוכית ב־ישראל משמשים דוגמה לארצות רבות ובכללן אף לארה"ב. עם זאת ציין השר, כי משרד החינוך אינו יכול לקבל תמיד את „הספציפיות" של החוקר המדעי והוא חייב להת־בסס בעבודתו גם על תאוריות ש־עמדו במבחן האמפירי.

בין המשמיעים דברי ברכה רקטור או־ניברסיטת תל אביב פרופ' ש. סי־מונסון ויו"ר האגודה הישראלית לחקר החינוך ד"ר מיכאל חן. הכי־נוס נמשך יומיים ובמהלכו התקיי־מנה 23 פגישות של קבוצות דיון. במרכז הכינוס עומדות הרצאותיהם של מנכ"ל משרד החינוך והתרבות מר א. פלר, פרופ' לי קרונבך מ־אוניברסיטת סטנפורד בארה"ב ו־פרופ' א. ש. קלינגבר מהאוניברסיטה העברית.

מאסר וקנס לקבלן שהעלים הכנסות

קבלן לעבודות עפר שהורשע ב־עבירות של העלמת הכנסות נדון אתמול בבית המשפט העליון בירו־שלים לשישה חדשי מאסר בפועל ולקנס בסך שבעים ושמונה אלף ל"י.

האיש משה לוי הואשם בכך ש־העלים משלטונות המס הכנסות ב־מאות אלפי לירות מעבודות עפר שעשה בשביל משרד הבטחון. הקב־לן כפר באשמות נגדו וטען כי כדו־בר בסכומים שהשקיע בעבודות שע־שה וכי הוא חייב לשלם את הסכו־מים הללו לאנשים שונים. בית ה־משפט המחוזי בתל אביב מצא אותו אשם בחלק מהעבירות שיוחסו לו וגזר עליו ששה חדשי מאסר בפועל, 12 חדשי מאסר על תנאי וקנס בסך 18 אלף ל"י.

הן הקבלן והן המדינה ערערו בפ־ני בית המשפט העליון — זה על הרשעתו בדין ועל חומרת העונש, וזו על זיכויו של הנאשם מחלק מ־עבירות המס שיוחסו לו.

לאחר שהשופטים א. ויתקון י. כהן וב. שרשבסקי שמעו את העדים החליטו לדחות את ערעור הנאשם ולקבל בחלקו את ערעור המדינה.

בפסק הדין הדגישו השופטים כי „צריך להיות ברור לכל מצהיר בר דעה שעליו לגלות בהצהרתו את ה־סכומים שהושקעו על ידו בעבודות שביצע, ואין זה משנה אם כתוצאה מביצוע העבודות נתגבש בסך חוב שניתן לתבוע אותו משפטית".

השופטים העירו גם, כי מן הראוי ששלטונות המס יבחנו מחדש את הנוהג שפקיד השומה אינו מוציא שומה עד גמר ההליכים הפליליים נגד הנישום, דבר הדוחה למעשה לזמן ארוך את תשלום המס על ידי הנישום.

התכנס ועד הנאמנים של רמות שפירא

לרגל ביקורם בארץ של ראשי הידידים של „רמות שפירא", מרכז נוער לחינוך ולתרבות, התקיימה ב־חול־המועד־פסח בקאמפוס של המר־כז ישיבה חגיגית של ועד הנאמנים של „רמות שפירא".

מר הרולד זיסלמן, יו"ר ועד הנא־מנים, פתח את הישיבה בקדמו בבר־כת החג את חברי ועד הנאמנים מהארץ ומחוץ־לארץ והביע את שמ־חתו על ההזדמנות להראות לחברי ועד הנאמנים את מרכז „רמות שפי־רא" בגידולו ובהתפתחותו.

הרב ד"ר יעקב רינשטיין, יו"ר ההנהלה, עמד על התפתחותו של המרכז ועל הבעיות המיוחדות וה־קשות שעמדו לפניו בקביעת תכנית הלימודים. סגל המורים וצוות העוב־דים, באופן שיהלמו את צרכי החינוך המיוחדים של מוסד זה, שלא היה לו תקדים בסוגו במוסדות החינוך הקיימים. במשך חמש שנות קיומו סלל מרכז חינוך זה את דרכו המיו־חדת בתכניות הלימודים השונות, שמגמתן המרכזית היא: אהבת התו־רה, אהבת ארץ־ישראל ועם ישראל. אלפי נוער מן הארץ ומהתפוצות השתתפו באולפנים, בסמינריונים, מכו־נים, ימי עיון ותכניות מיוחדות למג־מות שונות שנמשכו מתקופה של 4 ימים עד 6 חודשים. הדרישה הגד־לה להתקבל לתכניות הלימודים השונות המגיעה מכל אתר ואתר, מחייבת ההרחבות המרכז. לפיכך הוחלט להקים שני בניינים נוספים להשלמת הגוש המרכזי, אשר יאפשר קליטתם של 120 תלמידים נוספים ויעמיד את הקבולת על למעלה מ־300 תלמיד.

ההתבוללות בקרב הנוער היהודי בחו"ל

ראשי ועד הנאמנים בארצות השו־נות: הרב זכריה פרנקפורטר (צרפת) משה גרין (ארה"ב), יוסף ריד (אנ־גליה), הרב א. ורנר (דרום אפריקה) ל. פונאטש (שוויץ), י. פרידמן (קנ־דה־ישראל), סקרו את פעולות ועד הנאמנים בארצותיהם והביעו קורת־רוחם מההתקדמות של המרכז בכל המובנים. הם עמדו על מגפת ההת־בוללות הגוברת בקרב הנוער היהודי בחו"ל ועל מספרם המועט של מקבלי חינוך יהודי כלשהו. התכניות של „רמות שפירא", הדגישו, מסוגלות לסייע לביעור נגע זה, שכן מוסד חינוכי כ„רמות שפירא" בכוחו, ע"י ההווי המיוחד הספוג יהדות שרשית ובצוות התורה, לשנות לטובה את השקפותיהם ואורח חייהם של בני־נוער זה. הם הרימו ע"ז גם את התוצ־אות בכיוון זה שהסתמנו בקרב הקבוצות מחו"ל שהיו ב„רמות־שפירא" (וחזרו לארצותיהם כשהם ספוגים מצוות היהדות ומשפיעים ברוח זו על חבריהם והסובבים אותם.

האדריכל ס. קץ הרצה על תכנית הפיתוח של המוסד, שתגדיל את יכולת הקליטה ותאפשר התפתחות נוספת בקנה־מדה רחב. הוא סירם בהציגו מפות, את התכנית המפורטת של התוספת בחדרי מגורים, ביתה ליפוד, חדרי הרצאות, ספריה, אולם התעמלות, יחידות המינהל ועוד. המהנדס ש. נבבי, סגן ראש עיריית ירושלים, מילא אחריו.

הרב מאיר היימנר, רבו של המושב „בית מאיר" וראש ה„כולל" ב„רמות שפירא", קידם בברכת החג את ה־אורחים. בשם חברי ההנהלה בישראל בירך מר אלישע בירנבוים, מפקח ארצי לחינוך חברתי במשרד החינוך והתרבות. הוא עמד, מתוך ידיעה אישית כמפקח במשרד החינוך, על העבודה החלוצית שנעשתה ב„רמות־שפירא" ועל החידושים שהונהגו במרכז חינוכי זה בשטח התכניות לתיכוניים והנוער לומד בנושאים של אורחות סוכה, מנהיגות צעירה, הכ־שרה לקראת הצבא, ועוד חידושים המשתתפים על מקורות התורה וה־יהדות.

הישיבה נסתיימה בארוחת צהריים חגיגית, בה השתתפו גם חברי המר־כז העולמי של המזרחי והפועל המז־רחי מר צבי זשהאל ומר באֶרי מינדל והמזכיר הכללי מר יצחק גולדשלג. בברכת המזון נתכבד הרב זכריה פרנקפורטר, יו"ר ועד הנאמנים של „רמות שפירא" בצרפת.

סיור מיוחד ב„רמות שפירא" וה־איזור נערך לרצונותיהם של חברי ועד הנאמנים.

תל־אביב

בביהכנ"ס הגדול, אלנבי 110

השבת מברכין. יעבור לפני התי־בה בבית הכנסת הגדול בתל־אביב החזן הראשי מר יהושע לרר בלווית מקהלה. מנחה: 5.53. שחרית: 8.00. לפני קבלת השבת השיעור ב„רמ־בם" בהלכות דעות, ע"י יו"ר ה־הנהלה מר א. הורוני בנושא: „בדי־אות הפרט וחיסון כלל האומה".

בביהכנ"ס „בית מרבהרהש"
רחוב עמק יזרעאל 80

זמני התפילות: מנחה וקבלת שבת לפי הזמן. שבת בבוקר — ב־7.30 שיעור בפרשת השבוע ע"י הרב שכנון פרנקל שליט"א. תפילת שח־רית ב־8.00. בשבת אחרי תפילת מנחה — סעודה שלישית. בכל יום שני בשבוע ב־7.30 בערב שיעורים בתנ"ך ומחשבת ישראל.

ב„אהל שם" — עונג שבת
בשיתוף עם המועצה הציונית

השבת ב־10 י. סברסקי — תנ"ך. ב־11 ד"ר ש.ז. כהנא — תפילות. ב־4.30 במסבת „עונג שבת" ירצה: מר א. בהן על הנושא: „השואה והגבורה בדורנו". הפותח: יו"ר אהל־שם מר משה גולדשטיין. דברי אגדה — ד"ר ש.ז. כהנא.

ביהכנ"ס לנוער בביה"ס „יבנה — נצח ישראל"

התפילות בליל שבת לפי זמני הדלקת הנרות. ובשבת בבוקר ב־8.15 לפני התפילה ב־7.30 שעור בתלמוד ע"י הרב ישעיהו נגר, רבו של בית הכנסת. לפני הקריאה לימוד משניות לזכרם של תלמידי ביה"ס שנפלו במערכות ישראל.

מעולמו של שלום עליכם

עשרים וארבעה אמנים ישראליים משתתפים בתערוכת הציורים והפס־לים על הנושא: „מעולמו של שלום עליכם", שתפתח בבית שלום עלי־כם רח' י.ל. ברקוביץ, תל־אביב), במוצאי־שבת 24.4.76 ב־7.30. התע־רוכה נערכת במסגרת האירועים ל־ציון ששים שנה לפטירתו של שלום עליכם ותהיה פתוחה עד סוף חודש יוני ש.ז. בתערוכה מוצג גם חומר מהארכיון ומאוסף הבית.

הצגת בכורה על הנושא „איוב"

ביום חמישי הקרוב, תוצגנה ב־בית התנ"ך בת"א (שד' רוטשילד 16) יצירותיו של האמן ארנסט רת נספרי בויתה על הנושא „איוב". התערוכה, בחסות השגרירות האוס־טרית, תתקיים בבית התנ"ך. בטקס הפתיחה ישתתף שגרירות אוסטריה הגבי יוהנה נסמור ויו"ר עדי יפה.

במפלגה ובתנועה

„היכל שלמה", ירושלים

מחר, ש"ק, ב־4.15 אחה"צ, ידרוש הרב יהודה גרשוני ב„היכל שלמה", על הנושא: „פרשת השבוע לאור הזמן". סידרת שיעורים זו היא מס־גרת ארגון ותיקי התנועה. מרכזת ה־שיעורים — הה' צפורה גרזיק.

השיעור בחומש ומפרשים, שמ־גיד מר משה גבירצמן, יו"ר ותיקי התנועה בירושלים, יתקיים מחר, ב־7.30 בבוקר, בהיכל שלמה.

ביום הראשון, ב־7.30, יתקיים ה־שיעור של הרב חיים צימרמן, ב־רמב"ם, הלכות סנהדרין. השיעור יתקיים בבית הכנסת של היכל של־מה.

ארגון עולים ותיקים יוצאי ארצות הרווחה ליד הסתדרות המזרחי והפועה"מ בירושלים

מזמין את החברים למסיבת בית ופגישה חברים שתתקיים ביום שני כ"ו ניסן ב־8 בערב בבית החברים יעקב ובה"ה נרונר, רח' עזה 50. אורחנו בפגישה יהיה ד"ר שלמה מלוגים, מרצה באוניברסיטה העב־רית בירושלים וישוחח על הנושא יחסים בין ארה"ב ומצרים והשלכה על ישראל, וישאר להשיב לשאלות המשתתפים.

תנועת האשה הדתית לאומית ירושלמית

עונג שבת במעון הרי פישל. המר־צה על פרשת השבוע הרב יהודה ליכט. עיונים בתפילה הגבי שושנה הולצברג. בבית הכרם בפנסיון מרי־נה, פרשת השבוע הרב דוד שפירא.

תנועת האשה הדתית לאומית

שבת ב"ב במעון ברח' נוסנבוים 15, מסיבת עונג שבת ב־5 אחרי הצהרים ירצה הרב שמואל קיל, רב שיכון צה"ל בני ברק, על פרשת השבוע.

תנועת האשה הדתית לאומית — סניף ת"א

ביום ד' כשעה 5 אחה"צ יתקיים אי"ה שעור התנ"ך ע"י הרבנית נח־מה רבינוביץ במשרדינו, רח' אחד העם 110 ת"א.

מסיבת מניין הנוער שיכוני הפוהמ"ז כפר סבא

מסיבה מניין הנוער שיכוני המז־רחי בכפר סבא תתקיים ב־מוצש"ק ב־7 בביהכ"נ „נר קודשים" דברי פתיחה חיים בן חיים חדד. דברים ישמיע ד"ר דוד רוזנצבי. בהשתתפות רבנים. הופעת אומנים מבני המקום.

היום

יום ששי, כ"ב ניסן תשל"ו, 23.4.76
פרשת אחרי

ה' בעומר

הפרק: תהלים א־ב; המשנה: דמאי ז, כ"ג; הדף: עירובין פו; ההלכה: קצושי"ע קלה, ג—ו.

ו' בעומר

שבת — הפרק: תהלים ג־ד; המשנה: דמאי ז, ד"ה; הדף: עירובין פז; ההלכה: קצושי"ע קמה, ח—יב.

שידורי ישראל

חדשות בעברית — בגלים א', ב', צ' — כל שעה.
09.55 (א) חדשות באנגלית
10.55 (א) חדשות בצרפתית
17.55 (א) חדשות באנגלית
18.50 (א) חדשות בצרפתית
שידורי הקליטה לעולים (ב)
עברית — 19.00; יידיש — 19.30; לאדינו — 20.00; מוגרבית — 20.15; רומנית — 20.30; רוסית — 20.45.

רשת א'

08.10 „קונצרט בוקר" 10.05 שיר הנוכח 10.15 עיונים באת פרקי ... 10.35 „רדיודע" — בסדרה ... 11.00 צבריה לצד 11.15 ... 11.35 „מוסיקה ..." 12.05 בהקלטות התזמורה ... 13.55 „מה במוסיקה" 14.10 ... 15.05 „קבלת שבת" 16.10 „יום יפה"

רשת ב'

06.00 „סטע ישראלי", 08.55 ... 09.05 „בוקר טוב" 10.05 ... 11.45 „כאן בבית" 12.05 ... 12.30 ... 13.05 „בחצי היום" 14.10 ... 16.10 „בומשבעת"

גלי צה"ל

05.03 צלילי בוקר 06.55 ... 07.05 ד"ש בוקר 07.55 ... 09.05 יומן הבוקר 10.05 ... 11.40 ... 12.05 גלגלי צה"ל 14.05 ... 15.05 ... 16.55 הסיפור ההדידי הקצר.

טלוויזיה בללית

15.00 בהר יותר — גבוה יותר — חזק יותר — במשך ספורט 15.30 ... לבוא שבת.

במוצש"ק

רשת א'

19.05 יומן השבוע 19.50 פרקי היום בתנ"ך; תהילים פרקים ... 20.05 ... 20.55 ... 21.05 ... 23.05 ... 00.10 ...

רשת ב'

21.05 „מוצאי־ספורט" 21.20 ... 22.05 „שבת אחים" ... 23.05 „רדיוסקי" ...

גלי צה"ל

19.05 דנוקה 14 ... 20.45 ... 21.36 ... 23.45 ... 00.05 ... 02.00 ...

טלוויזיה בללית

20.00 „עולם כבר והרג ובגבר" (חלק א') 20.30 ... 21.00 ... 22.00 ... 23.30 ...

גניבה בביהכנ"ס של בית ישעיהו

בשכיפי של פסח אחה"צ כשה־צבור חוזר לביהכנ"ס ללמוד מצאו שנגנב את שעון הקיר החדש יחד עם השעון גנב בעיל של השמש שהיה מחזיק בביהכנ"ס. כנראה ש־ההאימו מפתח למנעול.

האופרה הישראלית

מייסדת ומנהלת: א. דה־פיליפ

מקבל מבוקש להבין ברטיסים בראש

הצגת בכורה
ת"א: אפריל: 24; י"ם: 27; חיפה: 29
האלמנה העליזה
האופרטה העולמית מאת לי

תל אביב: 25.4
ספינת השעשועים
מחזמר מאת קרן והמרשטיין

תל־אביב: 25.4
הספר מסיביליה
מאת רוסיני

שרות כרטיסים: אלנבי 1, טל. 57227, תל־אביב

התיאטרון הישראלי
במוצ"ש 24.4.76
הבימה
על כלות דשה: אולם גדול
קרים: אולם קטן
הקאמרי:
...

הצפה

עתון יומי

DAILY

העורך: הצופה בע"מ, העורך: ש. דודיתא, מערכת ומנהלה: תל־אביב, רח' המסגר 66, טל. 35421, ת"ד: 2045, חשבון בנק הדואר 41144 ✠ סניף ירושלים: רח' בן־יהודה 3, ת"ד: 1148, טל: 234910, 528344 בערב טל. 35609 ✠ סניף חיפה רח' ארלוזורוב 1, טל. 663628 ✠ דפוס העשור בע"מ הי"א. רח' המסגר 66, טל. 31554.

אין המערכת אחראית לתוכן מודעות ולפגמיהן

נערכו תכניות ה„מימונה" בהר ציון ובמערת אליהו הנביא בחיפה

הוועדה המרכזית לחזוי דמי ברא־שות דר. ש. ז. כהנא, ערכה ה־שנה שתי תכניות של „מימונה" ב־הר ציון ובמערת אליהו הנביא ב־חיפה.

בפתיחת התכניות במערת אליהו שבה השתתף דר. ש. ז. כהנא הדגיש שהועדה תמשיך לסדר תכניות של מימונה מתוך שמירת האופי המ־סורתי והיא מתנגדת לתכניות „ה־מחודשות" המנוגדות לרוח המסו־רת של המימונה מדור דור. הוא הד־גיש שלקראת השנה הבאה יקיים לפני החג כינוס מורחב של רבני צפון אפריקה ונציגי העדות לבירור התכניות בתוך התאמה עם כל ה־הונים.

התכניות בהר ציון ובמערת אליהו החלו בשעות הבוקר בברכת האי־לנות במסיבות משפחתיות „הלביות".

תפלות שירי קודש ריקודים מסו־רתים, דברי תורה וסיפורי אגדות שנאספו ע"י תלמידי ישיבת התפו־צות. התכניות הסתיימו בשירה אני מאמין לסיום התכניות שבהר ציון עלו החוגגים לכותל המערבי.

לוח הצופה

• סגל קונה הכל הרהיטים מלודיות מקררים מערכות וחיסולים 832267 863748.

• מוכר והובלת רהיטים ל־כתולקה מיטבית וקימעונית במפעל קונפקציה טל. 38804.

• „ביזק" שרות להדברת מזיקים + אחריות (רשיון 197) 473271.

• מעוניין לקנות תשמישי קדושה ואומנות יהודית עתיקה ת. ד. 4075 ירושלים.

לוח ירושלים

• המעוניינים להרום בגדים ל־ישיבה מתבקשים להבוב לת. ד. 5555 ירושלים.

• מציאה מידית! 3½ מרווחים הסקה, קיר, רחוב קוסלר. 532184, 233451/15.

• דרושה מבנית למשרה חלקית עבוד כוציא האור 855209.

תורנות בתי מרקחת

יום שישי 23.4.76

תל אביב: פרנקל — המלך ג'ורג' 28 טל. 223721.
ירושלים: עזה — עזה 15 טל. 38262; אל שעב של גדירה — בתוך שער שכם טל. 283401.
פתח תקוה: רסל — רוטשילד 89 טל. 911406.
נוה מגן: קדמה — מרכז מסחרי טל. 474498.
רמת גן: עבית — מודיעין 130 טל. 722994.
נתניה: הרופה — הרצל 2 טל. 28690.
בת ים: בלפור — בלפור 90 טל. 883448.

שבת 24.4.76

באר שבע: ירושלים — הרצל 34.
תל אביב: ברק — ז'בוטינסקי 109 טל. 446682 גוטמן — אחד העם 91 טל. 289301.
ירושלים: ד"ר פריש — הפלמ"ח 38 טל. 36084.
פתח תקוה: בריאות — הרבבי־ציון 13 טל. 911406.
הרצליה פתוח: גולדשטיין כבר דה שלים טל.
רמת גן: הרצל — הרצל 52 טל. 722372.
נתניה: הדסה — הרצל 24 טל. 22243.
רמת הנשיא: רמת הנשיא — אלי כהן 1.

מוצאי שבת 24.4.76

תל אביב: ברק — ז'בוטינסקי 109 טל. 46682; גוטמן — אחד העם 91 טל. 285301.
ירושלים: בלסם — דלארו אידין, מעלות רפנה — כעלוה רפנה בנין 129 טל. 811804.

בתי קולנוע

ירושלים

שעות הצגה: ימי חול — 4.00—7.00—9.00

אורנע — שבוע 3 — בהילוך גבוה
אוריון — שבוע 3 — ליידי בת מזל
ארנון — שבוע 2 — פגישה מקרית
כניטשל — שבוע 4 — רק היום

תל־אביב

אסתר — שבוע 6 — המרוץ המטורף אחרי הבצל
גת — שבוע 4 — עליסה בארץ הפלאות
חן — שבוע 6 — אקספרס לגהינום

סינרמה — שבוע 4 — רק היום
דרייב אין — שבוע 2 — איזה מין ג'ונגל
פאר — שבוע 4 — 3 ימי הקונדור

חיפה

אורה — גבירתי הנאווה
אמפי — הטרמפ המסוכן
ארמון — שבוע 3 — אקסודוס
אורלי — שבוע 6 — פגישה מקרית
חן — שבוע 2 — יהלומים נוצצים בלונדון
פאר — שבוע 4 — רק היום
רון — שבוע 4 — 3 ימי הקונדור

כתב אישום נגד נאשמי המהומות בראש העין

בעקבות המהומות שהתחוללו ב־ראש העין בפברואר בשנה הנוכ־חית הוגש אתמול כתב אישום נגד 17 מתושבי המקום לבית המשפט המחוזי בת"א, על ידי פרקליטות מחוז המרכז.

הנאשמים הם צעירים בין 11 עד 24. עו"ד נורית שנים, סגן פרק־ליט המחוז, מאשימה אותם בהתקה־לויות שבהן הועלו באש מכוניות המשטרה. נגד הנאשמים הועלו שני סעיפי אישום: מהומה ותקיפת שו־טר בעת מילוי תפקידו.

בכתב האישום נאמר כי ב־6 ב־פברואר השנה, בשעה 6 בבוקר, הוצבו מחסומים בדרך הכניסה ל־ראש העין. אל המקום הגיע כוח משטרה במטרה לפנות את הדרך. באותה עת ובסמוך לכך החלו מת־קהלים תושבי המקום בסביבה ליד המחסומים. ההתקהלות הגיעה למס־פרים של מאות אנשים, ביניהם יל־דים שהפסיקו את לימודיהם, והם מנעו בעד המשטרה מלהגיע את המחסומים.

בשעה 9 לערך הגיעה למקום רב־בה נוספים והמתקהלים, ביניהם ה־נאשמים, מנעו את המשך פעולת־הם יידו אבנים לעבר הרבבות ות"א נפצרה.

סגן ניצב מנשה גולן, סגן מפקד מרחב המרכז של משטרת ישראל, צפה על ההתרחשויות ובאמצעות רמקול דרש מן המתקהלים להתפזר ולאפשר את פינוי המחסומים. כש־לא נענה — הורה לכוח המשטרתי לפזר את המתקהלים. בתגובה החלו המתקהלים ליידות אבנים לעבר אנ־שי המשטרה.

כל עשרת עדי התביעה בתיק זה הם שוטרים.

נענש על פגיעה בדגל המדינה

ירקן חיפני שהורשע בפגיעה ב־כבוד דגל המדינה ובתקיפת אזרח שהתריע על כך שהשתמש בו לשם כיסוי ארגז ירקות — נידון בבית משפט השלום בחיפה ל־750 ל"י קנס או 75 ימי מאסר תמורתם, וכן 3 חדשי מאסר על תנאי למשך 3 שנים.

השופט מיכה לינדנשטראוס לא החמיר בדין בשים לב לעובדה ש־הנאשם יחזקאל בן אברהם דהאן, בן 39, בחיפה, הוא בעל תאונת עבודה ומתקיים כיום מקצבת הביטוח הל־אומי.

• 9 צעירים החשודים בשוד נה־גות נעצרו אתמול בחצות ע"י כו־לק הבילוש של משטרת חיפה. סריקה שנערכה במקום בו בלי־לה הביאה למעצרם של 9 צעירים בני 17—18, החשודים במעשה השוד.

חגיגות המימונה בירושלים

פעילי הנגיות המימונה של יוצאי צפון אפריקה נתקבלו אתמול בערב אצל נשיא המדינה פרופ' אפרים קציר במשכן נשיאי ישראל בבירה, בהום החגיגות המסורתיות שהתקיי־מו במשך היום, זו השנה הי"ג.

בין האורחים היה גם ראש הממ־שלה יצחק רבין.

אלפי חוגגים, יוצאי מרוקו וא־רצות אפריקה האחרות מילאו את שבילי „גן סאקר" ועמק המצלבה, שלמרגלות בנין הכנסת בירושלים. לפי מיטב המסורת בילו החוגגים בחיק הטבע בשירה ובריקודים ובא־כילה ושתיה וכן הבריזו על תח־רויות בהתחרויות שונות למען „הטש־בחה השכחה ביותר" ועד „לנערת ריקודי הבמון".

בשעות הערב נתקבלו פעילי ה־מימונה אצל נשיא המדינה שהעניק להם את „אות המימונה" — מדליון שעליו דמות דג, סמל הפוריה וה־רבית. הנשיא בירך את אורחיו ב־הדגישו את חשיבות השמירה הד־מסורה של מסורת העדות בישראל, גם ראש העירייה מר טדי קולק נשא דברי ברכה.

112 מגרשים לבניה עצמית הוגרלו בצפון

במסגרת מבצע „בנה ביתך", ה־יזום על ידי מינהל מקרקעי ישראל, בוצעו בחודש זה הגרלות מסביות ל־76 מגרשים בטבריה, 21 מגרשים בעפולה ו־15 מגרשים בחצור.

מבצע „בנה ביתך" משותף למינהל מקרקעי ישראל, משרד השיכון, ה־רשויות המקומיות וחברת שיכון ו־פיתוח. במסגרתו מוצעים מגרשים ל־בניה עצמית של בתים דו־משפח־תיים. על המגרילים לבנות את ביתם תוך פרק זמן קצוב ממועד ההגרלה.

מעצר לחשוד בשדידת ישישה

תושב קרית טבעון נעצר אתמול ל־10 ימים בפקודת בית משפט ה־שלום בחיפה, כחשוד בשוד ישישה שהותקפה בטבורת קרית טבעון.

החשוד אברהם זגורי הובא לפני השופט מיכה לינדנשטראוס. ב"כ המשטרה טען בפני השופט, כי ב־9 באפריל סמוך לצהרי היום הות־קפה הישישה הכעבורת ע"י צעיר לעול פנים שחזר לביתה, בעט בה והיכה אותה נמרצות, ולאחר מכן הסיר מעל השלחן סכום של 50 ל"י והסתלק מהמקום.

נמצאה גופת אשה

גופת אשה כבת 60 נמצאה את־מול ליד הוואדי ברחוב בירגיה ש־בכפר שלום.

המשטרה לא מצאה על הגופה סי־מני אלימות והיא הועברה למכון לרפואה משפטית לבירור נסיבות ה־מוות.

האשה לבשה לבוש ערבי או מז־רחי.

ישיש נפצע בתאונת דרכים

הולך רגל, בן 77, משה בהן, מ־בני ברק, נפגע אתמול בתאונת דר־כים ברחוב ז'בוטינסקי בעיר מגור־יו.

מכונית שהותה בדרכה לכיוון תל אביב פגעה בו בשעה שחצה את הכביש. הוא אושפז בביה"ח „אי־בילוב" ונמסר כי מצבו אינו מעורר דאגה.

• משטרת זבולון חוקרת בנסי־בות של 3 ... בשווי כ־21 אלף ל"י שנגנבו בתחילת החודש ... ברחוב ... בחיפה.

המשטרה מבקשת עדי ראיה ל־... או כבל התחנת התאונה זו והם מתבקשים למסור למשטרה קרובה.

מאסר וקנס למעורב ב„תאונת התאומים"

בית משפט השלום באשקלון הטיל אתמול 18 חדשי מאסר, כזה 9 חד־שים בפועל ו־9 חדשים על תנאי, על אייל מקייס, סמל בצה"ל, ש־הורשע בכך שב־20.6.75 גרם למו־תם של שני התאומים שאול ויונתן נתן דיל בתאונת דרכים באשקלון.

בן הטיל השופט צבי נדי על ה־נאשם קנס של חמשת אלפים לי־רות ושלל את רשיון הנהיגה שלו לתקופה של 8 שנים.

אייל מקייס הואשם בכך ש־5 ימים בלבד לאחר שקיבל רשיון נהי־גה, יצא במכונית קונססה 1300, ה־שייכת להורי חברתו, לנהוג בכביש החוף מסלולי בכניסה לאשקלון. תוך כדי הנסיעה, סטתה המכונית סטיה חדה שמאלה, עברה את אי־ההפרדה בין שני המסלולים למסלול הנגדי, ותוך כך פגעה בין היתר בעגלת של התאומים הפעוטים, שנספו, בכבי־ון הנגדי, בהתאם לחוק.

בכתב האישום שהוגש ע"י סגן פרקליט מחוז הדרום עו"ד פנחס דיין, נאמר בין היתר, שהנאשם לא היה בקיא בהפעלת המכונית, שהוא נסע במהירות גדולה וכי סטה מנ־תיבו ועבר לנתיב הנגדי ותוך כך גרם ברשלנות למותם של השניים.

השופט הסכים לדחות את ריצוי העונש ל־30 יום, כדי לאפשר לס־נגור להגיש ערעור לבית המשפט המחוזי.

קבלן חשוד בגניבה

קבלן חשמל נעצר ע"י משטרת זבולון בחשוד בגניבת 11 שקי מלט מאתר בניה ברחוב הסיילה בקרית ים.

בני (בן אריה) ישראל הובא את־מול לפני שופט שלום בחיפה. ב"כ המשטרה טען, כי החשוד נעצר ל־אחר שהופתע יחד עם שני אחרים תוך כדי גניבת המלט מאתר הבניה. הוא הוסיף, כי לאחרונה ארעו מקרי גניבה מלט מאתרי בניה באיזורי הקריות.

השופט הוציא פקודת מעצר ל־6 ימים נגד כל אחד משלושת החשו־דים.

• מאה קרטונים עגבניות ש־הוכנו למשלוח ע"י חקלאי מושב דיקלה בפתחת סיני, נגנבו במוצאי החג ע"י אלמונים. ערך הגניבה כ־3500 ל"י. אנשי המשק מסרו תלו־נה למשטרת רפיח זוו פתחה ב־חקירה.

"בית הטובעים בכינרת רחצו במקומות אסורים

...צוים בכלל האנשים ש־ ...טבעו ב־5 השנים האח־ ...רחצו במקומות אסורים.

...חיים מוסר, כי דבר זה ...בדיקה שערכה משטרת מר־ ...ים בנושא זה. כן העלתה ...על פי הבדיקה הסטטיסטי־ ...בכינרת מדי שנה בשנה ...נות השנה הגרועה ביותר ...ים הטובעות היתה שנת ...טבעו 14 איש. שנה שבה ...טובעות היה מועט ביותר ...19, שמספר הנספים בה ...בלבד. ב־1972 טבעו 12 ...197 8 אנשים, ואילו ה־ ...טבע נער בן 16 תושב

מכל המתרחצים בכינרת כי יכנסו למים רק במקומות המותרים לרח־צה, אשר בהם יש מצילים. כמו כן מבקשת המשטרה לאור נסיון הע־בר, לא להכניס ילדים שאינם יוד־עים לשחות לתוך אבובים, בשל ה־אפשרות של הופעה רוח פתאומית, הסוחפת את המתרחצים ללא אזה־רה מוקדמת למרכז האגם. זהו דבר מסוכן לכל המתרחצים, אך בביחוד יש בו סכנה לילדים ולאנשים ש־אינם יודעים לשחות.

...מרחב העסקים מבקשת

...ת מפעל הפיס

300,0 ל"י זכה המספר:
10,0 ל"י זכה המספר:
50,0 ל"י זכה המספר:
10,0 ל"י זכו המספרים: .6093
5 ל"י זכו המספרים ה־
...00 148840 347055 369856
...515 386008 696506 744210
ל"י זכו הכרטיסים ש־מסתיימים ב־10711
13835 10711 ...
246 28564 30215 37217 .97
ל"י זכו הכרטיסים ש־מסתיימים ב־ 00679 05227
36 43510 53758 55797
.80544 65
ל"י זכו הכרטיסים ש־מסתיימים ב־5374 7072
ל"י זכו הכרטיסים ש־מסתיימים ב־0438 0444
0752 0770 1063 1102
1633 2382 2389 2708
2973 3405 3703 3923
4561 4751 4998 5039
6424 6492 7240 7358
8445 8613 8645 9017
...זכו הכרטיסים הגמ־ ...רים במסתיימים בספרה 2.

מעצר לנאשמים בהריגת הצעיר יוסף שמעוני

כתב אישום באשמה של הריגת הצעיר יוסף שמעוני בן ה־17 הוגש אתמול לבית המשפט המחוזי בתל אביב נגד שלושה נאשמים, ופר־קליטות מחוז תל אביב ביקשה לעצ־רם עד תום משפטם.

לבקשת הסנגור נדחה הדיון ב־בקשה המעצר כדי שיוכלו לעיין ב־חומר הראיות.

שלושת הנאשמים הם רפאל כחלון בן 17, יעקב שלם בן 18 וצעיר בן 16. בכתב האישום נאמר כי הש־לשה באו לקולנוע תל אביב ב־17 בחודש באדר האחרון ב־4 אחר ה־צהרים. במקום היו יוסף שמעוני וחברו יוסף בשיה ובידם כרטיסים ביוחורים. השנים הציעו את כרטי־סיהם למכירה והתפתח ויכוח ביניהם ובין הנאשמים על מחירי הכרטיסים. הויכוח הפך לקטטה ובמהלכה הפיל כחלון את שמעוני על המדרכה. זה נפל על ראשו ולא חזר עוד להכ־רתו עד מותו בבית החולים איכי־לוב.

השלושה נאשמים בהריגה והתבי־עה בבקשה לעצור אותם עד תום ההליכים.

נזקים לבית קפה על רקע דמי חסות

נזקים נגרמו ביום ד' בלילה ל־בית קפה בת"א שבעליו סרבו לשלם „דמי חסות". ובעקבות המקרה נעצרו ארבעה חשודים. אולם החשוד העי־קרי, עריק מצה"ל, נמלט והסתלק מבית החולים שם קיבל טיפול רפו־אי.

בליל החג השני התלונן בעל קפה „אביבי" ברח' יהודה הכבבי, כי הוא מוטרד על ידי צעיר הדורש ממנו „דמי חסות" בסך 1000 ל"י. ביום ד' סמוך לחצות הופיע הצעיר שניה עם אחרים מחבריו. הוא דרש כסף, ומשסרב בעל המקום לשלם לו שבר את מכונת הקיצים ובמהלומת אג־רוף ניפץ את זגוגית חלון הראווה. הבריון נפצע ונגרמו לו חתכים ע־מוקים בידיו. הוא הועבר על ידי חבריו לבית החולים תל השומר.

המשטרה הגיעה בינתיים ועצרה ארבעה מחבריו, אך החשוד העי־קרי עזב את בית החולים לאחר ש־קיבל שם טיפול. זהותו ידועה וכן נודע, כי הוא עריק מצה"ל.

מלך מארוקו

(סוף מעמוד 3)

...ומים בקהילות קטנות, ...הזהב. חידשו גם קהי־ ...ויות בנאות הקדמונות

...אפריקה עורך בעיית ...ורדים בצרפת, אבל לא ...שות כפי שהיא קיימת ...זאת בכמה קהילות הו־ ...ו גרמה מחלוקת בנגע ... וגם ביחס לנוסח ה־ ...ים שלא היו ידועים ...לא, שהמגמה הכללית ... היא למנוע היכובים ...אשר.

...יש להתריע, שהקליטה ...יהודי צפון אפריקה, ...מארוקו, בצרפת, היא ... ההתגבלות, מה עוד ...רבות מתחילים להת ...צרפת, דבר אשר יהודי ...לא ידעו בכלל בארצות ... זו איננה באה לידי ... על השתלבות יהודי ... בצרפת, אבל הסתירה ...תורמת במאומה לפת־רונה. להיפך, צריך להתריע על כך כמטרה למצוא אמצעי מניעה.

* * *

מלך מארוקו פנה בקריאה נלהבת ליוצאי ארצו לחזור למולדת. בעת סכנת מלחמה עם אלג'יריה. ברור, שהקולונים הצרפתים, שעזבו במרי־רות את מארוקו, לא יחזרו לשם. ספק רב אם מוסלמים שהסתדרו בארצות המערב יחזרו למולדתם. כמובן, ש־אין לצפות, שיהודים יוצאי מארוקו יחזרו ממדינת ישראל או מצרפת למולדתם. אחרי שעזבו אותה עם טעם מר בלבם. בפרט, שמארוקו התקרבה בשנים האחרונות לליגה הערבית ושלחה לסוריה צבא להילחם בנו, כפי שהיה הדבר במלחמת יום הכיפורים.

מלך מארוקו מתאמץ אפילו להפ־גיש יהודים עם נציגי אש"ף, תוך מטרה למצוא קרן משותפת, למען נסיעות יהודים מארצות ערב הנמ־צאים בארץ ורוצים לחזור לארץ מולדתם. אין להעלות על הדעת ש־דבר זה ייצא לפועל, אך כפי הנראה חושב מלך מארוקו שיוכל על ידי כך להחזיר יהודים לארצו.

נערך סמינר למורים מוסמכים המועמדים מטעם המחלקה לחינוך ותרבות תורניים בגולה

„המחסור במורים דוברי עברית ובעלי תודעה לשפה העברית הוא הגורם העיקרי לכך שעד היום אין השפה העברית משמשת כשפת הו־ראה בכל המקצועות בבה"ס העבר יהודיים בתפוצות". זאת אמר ד"ר חיים חפיאל, מנכ"ל המחלקה לחי־נוך ותרבות בגולה בהסתדרות ה־ציונית בסמינר הכנה בן שלושה ימים שהתקיים בחופשת פסח למו־רים שליחים.

במסגרת הסמינר שנערך ל־60 מו־רים מוסמכים המועמדים מטעם ה־מחלקה לחינוך ותרבות תורניים ב־גולה לשליחות חינוכית בתפוצות ב־שנת הלימודים תשל"ז, דנו המש־תתפים בתוכניות לימודים חדשות שמטבעם החדרת נושא הציונות תוך שילוב מרכזיותה של מדינת ישראל בחיי הקהילה היהודית בחו"ל.

כמו כן נערך דיון מקיף בבעיה הירידה בישראל ונורמית. בפני ה־משתתפים הוצגו אמצעי ההמחשה הד־שים שנועדו לעזור למורים בעבוד־תם החינוכית. בין היתר נפגשו ה־מורים עם צעירים יהודים מהגולה הלומדים בישראל ועמדו מקרוב על הבעיה הדידאקטית האופיינית ל־מוסדות חינוך יהודיים בתפוצות.

הסמינר נערך ע"י המחלקה לחי־נוך ותרבות תורניים בגולה בשיתוף המחלקה להשתלמות עובדי הוראה במשרד החינוך והתרבות.

הת. בתי המלון מאשימה את שר התיירות בכניעה ל„אל על" בנושא טיסות השכר

מאת סופרנו שבלבלי

התאחדות בתי המלון תקפה את שר התיירות מר ב. קול, האשימה אותו בכניעה ל„אל על" בנושא טי־סות השכר".

סגן יו"ר ההתאחדות ויו"ר הועדה לטיסות שכר בהתאחדות, מר ד. אורן, הביע אכזבה ומורת רוח מכך שמשרד התיירות לא שיתף נציג של המלונאים בועדה המשותפת למשרד התיירות ולמשרד התחבורה לקביעת מדיניות טיסות השכר. הוא טען כי מ. קול מנע בתבונה בנציג המלו־נאים להשתתף בוועדה, וכי החלטה זו מהווה כניעה ללחץ ההשפעה של משרד התחבורה ו„אל על". עד כה, ציין ד. אורן לא נקבעו דברי המ־עלת טיסות שכר לברוח שהוצהלם כבר עידהן כחיוב.

— מנהל מחלקת התרבות במשרד החוץ הרומני, מר רומיסרו טראנקו, יגיע היום לישראל, ויעמוד בראש משלחת רומנית לנהל משא ומתן ולחתימת תכנית לחילופי תרבות ו־מדע בין ישראל לבין רומניה.

נאשם בגרימת חבלה לאשתו — בדין

בעל המואשם בגרימת חבלה חמו־רה לאשתו הביע ביום ה' את נכו־נותו להודות באשמה המיוחסת לו, תוך הסבר כי „ביניהם אנו חיים בסדר".

אולם שופט בית המשפט המחוזי בחיפה מר מ. סלוצקי לא קיבל את הודאתו של הבעל ודחה את שמיעת המשפט לתחילת חודש יולי. הבעל, צעיר תימני בן 26, מואשם בכך שבתחילת נובמבר 1974 דקר בביתו את אשתו זו נפגעה בגבה ונגרם לה שבר בעצם.

נמצא תת-מקלע

תת-מקלע „עוזי", ובו מחסנית ו־30 כדורים, נמצא בשדה ליד השד־מו המכשלתי בנהריה. המשטרה לקחה את הנשק החשוד כגנוב מ־צה"ל.

חשוד בניצול טעות ייבדק במכונת אמת

סוחר תושב קרית אתא החשוד בניצול טעות של בנק לאומי באיזור מגוריו לשם קבלת כספים שלא הגי־עו לו — ייבדק במכונת אמת.

החשוד רוד שכטר נעצר ע"י משטרת זבולון בעקבות תלונה ש־הוגשה ע"י הבנק. ב"כ המשטרה טען בפני שופט השלום החיפני מ. לינדנשטראוס, שהחשוד ביקש ל־פני שבוע להפקיד 3500 ל"י בבנק ולצורך כך הכין לו פקיד הבנק טופס הפקדה בהוכניה. לטענת ה־משטרה קיים חשד, שהקופאי טעה ובמקום לקבל מהחשוד את סכום ההפקדה שילם לו את הסכום הזה.

ב"כ המשטרה אמר כי פקידי ה־בנק הבחינו בטעות, אך הסוחר הכ־חיש את נידסהם בכל וכל וטען כי לא קיבל כל סכום כסף. החשוד ביקש להבדק במכונת אמת לשם אישור גירסתו.

השופט האריך את מעצרו ל־5 ימים והלך על עריכת הבדיקה המבוקשת.

...א אלינו ותשבח מהצרות!

גם לך מגיע להתפנק
באווירת שלווה ונוף מקסים
בחופשתך תהנה

• חינם עד 15.6.76
• 4 אמבטיות מינרליות
• 6 ארוחות ביום (כשר) וכל דיאטה מבוקשת
• מגרשי ספורט, מודשאים, בריכת שחיה מחודשת (מ־7.5.76)
• מדי יום תפילות בביהכנ"ס
• מדי ערב תוכניות בידור

ב„שוויצריה הקטנה" תזכה לנוף מיוחד, אויר צח ושירות מעולה שיהפכו את חופשתך ל„פולחן האביב"

...הבראה
...רות
...כרמל

...ים והזמנות: בית הבראה „יערות הכרמל", חיפה, טל. 04-22110

مكنز من الاجل

לא הוכרזה שביתת אזהרה בנמל אשדוד

ההסתדרות לא נתנה את אישורה

שביתת האזהרה ל־3 ימים של 150 עובדי בתי המלאכה בנמל אשדוד עמדה לקיים החל מיום חמישי בבוקר, לא הוכרזה, לאחר שהמחלקה לאיגוד מקצועי שליד הועד הפועל של ההסתדרות לא נתנה את אישורה לשביתה זו.

אולם אי קיום השביתה לא הביא בעקבותיו שום שיפור במצב בתוך הנמל, אשר לפי כל הידיעות הגיע בימים האחרונים למבוי סתום.

על חומרת המצב בנמל אשדוד מעיד תוכן מברק, ששוגר ביום חמישי על ידי ראש מחלקת המינהל של הנמל, מר שלמה ישראל, וממוען אל תיק הנמלים בועד־הפועל של ההסתדרות מר משה לוי. במברק נאמר בין היתר: „גם היום ממשיכים עובדי בתי המלאכה לנקוט בסנקציות, והשהיית הכלים והציוד בבתי המלאכה הולכת וגדלה. כיום משותקים 53 אחוז מהמלגזות, 48 אחוז מהטרקטורים, 71 אחוז מהמובילים, 54 אחוז מהמנופים הניידים, 100 אחוז של המכולגזים ו־41 אחוז ממנופי החוף. כמצב עניינים זה עומדות פעולות הנמל להפסק. הנהלת הנמל נאלצה להורות על העברת אניות לנמל חיפה, ונגרמים נזקים כבדים למשתמשים בשרותי הנמל".

ביום הכיפור הזה המצב בשטח נמל אשדוד לזה של יום שבתון. פה ושם נראו פועלים בודדים בלבד ומחלקות שלמות לא פעלו כלל כתוצאה מהגיגנה הכביגה. כשמה הנמל עגנו 9 אניות, אולם מחוסר עובדים הועסקו אתמול 5 צוותים בלבד, ואף הם עבדו רק לסירוגין. עיקר הקושי נבע ממחסור בבלים להפעלת צוותי עובדי התפעול.

הנהלת הנמל: שביתה פראית

הנהלת הנמל הבהירה אתמול, שאף כי עובדי בתי המלאכה מוציבים שאין סנקציה, הרי היא רואה בהתנהגות העובדים שביתה פראית והיא תתייחס להתנהגות זו בהתאם.

אשר למחלקת מעגני התפזורה והפוספטים, פורסמה אתמול החלטת שר התחבורה, מר גד יעקבי, על העברת הפעלת המתקנים בשטח הנמל לידי חברת הפוספטים, כחלק אינטגרלי של כתקציה, ולא הוצאתה מידי רשות הנמלים. החלטה זו נתקבלה לאחר פגישה בהשתתפות ראשי חברת הפוספטים, ראשי רשות הנמלים והנהלת נמל אשדוד. טרם נקבעו הסדרים כיצד תבוצע החלטה זו, אולם פרסום מוקדם של ההחלטה גרם התמרמרות רבה בקרב 45 עובדי המחלקה, הנמצאים בלאו הכי מזה כשנה ביחסי עבודה מעורערים עם הנהלת הנמל.

הממונה על עניני נמל אשדוד במועצת הפועלים, מר אברהם מודדס קיבל אתמול בברכה את ההחלטה. הוא מסר לכתב „הצופה", שהוא קיים פגישה מוקדמת לפני הדיון בלשכת השר עם מנכ"ל חברת הפוספטים, מר ג'ון ברמי, והודיע לו, שלא תהיה התנגדות להעברת המתקנים.

לעומת זאת יו"ר ועד עובדי מתקני התפזורת, מר יחזקאל עדן, תקף קשות את ההחלטה הנזכרת, שאי־אפשר לבצע הסדרים כאלה, ללא שיתוף העובדים בדיונים. מר מודדס מתח ביקורת קשה, בשיחתו עם כתב „הצופה", על הנהלת רשות הנמלים והנהלת הנמל.

מים רבים נתגלו בקידוח באיזור מודיעין

מאגר גדול של מים רבים ומתוקים נתגלה בקידוח של חברת מקורות באיזור מודיעין — מסר אתמול דובר חברת מקורות מ. יעקובוביץ.

בשלב הראשון של שאיבת המים מן המקור החדש כבר מפיקים ממנו ארבע מאות מ"ק לשעה וקיימים סיכויים להפיק כמות גדולה יותר.

הדובר מסר כי זהו הקידוח המוצלח השלישי של חברת „מקורות" באיזור מודיעין, והמים ממקור זה מיועדים להגברת אספקת המים אל ירושלים.

מתקן גדול להתפלת מי ים יוקם באשדוד

נשיא המדינה, בהרצאה בפני לשכת המסחר ישראל—אמריקה

מתקן גדול להתפלת מי ים שיוקם ליד תחנת הכח באשדוד, הוא דוגמה אחת לשיתוף הפעולה ההדוק בין ישראל וארה"ב בתחום המדעי — אמר נשיא המדינה פרופ' אפרים קציר, בהרצאתו אתמול בפני לשכת המסחר ישראל־אמריקה בתל־אביב.

הנשיא סיפר, שהמתקן יהיה גדול פי עשרה ממתקן דומה, הפועל באילת ומספק חלק מן המים של העיר. בהסכם עם ארה"ב נקבע שהאמריקאנים יתנו סכום של 20 מיליון דולר להקמת המתקן וממשלת ישראל תתן סכום המקביל ל־55 מיליון דולר. בנוין זה יוכל לשמש לארה"ב ולמדינות אחרות הנזקקות למים מותפלים.

המתקן יוקם במשך חמש שנים ויפעל במסגרת הרצה של חמש שנים נוספות.

זו דוגמה לפעולה ישראלית היכולה להרום מקוריות ואיכות — אמר הנשיא והסביר, כי המתקן יפעל תוך שימוש באדים שיצאו מן הטורבינות של תחנת הכוח, ובכך יוזל במידה ניכרת את ההתפלה.

שיתוף פעולה הדוק בין ישראל לארה"ב

שיתוף הפעולה יכול להגביר את התעשיות המתוחכמות של ישראל והתעשיות עתירות הידע וכן את החקלאות המתוחכמת. לישראל יש חוקרים טובים ומקוריים ודבר זה חיוני בעולם כתלו.

תחילת שיתוף הפעולה של ארה"ב וישראל בתחום המחקר היתה ב־1958 כשישראל קיבלה מארה"ב עודפי מזון ושילמה בעדו בלירות ישראליות. הכסף הישראלי שהצטבר הועבר לאחר מכן כסיוע אמריקאני למחקר הישראלי והביא למחקרים רפואיים ביולוגיים ולפיתוח החקלאות בארץ.

ב־1973 נפסקה אספקת עודפי המזון ומאז נשתנה דרך הסיוע האמריקאני. הוקמה קרן משותפת לביטוח המחקר בהון של 30 מיליון דולר מארה"ב וסכום דומה נתרם על ידי ממשלת ישראל. הריבית של הקרן משמשת למחקרים בישראל. בביקורו האחרון של שר האוצר האמריקאני בישראל נחתם הסכם על הקמת קרן נוספת שגם היא תורכב מ־30 מיליון דולר וסכום דומה של בנק ישראל. ופירותיה ישמשו למחקר התעשייתי בלבד.

נלכדה חוליית המחבלים שרצחה הנהג פרידמן

חוליית מחבלים בה 35 אנשים, שרצחה את נהג המשאית ישראל פרידמן בסורדת חנה, נלכדה לאחרונה על־ידי כוחות הבטחון בשומרון, לאחר חקירה מאומצת שנמשכה קרוב לשנה.

כתב „הצופה" בגדה שפי גבאי מוסר, כי רוב אנשי החוליה נלכדו בכפר מיתלון ובכפרים אחרים שבאיזור ג'נין. בחקירתם הודו במעשה הרצח ובפיגועים רבים אחרים, שארעו בגדה בשנה האחרונה.

אנשי החוליה שיחזרו בפני כוחות הבטחון את מעשה הרצח של ישראל פרידמן ז"ל. הם גם הוליכו את אנשי הבטחון למחבואים בהרים ובהם נמצאו מצבורים גדולים של כלי נשק וחומרי חבלה. כן נמצאו מכונות שיכפול ואלפי כרוזי הסתה מוכנים לחלוקה. בבתי אחדים מהם נתפסו דגלי „פלסתין".

בחקירתם הודו חברי החוליה בפיגועים הבאים:

- רצח הנהג ישראל פרידמן.
- יריות באוטובוסים של „אגד" ו„דן" שהסיעו פועלים מהגדה לישראל.
- פגיעה באוטובוסים מוסעים, שהסיעו פועלים מהגדה על ידי ירי והצתתם.
- ניתוק חוטי טלפון של צה"ל בגדה.
- פיצוץ עמודי טלפון בשומרון. הכאת שומר בבריכה ג'נין וחטיפת תעודת השומר שלו.

גורמי בטחון מסרו לכתב „הצופה", כי הוברר בלי כל ספק, שהחוליה הזאת לא היתה קשורה לשום כנופיה שהתפלגה, כפי שסופר בזמנו, על הסעות פועלים מהגדה לישראל. אנשים גורמים אמרו, כי החוליה השתייכה לארגון „אל פתח" קיבלה בספליה ברבה צמון ובדמשק הוראות מפורטות לפתוח בפעולות אלימות נגד הסעת פועלים מהגדה לישראל ואף להפעיל כח נגד קבלנים העוסקים בהסעות אלה.

החוליה נלכדה לאחר שאלמונים התנפלו על שומר סקטי בבריכה ג'נין לפני כחודש. הם הכו אותו ונטלו ממנו תעודת השומר שלו ואחר כך עזבו אותו לנפשו. מיד נפתחה החקירה שבעקבותיה נהוג הר־ארכונים שנטלו את תעודת השומר. בהליך החקירה התברר לכוחות הבטחון שזו חוליית מחבלים מסוכנת. החקירה הסתעפה ונעצרו כל חבריה, 40 במספר, ביניהם שלוש צעירות.

השתתפות הבנקים בקרנות הייצוא תוקטן ב־15%

מאת סופרנו הכלכלי בירושלים

השתתפות הבנקים בקרנות הייצוא תוקטן מ־15 אחוז ל־12.5 אחוז. ההחלטה על כך נתקבלה אתמול בוועדה המייעצת של בנק ישראל. הקטנת השתתפות הבנקים והגדלה מקבילה בהשתתפות של בנק ישראל בקרנות המיועדים יבטיח מילוי צורכי האשראי של הייצוא בלי עיכובים. לאחרונה היו תלונות מצד יצואנים על השהיות וקשיים בקבלת אשראי מהבנקים.

- צו מעצר ל־9 ימים הוצא אתמול נגד צעיר בן 15, בקרית גת, החשוד בפריצה למרפאת קופת חולים וגניבת אלף כדורי ואליום.

בריונים העוסקים ב„מודעות אבל" מבויימות

מאת סופרנו בבני־ברק

מסע של השמצות והסתה נגד רבני וחברי המועצה הדתית ואנשי ציבור התחדש באחרונה בבני־ברק ולשיאם הגיעו כשפרסמו מודעות אבל על „פטירתם" של אישי ציבור בעיר. כן הוספה גם מערכת „הצופה" בהול הברחה־פסח באשר פורסמה מודעת אבל על „פטירתו" של אחד מרבני המועצה הדתית בעיר.

אתמול הכשילה מערכת „מעריב" כשהופיעה בה מודעת אבל על „פטירתו" של מזכיר מועצת הפועלים. רבני המועצה הדתית וחבריה מוטרדים מדי פעם ע"י שמועקים אליהם מכוניות מבני־ברק, מבן־הדר־אדום ועוד מקבלים מכתבי איום.

על כל המקרים נמסר למשטרה החוקרת בדבר. המצב הגיע עד כדי כך שאנשי מבן־הדר־אדום ובבני־ברק הנתונים לא יוכלו לעתיד לסמוך יד על הוצאות כלפלון מבי"ב ויתרכו לדרוש הופעה אחראית להנהגות מסוגים הנ"ל.

מרכז המורים החליט לאמץ את המדיניות המקצועית

מרכז המורים דן הערב במדיניות המקצועית של הסתדרות המורים והחליט לאמץ את המדיניות המקצועית כפי שהחליטה הוועדה המרכזת של הסתדרות המורים.

מרכז המורים ראה בתוספת שכר של 5 אחוז לשנתיים הבאות מסגרת מינימום לקיום שתאפשר תיקון העיוותים במערכת השכר של עובדי ההוראה.

מרכז המורים חזר על ההבנה שהושגה עם שר החינוך והתרבות לפעולה בנוגע לקביעת עקרונות לגמול ניהול ופיקוח. מרכז המורים הביע דעתו שהמצב במדינה מחייב מצד אחד התחשבות במצוקה התקציבית ומצד שני תהיה מורחת על הסכמי השכר והזהיר מההגבלות העלולות לנבוע מהשהיית הסכמים.

שר החינוך קרא להפסקת סנקציות המנהלים והמפקחים

שר החינוך והתרבות, מר א. ידלין ביקש מהנהלת מרכז הסתדרות המורים להפסיק את הסנקציות של המנהלים והמפקחים לקראת חידוש הלימודים בתום חופשת הפסח, ביום א' הקרוב (כ"ה ניסן תשל"ו).

השר פנה להסתדרות המורים בתום פגישה שזמן בהשתתפות מנכ"ל משרד החינוך, מר א. פלד, הממונה על השכר באוצר, מר א. ירבעם, מנכ"ל הסתדרות המורים, חיים ש. לוין, ונציגי המנהלים והמפקחים.

שר החינוך אמר, כי משרדו אינו מוסמך לחייב בהחלטת ועדת השרים לעניני שכר, שקבעה כי עם ההגעה לחתימת הסכמי השכר יחזנו בתביעותיה של הסתדרות המורים, לרבות תביעת המנהלים והמפקחים בנושא גמול הניהול.

בינתיים, לא נפתח עדיין המו"מ האמור, השר א. ידלין פנה למורים בקריאה להפסיק את הסנקציות ולהמתין לפתיחת המו"מ שהחל, קרוב להניח, בימים הקרובים.

השר ציין, כי בימים קשים אלו למדינה מבחינה כלכלית, מצווה הציבור על ריסון והתאפקות מרחיקה לכת.

השמטה

בטקס בריתה ברית האומה בין הדרה לבין נסיגו קנדה, היה בין המברכים נציג משרד הפנים מר י. נזית, מנהל בינהל נפת הדרה. (הידיעה פורסמה ב„הצופה" בעמוד האחרון).

המחבל שנתפס ב„סבוי": „באתי ללכוד בני ערובה"

המחבל שנתפס בעת הפשיטה על מלון „סבוי" בתל־אביב במרץ 1975, העיד אתמול במהלך משפטו בבית הדין הצבאי בלוד, כי בא במטרה ללכוד בני ערובה כדי להחליפם במחבלים הכלואים בישראל.

„אולם לא היה בכוונתי להרוג אנשים כאן", העיד הנאשם מוסא אלטלקה, ירדני בן 25. הוא היה עד ההגנה האחרון במשפט זה, ובישיבה הבאה ישמעו סיכומי התביעה וההגנה. מועד הישיבה הבאה טרם נקבע.

יחד עם אלטלקה עומדים לדין 4 נאשמים נוספים, ימאים מצריים אשר נלכדו בספינה שהביאה את המחבלים לחופי תל־אביב.

עד אחר, אברהם עוזרי שנתפס ע"י המחבלים בתוך המלון, סיפר שנפצע במהלך שנירה כפי הנראה מן החוץ. המחבלים קשרו את ידיו והעבירו אותו לחדר שם הוחזקו חלק מבני הערובה. אך כאשר ראו כי פצעו שותת דם הסכימו להתיר את כבליו ובדרך כלל התנהגו אתו יפה. לעומת זאת הוא ילד שנע מיהם שלא חדל לבכות, בעטו בו והכו בו בכתות רוביהם. הוא סיפר שהמחבלים הרכיבו מטען חבלה ליד המיטה שבה שכב, אך הוא הצליח להתחמק מהחדר לחדר־האמבטיה סמוך, שניות לפני שהמטען התפוצץ.

בית המשפט, בהרכב סא"ל יורם גליק (נשיא) סא"ל משה אבנון וסא"ל יגאל לומן, החליט על פי בקשת ההגנה לדחות את המשך המשפט לשמיעת הסיכומים. המועד טרם נקבע.

יום השואה והגבורה — ביום שלישי

יום השואה־והגבורה יצויין השנה ביום שלישי, ה־27 להודש זה, כ"ז בניסן.

צפירת דומיה בת שתי דקות תושמע באותו יום, בשעה 8 בבוקר, בכל הארץ ובמחנות צה"ל. בהישמע הצפירה, תושבת כל פעילות, והאנשים יעמדו „דום". נהגים יעצרו את רכבם הנוסעים ירדו ויעמדו „דום" עד תום הצפירה. בעת ובעונה אחת יורד הדגל הלאומי במחנות צה"ל לחצי־התורן.

ערב קודם־לכן תערך פעולת הסברה בנושא השואה והגבורה בכל יחידות צה"ל סדיר ומילואים, בהתאם להנחיות מטעם קצין חינוך ראשי. בו־בערב ייערכו שתי עצרות זכרון: האחת — בקיבוץ תל־יצחק בהשתתפות ראש הממשלה יצחק רבין, והאחרת ב„יד־ושם", שתערך ליד הקירות, בה ישתתפו משמר־כבוד של צה"ל ו־24 בדגלים נושאי לפידים.

שתי עצרות־זכרון לשואה ולגבורה יערכו ביום שלישי בקיבוץ „יד־מרדכי" בהשתתפות הרמטכ"ל, רב־אלוף מרדכי גור, ובקיבוץ לוחמי־הגיטאות עם השר ישראל גלילי. בעצרה זו ישתתפו ביחד משמר־כבוד וביתה־אש של צה"ל.

עטורים וצל"שים יחולקו ביום ד'

הרמטכ"ל, רב־אלוף מרדכי גור, יחלק ביום רביעי (ה־28 באפריל ב־11 לפנה"צ) במשכן הכנסת, 7 עטורי עוז, 28 עטורי מופת ו־25 צל"שים של הרמטכ"ל ללוחמים שהצטיינו במלחמת יום־הכיפורים ובמערכות אחרות.

טקס החלוקה יערך בנוכחות יו"ר הכנסת, ראש הממשלה, שר־הבטחון, שרי ממשלה ואלופי פיקוד הרבנו.

נהרג בתאונת עבודה

תושב חיפה, בן 46, מרדכי ברגדה, נהרג בתאונת עבודה שארעה אתמול בשעה 11 בבוקר באזור הקישון ברמת הגולן.

האיש הוביל במכוניתו חומר נפץ והחומר התפוצץ — הוא נהרג מיד במקום והמכונית התרסקה.

האיש היה מנהל חברה לעבודות עפר ובפני הנראה הוביל את החומר לצורך עבודתו. המשטרה פותחת בחקירה.

ההסתדרות תקבע עמדתה בדבר ביצוע הרפורמה

ההסתדרות תדון ותקבע עמדתה בדבר ביצוע הרפורמה במלאת שנה למסקנות ועדת בן־שחר, אמר יו"ר הוועדה לעניני אקדמאים בהסתדרות וחבר הוועדה המרכזת גדעון בן־ישראל בישיבת הועדה לעניני אקדמאים בהשתתפות פרופ' יורם בן־פורת, חבר ועדת הרפורמה במסים.

בהמשך דבריו, הטעים גדעון בן־ישראל, כי אם לא ימצא פתרון קרוב לגביית מס אמת מהעצמאים, לרבות צמצום משמעותי בממדי ההון השחור ורבצה העצמאים אל יתחילו לנהל ספרים כחוק, לא יהיה מנוס מבדיקה מחודשת של כל פרשת הרפורמה ובראש וראשונה מלדון בהגבלת תיקרת המס.

פרופ' יורם בן־פורת אמר, כי בשום מקום בעולם לא הנהיגו ניהול ספרים לגבי מס־הכנסה על ידי מודעה בעתונים, אלא יש לעשות זאת על ידי ביקורת מהמדה בשטח. אין צורך בתוספת מנגנון קבוע של מפקחים כי ישנה אפשרות לגייס לענין זה סטודנטים כדוגמת סיירת הבטיחות שהפעיל משרד התחבורה בכבישים.

הובטח ביצוע מהיר של חובת ניהול ספרים

בסיכום הדיון, החליטה הועדה עפ"י הצעת היו"ר — גדעון בן־ישראל לתבוע ביצוע מזורז של חובת ניהול ספרים; החשת החקיקה של חובת דיווח עסקות במזומנים בסך 15,000 ל"י; הקפדה כי לא יוצאו התשלומים במזומנים אלא על־ידי צ'קים בלבד בציון שם המקבל כאחת הדרכים למלחמה בהון השחור; קביעת שווי ריאלי ל„הלוסנים" והיובם בהצהרת הון והפעלה מזורזת של ועדת המעקב השתופה. הסבר שלה, למימוקים להסתדרות להבטחת ביצוע מלא של הרפורמה גם על־ידי העצמאים בחברות.

הועדה החליטה להמליץ בפני הועדה המרכזת של ההסתדרות לקיים דיון מקיף בביצוע הרפורמה על כל היבטיה מכך לגבי הממשלה וכן על הקמת מטה הסברה שיכלול את העלויות השונות והמשק ההסתדרותי, (עמי, מועצת הפועלים, ועדי עובדים וכו') שבשיתוף עם גורמים נוספים יפעל לשינוי נורמות ההתנהגות של החברה הישראלית וכל הקשור במוסרה כמים ניהול ספרים וכו'.

יאוחד הטיפול במערכת הובלת הפוספטים וייצואם

הטיפול במערכת הובלת הפוספטים וייצואם יאוחד על ידי העברת האחריות לתיפעול מתקני הפוספטים, וכן האשלג, בנמל אשדוד לידי „כימיקלים לישראל" ו„פוספטים בנגב", במעמד של מתקן נמלי בהפעלה חיצונית. — על כך סוכם, פה אחד, בדיון שזימן שר התחבורה, גד יעקבי, בהשתתפות מנכ"ל „כימיקלים לישראל" מרדכי מקליף, יו"ר רשות הנמלים, ד"ר ג. וידרא, מנכ"ל רשות הנמלים, אהרן דמן, מנכ"ל משרד התחבורה, אהוד עילון, ומנכ"ל „פוספטים בנגב" פ. ברסר, מנהל נמל אשדוד, יצחק נזית.

זכויות העובדים תשמרנה במהאן

עוד סוכם, כי לעובדי המתקן — לאחר שיעבור לתיפעול החברה — ישמרו מלוא זכויותיהם, ותנתן לעובדי נמל אשדוד זכות קדימה להוסיף ולעבוד בו. תנאי השכר והעבודה במתקן, לאחר שיעבור לתיפעול החברה, לא יחרגו מאלה המקובלים בנמל.

יפתח מו"מ לקביעת תנאי ההעברה

בעקבות סכומים אלה הוחלט בעיבה, כי יפתח, ללא דיחוי, מו"מ בין רשות הנמלים, „כימיקלים לישראל" וגורמי ההסתדרות — האיגוד המקצועי, מועצת הפועלים והשומרים, לקביעת תנאי ההעברה על־פי העקרונות שנקבעו בדיון.

עוד סוכם בדיון כי תבדק האפשרות להגביר יצוא הפוספטים דרך נמל אילת, והחשת הקמתו של מתקן הפריקה החדש באשדוד, מן השאר הפעלת קו הרכבת מהר צין לנמל אשדוד.

עובדי בתי המשפט יצטרפו לסנקציות

עובדי בתי המשפט החליטו ביום זה בקרב להצטרף לסנקציות, שיפעילו בראשית השבוע הבא 42 אלף העובדים הלא יהודיים בשירות המדינה.

הועד הארצי של עובדי בתי המשפט נימק את החלטתו להצטרף לוועדת התיאום הבין משרדית הארצית של עובדי המדינה ב„זהות העמדות והאינטרסים של כלל העובדים הלא יהודיים".

במסגרת הסנקציות של עובדי בתי המשפט תופסק ביום א' כי רבי־לחלוטין קבלת קהל בכל יחידות בתי המשפט בארץ, למעט מעצרים ושחרורים, תיקי מזונות ועיכובי יציאה מן הארץ, וזאת כדי למנוע סבל מיותר לציבור נצרך. כמו כן לא יפעלו משרדי הנוטריונים הציבוריים, לא יתקבלו תיקים חדשים, לא יינתנו שירותים לצורכי דין ולא ישולם שכר טרחה לעדים.

עם זאת הוצעה ברגיל העבודה השגרתית בבתי המשפט, והמשפטים שנקבעו לשמיעה — יישמעו.

הוארך מעצרו של חשוד בהחזקת דינרים מזוייפים

מעצרו של שמואל קפלן מיפו, אשר נגדו הועלה חשד כי בביתו נמצאו דינרים ירדניים מזוייפים ו־800 גרם אופיום — הוארך אתמול בבית משפט השלום בת"א ב־15 יום.

חוקר משטרה הזכיר, כי המדובר ב־5000 דינרים ירדניים ובכמות גדולה של סם. הוא טען, כי המשטרה מחפשת אחר שני סוחרי סמים ש„ירדו למחתרת" והקשורים לפרשה. ב"כ המשטרה הוסיף כי המדובר בפרשה מסועפת ויש לאתר את מקור כספי הסם המוברח לישראל מירדן.

- בהתנגשות בין שתי מכוניות פרטיות שארעה ביום ד' בצומת גבעתי בדרום נפצע קשה שמעון ועקנין בן 56, מרמת גן. שתי נוסעות נפצעו קל — רחל חזן בת 27 ואילנה גולדהירש בת 33, שתיהן מחולון.

העליה על קברו של דוד אלעזר — ביום ד'

העליה על קברו של רב אלוף דוד אלעזר (דדו) ז"ל תתקיים ביום ד', כ"ח בניסן, 28 באפריל, ב־2.30 אחה"צ בהר הרצל בירושלים.

העליה על הקבר לרגל יום השבעה למותו נדחתה למועד זה מפני השבת והחג, בהתאם לדין ההלכה. ד', וישתתפו בה בני המשפחה, ידידים ופוקדי זכרו.

דנו בהסדר הסעת חיילים

שר הבטחון, מר שמעון פרס, נועד אתמול בלשכתו עם שר התחבורה, מר גד יעקבי, ודן עימו בהסדר הסעת חיילים בשירותי התחבורה הציבורית.

בפגישה שהתקיימה בלשכת שר הבטחון בת"א השתתפו המנהלים הכלליים של משרדי הבטחון והתחבורה, ראש אכ"א, ראש אג"א ומקדים בכירים של משרד הבטחון והתחבורה, והיא תובא גם לדיון באוצר.

ההחלטות המשותפות שנתקבלו הן:

א) הסדר להסעת חיילים חינם בשירותי התחבורה הציבורית יחול על החיילים בשירות סדיר בכל שעות היממה בקוים הבין־עירוניים.

ב) ייערך סקר, במשך חצי שנה לקביעת ההיקף בפועל של נסיעת חיילים על פי ההסדר הנ"ל.

ג) התשלום לקואופרטיבים לתחבורה הציבורית יהיה בשיעור של 80 אחוזים מתעריפי הנסיעה המקובלים ומות תשהנהג הממשלה באותו שיעור הניתן לשירותי התחבורה הציבורית בהסעת האוכלוסיה האזרחית.

החלטה זו מבוססת על דו"ח הצוות וצדה, שמונתה על ידי שר התחבורה לבחינת הסדר הסעת חיילים בשירותי התחבורה הציבורית. אשר חבריה היו נציגי משרד הבטחון, משרד האוצר וצה"ל.

הרב ברוך פריז ז"ל

תושבי כפר חב"ד וחסידי חב"ד בארץ ליוו אתמול אחד הנהרים למנוחות את הרב ברוך פריז ז"ל מתושבי חסידי חב"ד בארץ שהיה בן 56 במותו ושנפטר במוצאי־שביעי של פסח באופן פתאומי.

הרב ברוך פריז העמיד בשלושים השנים האחרונות אלפי תלמידים בישיבות השונות של כפר חב"ד בארץ.

יחד עם כל בית ישראל
אנו מתאבלים
על הסתלקותו של הרב הגאון
ד"ר שמואל בלקין ז"ל
ראש ישיבת רבינו יצחק אלחנן
ונשיא ישיבת־אוניברסיטה בניו יורק
ושולחים תנחומים למשפחה ולתלמידיו בארץ ובחו"ל.
בהמשך מפעליו לתורה וליהדות ינוחמו.
מכון הרי פישל — ירושלים | מדרשה גבוהה לתורה ירושלים

יד ושם
רשות הזיכרון לשואה ולגבורה
ביום שלישי, כ"ז בניסן תשל"ו, 27.4.76,
יום הזיכרון לשואה ולגבורה
יתייצבו משמרות כבוד של חברי ארגוני הפרטיזנים, הלוחמים, ואסירי המחנות לשעבר, ליד כותל הזיכרון „מרד הגיטאות — ורכב האחרונה" אשר ביד ושם, הר הזיכרון, ירושלים.
משמרות הכבוד יתייצבו החל מן השעה 08.00, עם תשמע צפירת האבל, עד שעה 13.00.
בשעה 10.00 ייערך טקס הנחת זרי הפרחים ליד כותל הזיכרון בהשתתפות משלחות של מוסדות ממלכתיים וציבוריים.

יד ושם — **מרכז ההסברה**
רשות הזיכרון לשואה ולגבורה
עצרת הפתיחה הממלכתית
של
יום הזיכרון לשואה ולגבורה
תיערך ביד ושם, הר הזיכרון, ירושלים, ביום שני, אור לכ"ז בניסן תשל"ו, 26.4.76, בשעה 18.00 — בהשתתפות נשיא המדינה.
פתיחה — ד"ר יצחק ארד, יו"ר הנהלת יד ושם.
חברת הלום מן האנדרטה „מרד הגיטאות — הרכבת האחרונה"
דברים — השר גדעון האוזנר, יו"ר מועצת יד ושם ויו"ר העצרת.
מר פנחס בורשטיין, נציג ארגוני הלוחמים, הפרטיזנים ואסירי המחנות לשעבר.
כבוד נשיא המדינה, פרופ' אפרים קציר.
תפילה — האלוף הרב מרדכי פירון, הרב הראשי לצה"ל (תהלים פ"ג, פ"ט).
משתתפים — התזמורת הקאמרית של באר־שבע, בניצוחו של מר ליאונרד הולמס.
מקהלת הרבנות הצבאית ומקהלת „רב־רן", בניצוחו של מר מנשה לביא.
החזן מר אברהם ברמה.
הנה מרגן ויוסי ידין — קריאה.
יהודה צה"ל — יחידת מר"עים.
עביקם גורביץ' — מנחה.
אוטובוסים להר הזיכרון יצאו החל משעה 15.30 ועד לשעה 17.30 מבית העם הישן ברח' יפו ולאורך המסלול של קו 18.
במוזיאון ביד ושם ישאר פתוח אחרי העצרה עד הצות.

בית לוחמי הגיטאות ע"ש יצחק קצנלסון
למורשת השואה והמרד
והוצאת הקיבוץ המאוחד

שרה ארליכמן־בנק (סויקה) / בידי טמאים
תרגם מכתב יד פולני ע"י נחמה רבן; ערוך בידי אייב לרנר; מהדורה חדשה ומורחבת ערוכה בידי אהרון מאירוביץ. סיפורה של נערה בית „גורדוניה"; בליונה של לובלין עיר אביה. שליחותה בשטח האיגרון היהודי הלוחם. מאסרה וחייה במיגור ובין שתלי בפייה נגרבנה. פרק נוסף על מות הבת.
261 עמ', צילומים — המחיר: 35 ל"י

אידה ויוסף קפלן / עד יום כיפורים זה
רשם וערך יחזקאל רבן; הביא לדפוס שלמה אבן־שושן; מהדורה שניה. בספר שלושה שערים: בשבים — בשירים של אידה ויוסף בפולין; בפה — בויגטאן וילנה לידא וכן בלוחמה הפרטיזאנית; הבן — חייו ועיצוביו של הבן־יחידם, שנפל במלחמת יום הכיפורים בסרטבה הבלתי־נגמרת בחזית הגולן.
224 עמ', צילומים — המחיר: 38 ל"י

הלל דנציג / בצל סוסים
הכרוניקה של איש פלוגת־העבודה ההונגרית בחזיתות המלחמה בברית־המועצות (1941—1944).
155 עמ', צילומים — המחיר: 28 ל"י

תמר לזרסון־רוסטובסקי / רשימותיה של תמרה
(קובנה 1942 — 1946)
תרגום מכתב יד ליטאי: שרה נשמית וליבה ברק; ערכה והקדימה מבוא: שרה נשמית. דפי יומן בימי הגיטו ובימי הרגיעה בגיטו קובנה; דיוקנה של נערה בת יחיד בבית מתבולל אל עמה וארצה.
192 עמ', צילומים — המחיר: 32 ל"י

יצחק קצנלסון / שירים 1903 — 1938
בבחר: שיי שבוצ; המלביד: שלמה אבן־שושן; המערכת: מליכה אבן־שושן, היבהל גלעד, יצחק צוקרמן, עזר שבים. כרך ראשון בסידרת הכתבים של המשורר.
328 עמ' — המחיר: 38 ל"י

הפצה:
— „בית לוחמי הגיטאות", ד.נ. אשרת, טל. (04)920412.
— אגודת חברי בית לוחמי הגיטאות, ארלוזורוב 102, תל־אביב, טלפון (03)228696.

כל ספרי „בית לוחמי הגיטאות" יימכרו לבאי עצרת הזכרון בקיבוץ לוחמי הגיטאות (27 באפריל) בהנחה של 25%.

לתלמיד כיתה ג' (ביה"ס מוריה)
דרושה עזרה בשעה 14.30 עד 18.30
רצויה סטודנטית.
לפנות. טל. 624326 בערב בין 15.00—17.00. 32743

המועצה הדתית בני־ברק
יום השואה והגבורה
ביום שני, אור ליום כ"ז בניסן תשל"ו (26.4.76) בשעה 6.30 בערב
2 עצרות התייחדות עם זכר קדושי השואה הי"ד

א) בביהכנ"ס המרכזי „מוהליבר", רח' מוהליבר 10
בהשתתפות:
הרב יהושע מנגם שליט"א רב השכונה
מר אפרים ממט, כבוד
מר אליעזר גואחים, יו"ר הביהכנ"ס
לפני העצרה סבב בהדלקת נרות ההנצחה שעיר ביהכנ"ס מוהליבר לקדושי השואה וחללי מערכות ישראל.

ב) בביהכנ"ס עולי הגרדום, תל גיבורים
בהשתתפות:
הרב יצחק ההורש שליט"א, רב השכונה
מר ישראל גוטקים, ראש העיריה
מר אליקים פרידמן, סגן ראש העיריה.

בתוכנית: לימוד משניות ■ תפילת יזכור ■ קדיש יתום ע"י הציבור.
שלמה זמרני — יו"ר

"משהב"
חברה לשכון בנין ופתוח בע"מ
מציעה דירות
למשתכנים דתיים
בירושלים
קרית־משה
דירות 3 חדרים
במחיר החל מ־265,000.— ל"י
משכנתאות בלתי צמודות עד 40,000.— ל"י
פרטים והרשמה: ירושלים: רח' הנביאים 17, טל. 22468
תל אביב: רח' לילנבלום 27, טל. 58444
חיפה: רח' ארלוזורוב 3, טל. 668049
דירות לדורות

בולים חדשים

יום הזכרון לחללי צה"ל תשל"ו
(1.85 ל"י)
ל"ג בעומר
(1.30 ל"י)
200 שנה למהפכה האמריקנית
(4.00 ל"י)

בנוסף לזאת יופיע גיליון מזכרת לכבוד תערוכת הבולים הלאומית „נתניה 76" במחיר 10.00 ל"י.

יום ההופעה: כ"ה בניסן תשל"ו
25.4.76

סדרי המכירה לגיליון המזכרת יהיו כדלקמן: גיליון מזכרת בלתי מוחתם ימכר ביום ההופעה בכל אשנבי השירות הבולאי ובבתי דואר וכן בסניף המיוחד שיפתח בתערוכה (אולמי רון, רח' סמטר 14, נתניה). לאחר יום ההופעה ועד לנעילת התערוכה ימכר גליון המזכרת בסניף הדואר שבתערוכה בלבד.

השירות הבולאי
ירושלים • תל אביב־יפו • חיפה • עכו • נהריה • קרית שמונה • טבריה • עפולה • קרית מוצקין • נתניה • רחובות • אשקלון • באר שבע • אילת • נ.ת. בן־גוריון • גבבתי דואר.

לחיים הרצל ומשפחתו
מיטב הברכות
בהגיע הבן חגי נ"י למצוות
יהיר שהזכו לגדלו לתורה לחופה ולמעשים טובים
אורה ושמואל

ברכת מזל טוב לבבית
למר **עמרם אברג'יל**
לרגל הולדת הבן
שקבל כמתנה מאת ה' להבחרו כיו"ר המועצה ה
ועד עובדי המועצה ו
אשקלון

לצה"ל דרושים באזור ת"א וחי
עובדי מכבסה
א. כובסים
ב. גהצנים
ג. פועלי נקיון
ד. סבלים
בדבר פרטים יש לפנות:
א. איזור חיפה — ד.צ. 10
ב. איזור ת"א — ד.צ. 00

בנק המזרחי המאוחד בע
קרנות נאמנות

מחיר פ	מחיר יחידה
2.55	166.58
6.12	129.15

סלע
שחם
המנהל: חברת השקעות
של בנק המזרחי המאוחד בע"מ

מלך מארוקו קורא ליהודים לשוב לארצו

מאת ד"ר י. נפתלי

חסאן השני מלך מארוקו, ניהל מערכה קשה לשם החזרת סאהארה הספרדית לארצו. תחילה — כמערכה מדינית כאו"ם, שספרד תצא משם, כי עם הדי־קולוניזציה אין כל סיבה להשאר מושבות בידי הספרדים, ואחרי כן — מאבק עם הארצות השכנות, אלג'יריה מאוריטאניה, אשר לכל אחת מהן תביעות על האיזור הזה.

עם שחרורה של סאהארה הספרדית השנה, לפי החלטה האו"ם, עמד העולם בפני סכנה של התנגשות מזויינת בין אלג'ירייה לבין מארוקו, כי אלג'ירייה רוצה הקמת סאהארה עצמאית וכמובן, שתהיה תלויה בה, כי חלק מסאהארה נמצא באלג'ירייה ושם מאגרי הדלק הגדולים. משום כך, שלחה צבא למנוע כניסת המארוקאנים לשם.

כדי לחזק את מעמדו פנה בזמן האחרון מלך מארוקו חסאן השני, בקריאה נלהבת ליוצאי ארצו בעולם לחזור למולדת בעת סכנה וגם לתמוך בה בזירה הבינלאומית. הוא שלח שליחים לארצות בהן נמצאים ריכוזים גדולים של מארוקאנים, ביניהם גם שליחים יהודים לפעול אצל אחיהם „לחזור הביתה", כי הארץ בסכנה.

המאבק על סאהארה הספרדית

כידוע, ספרד אינה מקיימת יחסים דיפלומאטיים עם ישראל ומאדריד הפכה להיות „בירתי" עמי ערב אחרי מלחמת העולם השניה. שם התקיימו דיונים של תנועות השחרור מהמזרח התיכון וצפון אפריקה, כיצד להשתחרר מעול זרים.

עמי ערב, בעיקר עמי צפון אפריקה, שנלחמו נגד צרפת בעד עצמאותם, לא לחמו נגד ספרד, אם כי היא ארץ קולוניאליסטית והיו לה מושבות באפריקה, חלק מסאהארה וחלק בגיניאה. ארץ שפרצו שם מהומות מזמן לזמן, לא העלו עמי ערב את בעיית שיחרור המושבות של ספרד באו"ם. כנראה, העריכו את היחסים הטובים עם ספרד ולכן לא הסיתו נגדה ולא עודדו את המורדים מבפנים. רק בזמן האחרון התחילו הערבים להתייחס ברצינות לבעייה זו, ומלך מארוקו העלה את בעיית סאהארה הספרדית בכלל חשיבותה בגלל אוצרות הטבע הרבים, שנתגלו שם בשנים האחרונות. אלא שספרד ניצלה את המחלוקת, שעמי ערב חשבנים מסוכסכים ביניהם בעניין זה, שלוש מדינות עצמאיות — אלג'ירייה מארוקו ומאוריטאניה הגובלות עם סאהארה הספרדית — כל אחת מהן דורשת מושבה זו לעצמה.

אולם, אחרי שיושבו סכסוכי הגבולות בין אלג'ירייה לבין מארוקו, הודיעו האלג'ירים, שאין להם עוד תביעות טריטוריאליות לגבי סאהארה הספרדית וכי הם מוכנים ליישב את הסכסוך בין מארוקו לבין מאוריטאניה, כדי לגבש עמדה משותפת לגבי השטח הזה. מאז הועלתה שאלת סאהארה הספרדית באו"ם, אבל הערבים לא נגעו בשאלת גיניאה הספרדית.

למעשה, החליטו באו"ם לפני כארבע שנים לקיים משאל־עם על עתידה של סאהארה הספרדית וספרד הסכימה לכך, אלא שהתעוררה אז השאלה למי תהיה זכות ההצבעה. הספרדים טענו: זכות ההצבעה רק לתושבי המקום, היינו — כששים אלף איש. לעומתם טענו המארוקאנים, שיש לתת זכות הצבעה רק לפליטים מסאהארה, שמספרם מגיע לשלוש מאות אלף, להוציא את הצבא הספרדי, כארבעים אלף איש, ולקיים משאל־עם בחסות האו"ם.

במאדריד סברו, שניתן יהיה לסחוב העניין של משאל־עם, אלא שטעו בחשבונם. מלך מארוקו לא נתן מנוח לפני כשנתיים בנאום לאומה, שהוא דורש קיום משאל־עם והשאלה צריכה להיות: סאהארה מארוקאנית או ספרדית? הוא התנגד לשאול אם תושבי המקום רוצים עצמאות. חשבון המלך היה פשוט מאוד: אם יהיה לתושבים לבחור בין ספרד לבין מארוקו — יעדיפו את מארוקו, אבל אם תעמוד השאלה על עצמאות, ייתכן שרבים מהתושבים יצביעו בעד עצמאות, בפרט שאלג'ירייה עלולה לתמוך בכך.

אלג'ירייה מצדה הודיעה, שאין לה תביעות לסאהארה הספרדית. ספרד ניסתה להתגבר על הקשיים ופנתה לאו"ם לקיים את משאל־העם על עצמאותה של סאהארה שבשליטתה. מלך מארוקו הגיב מייד והודיע על התנגדותו לכך ונתמך בכך על ידי עמי ערב. מצבה של ספרד השתפר, כי מאוריטאניה, בעידוד של צרפת, הודיעה שיש לה תביעות על האיזור הזה, אבל העולם הערבי תמך במלך מארוקו ומכאן נאומו התקיף של חסאן השני נגד ספרד אז.

אחרי שיחרור המושבות של פורטוגאל, הבינו במאדריד, כי לא יוכלו להישאר המעצמה הקולוניאליסטית היחידה בעולם על אף הידידות עם עמי ערב, ולפני כמה חודשים עזב הצבא הספרדי את סאהארה. מלך מארוקו ארגן אז מסע המוני של צבא ואזרחים לסאהארה. אלג'ירייה מצדה שלחה צבא לגבול סאהארה ועמדו בהתנגשות מזויינת בין שתי הארצות האלה. ההתנגשות נמנעה ברגע האחרון, אבל הבעיה לא נפתרה. אלג'ירייה תומכת בתנועת השיחרור פוליסאריו, הדורשת סאהארה עצמאית. המארוקאנים זוכרים עוד שלפני 12 שנה הותקפו ע"י אלג'ירייה בעניין סכסוך גבולות, בעזרת ציוד שקיבלו ממצרים והמארוקאנים נאלצו אז לחזור לאלג'ירייה.

מכאן, קריאתו הנלהבת של מלך מארוקו חסאן השני ליוצאי ארצו לחזור הביתה ולעזור לו במאבקו. הוא פנה גם ליהודים לחזור למארוקו ונשאלת השאלה: האם יהודים בארץ או בצרפת מוכנים לחזור למארוקו, כדי להילחם נגד אלג'ירייה בעת הצורך? כפי הנראה, מלך מארוקו אינו משלה את עצמו במובן זה ועיקר כוונתו היא למעשה מדיני מצד היהודים בארצות בהן הם נמצאים.

היחס ליהודים ולעליה

תושבי מארוקו גילו יחס אוהד ליהודים בימי משטר וישי בעת מלחמת העולם השניה. מארוקו הפכה אז למקום מעבר ליהודים מגורשים לעבר לים. יהודי מארוקו קיימו בהם מצוה הכנסת אורחים גם מעבר ליכולתם, וזאת אף על פי העיקה החמור מצד שלטונות וישי וסוכנים גרמניים. גם אחרי מתן עצמאות למארוקו נשמר היחס ההוגן ליהודים מצד בית המלוכה.

כשהוקמה הממשלה הראשונה של מארוקו העצמאית על ידי סי בקאי, נתמנה היהודי ד"ר בן־זקן מקזאבלאנקה כשר הדואר. אולם, בהזדמנות הראשונה של שינויים בממשלה, לא היה עוד שר יהודי. יתר על כן, סי בקאי, אחרי שהוציא את בן־זקן מהממשלה, התחיל בהגבלות על היהודים והמעשה הראשון שעשה הוא — הגבלה למתן דרכונים ליהודים. יורשו הליבראלי, עבדאללה אבראהים, נכנע ללחץ הליגה הערבית וניתק את קשרי הדואר בין ישראל ובין מארוקו.

יצויין, כי ליהודי מארוקו היה אימון בלתי מוגבל לבית המלוכה. נאמנותם הגיעה עד לידי כך, שכאשר הודגש, שצרפת עומדת להעניק עצמאות לארץ הזאת, הגיעו לשם נציגי הקונגרס היהודי העולמי, פרלצווייג ואיסכרפן, הם דברו עם ראשי הקהילה על הצורך להבטיח בתנאי העצמאות את הזכויות של היהודים במארוקו. אולם, טענה זו נדחתה על־ידי ראשי הקהילה, באומרם, שאין צורך בכך ואינם זקוקים לעצות מן החוץ.

אם ירדה השפעת היהודים במארוקו, הרי זה לא בגלל פגיעה בזכויותיהם מצד השלטונות, אלא בגלל העליה ההמונית ארצה והגירת חלק מהם לצרפת. יתר על כן, אחרי שהמלך פיזר את הפרלמנט, נשען על הצבא והרחיק מהשלטון את הפלגים השמאליים וגם את מפלגת השיחרור „איסטקלאל", ירד ערך הגופים הציבוריים ובתוך זה — ערך היהודים.

עם צאת היהודים ממארוקו נסגרו גם בתי ספר רבים של „אליאנס איזראעליט", רבים מהם הולאמו בשנים האחרונות אף הוקמו מוסדות חנוך קטנים על ידי „אוצר התורה", תלמוד תורה של חב"ד ועוד.

היהודים שנשארו במארוקו חלק מהם היום גם היום בעיקרם בעלי נכסי דלא ניידי ובעלי עסקים גדולים, ישנם גם חולים ועניים מרודים, החיים על חשבון הקהילה בתמיכת הג'וינט.

עם מות המלך מוחמד החמישי ועליית בנו חסאן השני על כס המלכות בשנת 1961, חל שינוי במצב היהודים. המלך חסאן השני, חניך בתי הספר הצרפתיים, המאמין באידיאלים של המערב, שם קץ לרדיפות נגד היהודים, והחזיר להם את חירותם היסודית — היתר היציאה מן הארץ. בשנת 1965 היו עוד כ־70 אלף יהודים במארוקו. בעלי ההון שמו מבטחם במלך ובפיננסים אותו מבלי שהיה להם מעמד רשמי, אלא היו בחסותו — אנשי ההנהגה מחסותו של המלך. לכן עם ירידת קרנו של המלך, — גברה גם האנטישמיות שם.

יציאת שארית יהודי מארוקו לצרפת

אם בשנות היציאה הגדולה של היהודים ממארוקו הגיעו לישראל כשבעים אחוז מהם והשאר היגרו לצרפת ונקבצו לקנדה הצרפתית, הרי אחרוני יהודי מארוקו עברו בעיקר לצרפת. בשערים, שנמצאים בין עשר לעשרים אלף יהודים במארוקו.

כאמור, עורער מעמדו של המלך בגלל חיי הוללות, בזבוז כספים וניהול עסקים מפוקפקים, שניהלו שרים ומקורבים למלכות. בהכם גם יהודים. הצבא התמרד לא אחת נגד המלך והגיעו הדברים לידי כך שהמלך ציווה להעמיד לדין כמה יהודים ממקורביו, כדי להרגיע את דעת הציבור. בעיקר יהודים, שעמדו בראש חברות ממלכתיות ואמרו עליהם, שהתעשרו על חשבון האומה.

שארית היהודים, שעזבו את מארוקו, העבירו תחילה חלק מהונם — צרפתה. נכסי דלא ניידי, קשה היה להם למכור, כי המארוקאנים לא קנו מהם מתוך ידיעה תחילה, שהיהודים בסופו של דבר יעזבו את מארוקו וימכרו את רכושם בזול הזול. גם אלה, שמצבם הכלכלי לא היה כשופר, העדיפו לעבור לצרפת, כי ניתן להסתדר שם כפקידים קטנים וליהנות מהמענקים הניתנים בעד ילדים. הלוא בדרך כלל מדובר במשפחות ברוכות ילדים.

יותר על כן, לפני כ־14 שנה, עת היציאה ההמונית של יהודי אלג'ירייה נקבע על ידי הקרן הסוציאלית היהודית בפאריס, כי שליש מיהודי אלג'ירייה לא יוכלו להסתדר בצרפת מפני שלא יוכלו להסתגל לתנאי העבודה החדשים וגם מפאת הגיל. בכל זאת, בסופו של דבר כמעט כולם הסתדרו שם. אם כן, לא היתה סיבה שגם יהודי מארוקו, שהם ברובם צעירים, לא יסתדרו שם. לכן עברו לצרפת ורק כעשרים מבין אחרוני היוצאים היהודים ממארוקו עלו ארצה לאחר מספר שנות שהייה בצרפת.

בכל זאת, קיים שוני בין יהודי אלג'ירייה, הרואים עצמם צרפתים בצרפת, לבין יהודי מארוקו. אגב, אינם המעטים, כמה אלפי יהודים ממארוקו התיישבו בקנדה, הקימו שם מוסדות משלהם ה„אליאנס איזראעליט" הקים להם כמה בתי ספר וגם בית ספר תיכון, אשר שפת הלימודים בהם היא הצרפתית, אבל מקדישים זמן ללימוד היהדות והעברית.

בדרך כלל ניתן לומר, כפי שקובעת זאת הגברת דורית בנסימון בספרה „השתלבות יהודי צפון אפריקה בצרפת", שקליטת יהודי צפון אפריקה בצרפת, בתוכם יהודי מארוקו, היתה מהירה. הם שינו את פני היהודים בצרפת, כי לא כולם פנו לפאריס והסביבה. חלק מהם התפזר בארץ כולה, במיוחד

(סוף בעמוד 9)

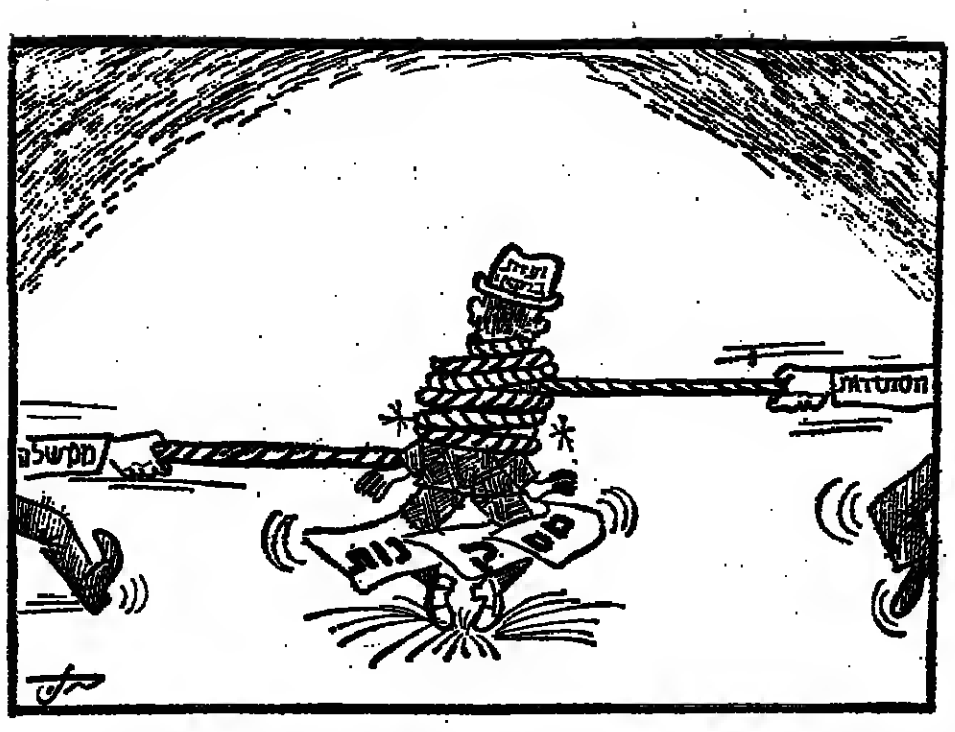

טיפול „יהודי"...

למי נחוץ „בית משפט לחקיקה"?

מאת יונה כהן

ממעמקים רבים ושונים אין הכנסת סובלת מעודף יחס של הבנה, כבוד הערכה לגודל תפקידה, מעמדה וסמכויותיה. עוד פה ושם תשמע שואלים: וכי מה עושה הכנסת, רק דיבורים ודיבורים. היה זה היו"ר הראשון של הכנסת, שהיה מסולח והרד למעמדה של הכנסת, שבתגובה לאותה שאלה אמר בשאלה: וכי מה רציתם שהכנסת תעשה — קפיצות?...

ודאי, טעמים רבים ושונים לשאלה זו. בעיקר — מדינה שעודנה בתהליך של גיבוש הממשל והחברה, מרבית התושבים מקובצי גלויות ותרבויות מזרח ומערב, חינוך לאזרחות שלמעשה היא בחיתוליה, פער כלכלי וחברתי בעיק ומציק ועוד.

„תרומה" למבכיתה על הכנסת בעיני העם אומר שר המשפטים, חיים צדוק, להרים בהציעו לממשלה ולכנסת חוק, שגם בסמכותה כ„רשות מחוקקת", תועבר זכות המלה האחרונה ל... רשות השופטת.

„חוק החוקים" אשר לצדוק

המדובר בהצעת חוק יסוד: החקיקה, ששר המשפטים עצמו הגדירו כ„חוק החוקים", לפי שהוא נותן מסגרת חוקתית למעשי החקיקה של הכנסת.

שני שינויים יסודיים בחוק המוצע, ונמצא עתה בדיון במליאת הכנסת: (א) קביעת דירוג לחוקים לפי חשיבותם. סוג א' — חוק „ביחוס" שכל שינוי בו יהיה טעון רוב מיוחד (רוב החכים, או שני שלישים), (ב) חוק רגיל שלקבלתו, וכן לכל שינוי בו, די ברוב קולות של החכים המשתתפים בהצבעה, כאשר עתה. (ג) שינוי נוסף, הוא העיקר, קביעת „בית משפט לחוקה", שמכוחו אפשר יהיה לערער על תוקפו של כל חוק שחוקק הכנסת, בין חוק רגיל ובין חוק יסוד. נימוקיו של המערער יכולים להיות שהחוק (עלה, הוא מערער) פוגע בחוק יסוד מסויים, או שהוא חוק יסוד מסויים בלי שהתקבל ברוב קולות הדרוש. בית המשפט לחוקה מוסמך (לפי המוצע ב„חוק החוקים" הנ"ל) בלגבוה להכריע ולפסול את החוק שהכנסת חוקקה.

שר המשפטים מציע לנהוג אצלינו כבארה"ב של אמריקה, ולהוסיף לבית המשפט העליון סמכות זו של „בית משפט לחוקה". כשיפעלו בסמכות זו יצטרך לישב הרכב של שבעה שופטים, לפחות, ועל פסיקתו אין עירעור.

בהציעו את החוק לכנסת (פברואר 1976) הסביר השר צדוק שבמקום להשיב על מוסד שיפוטי חדש, לפסוק לגבי בעייתם של חוקי יסוד וכו' מוטב להפקיד סמכות זו בידי בית המשפט העליון שבידו הפרשנות המשפטית ובו מרוכזים מיטב הכוחות המשפטיים בעלי ידע וניסיון.

רוב ועם רוב מוחלט

נגיד בבירורות עם כל הכבוד שבלבנו לשופטים שבבית המשפט העליון: בתוך עמנו אנחנו יושבים וזכרוננו אינו קצר.

בהבישה נגד ארבעה ברוב ועוד של קול אחד, פסק ביהמ"ש העליון, בשיבתו כבג"ץ, בשנת תש"ל (1970), בפרשת „מיהו יהודי" פסיקה נגד ההלכה היהודית. וכל כך למה? משום שהחמישה השופטים הנכבדים ח. כהן, א. ויתקון, זוסמן, א. ברנזון וס. מני ראו עצמם משוחררים מ„חכמת הפשרה" שלעתים קרובות היא מנחה את החכ"ים כעבודתם גם בשדה החקיקה. על כן לא שעו גם לנימוקיהם של ארבעת השופטים מ. זילברג, א. לנדוי, י. קיסטר וש. אגרנט שהיסוד הדתי־לאומי היה נר לרגליהם. החמישה הניחו בהחלטתם נרבו כבים „בכיה לדורות".

„חכמת הפשרה" חכמה היא

נודה בגאווה ובסיפוק שחוקי התורה רסן היא לאדם לבל ישתולל יצריו, כבלים לכל יתהר במדרון המתירנות, ובל ידבח בנפשו להשיב שהכל מותר בעידן המתירנות. נודה ולא נבוש שהחוקים כשולים, בבתחום היחיד והמשפחה ובעניני שבת וכשרות, מגבילים את הפרט, מתוך דאגה לחבנה המשותף של כלל האומה. ומדי שמסגרת האומה לא תתפורר, חלילה, לרסיסים. לכן לא פעם יקרה שחכ"ים מסיעות החילוניות והאי־דתיות נותנים יד לחוק נגד גידול ה„דבר אחר", נגד הונאה בעניני כשרות, בעד חוק לשבירת שבת ובמועדים ועוד.

קבלת „חוק החוקים" אשר לצדוק עלולה להביא אוהדים, פירוק עול תורה ודרך־ארץ, הללו שהתיפשות עליהם „היהודית" ציבור בפשם אך היהודי שבאומה לא בעניינים הוא, יפנה לשופטי ביהמ"ש העליון (ביהמ"ש לחוקה...) ולערער על החוק. התוצאה הצפויה היא שחוק שנחקק ע"י הרוב בכנסת, פרי דיון במיבה, הסכם ופשרה, יבוטל. נסיונו המר בעד שופטי ביהמ"ש העליון לא ניהנו אפילו בצעד המזיר (שסיב בבדיקת חוקיותו) של הפעלה כיה בימשפט כייב השבה, המדל בדי לאשור לפרט, או למספר פרטים, לפגוע בקדושה השבת...

צר לי לציין זאת, אך לפנינו יוצא בעל דין, אחד השופטים מבית המשפט העליון, חיים כהן, המבכיר בזה העדרון יהיו הוא בנשא את הפרשנות המשפטית.

מר כהן, בפסק הדין שלו בנושא „מיהו יהודי" (תש"ל), בו התעלם מן ההלכה היהודית ומהיסוד הדתי־לאומי המיוחד לעם ישראל, מסביר בין השאר כי „בבואו לפרש את החוק", ככל חוק חילוני, אין ביהמ"ש שוקל שיקולים חיצונים, היסטוריים או אחרים, ואל לו לחרוש בשדות לא לו. עליו לרסן את עצמו להצטמצם בארבע אמות של שיקולים משפטיים מובהקים".

שיקולים צרים או ראייה רחבה

דברים ברורים לחלוטין. שר המשפטים מציע, איפוא, ליפול חוקים מסויימים ש„מתבשלים" בכנסת בסכמנים של דאגה רוחנית־לאומית, ומתוך פשרה במגמה של שמירה על מסגרת, ייחוד ואחדות, ולהעבירם לאיסול ביקורתם ושיפוטם של שופטים נכבדים, המגבלים „בארבע אמות של שיקולים משפטיים מובהקים", מוצע לכנסת, שבמצבה ומרצונה תיסיל חוקים שנחקקים מראש מתוך ראייה כוללת של הצרכים ההיסטוריים, הרוחניים והלאומיים, של העם העתיק, המחדש את היו בהולדתו המחודשת, ולהעבירם להכרעתם של אנשים שטיבם הפרט „לא הכלל" בפריהם ושיקוליהם הדים בגבול בבקיהם הם „עדות לדורות"...

נבחרים מול ממונים

צר לקבוע שכבוד היהור בלבנו על הגישה המשפטית הצרה של שופטי ביהמ"ש העליון, מציע שר המשפטים ליתן בראשם כתר נוסף, כתר החקיקה, בנוסף לכתר השיפוט, וכפי שאמרנו כתביהם: על הראש שונים אנו מצטערים...

אין הכוונה להעדיר איכון, חלילה, בבית המשפט העליון, בהחיבר הפקידיו והסמכויותיו המוכחים בביהמ"ש העליון בנאמנות לניהוגי ידירכו, כאמור, הסכנה היא בערעור יסודות לאומיים רחבים והשובים.

לא פחות גדול החשש שהכנסת תיהפך מרשות מחוקקה ל„אופן החמישי בעגלה", שערו בנפשכם את האבסורד שבדבר; נבחרי העם דנים, מתווכחים ומבררים נושא מסויים וברוב קולות מחוקקים חוק, ובא מוסד אחר, מוסד־על של אנשים ממונים הפוסל עבודתם והתקפותיהם היו כלא היו.

אלא מה, מי יבדוק?

מוקדם, מוקדם מאוד, להשיב על כך. בשלב זה עלולה ההצעה אך לערער מעט חשיבות והסמכות של הכנסת. בשלב זה אין אלא לחזק את מעמדה וסמכותה של הכנסת, להכניס תיקונים ושיפורים בדרכי עבודתה. חוק יוצא דופן פגום, סותר העיון דמוקראטי, מזיק — בבקשה, תיאבק הכנסת בתוך עצמה, תתקן משגים שעשתה, אך בל יבוא שר המשפטים הנכבד אל הכנסת ויקרוץ לה: „לכי מעטי את עצמך"...

דברים נכוחים בפי יו"ר הכנסת

על כמה שלא היתה כעין חריגה בנוהלי הכנסת, היטיב היו"ר, ישראל ישעיהו, להתריע על הסכנות שבהצעת החוק של שר המשפטים, בפנייה למאה ועשרים החכ"ים. באיגרתו זו כתב מר ישעיהו בין השאר:

„הנני נאלץ לצאת הפעם מגדרי ולפנות אליכם אישית, בהמלצה ובהכרזה, להתייצב נגד המגמה העולה מהצעת חוק יסוד: החקיקה, שיש בה כדי לפגוע פגיעה חמורה במעמדה ובסמכותה של הכנסת. סעיף 12 בהצעת החוק, מטרתו ותכליתו ליצור את האפשרות לערער על כל מעשי החקיקה של הכנסת לפני בית המשפט העליון בשיבתו כביהמ"ש לחוקה. וזהו צעד חוקתי מרחיק לכת, שחייב להדליק אור אדום אצל כל מי שיקרים לו מעמדה וסמכותה של הכנסת".

פוליטיזציה של בתיהמ"ש

„אם הצעת החוק הזאת תתקבל, יקרה גם אצלנו מה שקורה בארה"ב, כאשר מינוי השופטים ייהפך לזירה התגוששות פוליטית, סמויה או גלויה, כדי „להבטיח" את „נטיותיו" ו„גישותיו" של ביהמ"ש, — משמע פוליטיזציה של בית המשפט — נגע שלשמחתנו לא פשה בנו עד עכשיו. יש לראות בוודאות, שהמקרים שבהם יוזמן בית המשפט לדון ולהכריע יהיו מסוג הדברים השנויים במחלו־

(סוף בעמוד 8)

בעקבות ה„הומור" של פרידריך הגדול...

מאת משה גלידאי

מר משה אונא בבואו להגיב ב„הצופה" בערב „שבת הגדול" על רשימתי שהתפרסמה בעיתון זה שבועיים לפני כן — הכתיר את מאמרו בכותרת „לתלות נמוך יותר". וזוהי ציטטה הלקוחה מ„אוצר החכמה" של פרידריך הגדול מלך פרוסיה — מתוך סיפור שמר אונא שמע אותו בצעירותו ונשאר חרות בזכרונו.

לא הצלחתי לרדת לסוף דעתו של כותב המאמר, מה בעצם „מוסר השכל" שהקורא צריך להפיק מחכמתו זו של המלך הפרוסי, ואולי התכוון להצטדק ולהסביר שלפעמים אין ברירה אלא לרדת למישור נמוך יותר כדי להזדקק לדבריו של „תר־לעת אדם" כמוני. על כל פנים, נראה שקוראים רבים לא הבינו את „גאליגו ההומור" (הומור הגרדום) הגנוז בסיפור הזה.

אגב, למען ההסטוריה ראוי לציין שאותו פרידריך הגדול היה גם „כיפוחיסט" לא קטן וכימי שלפונו במחצית השניה של המאה ה־18 (ב־1772) היה מיוזמיה של חלוקת פולין וסיפח את שלויה לממלכתו הפרוסית. אם כן, לפחות מבחינה זו היה מר אונא חייב להיזהר ולא להביא ראיה דווקא מפרידריך הגדול.

אך נניח להומור „המזוקק" של מלך פרוסיה, ונעבור לנושאים שנגעתי בהם ברשימתי ואשר עוררו את רוגזו של מר א. מפאת אריכות הדברים, לא אעיר על כל הנקודות ואגע רק באחדות מהן. (במאמר מוסגר כדאי לציין שבאותו גיליון הצופה, ערב פרשת שמיני שבו התפרסמה רשימתי — נדפס מאמרו המקיף והמאלף של ר' שלמה זלמן שרגאי „כלפי בעלי אשליות" ובו מובאות עובדות הסטוריות וביסוס אידיאולוגי ציוני־פוליטי לתוכן הדברים שהבעתי ברשימתי).

נקודות המוצא של מאמרי היו שתי עובדות שהתבלטו מאוד בימים אלה. א) התקפתו של ראש הממשלה על „גוש אמונים" בכנותו אותו „פורשים" המהווים סכנה לדמוקראטיה: ב) תמיכתם של אונא והכו"ז מצמרת הפסקנים של תנועת הציונות הדתית, על מכתב גלוי לראש הממשלה, הדורש ממנו לפנות את המתנחלים מקדום.

האמנם התקפה בלתי מרוסנת?

באשר לנקודה הראשונה טוען מר א. שדברי „מהווים התקפה כלפי מרופנת על ראש הממשלה", בקבעו ש„שום דבר מכל הדברים החמורים במציאותנו אינו חשוב בעיניו מרב למלחמה בגוש אמונים". אמנם לא כתבתי את הדברים בסגנון ההילור כפי שמר א. מייחס לי והוספתי את מלת ההסתייגות „כנראה", אך בסיכומו של דבר אין זה משנה הדרבה. אנו מדינה קטנה ועצירה מוקפת אויבים רבים וכמעט בלי ידידים, עצות אינינה קלון אלא אסון, ואין לדרוש כראש ממשלתנו שיהיה קשוון להצלחות מדיניות. ראשי מדינות אדירות יותר מסתובבים בעולם ומגבים לגייס. הכריבה כריבית ופיוס כלכלי ולא הכיד ב„הזיהכ. אבל כאשר מר רבין מסכם בוואשינגטון את ביקורו האחרון בארה"ב במעמד כתבים ישראליים האומר כי „בתחום המדיני אני מרוצה מאוד, ההשיגים בתחום הצבאי והכלכלי — הם מעצב ובעל „לצופיה" (שמואל שגב ב„מעריב", 11 באפריל) ובבואו הביתה כבר אורבים לפתח, נאום סקרנטון במועצת הביטחון, נאומי השגריר כון בישראל, ששה ה„הרקולסים" ועוד נשק למצרים, הזומו של פורד על סיוע ה„רביע החכישי", ההתפרצות הפורית בלבנון, מאבק העונדים הדיהודיים, התיולדות תכריז כי המערך בביתו של הי"כ אבן, ועוד ועוד צרות מחוץ ומבית — וראש הממשלה רואה דווקא סכנה לדמוקראטיה בפורשי „גוש אמונים" — האין זה נראה מוזר ותמוה? האין בכך משום „חיפוש האבדה" במקום שנראה קצת „יבש" יותר?...

מה נעלם מעיני המבקר

ושיא של פגיעה רואה מר א. בדברי שכתבתי בקשר להטלת צו „מאסר בית" על הרב לוינגר בקרית ארבע בעקבות התפרעויות ה„שבאב" הערבי בחברון ובערי השומרון, — שריפת צמיגים ויידוי אבנים בכוחות הביטחון; מר א. משום מה אינו יכול לבלוע שכתבתי, שה„שבאב" הרגיש ש„אל דולה מעאנא" (הממשלה איתנו) וכמעט כמו בימי ממשלת המנדט. הבין את הרמז והחל להתפרע.. מר א מוקיע דברים אלה ומתקשה להבין כיצד „הצופה" העלותם על הכתב. אבל מה לעשות. לא אני בלבד כתבתי כך. נראה שהמבקר הנכבד לא קרא את הכתבות שהתפרסמו בעיתונות הישראלית על ההפגנות וההתפרעויות שהתרחשו בערי יהודה ושומרון במחצית השניה של מארס וספרו מפי עדי ראיה שפשוט כך — „אל דולה מעאנא" צעק ה„שבאב הערבי" (ראה כתבותיהם של אהרן דולב ושל מנחם תלמי ואחרים ב„מעריב").

אולם חמורה מכל היתה בעיניו הנקודה השניה שהעליתי ברשימתי — ההיתממות של מר אונא והכו"ז מחותמי על התנועה ש„המכתב הגלוי" לראש הממשלה להוריד את מתנחלי קדום. הכיצד יכלו להחבר יחד עם אנשים הידועים כלוחמים נגד כל הקודש והיקר בתורת ישראל, הדוגלים בהפרדה הדת — מהמדינה, תובעים הנהגת נשואין אזרחיים, ליגאליזאציה של הפלה, של השימוש בסמים ושל ההומוסקסואליות? „חבר אני לכל אשר יראוך" — אומר משורר התהילים. האמנם הדרישה לפנות את מתנחלי קדום הוא בגדר „פיקוח נפש" מבחינת „עת לעשות לה' הפרו תורתך" — מצווה השקולה כנגד כל הלאוים והאיסורים האחרים — עד שהתירה להחבר עם כל פורקי עול תורה ומצוה למיניהם?

תכתיב של פסק דין

בהמשך מאמרו מפתח מר אונא בהרחבה את הרעיון של מוסר הצדק שעלינו לנהוג לפיהם כלפיהם (הערבים) כך שהוא זולתנו אם גם הלה מתייחס כך כלפינו. לא נבוא להזכיר גם כאן את הכלל שקבע בשבילנו בעל התהילים: „עם חסיד תתחסד, ועם עיקש תתפתל". אבל כדאי לציין את הפיסקה שמבקרנו מביא לביסוס רעיונו המוסרי. הנה, אומר מר א. אנו מעניקים אפילו לעבריין העומד לדין את הזכות ללמד על עצמו סניגוריה. אמת ויציב. אך נראה שלדעת מר א. זכות, אלמנטארית זו אינה עומדת לישוב שבהבלי העם. והלא כה נאמר באותו מכתב הגלוי שהופנה כלפי ראש הממשלה: „בתום שלושת החודשים ולקראת הדיון הנדבבה על ידי הממשלה, אנו תובעים להחזיר את שלטון החוק על כנו ולפנות את מתנחלי קדום מאתר המחנה הצה"לי" (ההדגשה במקור). הכיצד? הממשלה אמנם התחייבה לסכם את פרשת ההתנחלות תוך 3—2 חדשים מתאריך העברתם למחנה קדום, אבל בשום מקום לא נאמר כיצד יפול הסיכום זה. מי, איפוא, רשאי לקבוע מראש את תוצאות ההכרעה? האין כאן ניסיון להכתיב לממשלה כיצד עליה להכריע? האין בכך מעין „פסק דין"? הואיל יוכלו המתנחלים להעמיד לעצמם סניגור שיצליח לשכנע שההכרעה תיפול לטובתם? האמנם קיים מוסר כפול ומה שמותר לכל עבריין אינו מורשה כלל לאנשי „גוש אמונים"?

„הראיה" מהגבעונים

לחיזוק דעותיו בעניין כללי המוסר שעלינו לנקוט ביחסינו עם הערבים מביא מר א. את „פרשת הגבעונים", מסתבר שגם כאן לא טרח מבקרנו לעיין בספרות חז"ל, כי אלמלי עשה כך היה מבחין מיד שראייה זו צולעת ואינה משרתת את טיעונו. בתלמוד (גיטין מ"ו א') מסופר כיצד נתלבטו יהושע בן נון והנשיאים מה לעשות עם הגבעונים הללו שבאו במרמה והשתם מהנשיאים שבועה שלא לנגוע בהם. העם רגז על הנשיאים ודרשו לבטל את השבועה. ואבל גם לפי מה שהגמרא מפיקה, לא השבועה הצילה את הגבעונים. שכן זו לא תקפה במקרה שהושגה במרמה, אלא החשש מחילול השם, משום מה יאמרו הגוים. עם זאת לא העניקו בני ישראל לגבעונים זכויות אזרח מלאה אלא שמום חוטבי עצים ושואבי מים. ספק אם מר א. ייעץ לנו לעשות כך עם הערבים היושבים בשטחינו.

מה יש ללמוד מיהושע?

ואם יש ללמוד מיהושע בן נון, הרי זה דווקא ממה שנהג בעת בואו לכבוש את ארץ ישראל. חז"ל מספרים (ירושלמי מסכת שביעית ומדרש רבה): אמר ר' שמואל בר נחמן, שלוש פרוזדוגמאות (אגרות) שלח יהושע לארץ ישראל עד שלא ייכנסו לארץ: מי שרוצה לפנות — יפנה, להשלים — ישלים, לעשות מלחמה יעשה. הציונות בכל ההסטוריה שלה ואחריה מדינת ישראל ניסתה שתי הדרכים הראשונות כלפי ערביי ישראל ולא הצליחה. הם בחרו במלחמה. ק.ק.ל. קנתה את אדמת טירת צבי בכסף מלא, אבל עובדה זו לא הפריעה לערבים השכנים להתנפל בחייב על הקבוצה. אונא טוען, שגם לפי כללי המוסר מותר היה לחברי הקבוצה להדוף התקפה זו באשר החברים הגנו על אדמתם שנקנתה בכסף כפפי היהודים. אכן כאן נפרצה האשליה של הדוגלים בהתנהגות מוסרית כלפי הערבים, אשר אינם רוצים כלל להשתתף ב„משחק מוסרי" זה. הערבים — שיש להם ממלכות בעלות שטחים רחבים וגדולים פי מאה ויותר משטחה של מדינת ישראל כולל „השטחים הכבושים" גם יחד — אינם מסכימים לוותר על אף שעל מ„אדמת פלשתין" ואינם מוכנים לשום פשרה בשטח כל שהוא של ארצנו, בין על גדות הירדן ובין על גדות הירקון. לא יועילו כאן שום אשליות. ואין כדאי לצטט קטע אחד מאותו המאמר המקיף „כלפי בעלי האשליות" — ראשון בסדרת המאמרים בשם „אמונה, דמיון ומציאות" של ר"ש שרגאי.

יוזמה כושלת של „ברית שלום"

מחבר המאמר, מהאידיאולוגים המובהקים של תנועת הציונות הדתית ומעצבי דמותה הרעיונית־חלוצית, שעמד במשך כיובל שנים ליד הגה תנועת תורה ועבודה, חבר הוועד הלאומי והנהלת הסוכנות היהודית — קובע עובדה הסטורית, שההתנגדות הערבית לעליה לארץ ישראל קדמה אפילו להצהרת בלפור שדובר בה על בית לאומי ולהחלטה על הקמת מדינת ישראל בחלק מארץ ישראל. התנגדות זו קיימת בכל הדורות והמצאות יהודים בארץ ישראל והתיישבותם בה, היתה כרוכה בסכנת נפשות מצד התושבים הערבים גם אם העליה היתה של בודדים. מצד אחר קובע רש"ז כי בכל התקופות חיפשו היהודים יושבי הארץ וראשי התנועה הציונית דרך של בניין הארץ והתיישבות יהודים בה, מתוך שלום עם הערבים והדבר לא עלה בידם.

בהקשר זה מספר בעל המאמר, עובדה הידועה אך למעטים, (אך בוודאי ידועה למ.א.) כי בתקופת „ברית שלום" בא הרב מאיר בר אילן ז"ל לברלין והקים קבוצה (בידיעת הנהלת הסוכנות) בשם „המזרח", שבהנהלה היו הרב ברלין, ד"ר ברוידא, קלוורסקי, מגנס, ילין וכותב הטורים (היינו שרגאי עצמו). המטרה היתה: „לברר פעם באופן יסודי אם על פי איזה שהם ויתורים נוכל לזכות בהסכמת הערבים לעליה. אחרי פעולות אינטנסיביות של קלווריסקי ופגישה לעשרות עם ראשי ערבים נתברר לכולם שהסכמה לעליה אין לקבל מן הערבים ואין לצפות לכך".

הנה עוד הוכחה עד כמה אין ממש בהנחותיו של מר אונא שאם רק ננהל מדיניות מוסרית כלפי הערבים ולא נלך בדרך של „כיבושים" וכיבושים — יסכימו הללו לישיבתנו בארץ ישראל ולמדינתנו שבעבר ל„קו הירוק".

ויובן שמר אונא, מתוך עקביות לגישתו המוסרית כלפי הערבים, מוכן להסכים למען השלום, לצמצם את העליה. וכך אמנם משתמע מדבריו שבאמרו בראיון לכתבת „הצופה" ושנתפרסם בכותרת „עימות" בגיליון מיום כ"ז אדר א' ואשר קטע ממנו הבאתי ברשימתי הקודמת. בהמשך דבריו לכך מוסיף במפורש מר אונא ביוזמתו של מ. שרת „אפיזודה אחת עבה גיסה (מר שרת) להציע כצעד ספקי ללכת לקראת הערבים בדרישתם לקבוע מכסה שנתית מסויימת של העולים למדינת ישראל, שמא בדרך זו של הפגנה בגוהגנו יסכימו להגיע עימנו לאיזו פשרה. בן־גוריון קטל בהדיבות כל מחשבה בכיוון זה".

ומוסיף מר אונא, להצדקת ביקורתו על מדיניותה הבלתי מתפשרת של ישראל: „וכבן מאז קום המדינה צעדנו בדרך פוליטית אחת דו־עקבית ושגינו בה הרבה שגיאות הגענו למה שהגענו היום — מבוא סתום. איני אומר שהדרך השנייה, דרך של חיפוש כל פשרה אפשרית, כל מגע אפשרי כל פתח להתקדמות — היתה מקדמת אותנו הרבה, אבל הרי לא ניסינו אותה כלל".

פשרה בנוסח „הספר הלבן"

צר לי לומר זאת, אבל האם אין „פשרה" זאת מזכירה את „הספר...

(סוף בעמוד 9)

היועץ הולך

מאת יצחק דויטש

סילוק ציונים וחתירה לצמצום הגרעין באוצר השלובים.

בראשית שבוע זה פרש הפרופ' מיכאל ברונו מהתפקיד שקיבל עליו, להיות היועץ למדיניות כלכלית לשר האוצר. עם פרישה זו עולה השאלה האם בכך נסתם הגולל עם הניסיון לשתף כלכלנים בעלי שם מהקהילייה האקדמית בביצוע המדיניות הכלכלית.

לאחר ששינר את מכתב הפרישה לשר האוצר התנצל הפרופ' ברונו בשתיקה. הוא נמנע מלהופיע בפומבי ולפרט את בעיות ההתפטרות שלו. בישיבת המכונה של הכנסת היא הופיע על פי הזמנתה באיפידיו של שר האוצר. שם הוא דיבר על השקפתו בעניין תקציב המדינה לשנה הנוכחית ואמר כי יש צורך לקצץ בו שלושה מיליארד ל"י. הופעתו עוררה ביקורת מביצילה בלי שהמבקרים טיהו לעמוד על דעותיו הכלכליות באיפוד כמשפי ובלי שידעו כי הופיע באישור שר האוצר. לא נראה כי נעשה ניסיון במישור הפרלמנטרי ובמישור הממשלתי לעמוד על בעיות ההתפטרות.

למה בא?

בוודאי לבטות לבהין למה נקרא פרופ' ברונו לכלא את תפקיד היועץ המדיני כלכלית ובדווקא בעצה לקריאה זו. בעניין זה נוכל להעזר בביסויים עוגים בנושא וכביסיון מצידו להעריך את הדברים.

סביר להניח, כי שר האוצר, יהושע רבינוביץ, ראה במינוי יועץ למדיניות כלכלית כעין כהן גושפנקא כלכלית־מדעית למדיניותו. המגבלות שלו ידועות ומרוצות: היא סוליסיקאי, נאלץ להתחשב בשיקולים מפלגתיים וציבוריים. אך המשרתו ונסיוני בתחום הכלכלה מוכרים הם. לכן טוב להשלים את האכיפה ע"י הזמנה של הפרופסור, במקרים ושילים יתקשו לחלוק על מדיניות כלכליים כאשר יש עליהם גושפנקה אקדמית עליונה.

לעובדה זו — כך יש להניח — הפרופ' ברונו בודאי קיווה שתריבותי דבריו, יש לזכור את הרקע: הכיצד האווירה הציבורית בעת שהוא בא.

בעת שנתן הכבבתו להן כיועץ שר האוצר היתה בציבור אווירה של כוונה לביצוע צעדים כלכליים נמרצים בפני צעדי ה„בירושים". היו אלה ימים של התעוררות הכבבי הבינים, אשר רבים ראו בהם ביטוי לצירה, פסק זמן לפני היערכות מחודשת בכל התחומים — לרבות הכלכלי, באיהו ומן הופעלו הביקורת העדה בקישור בעניין הרפורמה במס הכנסה, ולא היה זה סוד כי פרופ' ברונו היה הרוח החיה הן בהכנת הרפורמה והן בביצועה, והוא איפוא ציון עצה לעין בציבור. יש לעשר כי פרופ' ברונו קיווה להציל עצה רצון זו לשם ביצוע פעולה הבראה במשק.

מגבלות הפשרה

לדבריו של פרופ' ברונו בעניין מדיניות כלכלית היה משהו רב בציבור לפני שהתמנה להפקידו באוצר; בעת שהשמיע את דבריו בהתצפית של בלכלן כרוס הפיסגה האקדמית. היה צריך להיות ברור לו שעם כניסתו למימד יצטרך להזהר, על הבצה דווה זו. מכאן השאלה: משקלו של כל רב יותר — פרופ' ברונו מכהוץ או פרופ' ברונו מבפנים? בוודאי הגיע למסקנה כי גם כאשר ישיג את הפשרה מבפנים היא תהיה כעלת משקל גבוה יותר מכה עצוה משיג ע"י הטפה בפצם לפעם מבחוץ.

הפרישה מעידה על אכזבה שנחל. נראה שהוא העמיד בפני מצב של סכנה בפידה. ההצעות המוכנות ע"י הצוות לקחו בחשבון כי הביצוע של הצעדים ע"י שר האוצר צריך להתחשב עם מציאות פוליטית. לכן הבירוש הוא במיצון גבוה יותר. לאחר מכן בא שר האוצר ומבצע פשרה על פשרה. למדיניות כזו של התפשרות לא יכול כנראה היועץ לתת את חותמו. הדבר התבטא היטב בהכנת התקציב לשנת 1976. תחילה הובנה הצעה שהיתה אמורה לענות על צרכי המשק בשעה זו. אילו היתה מתבצעת ברוח ובהיקף שהוכבה, היא היתה מביאה להתכנסות הגרעין האזורי כבי־500 מיליון דולר. כך היתה מאפשרת לעמוד גם בפני המציאות של אי־קבלת סיוע הביטחוני בסך 550 מיליון הדולר מהקונגרס האמריקאני. ברור לכמשלה הן כירוס במדיניות התקציבית. באשר ההצעה אושרה ע"י הממשלה שוב היא לא היתה דומה להצעה המקורית. היעד שלה הוא קיצוץ גרעין האזורי כ־140 מיליון דולר בלבד. כלומר — הדיבה בבקוס.

לפרישה סכנה לא כצא, כנראה, הצדקה לתת את החותמה שלו ולהיות כיסוי לאי־עשייה.

בין פוליטיקה ו„מגדל השן"

מקובל לומר: אתם האקדמאים בהתגרים ב„מגדל שן". אתם מנותקים מהמציאות הפוליטית. אינכם לוקחים בחשבון את הצרכים הציבוריים. אתם מתעלמים מנכונות הציבור. לכן אינכם מעשיים.

הפוליטיקה — כך כסבירים — היא אמנות הפשרה בין מה שמתחייב מהשיקולים המקצועיים הטהורים לבין מה שהדיים דורשים ואפשר לבצע.

האם פרופ' ברונו נשאר ב„מגדל השן" הזה גם כאשר בא לאוצר ולכן אכזבתו היתה כה רבה? אין אנו יכולים להיבגם לרזי שיקוליו. אבל בכמה מקרים היתה לנו הזדמנות להיווכח כי הציבור מוכן ליותר ממה שמנהיגותו הטילה עליו. נמנה דוגמאות בולטות:

בעת שביתת „אגד" הוכיח הציבור שהוא בעד עבודה בכול דרישות הקואופרטיב הזה, בעד שמנהיגותו הורה לפשרות וויתורים. ציבור זה היה מוכן ללכת ברגל, לנסוע במשאיות, לאמוץ טרמפיסטים ובלבד שמונופוליסטים לא יכתיבו לו מהלכיו.

האווירה הציבורית הכבעס־כללית היא שאין להיכנע לצווחי האוויר של „אל על" ובכך להוציא מהריפורמה את נשמת אפה. הוא מוכן לשאת בהוצאות הנובעות מכך.

מסיבה שהוה בציבור נשמעה דעות בעד ויתור על הסיוע בסך 550 מיליון דולר מארה"ב ולשם כך לוותר על רמת החיים הנוכחית.

בשבע, מבחינה פוליטית אפשר להשיג יותר מכפי שמנסה לעשות זאת ההנהגה. לכן אין זו אשמת לסעין כי הפרופסורים, הם מבהגרים במגדל השן ואילו ה„מדינאים" הם הפושים כה שמבקש והמאפשר לפי חרצון והנכונות של הציבור.

יש מקום ליועצים עפ"י חוזים מיוחדים

האם עם הליכתו של פרופ' ברונו נסתם הגולל על שיתוף כלכלנים מהאוניברסיטה או מהחוגים ציבוריים אחרים בביצוע הביצוע? בוודאי שזהו ניסיון שישאיר משקע בקרב המעבדים להפקידים אלה. על אף זאת נראה לנו שיש מקום לחזק את המנגנון הקבוע ב„מוחות" מבחוץ אשר אינם חלק אינטגרלי ממנו. חשוב שבתוך הדיונים במערכת הכלכלית יישמעו דעות של אנשים בלתי תלויים, אשר יחד עם זאת מכירים את הדברים מבפנים ומשותפים בכל התהליכים והבעיות של הביצוע. הוגני שיועסקו אנשים בעלי עבודה עפ"י חוזים מיוחדים. אלה יוכלו להביע את דעותיהם בלי שיחששו שהמסקנות שעליהם להסיק. בכל ברור יש להם לאן לחזור. אלה יכולים להיות בעלי הפקידים בכירים במוסדות אוניברסיטאיים, במוסדות כלכליים אחרים ואף עצמאיים. עדיין יש מקום גם לשאלה כמנגנון, גם אם בשל העיגודים יצטרכו לפרוש במקרים מסויימים, הרי נותר שכר לפעולתם.

هكذا من الاصل

مكنز من الاهل

עיטורי
סופרים וספרים

רוח ממצולה

מאת: ש. קורא

אהרן צייטלין, שהלך לעולמו בראשית תשל"ד, הוא משורר־הוגה שהציץ מאחורי הפרגוד ואמר שירה. מאמין בבורא־העולם ובאלוקי האבות, דעתו היתה נתונה לחידות הבריאה, הישארות הנפש, עולם מבעד לתחומי עלמנו, השגחה עליונה, אדם וישראל וכיוצא. בשני ספרים גדולים, גדושי דוגמאות, בשם „המציאות האחרת", כנסה להוכיח לפי שיטת פארא־פסיכולוגיה שמעבר למוחש קיימים חיי רוח־ונפש נצחיים.

עתה יצא ספרו „רוח ממצולה", שירים ופואימות (הוצאת „יבנה"), אסופה מקיפה של שירה, שהרות המרחפות על כולה, אמונה באלוקים חיים וביהודו של עם־ישראל. השואה והמדינה, שני הפנים שהתרחשו בסמיכות־זמן הן הופעות צוראה־הוד המהלהלות ברבים ושיריו במאמציו להבין את פשרן.

שירו הגדול „אני מאמין, והוא שיר נצח ישראל", פותח בשאלה: „מי האל, אוכל בו להאמין די, ובחשבה רוחה בתכלית האל הגיאומטרי של ספינוזה, כולל בפור, כופר בפלא, בלי רצון וללא מעש, שלא איכפת לו אדם־ועם בעקדים. „אבחר להאמין כבבור־שטן מאשר באל כבוזוי".

אחריו דוחה בתכלית „אל בוז, מטלטל בראש בל צלב ובפעמונים צורחים יפגין אהבה זרה, זורעה שוד ופחד". בהוקעתו עבודה־זרה זו, הסולתת מראש כל גילויי־עריות ושפיכות־דמים, בעוד מספחת רז חסא העולם בעלילת אל שנרצח, הוא אומר, יש אמת אכזרית וסודית מכך ששת מיליוני כיבים; האמת על שטן בדמות איש גרמני, ששילח אש כרבוני יהודים, ולכן פונה אל דת זו ואומר: „מה מיסתורין בצלב שלך, את דת גזרת, לעומת רצח אין־שני־לו ולעומת דו כנסת ישראל באש בוערת ?"

הוא דן ברותחין אלילי־השקר של שיטות־איזמין השונות, הבאות לפתור כביכול בעיות גוי ואדם, כל הגוים וישראל.

גובת הרי אפר השרופים במחנות־המוות בשעת דווי ומרי, כשלב־אודה עלולים להגיע אל שערי הייאוש, אומר המאמין: „בסוד ערבלינקה וכיידאנק עוד יותר נתקדש השם ליי". הוא מבחין בין אמונה תמימה שלפני ייאוש לבין אמונה על סף הייאוש, זו בבדת־עגות, שאין סורא בה לאחר המוראוה ואין למות מקום בה לאחר הרג הרב.

במאבקו הפנימי גוברת בו האמונה האיובית, „הן יקטלני לו איחלי", ועד ממעמקיו: „איך לא אאמין כאל תהילים, אל חי, ואני הן רק אליו אוכל זעק זעקת שבר, שוועת סבתי: הן יען חי הוא, חי, יען לו רצון ולא סוגר תוך תוך, והוא קרוב, קרוב ולא רחוק".

ועוד: „מי כאלוקי דלוק מעש ומי כשולהב כדי? פעם הוא לי סיני, ופעם מיידאנק. נצח לא נרפה איש מאתיו בעלע נגדו אהיה לשווא — האומר ישראל, אומר אלוקים. על כן אף צבה, וצתה כיותר, אני מאמין".

אמונה באלוקים חיים לאחר טרבלינקה ובנצח ישראל לאחר אושוויץ, זו אמונת נצח לאב שהגסה בעקידה ועמד בניסיון. יש לבקש משמעות הייסורים שירדו עליו, מדוע בה איומים ומשאם־מה בזרונו, אך כיהודי מאמין אומר: „אני כופר כפירה שליפה בשפך תקר ובבוות במובן. אני כופר בעשיו, אשר אין לו מתר ואת קליפה יקבן. בנס אני מאמין ובישראל הנבחר".

בשיח קצר, „היות יהודי", שנכתב כנראה במרום שואה, בימי מאבקי אידיאה וחכרת ברחוב היהודי, בין הנאמנים לבין אלה שמלפני ד' הם בודחים, הוא אומר: „יהודי פירושו, רצה נצחית לקראת אל־ה וישעו, גם אם את נעשך מאל אתה מבדיח; לצפות בל יום לשמוע, ואפילו אתה בכופרים, קול שופר־של־משיח. יהודי פירושו: אי האפשרות לחדול מהתפלל אפילו לאחר כל הפילות ולאחר כל אפילה".

היהודי, כאדם סגולי שאינו יכול לברוח מלפני אלוקיו, הרי ייתכן, הוא כותב בשיר שני, ש„אולי בל העלמות וכל ההיכלות לא נבראו אלא בזכות יהודי אחד", יהודי עני, מכתור עלית והפילין וכולו הודיה לבוראו. המשל הוא ועשהו של אמן, שבנה מפעל ספרו קומה־על־קומה, כל אלה בזכות שורה אחת הגרודה אי־שם באחד הדפים. „היא־היא תעיקר היא הכוונה של בל האיתי־הוון וכל הפרעפים".

אין בל העולם קיים אלא בזכות של יהודי אחד, הרי כשאותו יהודי, כגון בריש מתבר אחת בוערה בשרף בידי עבוים והיה אגר, מי יתקין היקון האילן שכתבר, לרוח משכיבה ולאיילת השחר? לכן, כעבדו מול עולם שנעשה בור שחה ליהודי, אומר: „ברכה לי רק אהה, עוד רק ברכה אתה לי, הבריבה אשר כל עומקה לא גיגלת עד בה: ברוך, שלא עשני גוי".

כבן עם נעקד החי בקבל את הדין וכחיה לאלוקיו: „היות העולה בילדהי. בהעקד שה"צח נעקדתי. אשרי, להב הרצה ואני לד'. שבים, שם רינה עלי". וכו לבזן מאמין בנקם ושילם: „שטים, רונו לי שיר. כדם שה יקום יפרוץ הכפיר, יקום יהרג בהרוג בעב־ענן הברק, ישהבר והיכה סומאה־שאול העתיקה".

שיריו בשנות השואה הן מיזוג של דביקות ביעוד השה־לעולה ושל הכהה מדוע דרך רשעים צלחה, של התרפקות על כל יהודי מגימו וורשה שהוכל לשערי מוות ושל חיבתו לגואל ישראל.

בשירי־קינתו על אביו, ר' הלל צייטלין, מקדש־השם במותו, הנפתח בחרון חזה ונשגה, „אני ידעתי איש כשורש נביא, היה זה אבי", הוא דולה ממעמקי אמונה בגבורה יכודית: „ואברותי אני לנפשי, הנה יד לגרמניה סמאל ודמות מראה־אדם היה לסמאל, ומדוע לא אאמין, בי נבון גם היסוכו בידי האלוקים, העישה זה לעוכה זה, ובא ונעשה אדכ וגאל ישראל ועל שמים יאסוף רוחו? דכות אנוש הנה לבש לעין כל הגויים בכור־השטן, ומדוע איפוא לא יוגל לאדמות תהפוה אדם, זה לתוכו שלאחר המואה יאמר: הווה כראשות תרשה ?"

בקום המדינה סלווה אוהה בהמנונים, שירי זמר וחזיונות. הוא יקים את היגוקא מכערת קברו, מצעידו למירון מקום מנוחתו של רבי שמעון בר־יוחאי ועורך דו־שיח ביניהם. אומר בר־יוחאי: „באש קרמות הארץ בוערת. כי עת יגאול בי עת יגאול". משיב הינוקא: „יחד גלך האבן לגלי". מצטרפים לשיחתם הארי"י, ר' משה קורדוברו ור' חיים ויטל. הם משוחחים על המושג החדש: מישלע ועל המושג החדש: פגוים. אומר הארי"י: „משלם, לשון שלמון. על צבא־קליפות־טומאה יותן גא, יותן שלעון לאלה הכעס, ללוחמי כישלטי. אשר לפגוים, אומר הארי"י לגורו, ר' חיים ויטל, הרי הם „רוים חדשים־שהיקים, רוים ברותיקים".

בהזיון בשם „גאום", דו־שיח בין שר שעומד לנאום בכנעת־של־מטה לבין דמוה המיצגת כנסת־של־מעלה", מבטא רעיונו המרכזי, שבישראל נגילה ונסתר דביקים וכל גלוי יונק מכסם. נאום של שר במדינה, לכאורה כולו עניין גלוי, בדין שבעניינויו תהיה הפילה של נשמה יהודית.

הוא מבקש מדינה את המכתורין שבה, את עולמם של בר־יוחאי במירון ושל הארי"י מגוריו בצפת. בשיר־אגרת לש"י עגנון, „על שיחה שלא נתקיימה", הוא אומר, שרצונו היה בהילופי־דברים בסוגיית המדינה וכבוד תיקונה, במיוחד בהקבת „הגשר אשר בכחו יהודי יוכל הסיד אל גדעון צבר".

אותו גדעון צבר, שהוא בבצני, המתגבר ל„יהודן אשר נשרף בכבשנים". מגדידו ביותר, בהשכל בו היטב נדמה לו, שלפניו „אב של משומד חדש, משומד ליבנבים", הוא משוחח עמו ב„משא צבר", בשית איש יהודי אל הישראלי על ייעוד המדינה. כל הדורות עד הנה, נושאי קדיימים, גאולה שלימה לישראל, ביקשו הרבה יותר מאנוש כהם־בך ומאורות מדינת סתם־בכה: „צבר, קום שבע, דברי אכוד לך כשם אלעייב עגות יחל, השם דפעוה תיקון־חצות, בשם מקושי שם, בשם אבל־אבלים, שהמסבנו אני נושא". הקריאה שלפניו, הצבר, בין היה ממשיך נשמת כועפי גאולה של עם כולו הידות־אלוקים, לבין היות סתם, שבין, להג עבריות, שליבו קטין ושבע.

המשורר נקלע בין שני חלומות. אחד עגום ורע והוא צבר תלוש ועם אני־מאמין על סף תאי־גז, לבין אחד נפלא בשחר על הרי ידו שלום, עם־צבי בארץ הצבי שהוריד את הנצח מטה. אמונתו בנצח ישראל.

במאות השירים שבספר, שנכתבו מימי נעוריו עד לאחרית ימיו, רובם מעוני מיטען הגות. המשורר שרוי על סף המציאות המוחשית והמציאות האחרה. בשנות השואה והמדינה עיניו ראו כעבר השני, בנצח, את החיים המכשים.

בשיר שנכתב במלאות לו שבעים וחמש, סמוך למותו, נאמר: „ערב ובא הלילה אשר אין בו גיים. כוכבים יפתחו לי את סידורם, מתוך אותו סידור תבול מהם אהפלל הפילה אשר כולה שמים".

רבים משיריו, במיוחד אלה שנכתבו בימי הרג רב ובימי ציפיה וגאולה, הם שירי־תפילה מתוך סידורו של מאמין כופלא.

אחרון חסידי אשכנז

(לזכרו של ר' משה אוירבך, זצ"ל)

מאת פנחס רוזנבליט

הרב ד"ר משה אוירבך ז"ל ש־סמיך לחג הפסח הלך לעולמו, שבע ימים ורב פעולות, ייצג כאין כמוהו את מיטב היהדות החרדית בגרמניה. תוך איחוד גרעיני השונים באישיותו שהיו נפרדים אצל רבים מנציגיה בעבר. יתר על כן, עליו — יותר מאשר על מי שהוא אחר — אפשר לומר שעל ידי אישיותו ואוסיו הה־דור לצרשב הנדוש „החסידי" את משפעותו האבינית והצקורית ש־היתה לו בימי הבשנה ובימי ההעי־רות האשכנזית של ימי הביניים.

דיקדוקי מצוות

עוד בימיו האחרונים — אחרי ש־זכה להגיע לזיקנה מופלגת, בבמשך עשרות רבות של שנים הפליא את בעל השיחה בהתמדתו ששם בציה סודרנית ושום מאורע מבציב לא יכלו להפחיתה בהאי־זוה. לא פתוח מרשים היה בצביעותו ובמידת החק־פדה בה קיים את כל המצוות, באחד כביקורי בשנים האחרונות, והוא בן 92 ולמעלה, חזר זה עתה מתפילת מנחה בבית הכנסת, ואחר כהלוכ־דים אתו כל יום באופן קבוע. שאל את הרב, אחרי שאכל פרי, אם הוא בירך כבר ברכה הנהנים, והבובן היתה השיבתו חיובית. אך הקפדה זו הקיפה אצלו את כל שמחי ה־חיים. הצטיין ביושרו ובכהן בבוד לבל אדם באשר הוא, יהא הוא תל־מיד חכם או הלמיד, יהודי או לא יהודי. והמיד הקפיד על בך, שבא איזו כלה אי בעשה הפגע בוולת, והסיר כל השש לבך על ידי דיבור ובעשהו השקילים המיד.

עד רגעיו האחרונים שמר על צלי־לות דעתו, וזכרונו הרענן עד הסוף בלל את כל התקופות של תייו ה־ארוכים והברוכים הפליא הביר כ־חדש. על כל שאלה שנבעה באחת מתחנות חייו או באחד האישים ה־רבים בארצות שונות שאתם בא במגע, ידע לספר בבדיחות דעת בצשים שאפיינו את התקופה ובעיר־היה. באילו חי עוד בבל התקופות האלה, ועם זה היה פתוח למתרחש ער לנבגי שכל מה שעשוי לעניין תלמיד חכם ואדם רגיש של ימינו ובמדינת ישראל.

מתוכן שיחתו האחרונה

בשיחתנו האחרונה, כהתבוללו ל־נביה לקיצוניות המאפיינת תחום כפורים בציבור החרדי, אמר שקי להיות קיצוני, ביחוד בשאינם אחר־צים לתוצאות. בהקשר לזה עיפר על התקופה, בה ביהון במעגרת הצבא הגרמני בפולין במלחמת עולם ה־ראשונה והוסקר לייסד ולנהל גימנ־זיה לבנות, מעשה בהעכבי כשלעצמו ביסים אלה. הרבי מגור הסכים לכך, אך נתעוררה הבעיה באיזו שפה ל־נהל את הלימודים.

לגבי כל שפה — פולנית, גרמנית או אידיש נתעוררו קשיים. שמא בעברית, חשב הרב. מן הראוי לזכור ששנים ספורות בלבד עברו או ב־כלתמת השפות בארץ גופא, שאז רק בתי ספר בודדים בארץ ולא כל שכן בארצות הגולה ניהלו את לי־מודיהם בעברית. אך הבעיה העיק־רית היתה, מה יגיד הרבי? בהעדרו של הרבי מגור פנה לרבי מראדזין, הבעיה לו לנהוג בהצאם לחשובתו, אך אמר כי באחריות לבך ישא ה־רבי. ואז הרבי הסכים להנהגת הלי־מודים בעברית, ועל ידי כך נעשה בתי הספר התיכתיים הראשונים בעברית לבנות חרדיות בארצות בו־רה אירופה שהוציאו אלפי הלמידות להיות בנות השכלה יהודית וכללית. ומהן לא כצפות עוד בארץ. אחר כך שאלו את הרבי מגור, מה היו צבותיו אומרים על גימנסיה עברית לבנות, לא היו יודעים על כך. וג־זאה היתה תשובתו לפי דברי ד"ר אוירבך: הב עשו מה שהיה נמגע לבנות כיפיהם הם, ומשיגעו אני שלא היו מתנגדים לבך היום, כש־הוברר הצורך בכך.

מעשה זה הוא תוליה בשרשרת־פעולותיו ועפעלה אמוהיו, שבה נאצ־בונה השמירה הקפדנית על המורשה על כל פרטיה תוך אבונה עמיקה בה עם הפתיחות לחדש וגם אומץ לב לפעולה נועזה חדשה, בהתאם לנסי־בות. הרי בשפחה אוירבך היא מן היותיקות שביהדות אשכנז, ובגילה יחוסין שלה הגיעה עד המאה ה־15 וה־16 בגרמניה הדרומית, בסביבה רגנסבורג, שם נקראת בשם אויער־בך, משם עברו לוינה, לפוזין, ובר־באה ה־18 לוורמייזה.

אחד מאבותיו היה בעל בית חרו־שת לטבק באלזס, וכשצוכרף ראה בבך סימן להיות רב ובך התחילה המסורת הרבנית במשפחה בדור ל־דור. היה רב ומוהל, אף כי רובס־פייר בתקופת המהפכה הצרפתית אסר עליו לכהן בתפקיד זה.

קהילת האלברשטאט

דרך נדודים עברו בסופו של דבר להאלברשטט, בה נולד הרב בשה לפ־ני 95 שנה.

בפירסמת היתה קהילה זו ביהדות בכינה, באשר בהפם לא עברו עליה עצרות האמנציפציה. זו היתה קהי־לה, בה מוסדותיה הציבוריים וה־חנוכיים היו מפותחים ביותר, ובה בל בעל בית למד תורה. ביתוד הר־דות לבית המדרש הידוע „הקלויז", בה כיהנו בזמנו תלמידי חכמים ידו־עים, כמו הרב שלמה כהן והרב יוסף נובל. אביו של הרב נחמיה גיבל. שהיה בין ראשוני המזרחי. בבקשה לצגן לחברי הקהילה החרדית הדי־עה כפרנקפורט, שהצטיינו בציר־לתיה החרדית ובידיעת פה של כת־בי הירש, אך ירישותיהם ביהדות היו קלושות לעתים.

יחסי קרבה משפחתית נתקיימו בין משפחות וולף, הילדסהיימר הדיר (לא מקורבים לש.ר. הירש). משפחה זו פיתחת בקהילה זו מפעל כתבה בלכלי מפונף והעבירו אותו אחר כך לעביכת ברלין, בה יסדו קהילה חרדית בודיר אנפין. גם בית ספר ישראלי יהודי התקיים בהלברשעם בלי הפסקה ובה נתמוגו המיד לטודי ה־יהדות אנגסטיכיים עם לימודים בל־ליים.

כין אחרים גדל כאן ר' עזריאל הילדסהיימר שנתחוק לתפקידו ה־היסטורי כמיסד בית מדרש לרבנים. כעדות לרוח זו סיפר הרב אוירבך של עוולין הזימוזים עם אביו הרב אביעזרי (ולוג), בהם הרכה אביו לשאול אותו על לימודיו הכלליים בגימנסיה הלא יהודית, ועל ההקפר של הצלמד עם היהדות.

כאן גם שררה רוח לאמית יהד־ודית, הרב נ. נובל, כמסופר, היה בין ראשוני הציונים, ולא כרוב רבני אשכנז, ביקר בקונגרס הראשון.

עד כאחרונה עיגר הרב אוירבך על התרגשות שאחזה בו בראותו ישראל בפעם הראשונה בחייו. היה בבר בבן בגע מגע מחשי ראשון עם ארץ ישראל. אביו ההכנן לנסוע לארץ עם ג'יסו, אהרון הירש, ראש בפעל־הבהכה הידוע בשנות הצסור־בים של המאה ה־19, וכדרך היהודית על יהודי הבטיר בספר מדריך במע בצופם בשם ב־ידקר. אך בשל ב־ריאהו הרופפה לא עלה הדבר בידו, והצמער צער עמוק על כך.

ברתיק נשלתו צעירים להאלברש־טט כדי להכיר חרי יהודים חרדים בגרמניה, ובין האחרים שלח הרב א. י. קוק את בנו ר' צבי יהודה, ואצבם כבר או כלם בלכו התם כפר שהרב סיפר.

נענה לקריאתו של הרב קוק

פעולתו ההינוכית הראשונה היתה בילוי בקומו של אבי הקעיס. ר' בתוך שבזה היה בבנה בין הלכידיו אלה פריץ בער, היים פרופ' יצחק בער, ההסטוריון המפורסם, אשר ב־צצמו היום בן 87. בהיותו מורה בקלן, הגיעה אליו הידיעה בשם הרב קוק שמחפשים בגרמניה מורים הודים עבור הארץ. אוירבך, כמו ד"ר י. אנגל וד"ר מ. שלזינגר, ש־עתיד היה לנהל את בית הספר התי־כון היהודי בבדלין, נענו לבקשתם. אוירבך העהבן ב־1909 בפתח־תקוה וייסד את בית הספר נצח ישראל. „בל שבת — בך סיפר — נפגש עם הבריד בחילופין בפתח תקוה או בי־פו. באין כביש, רבנו על חמורים להוב של יהודי, באשר היא הסתפק ביום עבודה אחד, ואילו הערבי דרש

(סוף בעמוד 8)

לפני העמוד

מאת ל. קוויטקו

לִפְנֵי הָעַמּוּד,
לְאוֹר נֵרוֹת דּוֹלְקִים,
חָשְׁתִּי לִפְתֹּחַ אֶת עַצְמִי וּבְשָׂרִי,
אֶת הַטֹּהַר,
אֶת הַנִּיחוֹחַ שֶׁל דָּמִי

לִפְנֵי הָעַמּוּד
וּמִבַּעַד לָעַמּוּד,
הִנְנִי מְסַפֵּר לָעוֹלָם
אֵיךְ צוֹמְחִים וּגְדֵלִים אָנוּ
וְכֵיצַד וּלְהֵיכָן אָנוּ מַגִּיעִים.
מְסַפֵּר אֲנִי
בְּבִכְיִי, בְּשִׁירָה,
בִּפְשִׁטוּת הַלָּשׁוֹן.

(מאידיש: מרדכי צפר)

עיר שזמנה קיץ

מאת אברהם בלאס

השירה היא הביאוגרפיה של ה־משורר, והשיר שהוא הבטוי של ההוויה היהודית שלו מקיף את גבול ארץ הקיומית. אבזנהו וספקו־היו. בסיטואציה הבוחדנית אין השיר הלוי בקונפסם כשעשוע, או כ־הסבר הוקיה של ההרהשות. השיר הוהר לגלות בההגות והפניכו, ב־ניגוד להפיסה הקלאסית הרוצה לבטא את התושה העולם הקשורה בפרטים קונקרטיים מן המציאות, אך בניהוח באב־ב אינגנבים של עצם אשר הדבו נחשף השיר. בנגוד להכינת המציאות הרצופה שהיתה שביתה בעולם הישן, אנו עדים ל־שברי בראות הוכן למצוי קונר־מאציות על מהויות בנוגדה בימינו, על ידי יציה דמוי על פריצת ה־מסגרות.

דוד רוקח הוא משורר אשר עבר הרבה תהגות שדידה, וליבו „בגשר היצור „בוצד צרגה" וצר „עי־ים בילפי הניצ לקובד „עיר שזמנה קיץ" אשר הופיע עכשיו, ובו חלד תמורות פיזיות וסוציולוגיות רבות, בחפיפתו של הנוף והסכל. הזכון ו־צורה. הנוף נשתנה, ההחושה התי־חרדה, והלשון הנביטית הפכה פורי־מאנית יותר. מסגרת צולסו ומראות מולדה אבורה — ראיצתן במבען רינשי נוכח מטרג־יחובסקי, דרך אסוציאציות בקריאות אל פרוזו שירי של נוד הנודד בארץ לארץ דרך יבושו וימ־ים, בדי לשוב לעולם קסאי, ולמצוא בו בעמי הזמן האבוד.

הזמן — אותה יחידה הנמדדת בבבוח של ימים ושניב בחיי ה־בעשה — אינו אמת בידה של איכות נלויה ותיצונית בשירי רוקח, בי אם של תחושה וראיית פנים. בכו שהזמן האנושי הגיאולוגי מצטלבים בתולדות החברה כך פעורה תהום בין הזמן התוויתי לבין הזמן ההיסט־ורי שהאדם הפרס צמוד לו. ה־משורר אשר נעלד הרגשה בית ו־אינו מת־יחס לארץ יחוס של קנין (ראיונו עם נ. גוטקינד ב„הצופה") אינו חי בזמן כוגדר כי אם נבצא סטאסי בין הזמנים, אם לא למעלה מזה. הוא דוחק באשכורת הנעה בבבדות, במאה שמהנים דקות לשעה, ואפילו מצוי בקרי עם חוקי הזמן:

לשעה הממאורות ובלים שהורת בצעת יאם; באשר ישכירכים לדקות לשעה? לשיר,
באשכורת בשלישית, מצב של שכבי
ליד הדלה והשען שעל בקיר בקרי שם הדקי מומן

(עמ' 17)

דוד רוקח אינו יודע גבולות בית — ביתו של צרם. גבולותיו הם במרחב — בים ובהרים. גבולות ה־טבע החוילי של הסופה, של נופי בולת, מציינים יותר את הזכון ה־מוסווה אשר הוא עווה, ומנסה למצוא בו אחיזה.

הפנייה אל השכבות האפלוליות של הזכרון — הוא הרצון לחיות את ה־חיים בתהושה היסטורית, ועל ידי לקם חרמים במערות ושברי להוה ואבנים — למצוא את העידן הקדום והעדות לקיום האדם.

*

שירת רוקח היא שירת נחשור־לים, כעין תיבה ומרה השפה ב־כערבולה הזמן. המשורר הש שהוא גבשך בגלוי הזמן והוא כנסה לעצור בהם. המדע־ים החדשים בילו את ה־צרם בכצב של התעוררות והוסר יציבות נפשית, והמשורר הבא להצ־ב־ית את קיומו של האדם, משתבש בבדיום ישו שהוכיה את עצמו. השיר לכר — המלה הריקה נשטפת בזרם, על בן יש להקים גלעד כמו האדם בעידן הארכאי אשר הקק אותיות והצאיר אותן ירושה לדורות. שירה רוקח היא שירת הבעקב אחרי הזמן הארוך כיקום.

המבובה שקיגנה בשירים הראשו־נים ובשירי ההכשר בשקפת ביום תהושה מציאותית על ידי רבת יהר של התבונה ההוויית או המכתם אשר בא להצביע על הזמן הדינאמי, ועל תוער הקומוניקציה האנושית.

האנם באגנוס אגומבר־ג הסופר הגרמני הנודע איפיין פעם בדוד רוקח את המשורר החמים בבוסת שילר — אשר הסלע והחול אינם צבורו מוצגים במאפודיים בי אם צצמים מהושים במלוא מובן המלה. האבן האילמה מהוה כמוי משמני לבאב בעיני המשורר; כשם ש־זעקת החול איננה דמוי בי אם תהודה, הפרסן הור ראה את ה־שרשים לא בתהום הרסורי כי אם באפיק „הריליגייזי" — כעין המשך לבשירת הביסטיקה היהודית ובהרבב האלמנטים הפנתיאיסטיים של מאר־טין בובר. דוד רוקח אינו מוצא ביום את כצות הפיוטי בכה המלה; כי אם חוזר לדו ביצירות של מקרא ותרגום, ואל מקום שם המלה איננה מגעת כי היא על גבול האינסוף, — הוא מנסה לכהוק קווים בציור ר־לגוון בין שחור ולבן. הוא מרה שאילו היה יודע לנגן:

כיתי מרקד את השיר מעבר למלים

מעבר לקיר המעובד לראות צפור
מנתרת מראש ברוש לראש אדן צחתת במקבה
שם יוצאים כגלים לגלגל של ערבב

(עמ' 29)

המשורר מדע איפוא לקוצר ידו כדי לבטא את הבעיה הקיומית, ולכן הוא מנסה לפרוץ את הגבולות ה־ערים של כולרה קטנה לעבר אתרים היסטוריים והם: העיר הנבטית, עיר מצדה, משרות בפסע, ומדבר תמנע. אתרים אלה מהוים את מוקד ה־בריחה לארץ הדמיונית למשורר ה־מופגם בבנין הרום המאריך; לאיש ההבורה התשמלית שבר, הצר לזמן ההתאגר של מחשבים, ולאותה ריצה של האדם אל החלל כדי לכבוש מרחבים.

בשירים אחרונים אלה מתגלה מציין מפנה כיואולתי; כאשר המשורר הש את אורלונין הזמן והוא חוזר לפרקי אוטוביוגרפיה:

ילדותי שק מלא צופים, הרי צע־די כב היכי ים מהאר? אגב בקצה המזח. גליך בא השבכן והסים נגלים בההגה. בכפר הגיב ביוב הבר מבהם שלו

(עמ' 49)

שיר זה מרובד הילדות מצלה הדים מבאר עמוקה של תלונות שהפבו אכן, אך ילדות זאת מחוללת ומעלה צי קילון הכותב על קיר „מנא ותקל" ברמזו על הקיץ שעבר, ועל הסה"ז שנבצב בשער. הרקע הביאוגרפי הוא לא רק מרכיב של דמוי שירי, אלא של תמורה קוסמית, באשר הגיל ב־טסאפודה של כתיו בא על בטוי עם התפכחות האדם בכל האשליות. אוירה קוסב זו היא סטואציה קודרת של מנוצחים היודעים את עצבותו של תוסך היישע. אוירה זו מתעצמת גם בתחום האסוציאטיבי, ואז בוקעת הנגימה הנוגנה והפסליכמתית:

מה יהיה במחר
לא נבא ולא קרא בראש בראש חוצות.
אסוף הצפיר מקל ותרמיל הספרים אשר אהבת

(עמ' 64)

השכל התרכיל הספר — הם אותם אביזרים קונבנציונאליים המתלוהים לאדם לעת פרישה, הם עימן לבדי־דות הגלוה בלשונו הגלויה של השיר ה־מציין את הרקע של הזמן הפרמי המתפורר.

*

המשורר אשר שהה בעפירה מינא ריאלית ומיקד את שירתו תחת עומס של זכרון ומגים, חזר אל צצמו, אל ה„אני" שלו, הוא נזכר בדרישת הבר מצוה שלו, ב„גידסה דינקותא" כאשר דרש בבסכה „יומא" על יומא אריכתא. דומה כי יום זה עדיין נשאר בתודעתו, והוא המפיח בו את נשמת הצביחה, לאור מציאות מגומת זו הוא עדיין יותר לצצמו נופים בדיונים כמגנקציה של בריחה דמיונית אל חוף נפש, למערכת סמלים ודמויים שהם בחיקון האבציף (אסוף תפציך מקל ותרמיל וספרים אשר אהבת) מראות נפש אלה יכול־לות אולי לעלות את השיבה לעבר „סועדי ערגוני חדשים, אל יסודות אישיים של לידה מהדש:

* „עיר שזמנה קיץ", מאת דוד רוקח, בהוצאת הקבוץ המאוחד, תשל"ו.

(סוף בעמוד 8)

לפרשת השבוע

אחרי

אשר על הארון ולא ימות (ט"ז, ב')

רש"י: שאם בא, הוא מת. לבאר: עפ"י הנאמר שלכן בלל גדול בתורה: לא עם הבתוך אלא אמיבן החוזר — שבמצ... הודה בפני עצמה, להודות, ש... בשאמ... יתצ הם, האדם הבקע עצמו לעונש — לא תורה... עבודה, וגם כאן נתפרש; הוא יבוא בבל עת אל מקודש... לו יצות" — שנם זה הוא בלש... שחייב לעשות באותן שלא יובה — אעפ"י שאינו חשש מעה המיתה, הוא בלאו.

(אגרא דכלה)

*

וכפר בעדו ובעד ביתו (ט"ז, ו')

ידועים דברי חז"ל שבותו, אשתו. צא ולמד עצמה של קדושה, עליפי התורה: הכהן גדול, המתקדש ומבדר, ונתון במקום המקודש ביותר, בעת היום הקדוש ביותר, צוותה עליו התורה להשתדל בכפרה על זו אשתו. ולא עוד אלא, ש... אין לו אשה לכפר בעדה, או... יכול לעבוד עבודות היום, על־כן חיי משפחה טהורים נבנו על יסודות מקודשים, לפי רצון השם, שיצר את ... לשבת בו — חיים כאלו מש... מים את רמותו של האדם, דרך שאמרו (יבמות סג): „אדם שאין לו אשה, אינו אד..." ולכן צותה התורה לכפר ב... ביתו, זו אשתו, שהוא מושלמ... ומזובבת. זוהי מצות התורה ... בזיום לא יבוגו שהם מעל ... ברעותם הגבערה, שהקדושה מ... זיכה התנגדות מהחי... ברם עפ"י התורה רוקח... משפחתיים הם היסוד לקדושה... — —

(אבני שהם לרמ"ל ...)

*

ונתן אהרן על שני השעירים גורלות, גורל אחד לה' (ט"ז, ח')

יש בענין הגורלות כוונה ... ברה, להת סבה וטעם של ... רת המעשים. אמנם יש ל... בחירה חפשית, לבחור בטוב ... ברע, ולכן אחראי הוא למע... אבל במובן מסוים גם ה... דומה בכקצה לגורל, כי ... שנטיותיו של נפשו, ותכסו... תבונותיו רעות, יקשה עליו ... התגבר על יצרו, ויש לו ... בעין התנצלות על חטאיו... נשו יכבד, או יקל, לפי ... תבונותיו; הסלה הגורלות ... השעירים באה להודות, ש... שהגורל הוא מקרה (מלבד ... ימי שמעון הצדיק, שהגורל ... תמיד בימינו) כך הוא בו ... נטיות בבני־אדם, ולכן ... ה' לעונם הכפר על פשו... גום הכיפורים — — — —

(עקדת יצ...)

*

ולקח את שני השעירים ... מיד אותם לפני ה' (ט"ז ...)

וחז"ל אמרו (יומא ס"ז) ש... של זהורית, שהיה קשור ב... השעיר המשתלח, אם ... הוו שמחים לא הלבין הוו ... בים. לכאורה איך יתכן ... הלבן, הלא יום־הכיפורים ... פר בכל אותן, במו שכתב ... רמב"ם? אלא שיש שני ... נים לעבירה: א) מחילה ... זה, שהקב"ה סולח ואינו ... נוש. ב) רפואה לחולי הנפ... על־ידי שהאדם עושה תש... והנה יום הכיפורים הוא ... מחילה וסלוחה, שהקב"ה ... וסולח, אבל עדיין אין ... אה, עד שיעשה השובה ... יתרפא. ולכן הלבין — ... שעשו תשובה ונתרפאו — ... שמחים; לא הלבין — ... שלא עשו תשובה, רק שהק... מחל להם — הוו עצובים.

(ישמח מ...)

*

ומלא חפניו קטורת סמים: (ט"ז, י"ב)

„דקה", שנים במסורה. ... „אחר האש קול דממה ד... (מלכים א', י"ט). חז"ל א... רים (ערכין ט"ז): שני ד... לא מצינו להם כפרה בקר... ומצאנו להם בפרה במקום ... שפיכות דמים ולשון הרע. ... כות דמים בעגלה ערופה, ... הרע בקטורת, כדקתני רב... מפני מה קטורת מכפרת ... לשון רע? יבוא דבר שבח... ויכפר על דבר שבחשאי. ... בתוב (תהלים לט): „חם ... בקרבי, בהגיגי תבער אש ... רתי בלשוני". ומפרש הרב ... ד"א, לפי דברי חז"ל (ש... ם): הזכי דמי לשנא בתלת ... כגון דאמר: הוכא משתכח ... רא? אלא בי פלניא, והו ... אמר דוד: „חם לבי בקרבי" ... על מה? על דבר זה אשר ... ניגוי: „תבער אש" דברתי ... שוני, אמרתי: „גורא בי פ... יא, ובזה בבר עברתי ... לשון־הרע. והנו שצוותה הת... לכפר על חטא לשון־רע „מ... מלא המחתת גחלי אש ו... חפניו קטורת סמים דקה" ... יבוא דבר שבחשאי ויכפר ... דברים שבחשאי — — על ... רע, ולמה צוותה התורה ... קטורת סמים דקה? משום ... „ואחר האש" — שדובר ... שונו: „גורא בית פלניא" ... „קול דממה דקה" — יבא ... שבחשאי ויכפר על שבחשאי — —

(שילוב המסורה לר"א קמלהר)

*

ונכרת האיש ההוא מקרב ... (י"ז, ד')

בתורת בהנים נאמר: מע... עמו — ועמו בשלום, ומה... הכוונה כי לפעמים בזמן ... שני רשות למשחית, אינו מבחין ... טוב לרע (ב"ק ס'). ואמר ב... שבעת ברת, שנפשו נכרתת ... גמרי, ואין לו עוד שייכות ... דורו, ורק העובר ועגש, ... בשלום שלא יענשו אותו.

(הכלת פורת...)

ליקט: שלמה יהודה ...

שיחה עם ד"ר י. ואלק על

חינוכו של הילד היהודי בגרמניה הנאצית

מאת נעמי גוטקינד

„חינוכו של הילד היהודי בגרמניה הנאצית" הוא שמו של בהקר חדש *), פרי עבודת ה־דוקטורט של ד"ר יוסף ולק, המוסיף נידבך בלתי בוזר בכבש עד כה, על ידיעותינו בתולדות השואה.

בעזרה שרות טבלאות ואלפי נתונים סטטיס־טיים, לאחר ביקורים בגרמניה כהם הצליח לראיין עדי ראיה, ביניהם נאצים שהיו קשורים במערכת החינוך הגרמנית בשנים 1942 — 1933, ולאסוף מאות מיסמכים נדירים בארכיבים של בתי ספר ומשרדי ממשלה, כשהוא עושה מאבק ניכר, ר־בונלה, להגיע לאובייקטיביות בתיאור העובדות ההיסטוריות עד קצה גבול היכולה הנפשית, סורק ד"ר ולק לעינינו מערכת חינוך מפותחת למדי, המתאכצת בכל בחה ואמצעיה לשמור על ה־מסגרה ולהעניק השכלה וערכים לילדי ישראל, אפילו בלב השחור של השלטון הנאצי עד לשנת 1938 ואפילו עד חיסולם הסופי של כל בתי הספר היהודיים בשנת 1942.

יתר על כן, הוא מגלה את הפרס המפתיע שבחמש השנים הראשונות של השלטון הנאצי למדו עדיין עשרת אלפים ילדים יהודים בבתי ספר גרמניים: „מפעל ההינוך היהודי המתייצב והמתרחב בהדרגה עד 1937", קובע ד"ר ולק בדבריו בפני חבר השופטים שהתכנסו להעניק לו את תוארו. „יכול להיחשב אחת העפולות ההרויות המפעמות שניהן לבצע אותן תחת השילטון הנאצי".

*

בין רשות מקומית לשלטון המרכזי

כהו פתרונה של הידה זו ?

בסבבר שאפילו בבישטר טוטאליטרי, קיימים עדיין ניגודי אינטרסים בין הרשויות המקומיות והשלטונות המרכזיים, והמנהיגות היהודית ב־גרמניה של שנות ה־30 הצליחה לתמרן בין רשויות אלה ולנצל כל פירצה בחוק. וכך, לכרות שלוש מאות הוראות והקנות אנטי־יהודיות ב־תחום החינוכי, שכנראה לא היה מעקב קפדני כל כך אחר ביצוען, (היטלר תבר מרעין לא הקדישו לנושא החינוך חשיבות יתרה), נראה היה מעמדו של בית־הספר היהודי מבוסס בעיני כהנגביו ובעוליו עד שבאו הפרעות בנובמבר 1938 („ליל הבדולח") ושמו קץ לאשליה.

מאותו תאריך הועבדה האחריות הבילעדית לחינוכו של הילד היהודי לידי הציבור היהודי המרודש, הורחקו כל התלמידים היהודים מ־מוסדות החינוך הגרמניים מבלי שיוכן להם מקום בבתי הספר היהודיים (ביניהם ילדי נישואי תערובת) ועדיין הכשיכו המחנכים היהודים ב־מאמצים, שרק מי שהיו באותם התנאים רשאי לשפטם, להמשיך בהוך חחומי ביה"ס כאילו עולם כמנהגו נוהג.

*

תרומות לקרן־הקיימת לישראל

לדוגמה, בשנת 1941 עדיין הועבר תוזר בין בתי הספר היהודיים, לכמען יבשיכו להתרים לקופת הקרן הקיימת, בדי לשמור על זיקת ה־ילדים לא"י. ד"ר ולק הראה לנו תעודת גמר של ביה ספר יהודי בשנת 1942 עם צירוף קפדני של ציונים. זעם הערכות של המורה על הישגי התלמיד בלימודים כאשר עשרה ימים לאחר מכן תוסל ביה־הספר המסויים הזה לגמרי, ודבר לא ניכר במגימת הדברים או בחותמות המכובדות והרשמיות שעל התעודה, שיעיד על המציאות הנוראה שבה המשיך ביה"ס זה לפעול. עשרה ימים לפני סגירת ביה־ספר אחר, פונה עסקן חינוך יהודי בבהב אל הממשלה הנאצית ובבקש רשות שאנשים כלתו בקצועיים, יורשו להורות בבית הספר, כי בינתיים נעלמו המורים ה־מקצועיים. כלומר, עד לרגע האחרון במשיכים בפעולות שלכאורה אין להם חשיבות של כבש, שהרי הגורל הסופי הבאים רובך לפיהם.

„רוב הפידגוגים בגרמנ־יה" מסביר ד"ר ולק „הלכו בדרכו של יאנוש קורצ'אק השתדלו להקים אי של שלוות בתוך השאול בעבור הילדים. לדעתי, כפידגוג בעצמי, אני סבור שזוהי הגישה היחידה האפשרית בתנאים של גזירה שאין לאדם שליטה עליה. ולא תמיד נקסר בגישה זו, בשל אשליה עצמית. בארבונו של הלבנ־הורה ב־המבורג, מצאתי בכתב של מנהל בית־ספר, ד"ר אריך קליבנסקי, שאבב היה עורי בגרמניה, בו הוא כותב לחברו: „אנחנו חייבים להבביך באילו העולם בנהגו נהג", כלומר, הוא היה מודע לבה עצבעו לציבור היהודי ובכל זאת המשיך...".

*

מנגנון של הגנה עצמית

המחנכים היהודיים, ככל ציבור היהודים ב־גרמניה ובכל הצב היהודי באירופה כולה, דובים היו אותם השגיב להולה אנוש היודע שגורלו נחרץ, ובכל זאת הוא משתדל להעלים מסוף זה ולחיות ביום ליום כמיטב יכולתו. כך למשל, מספר ד"ר ולק, ערכו גם בגיטו ואישה וגם בגיטו וילנא, הצגות לילדים עם הצגות וקוסם ומוסיקה.

ביומן שרשם המורה ד"ר ולי־ישראל כהן ב־שנת 1941, שנערך ופורסם לאחרונה ע"י ד"ר ולק בשם: „ביהודי בברסלאו" מספר המחבר על אירועי היום־יום בנימה הרגועה של כי שמתאר מצב תיים נורמלי, אפילו כשהוא בעצר על ביקורין בגיטפו, או על נסיגות ההתרבות שלו. יהודי הרזוק מסעורת, לליכוד גברא החומש עם רש"י. הוא גם בשתדל להעניק לשתי בנותיו, שניספו אחר כך יחד עמו, אשליה של ילדות שמחה כשהוא מעייל עכן ברהובות, קונה להן מוכריות וכדו.

במיוחד נוגעים ללב הקטעים בהם הוא בבליט בכל מקרה כו שבן גרמני עוזר לו, או שיתת גרמניה נותנה לו ביצרבים, מנגנון נפשי זה של הגנה עצמית, האופייני לכל היהודים בשואה מבשיך לפעול עד לרגע האחרון ממש.

כ־1941 בגיע לבית הספר בהמבורג מכהב מעבהא של אחת התלמידות, שגורשה למינסק, בו היא מבקשה את העדות הבגרות של נכדתה, שגורשה עמה. ללא התעודה, היא מסבירה, תתקשה הנערה בהתקדמותה בחיים.

*

„משלוחי הפנסייה למזרח"

מורה המקבלת צו עינוי מורהה נגשת לבשרד החינוך המהוני להודיע, כהוק, על העהלה בקום מגוריה ומבקשת לשלוח את הפנסיה שלה ל־מזרח... וזהו אגב, הפקיד אליו עגתה, סרוד אחר־כך בבירור הבעיה אם צריך לנבות מפנסייה זו את דמי העבודה הפיזית שתקבל אותה הכורה ב„מזרח" — לפי הבטחת השלטונות. הפקיד גם כקבל מכתב תשובה רשמי ומרשים שבו נאמר כי לפי סעיף זה וזה יהודים אינם כקבלים שום הטבות.

מורים יהודים מהאמבורג המקבלים ב־1942 הוראה להכין את תלמידיהם לגירוש כורדה מבקשים, בכתב, שכל בל עשרה ק"ג שבותר להלביד לקחת עצו ירשו ק"ג אחד גוסף של ספרים, הנימשפר צבבייתה.

„היהה פצלה הרבה בבהגה ובשוכללה בספם הני־מפוני" מסביר ד"ר ולק „ואב, לפי צדוהם של באות בבבתים, העקידות הגרגנית עצמה לא ידעה לאן בבהנים שצי הדרביב, בה לגו להבוה על כך שהיהודים בגרבגיה, בולל בערבה החינוך, לא הצליחה להוהר בעד בסף האצילה. הרי אפילו בוילנא לא רצו להאמין בי במרחק שנים קי"ם כן העיר נורים אנשים למוות, כי אנחנו שבשפוע את יהודי גרבניה. אדרבא, גסיובב של המחנבים היהודים לבנות עילם חינוכי סגיר בתוך הסביבה הנאצית העוינת, להסן את הילדים (לא כעסים בהם בבשכו, במבע הדברים אחרי ההתלהובית והעקובים העליזים של היטלר יוגנד) מחיזוק הודעתם היהודית הציונית, ולהשביה בהם, ככל שאפשר, את המתרחש בחוץ לכותלי ביה־ספר, מובן ביותר".

*

רקע ביוגרפי ומירוות זמן

קשה יהוד להבין ביצד בסוגל ההיסטוריון, בביהור ההיסטוריון היהודי, לטפל בחומר ה־בהעוג, דרך הבקפים האובייקטיביות והקרות של לשון הסטטיסטיקה. ד"ר ולק מודה אבן, ב־קשיים הנפשיים עליהם גאלץ להתגבר. הוא עצמו יליד ברסלאו, והרקע הביוגרפי הוא בעיניו הגאי השוב ביותר לעבודה מחקר על השואה. כלי הביוית אישיה עם התקופה הסביבה בה התרחשו הדברים קשה להוכר להגיע לאמפתיה, לאותה הזדהות אנושית אלמנטרית, ההכרחית לכל דיון בגורלם של בני אדם. מאידך, מאחר שהספיק לעזוב את גרמניה, והוא צעיר בן עשרים ושתיים בשנת 1936 (לאחר שלוש שנים בהם היה מורה באותו ביה"ס בברסלאו. שאביו היה ממייסדיו, והוא בראשינ בנגיה) הרי שנעצר ביזוה מספיק שיאפשר תיאור אובייקטיבי וצמוד לעובדות. „הדחי בנסה בך את הבעיה" מסביר ד"ר ולק, „הוקר שיאה בקירב יתר על הביזה — אינגו חוקר. הוקר שיאה בנשאר אדיש — אינגו כן אדם".

*

תכנים וערכים של מערכת החינוך

אגב, הספר שעורבה לאהרונה הוא רק תלק ראשון בעבודהו של ד"ר ולק, ההלק העוסק בהאור אובייקטיבי; כאבוד סעוך אלפי נתונים סטטיסטיים על מספר התלמידים, בתי הספר, וההליכים החוקיים והמינהליים שבוצעו בגרמניה נגד החינוך היהודי (בית הספר היהודי ממשיך לפעול תוך כדי הרציחה הגירושים, כל עוד מאפשרים זאת הגרמנים). בשנה הבאה מתכוון ד"ר ולק לפרסם את חלקה השני של עבודתו, ובה, בין היהר, היאור תכבה וערכיה של מערכת ההינוך היהודית, בשנים הנידונות. „קשה יהיה לי אז יותר, להודי ציוני ושומר מצ־וה, לשמור על הנ־יבה האובייקטיבית" הוא אומר בני־כה באהבה בשהו „שכן לא צריך להבביע בהוארו ההליכי ההתבוללות, המודעת והלא־מודעת שעדיין הביעיבו לפעמי' בקרב יהודי גרמניה, אפילו בהוך התקופה הנאצית...".

*

„הליבראלים" בשלהם

ד"ר ולק מתאר ביצד היהדות הליברלית ב־גרמניה עדיין שיאפת, ביעד היהודי עיקרי „לגרנץ את ילדי המהגרים בן הפזורה, „אמבריודעקר", גם לאחר עלייה הנאצים לשלטון, כיצד הורים יהודים מעדיפים לשלוח את ילדיהם לבתי ספר ממשלתיים נוצריים כל עוד ניתן הדבר, כיצד בשנת 1934 כקיבה הנציגות הארצית של יהודי גרמניה ועדת הינוך להתוויית הנחיות שיתאלו על כל תורמים — ליברלי, אורתודוקסי וציוני, ובהנחיות אלה מרבי־רים עדיין על הוית הסגולות הנפשיות של דה־מורשה הביבנה הגרמנית, הקלאסית, ההומנית, וצל הבורשה היהודית. הארה ציניה על תוספה זו יש לדבריו של בפקח גרמני לא־נאצי מסויים הכודה כעני כנהלת כייס יהודיה: „אתם בתי הספר הגרמניים האחרונים האחרונים שעוד נותרו בגרמניה.." וכוונתו לגרמניה הקלאסית־ההומניס־טית, בכובן.

*

חינוך להגירה

בשנת 1937, מערכסת ועדת החינוך היהודית הנחיות נוספות, הפעם כבר לא מעיזים לדבר על חוויות הכפילות הנפשית, ואילו במאמר פרוגראמטי, המפורסם בעתון היהודי היחידי ש־נותר עדיין בשנת 1939 מדובר כבר על כך ש־מטרת בית־הספר היהודי חייבת להיות אך ורק הכנת הנוער להגירה מגרמניה.

בולטת בבר המודעות לחוסר כל אפשרות קיום לנוער היהודי במולדתו הבוגדניה, והמורים ה־יהודיים נקראים ללמד את תלמידיהם אנגלית, לקראת הגירה לארה"ב; עברית, לקראת עליה לישראל, ומלאכה.

*

הליכה של היסטוריון

השוב לציין שד"ר ולק מתאר את כל התהליך הטראגי, ללא שבץ של נימה שופטת או מאשימה. הוא עושה זאת הן בהיסטוריון והן כאדם המאמין שאל לו לשפוט את זולתו אם אינגו עומד במקומו. גם פרופ' ארנסט סימון, מורהו של ד"ר ולק, מדבר, ביחס לעבודה זו, על „הנזירות" הן בסגנון הריגשי והן בהערכת העובדות. „הפקידו, ב־ההיסטוריון, לתאר את העובדות כפי שהיו, להצילן משיכחה", אומר ד"ר ולק בהדגשה, „ואילו כמורה אני רואה יעוד בהפניית תלמידי לחקר השואה בדי שיהיו לנו יורשים במלאכת קודש זו גם בדור הבא".

כיום מלמד ד"ר ולק היסטוריה ישראלית ב־אוניברסיטה בר־אילן אך נסיונו בחינוך ובהוראה בכושך ביותר. לאחר שסיים סמינר למורים בקלן והספיק כאמור לשמש כמורה שלוש שנים ב־ברסלאו, שם היה ממייסדי ברית הנוער של צעירי מזרחי, היה עם עלייתו לא"י מדריך ב־עליית הנוער, בין תגכיו כייסדי הקיבוצים „שלוחות" ו„עין הנצי"ב. חמש עשרה שנה היה מורה ומנהל ב„שדה יעקב", הספיק לפקח על התינוך הממ"ד במחוז ירושלים, שנה אחת עשה בבלגיה במוסד „מרקיזי" לקליטה חינוך מחודש של ילדים ניצולי שואה, בעיקר יוצאי מינזרים, ובגיל ארבעים התפנה סוף סוף להבוש את ספסלי אוניברסיטה בר־אילן.

היום, הוא עסוק ראשו ורובו בהקר השואה, כעין הובה מוסרית, נפשית, ומתחייבות שהוא חב ליהדות מבנה יצא. בבעגרות „יד ושם" הוא עוסק בפרוייקט „פנקס הקהילות", ועורך את פנקסי קהילות באדן־וירטמברג. בעזרת האקדמיה למד־עים ואוניברסיטה בר־אילן הוא מוציא מעין קטלוג של כל החוקים, ההוראה והגזירות שיצאו ב־גרמניה הנאצית נגד היהודים (מעבבים באלפיים) וכאמור מבשיך בבהיבת מחקרו על חינוך הילד היהודי בגרמניה הנאצית. וכעידוד תלמידיו לעסוק בפרטי פרסיה של תקופת השואה, ביעד יהודי, ביסטהר הדומי ראשון במעלה.

*) הוצ. יד ושם ומכון ליאו בק, ירושלים, תשל"ו.

בדרכי אבות

פתח מרן הרב זצ"ל ואמר:

מסכת המוסר שלנו, מסכת „אבות", פותחת ב„משה קבל תורה מסיני", ללמדנו שגם דברי המוסר מסיני ניתנו, כי צריך להבחין [ב]שני מקורות המוסר: ישנו מוסר אלקי וישנו מוסר אנושי. המוסר [האל]קי הוא מוסר עצמי, שעיקרו התעלות האדם וזיכוך מידותיו, [ואי]לו המוסר האנושי הוא מוסר מכשיר, היינו שהוא משמש אמצעי [...] חברה נורמליים.

המוסר האנושי מכיון שביסודו הוא תועלתי, יכול הוא להתגלגל [ל]תועלתיות פרטית, שיש בה בכדי לגרום נזק לאחרים, ואילו המוסר [האל]קי — גם כשהוא יורד לתהלוכות הבעשיים של הפרטים, נשאר נאמן לרוחו המקורי, העליון.

***

וב„אגרות הקודש" (כרך ג', עמ' ב') כתוב לאמור:

„המוסר של חול איננו עמוק, ואינו נכנס לפנימיות של הנשמה. [ו]על פי שהאדם נמשך אחריו לטובה, על ידי שמכיר את היושר [ש]בדברי־הגיון, אין להדרכה זו תפיסה עומדת בפני ההסתערות [של] תאוות שונות, כשהן מתעוררות בחזקה. — — — אין עצה אחרת [כי אם] שיהיה האדם מודרך על פי המוסר האלקי".

„העמידו תלמידים הרבה"

בתקופת־יפו הגה הרב ברעיון הקמת „ישיבה מרכזית לישוב [החד]ש", ובא בכתובים עם כמה גדולים ואגודות, והסביר עד כמה [חשו]ב הדבר שיקום בתוכי הישוב המתעורר, הבונה והנוטע, בית [מדר]ש רענן החדור ברוח אהבה לתקומת ישראל ותחיית ארצו. [ב]י"ט תמוז תרס"ט, כותב הרב אל אחיו הרב דב הכהן קוק: „באלו הימים התחלתי בעז"ה, לגשת קצת במעשה, את אשר

שיחות הראי"ה. פרק מ'

לקטו וסודרו ע"י הרב משה צבי נריה

[...] מאז, על דבר „ישיבה מרכזית לישוב החדש": „משאת [נפשי] — לחנך תלמידי חכמים, שיהיו גם כן לומדים מופלגים [...] הרוחני של תורת־אמת — — — ובגרעין זה — בהרחבתו [...], בצורה טובה־הדורה, בשכל טוב ורוח טהור — כלולים [...] צמחי ישע ופרות" (אגרות הראי"ה, ח"א, עמ' רס"א).

[כ]שנה לאחר מכן בא הרב בדברים ממשיים על יסודה של הישיבה, [...]בן גדול מרוסיא, „איש אשר רוח בו", ר' חיים כהן ז"ל [ה]מכונה (עי' עליו ב„העברי" הראשון — פמרנרד הרצ"ח — עמ' [...], במאמרי ד"ר מ"א איזנשטט וד"ר מאיר אהרונסון ז"ל). [...]רה אליו — י"ב אלול תר"ע — הוא מבשרו כי „עלתה בידו ליסד התחלה" (אגרות הראי"ה, ח"א, עמ' שס"ה).

[ה]רעיון זה היה אח"כ לאחד המרכזים בתכנית „דגל ירושלים", [ו]קיבל תנופה חדשה דבת־מרחבים עם עלות הרב ירושלימה.

[ב]עת שפרסם הרב בקיץ תרפ"א, באמר: „לתחיית־הקודש צריכים [...], שהקודש היסודי שלנו יתרכז בארץ־מולדתנו, ובעיר מכוד [...]ינו בירושלים. התורה — דבר ד' בישראל — תצא מירושלים, [...] תהיה לכח מחיה את עולם־העתיד שלנו, את הדורות הבאים.

[ה]רב קרא לגשת מיד להקמת „ישיבה גדולה מרוכזת בעיר־הקודש, [...] עולמית, שמטרתה תהיה לכנס בירושלים את הנוער הצעיר, [...] אותו בצורה של גדלות, בלמודות חשובה, בבקיאות וחריפות, [...] ודעגנות, לגדל תלמידי־חכמים השובים בישראל, רבנים, [מ]וראה, דיינים, דרשנים, סופרים ומורים, ואף בעלי־בתים, [...] מסחר, בעלי מדע ובעלי אומנות מכל המינים.

[א]נו מעיבים לשאוף לגדולות, שנביא את הישיבה למצב, שתוכל [...] מקרבה גדולי ישראל, גדולי־דעה, שיוכלו לעמוד בראש ה[...] של השפעה על כלל ישראל, בעיוניותיהם ובמעשיהם.

[י]רושלים עיר הקודש, בירת העבר והעתיד שלנו, צריכה להיות [...]הגל, של כל לב־טהור וכל בעל נשמה מרגשת, והדורה ברית [...] של קודש בישראל. ירושלים עיר קדשנו ותפארתנו, מוכרחה [...]שות האכסניא של תורה, המיוחדת בגדלה והמצוינת באיכותה, [...] העולם כולו.

[ע]לינו להקים בה ישיבה מרכזית עולמית כבירה ואדירה, לא [...] בעד בני ארץ־ישראל, כי אם בעד הגולה כולה, אשר אליה [...] כל הצעירים למודיה", המצויינים בכשרון ושאר־רוח, מכל [...]שי התורה בכל תפוצות הגולה.

[י]עלו ויבואו לירושלים, להחזיר עטרה ליושנה, להשתלם בתורת ישראל ובחכמת הקודש על אדמת הקודש".

[מנה]גי אבות — גופי תורה

[ב]מכתב מיוחד שכתב מרן הרב זצ"ל בשנת תרפ"ג, לקהילות־ [...]ש בארצות־הברית, נגד פירצת ביטול מחיצת־העזרות בבתי־כנסת, [...] בין היתר דברים כלליים על חומר הזהירות במנהגים:

„מנהגי־אבות הם הם גופי־התורה, האמרו על זה בגמרא פסחים: „כבר קבלו אבותיכם עליכם, שנאמר שמע בני מוסר אביך [ואל] תטוש תורת־אמך, ובירושלמי פסחים שם ובבראשית־רבה פ' [...] אמרו על עניני מנהגים של אבות „אל תשנו מנהג אבותיכם [...]נפשי, שמזה נראה שזלזול במנהג־אבות נחשב כזלזול בכבוד [...] והרמב"ם בפרק א' מהלכות ממרים, כולל איסורים ומנהגים [...] — — ומשוה את המנהגים עם התקנות והאיסורים הנלמדים [...] הלמה־מסיני או ממדות התורה, והכל הוא בכלל תורה שבעל־ [...] ואין שום מקום להקל במנהגי האבות הקדושים, ובפרט [...]ים המסורים לרבים ושהם מיוסדים על יסודי קדושת ישראל" [...] מה שכתב מרן הגר"ח הלוי ז"ל (מבריסק), בחידושיו, לרמב"ם [...]רכות פרק י"א הל' ט"ו).

***

[...]גדול שבחבורות ראשתי ישיבת מרכז הרב, הגאון הצנוע ר' [...] עריסמן ז"ל, מסר ששמע מפי מרן הרב זצ"ל, שיש חובת [...] מיוחדת במנהגי ישראל שעליהם נאמר אל תטוש תורת־אמך.

[...]ך הסביר הרב בטוב־טעם האמר: ישראל שחטא ועשה משהו [נגד ה]דין, ודאי פגע בדין, אולם את יסודו לא ערער, שהרי מעמדו [של ה]דין איתן הוא ומבוסס, בהלכה המפורשת והפסוקה, ואילו מי [שפגע ב]מנהג, הואיל וכחו של המנהג בא מתוך הצבור שנהגים [...]ר כשהוא לא נגע בו, לא רק שהוא פגע בו, אלא שהוא [מ]ערער את יסודו.

סייג לתורה

[סיפ]ר הסופר ר' שמואל יוסף הלוי עגנון ז"ל: פעם אחת נזדמנה [ל]הרב חבורת חכמים וסופרים, ובתוך השיחה השמיע אחד מן [...], דברי בקורת על הסייגים, שעשו הרבנים בכל דור ודור. [...]יזע הרב מכסאו מתוך צער, ונראה כדצה. אבל כיד הבליג [ע]ל לבו, כדרכו בקודש, ופנה בנעימה: שמעתי דבר ונזכרתי מעשה בגדול אחד שנזדמן לכפר, ושקעה עליו חמה, והוצרך [לל]ון. ביקש מן הכפרי שנתאכסן אצלו, גמרא ללמוד בה, ולא [...]. ביקש משניות — ולא היה לו. בקש עין יעקב — ולא [...]. לבסוף שאל את הכפרי: וסידור יש לך? הביא לו סידור [ק]רא הרב בפירושי הסידור כל הלילה, ומצא בו הרבה דברים [...] ביקש לקנותו בדמים מרובים, ולא נתרצה הכפרי למכרו. [אמר לו] הרב: אתן לך במקומו סידור חדש, מקושט בטבלאות נאות — [ולא נ]תרצה הכפרי. שאל אותו הרב: מה טעם? אמר לו: רבי, [...]אני לקום בבוקר, וכשאני קם אוהב אני לשתות כוס־חמין. [...]ני להרתיח לי את החמין בעצמי, וכדי שתאחז האש מהר, [...]ני נייר ומציתו ומשיאו תחת הקטמין, והואיל ואין הנייר מצוי [...] נוהג אני לתלוש קטע של דף מן הסידור, מאצית בו את [...] וכן כל פעם שאני מעלה את מקטרתי אני תולש לי קטע דף [מן הס]ידור ומצית בו. והרי אני בבן שבעים שנה, ועדיין הסידור [...] בעינו עומד, שעדיין לא הגעתי ל„מה טובו" שכל הדפים [...]ני אינם מגוף הסידור"...

***

[...]נובת־סיפורו של הרב המגמה היא ברורה: להסביר שסייגי־ [...] העילו, שאחרי כל הפריצות, לא פגעו הפורצים אלא בגדרות, [...] סייגים, ואילו בעיקר לא פגעו, אליו לא הגיעו, והוא נשמר [...]תו.

[...]ך, אפשר שלא אמר הרב דברים אלו, אלא כדי להוציא מלבם [...] ערעורים, ואילו ביסוד הענין שמענו מפי־כתבו הסברה אחרת, [...]לי שהיא היא לדעתו עיקר הטעם של הסייגים והגדרים.

[...]ר' לנו לשון הרב בספרו „מוסר אביך" מהדורה ב' עמ' כ"ו: [...] סייגות התורה, אינו מצד עצם ההבאה לעבירה, דק שכמו [...]רה רעה בעבירה, כמו־כן כל העניינים שמקושרים בה, בקשר [...]שלול, רעים הם בעצם, וכדאי לפרוש מהם מאד".

***

[ב„]אורות התשובה" (פרק ו', ג') מביע הרב את אמונתו־צפייתו [ש]פסק התחיסה המעכירה את הדעת — — — וכל דקדוקי־תורה [ו]סופרים, יוכרו למהלכי־חיים עצמיים, שאי אפשר כלל להיות [...]ם רעננים מלבעדם".

אחרוני הימים בגיטו

מאת י. עמוס

ישעיהו שפיגל, כוכבים מאירים בתהום, אוסף סיפורים, (1940—1944), שני ברכים (יידיש) הוצאה „ישראל־בוך", תל־אביב, השל"ו — 1976.

הסופר האידי ישעיהו שפיגל כתב את סיפוריו בעצב השנים של גזרות תש"ש ותש"ה בגיטו לודז', מתוך מסירות נפש וסכנת נפשות. עצם הכתיבה היה מעשה גבורה, והמאמץ לתאר את המציאות של הפלניטה אושוויץ נמנה עם ההתנגדות היהודית למעשי הגרמנים, שבקשו למחוק כל זכר לא רק לקיום היהודים, כי אם לכל התרבות והמורשת הרוחנית של העם היהודי.

היטלר ומרעיו הכריזו לא פעם, כי מלחמה להם עם הרוח היהודית, ש„הרעילה" את אירופה במשך אלף שנים. הכתיבה בתוך השואה ממצה את המאבק היהודי ההיסטורי להת־ קיים בתוך הגולה ולהמשיך בגורל הנצחי של עם הספר. שפיגל היה מודע להכרה זו, ודאג להטמנת כתביו במקום סתר, ולאחר שזכה ונשאר בחיים ועלה לישראל הוציאם לרשות הרבים, וזה נמנים עם מיטב ספרות החורבן השמד, אם בכלל ניתן לכתוב על בית ישראל שנפל בחרב.

תודעת שליחות

סוד הכתיבה הוא בתודעת השלי־ חות, כי בל יהודי שעונה, הושפל, דוכא ומת מידי הגרמנים הוא ב־ מדרגה של קדוש וטהור. כל קרבן, ויהיה מי אשר יהיה, הגווע ביסורין ובכאביו, אם מרעב ואם מענויים, ואם ממחלות, זוכה לחיי עולם הבא. כל שעה של חיים, כל יום וכל לילה, שמרחיקים את סותו, הם הם ה־ מלחמה היהודית הגורלית. וכל כמה שהיהודי הנענה מושפל יותר ומוכה יותר, כן עולה זוהר הקדבתו וכן מקרינה השראתו המוסרית העליונה. על בן, אין שפיגל מחפש לו את „היהודים היפים" של המסקנים ־ר אנשי הצבור. דמויותיו הן הן עם ישראל. שנרצח בידי הגרמנים, כפי שער יצחק קצנלסון. האנשים ה־ מושפלים ביותר, החלשים ביותר, הזקנים והחולים, אלה הם גבוריו של הסופר. ואת עמידתם מול האויב ה־ רוצח הוא מתאר מקרוב. יודע שפיגל כי עוד מעט יכבה נרם, ושערי ה־ לילה האפל יפתחו לפניהם. אך בל שעה יקרה, כל רגע — אין ערוך לו, כל מאבק נואש עם מר המוות יבורך.

הסיפורים מתארים את אחרוני ה־ ימים ואחרוני השעות של החיים ה־ ניגרים. גיטו באלום, פרבר העוני של לודז' הוא הרקע. לתוכו מגרשים את יהודי לודז' ולכאן מביאים יהו־ דים מברלין ווינה. הללו נפלו מ־ אגרא רמא לבירא עמיקתא ואין הם תופסים, ואין הם מסוגלים לתפוס את עומק הנפילה. אך גם יהודי פולין רחוקים מתפיסת השואה ב־ תודעתם הברורה. דמויות רבות, ר' בעיקר אנשים זקנים מכשירים, כ־ אילו, לחיות בתוך עולם משלהם. בחוץ משתוללים בתודעתם הברורה. דמויות רבות, ובעיקר אנשים זקנים מכשירים, כאילו, לחיות בתוך עולם משלהם. בחוץ משתוללים הגרמנים ובחוריים הרבים של הגיטו הורס עולמם של קרבנותיהם, המלא זכרו־ נות חוויות מן העבר הקרוב ר הרחוק, ואם אין עבר — באה בי מקומו האדישות והקהות ההתעלמות מן הסביבה. אך בתוך כל אלה לייהים הרגשות המוסריים והאנו־ שיים ביותר. כל היסורים מצרף ומטהר, מסלק את הסייגים, ומשאיר באדם את הטהור ביותר ואת הקדוש ביותר.

הנה סיפור על אשה זקנה בודדה, שכל מה שנשאר לה לפני הגיטו ובתוך הגיטו הוא — כלב זקן ר' השוש. באמנות הכלב היא המשענת היחידה והאחרונה המקשרת את ה־ זקנה עם המציאות. וכאשר יוצאת הגזרה על בעלי החיים בגיטו, שיש למסרם לגרמנים, והללו הורגים את הכלבים, מלוה הזקנה את כלבה למוות ונהרגת יחד אתו. סיפור פשוט מתוך הפלניטה, אך בעטו של שפיגל הוא מתעלה ומלא אור וזוהר. וכל מי שיעיין בו, בימינו או בימים הבאים, לא יוכל להשאר אדיש ל־ הדרכה של הזקנה לכלבה. זוהי הקרבה עליונה, מוסרית ביותר, אידיאליסטית, הנוגעת ללב ומרעידה את הנשמה.

כל סיפור וחינו

כל סיפור והחן שלו. הנו חן עגום ועצוב, מלא יאוש ותקוה ותפלה. ביצד מעצב שפיגל את ה־ תפארת ההוד של מעונים ונעוסים? הוא אינו מגיע לסוף הדרך, הוא מסתפק במתן התכונות האתרגנות ש־ לפני הסוף. הוא יודע, כי אין אדם, המסוגל להעלות את הסוף. דוסט־ יובסקי, שחזה מבשרו את אימי הסוף, כאשר עמד לפני כתת יורים, ולפני מתן הפקודה באה פקודת ה־ חנינה. כתב, שאין אדם מסוגל לתארם. שפיגל נמנע במודע מתאורי הקץ. הוא יודע את מגבלותיו של סופר השואה ושל כל סופר. על כן הוא מרכז את הרפור שבידו לפני הסוף. הוא עובר מתאור האדם ל־ תאורי הטבע והסביבה ומפנה את הבעצרבות שלו לעץ בודד, לענף יבש, לסריחה עלובה ולעשב הגדל פרא. הרבה מן הטבע לא היה בגיטו חיים שלו דבק לעץ וכל דאגתו נתר והמגוגה. הגרמנים דאגו גם לכך. הנה מגלה הסופר את ערגתם של הילדים לפסת שמים. לקרן אור של שמש, לזלזל נסתר. מוגדע ביותר הילד, שבודד לקרונות המוות איכפת לו העץ שנשאר בחצר. בל רצון ה־ נה לגורלו. מכל הסבה ומכל ה־ שחיטה בוחר לו הילד היהודי בגיטו את העץ העלוב וקושר אותו את המ־ צית חייו, את בל קיומו.

הטבע אצל שפיגל שותף לאימה ולזוועה. השמש עצובה היורדת בוכה. השמים עגומים והכוכבים מרעיפים עצבון וחלון. היום הלילה מתגנ־ בים לתוך הגיטו. הם מתביישים ו־ חולפים בדומה לעגלת המתים ה־ מתגלגלת מהר מאד כדי לסלק את המתים ההולכים ורבים. העננים מת־ נפחים, בדומה למסדריות הפובות. השחור נפחד ונרגש. השמש חליה כמו חישוק שבור ואדום, המתפשט על פני השמים. ביאליק כתב, כי „השמש זרחה, השטה פרחה והשוחט שוחט". אצל שפיגל — השמש לא זורחת. היא גונחת ומתייפחת, ה־ שיטה איננה פורחת — היא הופכת לאלון בכות אך השוחט עולה על בל השוחטים מאז ומעולם, בוכה וכברכה על הזבח.

חילול קדשים

שפיגל רואה לא רק את חילול האדם, לבו נמשך אחרי הקדשים ה־ מחוללים: ספרי תורה, כתרי תורה, תמוסות של שבת, טלית ותפילין ר־ מזוזות. דברים שבקדושה מוהדים ומדליקים ניצוצות בתוך הטומאה וההזהמה. ומיוחד אחד המכונה: „הכתר" (די קרוין) ענינו בדמות אחת, יהודי זקן שרוכו כבר בעולם הבא ומעוטו בעולם הזה. היהודי אין לו מקום ואין לו זמן, הוא בבחינת היהודי הנודד, השר ומקונן בבת אחת. הוא שר לגרמנים ואומר קדיש אחרי כל נפטר, שאינו בא לקבר ישראל. בעד כל קדיש הוא ראוי למיתה, והוא צבר לו הרבה מיתות. הוא דמות מיסטית ומבשר את ה־ גאולה. כאשר הגרמנים מכים ומד־ צות את היהודים הוא רואה בכך את האתחלתא, את ראשיתם של אחרית הימים. וכשהיהודים מוצאים כתר תורה בתוך שרידי אפר של בית כנסת שנשרף, מכתירים אותו ה־ גרמנים בכתר. הוא אבטוב, הוא ה־ יהודי הנודד הנצחי, והוא „מלך ה־ יהודים", שפיגל הנציח אותו, — אולי אחד מני רבים — שבתוך אותו עולם התוהו והאימה והמהומה הגדולה חיפשו את הפתרון לשאלה הגורלית ומצאו אותו בייסורים של ימות המשיח ובחבלי משיח.

אך לא רק זקן זה עוסק בקידוש השם. יהודים ויהודיות פשוטים תמים, שומרים עד לרגעם האחרון את אש הקודש של יהודותם. אש זו לא אוכלה ולא הפכה לאפר. היא ממשיכה להדין את הגשמה ולשרנם את הקיום העלוב המדכא. ולא רק זאת — היא מגביהה שפלים ומרימה נדכאים, והופכת כלודי בני אדם ל־ אנשים כשרים, ליהודים, הנושאים בתוכם את יראת השמים, בתוך ה־ סיבה האיום הסגור עליהם מכל צד. יש סופרים בודדים ומעטים, ה־

(סוף בעמוד 8)

קהילה עתיקה בנורמנדיה

מאת מ. אונגרפלד

יצא הספר תולדות היהודים בעיר רואן בימי הבינים, קהילת רדום לפי מקורות עבריים, מאת פרופ' נחום גולב, הוצאת דביר, ת"א תשל"ו, 234 ע'.

המחבר, פרופסור באוניברסיטה של שיקאגו לתולדות עם ישראל בימי הבינים, ידוע לשוחרי המדע היהודי כמחקריו על קורות היהודים במצרים ובסיציליה, ובמונוגרפיות שלו על הגרים בימי הבינים ועל תקופת מסע הצלב הראשון ועל מגילת הכוזרים. בכל אחד ממקצועות אלה זכה לחדש במשהו ולהוסיף עליו נדבך משלו.

בספרו החדש המונח לפנינו, מנסה המחבר לסכם את קורות קהילה רדום (השם העברי של העיר רואן בנור־ מנדיה) במאה האחת עשרה. ברדום התקיימה קהילה יהודית גדולה ועשירה שהעמידה במעשים חשובים ובניהם היו עשירים נרד־ לים בעלי קרקעות. מפליא, שכמה מחוקריה המעיטו בערכה של העיר רדום ולא ייחסה לה כל חשיבות בתולדות ישראל. החוקר פליישר סבור היה, כי עיר זו לא היתה מ־ עולם מקום תורה והגה בניגוד לכך מובאים כאן בספר מקורות רבים שבהם מצויינים יותר מעשרים פעם את ב„עיר רדום, כעיר ואם בישראל.

מקום מושבו של אבן עזרא

בעיר זו שהותה ידועה כמושב חכמים, ישב ויצר ר' אברהם אבן עזרא המזכיר אותה בכמה מקומות שבפירושיו למקרא ובפרק י"ב של פירושו לשמות כתוב: „כי הנה בין ירושלים ובין עיר זאת העיר ששמה רדום, יותר משלש שעות". כך כ־ סיים הראב"ע את פירושו לספר דניאל: „נשלם ספר דניאל במרחשון ארבעת אלפים ותתקי"ז בעיר רדום" ובסוף פירושו לתהלים (השמור בכ־ כתבי יד) כתב: „פירשתי ספר תהי־ לות ונשלם שנת ארבעה אלפים ותשע מאות ושש מאות לבריאת ה־ עולם בחצי אלול רודנו (רדום) ר' תורה לאל". ובסוף פירושו לתרי עשר כתב: פרשתיו אני המחבר אברהם בר מאיר בן עזרא הספרדי שנת ארבעת אלפים ותשע מאות ושבע עשרה בראש חדש טבת בעיר רדום. בפירושו לפירוש ראב"ע ל־ בראשית כתב ר' אליעזר בן מתתיהו, ומבואר אצלנו כי תחלת חיבור זה של החכם בתורה היה בעיר רדום סמוך לאנגאפירא שהיא קצה הארץ. רמזים בספרות ישראל במאות הי"ב והי"ג מעידים, שהעיר רדום היתה מרכז חשוב של תורה השתקעו בה חכמים רבים ואליה הגיע גם הראב"ע לאחר שעזב את קהילות ישראל ב־ דרום צרפת. הוא שהה גם בפריז ושם פגש גם את רבנו תם וייתכן ששאלו בענייני הלכה, ושאלה אחת שמורה בשני נוסחאות בתוספות ר' נראה שרבנו תם נתן לראב"ע המלצה לחכמי רדום ואלה קיבלוהו בסבר פנים יפות. ברדום כתב הראב"ע את פירושו הגדול לספר שמות וסיימו בשנת תתקי"ג, ובחשון דתתקי"ז סיים את פירושו לספר דניאל, ובע־ בור עשרה חדשים השלים את פירושו לתהלים (בחודש אלול דתתקי"ז) ובחודש טבת דתתקי"ז, סיים את ה־ פירוש לתרי עשר.

הרשב"ם בראדום

מתוך תעודות רבות מוכח, כי ב־ אמצע המאה הי"ב, היתה העיר רדום מרכז חשוב לתרבות ישראל ומלבד הראב"ע והרשב"ם השתקעו שם ר' פעלו עוד הרבה תלמידי חכמים, ורמז לקיום מרכז רוחני יהודי ברדום מצוי גם במחזורו של ר' שמחה מוויטרי, שהיה תלמידו של רש"י, ובפנקס לאטיני אחד, יש רמז על ישיבה הגדולה שהתקיימה אז ברדום. בואו של הראב"ע מארצות הדרום לרדום, גרם מתיחות בקרב חכמי העיר, כי התרבות שהביא אתו, היתה חדשה ומוזרה להם. ולעומתו ייצג כאן הרשב"ם את המורשת העשירה של יהדות צפון צרפת, במו אבותיו, ראה הרשב"ם גם הוא את העיקר בלימוד של הספרות התלמודית. עם זאת ניסה להסביר את ספרי התנ"ך הסבר פשוט הגיוני. ספק אם ידע הרשב"ם את תורת השמים של ה־ מלומדים הערבים, או שקרא את ספריהם הפילוסופים או שהבין את מלאכת השיר של יהודי ספרד. ה־ רשב"ם לא התלהב מתורתו של ה־ ראב"ע, רוב חכמי רדום הלכו ב־ דרכו של הרשב"ם, אף הריב"ש (ר' יוסף בכור שור מאורליינש) התגורר כמה שנים ברדום והרביץ תורה כמה שנים לאחר פטירת הרשב"ם.

מרכז הפיוט

עדויות לקיום מרכז גדול לתורה ברדום בסוף המאה הי"ב, מצויה בפירושו של ר' שמואל מפליזי ל־ פיוט „אל הרוחות לכל בשר" של ר' יוסף טוב עלם, אחד משלושת המו־ רים של ר' שמואל היה ר' מנחם ווירדיסס. בסוף פיוט אחד על העקי־ דה כתוב „סליק העקידה, שפירש רבנו מנחם ווירדיסס". אלה היה גדול בתורה ופסק הלכות וחיבר קינות ועיין בסוגיות התורה ש־ הסיקו הרבה הקרבה מבעלי התוס־ פות בצפון צרפת בימים ההם.

לפי עדות המהרש"ל, נעשה ר' מנחם לבסוף ראש המדברים בעיר ראדום. ידועים לנו שמות של ששה מוריו בל אחד ממוריו של ר' שמואל מפליזי ברדום נזכר בתוספות ובשאר מקורות של התקופה הזאת. בין מוריו היה אחד שקראו לו בשם ר' שלמה „הקדושי" בשנת 1203 בקידוש בכתב ר' מאיר אבולעפיה מכתב תלתה על שיטת הרמב"ם בענין תחיית המתים.

ברוב המקומות שנזכר ר' שלמה הקדוש בדברי בעלי התוספות, הוא נודע בכינויו „מפרישי". הוא כתב פירושים למסכות נזיר, קדושין, נידה, יבמות, פסחים, שבועות ו־ סנהדרין, הקדיש מיטב מרצו להס־ בדת עניינים הקשים שבתלמוד.

קשר הדוק לעיר רדום היה לר' ברכיה הנקדן ולבנו אליהו. „ר' ברכיה נתפרסם בספר משלי שועלים", שבכל בשל ממנו, חלק הראשון כתוב בפרוזה חרוזה בלבד ואילו החלק השני כתוב בצורת שירה. ב־ פרשן המקרא, פירש את רוב ספרי התנ"ך. ואולם עד עתה, לא נודעו אלא קטעים בלבד מפרושיו.

יש להניח שהפירוש האנונימי ל־ ספר איוב של מחבר רובר צרפתית, הוא מפרי עטו של ברכיה הנקדן. נודע במחבר ספרים בעניני מחשבה דתית ופילוסופיה.

דודו של רבנו ברכיה בשם ר' בנימין, הגן על רבנו תם נגד הת־ קפות יוסף קמחי ב„ספר הגלוי". ב־ ספרו „כוח האבנים" דן ר' ברכיה בתכונות הסגולות המיוחדות של שבעים ושלוש אבנים. הוא כתב בבראה ספר על מיני העצים ותבונו־ תיהם. בספרו „דודי ונכדי" גילה התעניינות מיוחדת בתופעות הטבע. מהדורתו של ברכיה לספר השאלות של אדילארד, אינה תרגום פתם, כ־ שום שהוא הוסיף על המקור וגם שינה לפעמים את תוכנו, בשני חי־ בוריו של ברכיה הנקדן פירש רעי־ יונות רב סעדיה גאון והחכמים יהו־ דים אחרים, חיפש לראות כתרומה של מתוך בין החכמה המודרנית למערבית. ספר המוסר וגם ספר ה־ בצרף, מזכירים שמות ודיעות של הכבים שונים.

ספר המוסר ערוך לפי משנתו של ר' סעדיה, לבד מבעלי התוספות ובעלי „ספר הלצונים". מוביד אותו גם ר' משה בן יצחק מאינגלטירא בספרו „ספר השוהם", מכל מכבודיו של ר' ברכיה, בולם בנו אליהו, שהקדיש את ספרו הספוואר הכולל הודה והפסדיות עם מסורת גדולה, לאיש היקר ר' אשר.

מחקר יסודי

שקידה רבה השקיע מחברנו ב־ איסוף החומר ובחילוקו והסבסבתו והחייה לעינינו תקופה שלימה בתול־ דות יהודי רדום וארצותיה. מאורי עינים הם הפרקים הנספחים המובאים בסוף הספר, ובפתחות.

האנציקלופדיה התלמודית

דורשין הלכות חג קודם לחג!

23 ערכים לחודש ניסן

שנדפסו ב־14 הכרכים שהופיעו עד כה

חמץ ומצה
אורז
דגן
דוחק
בל יראה ובל ימצא
בדיקת חמץ
בעור חמץ
בטול חמץ

סדר ליל פסח
ארבע כוסות
הגדה של פסח
הלל
הסבה
אכילת מצה
אכילת מרור
אפיקומן

קרבנות
בקור מומין
חגיגה י"ד
אכילת פסחים
תנופה

שונות
ארבע פרשיות
זכירת יציאת מצרים
חדש
חול המועד
בין פסח לעצרת

14 הכרכים

שהופיעו עד כה מכילים למעלה מ־1000 ערכים־ענינים בכל שטחי ההלכה: ברכות ותפילות, זרעים ומועד, נשים ונזיקין, שופטים ומשפטים, ארץ ישראל והמקדש, טומאה וטהרה איסור והיתר, תקנות ומנהגים (כרך ט"ו עומד להופיע בקרוב).

מחיר כל כרך — 50,— ל"י

הכתובת:
אנציקלופדיה תלמודית, בית הרב, ירושלים.

הפצה ראשית לארץ:
בית ספרים נוטלה, רחוב בילו 4, תל־אביב.

מוסד הרב קוק

ת. ד. 642 ירושלים

זה עתה הופיע

דברי מלכיאל

חלק שביעי

שאלות ותשובות וחקרי הלכה בש"ס ותוספות ודרשות

מופיע לראשונה מתוך כתב יד

מאת

הגאון רבי

מלכיאל צבי הלוי טננבוים זצ"ל

רבה של לומזה

הביא לדפוס: הרב ישכר דוב רוזנטל

המחיר: — 25.— ל"י

נמצא עדיין למכירה חלק ששי

המחיר: — 55.— ל"י

משרד ההפצה: תל־אביב, רח' אלנבי 87, טל. 615036

נקיון כפיים / מאת יחיאל גרנטשטיין

א.

תם הזלכו הליבה חפתת בכיוון שער הקיבוץ כאילו היו מריצים אותם לצאת ככל המהר וחומה. בל רכושם היה בידיהם — שתי מזוודות מדופסות שקומון עבר עליהם בלה וצרורות אחדים. זה הכל. אחריהם נגררו שלושת ילדיהם. הגדול בראש נתן הבכור, בגיל חמש עשרה.

לפני למעלה מעשרים שנה נכנסו שניהם, עלם ועלמה נלמודים, שרידי השואה, דרך אותו שער עצמו, אל הקיבוץ, ובאותו שביל שכעת הם יוצאים ממנו. אך או החזיקו בידיהם צרורות אחדים בלבד ובהם דברי הלבשה דלים ומעט קופסות שי־ מורים שבלפדיהם הודגלו שלא „לזוז", כי לעולם אין לדעת מה עלול לקרות.

מאוחר יותר, הרבה מאוחר יותר, נישאו זה לזו. במשך זמן רב לא יכלו שניהם להחליט אם כדאי ואם יש הגיון בהקמת משפחה, ללדת ילדים כדי שי־ עמדו, באיזה יום מן הימים, בפני מכונות ואסתות שהם עצמם ידעו. כאשר ראו בשבתות וביכרי חג את משפחות הקיבוץ מתהדרות על הדשא ושמחת חיים היתה מנת חלקן, החליטו בסופו של דבר להקים קן משפחתי שישותף ביצירה בחברה שבחרו לחיות בה.

נתן ופזוי ונורית ילדי הקיבוץ הם. פנים להם בהירות כפני החול הזך שהסביבה החופית מלאה בו ועיניהם כתולות בפיסות רקיע קטיפניות או כמראה בהקות. ילדים תמודים שכל הקיבוץ אהבם.

עתה הם משתרכים אחרי הוריהם, לבושים בגדי חג משל היו נוספים לחתונה כלשהי מחוץ לקיבוץ. צעדי הוריהם מהירים באמוד, חפתים, ואילו שלהם, של הילדים, איטיים יותר, כאילו היו רוצים לגרום לכך שהוריהם ישקלו פעם נוספת את החלטתם הגור־ לית. בין פחד נפשי אחז בהם והתביישו לגלותו. הוא השפיל את מבטיהם, הנמיך קומתם והלכו שחוחים כמחוסרי בית שאינם יודעים לאן פעמיהם מוספות.

בלכתם לאורך שביל האספלט שבקרבו בשלל פרחים, ליוום מבטים של חברי הקיבוץ שנקעו להם בדרך, שניצבו ליד חלונות פתוחים או לפני פתחי מגוריהם. מבטים אדישים, מסויינים, גם עוינים. אחרים התעלמו מהם בכוונה תחילה כדי לחסוך מעצמם מלוה פרידה.

בעבור דקות אחרות בלבד נמצאה משפחה מודבינר מחוץ לתחום הקיבוץ, חצתה את הכביש והגיעה ל־ תחנת האוטובוסים הקרובה. היה זה בשעה שחברת „אגד" אינה משפעת את האוטובוסים, בפרט בדרך צדדית, בכלי רכב רבים, ועל בן נותר למחתינים די זמן כדי להתיישב על הספסל שבתוך הסוככה עד בוא האוטובוס המתאים שיאספם.

מבטיו של מוסי מודבינר תהו סביבו. לנגד עיניו השתרעו שדות הקיבוץ, מטעיו, הזדקרו ארובות ה־ מפעלים החדשים שמקרוב הוקמו. אילו יכול, היה עוצם עיניו או מחפש עבורן מקום בגן משדה הראיה המעיק, הכואב. אלא שהם, מבטיו, שבו ומצאו את שורות בתי המגורים, את ביתו שלו שעמד דחוק, לתוך בין שני מבנים חדשים שהוקמו באחרונה בשביל הוותיקים, מייסדי הקיבוץ. לראשונה הבחין כמה פוגע מבנה מגוריו שלו הישן והרעוע בנוף הקיבוץ. במראה של שדרת הבתים החדשה, כפגיעתו של פרצוף מכוער המתייצב ליד אנשים טובי מראה. עתה יסולק הפגע, דמיין, בולדוזר יעקור אותו ויהפנה שטח להקמת מבנה מגורים חדש אף הוא בשביל ותיקי הקיבוץ.

רחל אשתו ישבה מכונסת, צנומה ודמתה לאחד הצרורות שהיו מונחים לידה ולמרגלותיה. הילדים התייצבו בקירבת מקום ונתן הבכור לא השכיל להרגיעם בדברים.

מה יעשו למחרת היום? ואחרי? וכיצד יהיה שם? שאלה זאת ודמה במו מתחת לעור, בכל פרקי הגוף. מילאה את הלב, לחצה על הרקות. מה יעשו למחרת היום?

אצל מוסי הדבר היה ברור למדי. זו הדרך היחידה שנותרה לו. הדרך שמצפונו בחר בה. לא היו אלה הרהורים שנבעו אצלו מספקות, בהתלבטויות שתו־ עוררו, אלא חשבון נפש רובע ותחושה על השתת־ דרוה. מבועקה שידע ימים רבים בתחומו הסגור של הקיבוץ.

אותו רגע הגיע האוטובוס, צער ברעש מחריש אזניים הרהוריו של מוסי התפזרו לכל הרוחות.

ב.

בימים ההם ניטלטלה המדינה באניה כלב ים סוער. הסכם השילומים הכספים מגרמניה כמעט ופילג את תושבי הארץ לשני מחנות עוינים. ויכוחים נדנסים התנהלו בכל מקום, בבית ובחוצות, מעל במות. השתתפו בהם צעירים ומבוגרים. מלומדים ועשוטי־עם. את ההחאה הגדולה נשאו אלה שמבשרם הנו בוערת השואה.

— היקיים בהם „הרצחת וגם ירשת"?

— הנמכור את סתינו, את יקירנו בעד כסף־בסף?

אף בתחומו של הקיבוץ השתלהבו הויכוחים.

— הגרמניה של היום אחרת. שנה מה המציאות שהוכרעה במלחמה. אין להעניש אומה שלימה או דור חדש בגין פשעי הדור הקודם.

— עדיין חיים כל אלה שרצחונו אתמול, טענו לעומתם שרידי השואה בכל מקום ומקום. הם הם העם הגרמני גם של היום. את המדים ביבד עשסו בעליהם, אבל היטלר עדיין שורץ בקרבם, לא מת אצלם.

אלא שבקיבוץ מתנהלים החיים לפי דפוסי הקבו־ צים והמחייבים. יש מוביר וישנה מזכירות, קוראים לאסיפה, מצביעים ומכריעים. על הכיפוס לקבל את דעת הרוב, להשלים עמה. דבר זה כבבן כאליו.

באחת האסיפות בקיבוץ של מוסי מודבינר, הכריע ברוב קולות לחייב את הסכם השילומים עם גרמניה. הדבר היה משמעותי בשביל הקיבוץ הבלוי ממסס בלבליה אשר קלט כשעתו אנשים, בודדים ומשפחות ש„משפי הגיטו".

...והזמן היה סובלני למדי. ספג את כל הבליסטי־ ראות שכוונו אליו, והבליע. נתן להם להויכוחים שיתנהלו. שישכחו. לאנשים שיתרגשו. והוא עצה את שלו. בשליחות יצאו לגרמניה הזורי (להסתצתם של רביב לא הכרו מהגרבים לדרוך ראשונים בארץ ובה דם של מיליונים חפים מפשע). הארץ הקטנה, הדלה, הנתונה בל הצת במצוד, המוקפת אויבים, זקוקה. בך הופבר, לבל דבר — לנייר, לעפרונות, לדגי־בלוח, למכשירים, לבלי־עבודה, למכונה. ולבה בעצב לא?

בל הדברים האלה החלו להיות מיובאים מגרמניה המפנה הקודות שאך אתמול רעבו, הדם נהלש, כחונה המתנגדים הצטמק והלך. עד שלא היה.

יצחק, מוביר הקיבוץ. נטפל למוסי מודבינר, שהביע ללא הרף את התנגדותו להסכם השילומים ולאחר מכן — גם לפיצויים האישיים שהיה זכאי לקבלם.

הכסף הנגיע לך מן הגרמנים אינו שלך. שייך הוא לקיבוץ וזה אינו מוכן לוותר עליו. עליך לא ליצור בעיה ולחתום על הבידיות שהוכנו ישם כך. כבן יצחק וניסה לשנות את דעתו של מוסי. אך ללא תוצאות.

פעם אחרת אמר לו: הקיבוץ חייב להתפתח, לקדם את עניניו המשקיים. בכספי הפיצויים שלך ושל אח־ רים יירכשו מכונות חדישות. אף יוקם, לפי התיכנון, מפעל חדש, היבוא כנסדה בשלימותה, ישתפרו תנאי החיים בקיבוץ, היכול אתה לעמוד כנגד כל זאת?

אינני עומד מנגד, השיב מוסי רגוז ופניו מעווהים משל היה בולע דבר מר. אבל את הכסף לא אקח. ידי לא תחתום על בקשה לפיצויים מרוצחי. כסף זה ישמסם את הלב ואת הנפש שלנו. יעמוד כחייץ בינך ובין יקירי „שם", מבין אתה, צבר קשות, או לא?

גברו ההיבוכים בינו ובין המזכירות. „דין קיבוץ" ביניהן, „אדם לא כעלמא הדין", נאמר עליו. ואילו הוא, מוסי, חש באמת לפתע במי שאינו בן הישוב.

נקפו ימים. בכספי הפיצויים של חברי הקיבוץ ההלו מתקבלים. תמורתם נקנו במדבניה על ידי המשלחת המסחרית העליונה של המדינה מכונות חדישות, הוחל בהקמה כמפעל לשימורי פירות וירקות. הוקמה מנסרה שייבאה מטס על בל חלקיה. לבעשה הובאו עצים בדוחים ספינלנד ומשוודיה־ולד שבגרמניה. נדרשו ידיים עובדות ללול, לרפת, למכבסה ובאיזור יוהר — למפעלים — שהרצתם החלה. ידים אלה נמצאו מחוץ לקיבוץ ושולם עבורן במחיר בשוק באותה עת. הוחל במסע חשאי נגד מוסי ולפתע היה עצמו מבנר־ זר. החברים לא טרחו להבעים אצלו תחושה זו. חדלו מלהתווכח עמו. לא היה צורך בכך. המצב הכלכלי החדש של הקיבוץ, תנאי החיים שהשתפרו, הצביעו ללא היסוסים מהו הצדק בענין השילומים והפי־ צויים. כאב לו למוסי הנדיר שאליו הוטל אך נשאו בגאווה, בראש שורם. הם מקנאים בי, אמר בלבו, ולבן הם מתנהגים כך עמי. אינם יכולים להביט ישר בעיני ועל בן נמנעים מלהפגש עמי, לשבת אתי יחד.

שעות מרובות עשה עתה מוסי, הרבה מעבר לשעות המקובלות, במסגרת הקיבוץ. הלחים, ריתך, תיקן, ותוך בך היה מהרהר לו את הרהוריו. פעם נוגים למדי ופעם מאושרים, שחיזקו את רוחו. לעתים, בעוסקו בריתוך, או בהחזיקו קורנס, ראה מבעד לפשפש הצר הפתוח, צעירים הולכים, בני הקיבוץ. במה שונים הם מאלה הגדלים בעיר? בלום אין הללו מתלבשים ומתגנדרים כמותם, ומסתודים שונה משל צעירי הכרכים? והנערות, בלום אין עיניהן קריצות במוך, והסרוקתן אינה כשל נערות המתגנדרות בעיר? באחרונה, שמע אומרים כי במרכז הקיבוץ, לא הרחק מבית הספר, עומד להיפתח מעין פונדק בו יוכלו החברים להתכנס אחרי שעות העבודה, ובכל שעה פנאי אחרת לשתיית קפה או משקה אחר, וישמש גם מקום לשעשועים שונים. היש אמת בשמועה זו?

ג.

כנפשו הטהמנו בקיצים בדרך החיים בה בחר. רחשי לבו העלה לפני רחל וגם לפני ילדיו שלא הבינו הרבה מדבריו. הם ידעו כי בצעירים אחדים בקיבוץ רוצים אף הם באותו בית־קפה שעל מהיותו הקרובה שמעו, ושמחו יען כי יהיה כמו בעיר, ממש כמו בעיר.

מוסי שאף שלפחות נתן הבכור יבינו, שיבין את מלחמתו, את פצעי נפשו. כל התענוגים כאן נקנים בכסף טמא הנודף שי את נפש האדם. כל חלקה טובה בו. נחוש בכך מתי שכבר יהיה כאחוד כדי. במהלך הזמן יהעו רצתיתנו, מיעינו, ואז, או נתרחק „מהם" כליל, מאלה שתבודת מוחם ועינויהם אנו מקבלים שלכתנים. זה חטא גדול. חטאו של דור זה שלא יכופר לו לעולם בשל המעשה המחפיר שעשה ואילו הבאים אחרינו עדיין ישאו בעוון אבותיהם.

התלהב, השתלהב, נפשו חשקה שורל, שילדיו יס־ כימו עמו, שיאשרו לו כי הצדק עמו. ולא השיג זאת. נבונה כל מלה שלו, אמרה רחל בינה, הרי אף היא לא תתמה על הנידות לפיצויים האישיים שהוענקו לה. אבל קשה, קשה לה בבדידות הזאת. לאורך זמן לא תוכל לעמוד במצב משונה זה אליו נקלעה משפח־ תם.

המזכיר לא הרפה ממוסי. הידיעה בעתון אמרה שנרדפי הנאצים לשעבר יכולים להגיש תביעה נוספת על בריאות שנפגעה, על רכוש שהוחרם, על הפסקת הלימודים, וגם על תכשיטים ודברי ערך אחרים שלקחו בכוח לפי בוזים גרמניים. התשובה פעם כמה זה יכול להכניס לקופת הקיבוץ, לציבור החברים, לרווחתם, שאלו פעם יצחק המזכיר בסודו אליו לסבנריה.

— אתה הווד על דברים שרגיל אני כוזכן לשמוע ספיק, כל זה אינו משכנע אותי. אין זו אלא רדיפה אחרי נוחיות, אחרי חיים קלים ובאמצעים בלתי טהו־ רים.

— יהא, מוסי, כה שיהא. השאר את ענין המצפון והיושר להכרעת הקיבוץ. הצבעה של חברים, הרוב המכריע הוא המצפון. זוהי דמוקרטיה. דרכך הינה ההתבדלות, פרישה מן הציבור, אנטי־דמוקרטיה. אינך מבין זאת?

— עשויות בריביה. אני הרוב בתוך עצמי. נפשי ומצפוני. אין לאחרים חלק בכך. בנה?

ושוב חלפו ימים. הם טבעו בשמים, בנשפ ובעל הכלסי הגרמני.

בית החרושת לשימורי פירות שהוקם עבד בשלוש משמרות מליאות. גם המנסרה היתה בפעולה עשרים וארבע שעות ביממה. את ארובתה היה מוסי רואה מבעד לחלון ביתו וכל עת שההיו בעשן המתחבר ועולה ממנה, היה מורח אל פניו ההודר כפי שבורת ספורעגות, ברעה גדולה. כמעט והיה יוצא מדעתו.

נזכר בארובה שנישאה „שפי אל־על, מול השמים, כלשון מהתלת.

הפונדק אף הוא קם והיה. פתיחתו הפכה בקיבוץ לחינגא גדולה, למאורע חשוב כי הוזמנו אורחים רבים מקיבוצים שכנים ואף מרוחקים הגיעו. לא אעבור אפילו בקירבת מקום, לחשש לעצמו, אעקוף אותו כאיסת אהבר זאת. רגלכם שלא תדריך שם, ציוה לילדיו, היה בדבריו יותר משום בקשה, משום הת־ חננות, מאשר משום ציווי.

ד.

האוטובוס הוריד את משפחת מודבינר בעיר התחתית של חיפה, הליאה והצפופה. לא היה להם אלא לחצות מספר סימטאות צרות ולהיכנס לחצר אחת שם איחד מוסי את הקיוסק ששכר — חדר עם כניסה נפרדת ובקצהו פינה אוכל ומקום לבישול. יצאו שכנים מפתחי מגוריהם הצרים הביטו במשפחה שהגיעה לגור עמם יחד ותמהו, יען כי לא נראתה בעיניהם כאחת משלהם. כפי שהשכונה הזאת מיועדת להם.

ימים חדשים, חיים חדשים, קשים.

עבודתו של מוסי בבית המלאכה הפרטי לפחחות רכב לא הספיקה כדי לכלכל את צרכי בני־ביתו. גם החדר היחיד צר היה מלהכיל בו את כולם. וקרה דבר שמוסי לא שיער אותו מראש. תוך זמן קצר התפזרו הילדים זה בכה וזה בכה. נתן הבכור נעלם יום בהיר מן הבית התברר לו כי שחזר לקיבוץ אותו הם עזבו. מעשהו של נתן פגע במוסי. בדמיונו ראהו מבלה בפונדק שהוקם בכספי הגרמנים, יושב לו שם לפני תקרת עץ נמוכה, לוגם לו קפה או שותה אחרת ומקשיב לצלילי מוסיקה, אולי אף רוקד לו שם ריקודים שנעננים שיוהכן כי הינהגו לפי דרישתם של הצעירים ולפי החלטת אספת החברים. הכל אפ־ שרי. כל זה. הוא הוצאה של אותו כסף טמא שהעשיר את הקיבוץ. בקיצור — השטן בעצמו.

מרובות שעות העבודה של מוסי. בעל בית־המלאכה איש קשוח מאוד. עומד הוא כל העת בוחן את ידיו של מוסי אם הן עדיין עובדות כראוי. ואם שווה את הכסף שהוא משלם תמורתו. באותן השעות נקטעים הרהוריו של מוסי באיבם, מתפזרים. נאבדים בין ניצוצות־אש הנפלטים בעת עבודת ההלחמה. ואילו בערב, אחרי הארוחה, יש והוא נופל עייף על מיטה, מצפה להירדם בו במקום ואינו מצליח. מרגיש הוא באחדותה שרחל שלו הרצוצה עליו. מבין הוא אותה. קשה לה לאשה לעמוד בסבל. והרי אינה שלימה עד היום עם צעד שעשה ושבגינו שינה כל כך סדר חייהם. ברם, ברור לו שלגבין אין דרך חזרה. אינו מהרהר אחרי מעשהו, אדרבא, אף גאה בו בעת כביום שהחליט על כך.

היה ערב קיצי חם, שרבי. מבעד לחלון הפתוח והפונה לכיוון הים לא נראה דבר מחוץ לערפל סמיך בגלימת לילה כהה. בשוכבו על הספה בחן מוסי את כפות ידיו אותן רחץ היטב בשובו מן העבודה ולא הצליח לנקותן מן השמן, מאבקת הברזל ומכלובלוך אחר. הן נראו כנושמות, נפוחות, מלאות פצעים שלא הגלידו דיין.

אבל הן בכל זאת נקיות, מלמל לעצמו וקורטוב של אור ביצבץ בעיניו. יכול אני להביט בישר בעיניהם המבונות של כל יקירי. של כל אלה שנשארו „שם", אינני נכלם בהביטי בהם, בעומדם לנגד עיני.

לפתע היא צביטה בלב. רחל שלו אינה זו של אתמול. מבוגרות. אולי אף מתבוננת בשהו. הוא חש בזאת. האמנם? לא תלך עמו עד הסוף? תעזבו לנפשו, ישאר לבד, גלמוד. נעזב על ידי כולם. ועל שום מה? על שום עבדה בריה עם המצפון, עם היסודים של אתמול? עם כל אלה שכל הכסף של העולם כולו אינו שווה את עיניהם, את טוהרם?

הערפל הסמיך חדר אל החדר פנימה. בצמוד לקירות, מילא את חללו של הקיוסק שנראה מתאבק בעשן או מיסטר על כבה בלישנו.

מוסי שקע בתרדמה ופניו הבהירים שהאצילו מ־ אורם על החדר החשוך, דמו לפנס דולק המאיר לאחרים, לעוברים ושבים שלא ייכשלו בדרכם, או לנר התמיד שלעולם לא יכבה.

هكذا من الاصل

هكذا من الأصل

הקנוניה של סטאלין והמשטר הנאצי

מאת יעקב אדלשטיין

ספרו של ליאופולד טרפר, „התזמורת האדומה שלי", שופך אור על כמה מאירועי המשטר הסטאליניסטי ברוסיה, יותר משהוא שופך אלומת אור על מבצע הריגול האנטי־נאצי של טרפר. מנגנון זה הופעל בימי מלחמת העולם השניה והעביר ידיעות חשובות ביותר לברית המועצות, ידיעות אלה נבעו מתוך מרכז השלטון הנאצי בברלין, שאליו חדרו קומוניסטים גרמנים, אשר תפסו עמדות עדינות ביותר במנגנון השלטון הנאצי, מבלי שירעו את זהותם. מן הקריאה בספר זה מובן יותר מדוע גרמה התבוסה כה מחפירה לצבא האדום בראשית מלחמת העולם השניה.

ליאופולד טרפר, יהודי יליד פולין, בן העיירה נובי־טארג, עלה לארץ ישראל בשנת 1924, עם קבוצה של חלוצים. כאן נתפס לקומוניזם, והיה אחד הפעילים של המפלגה הקומוניסטית הפלסטינאית — „פ.ק.פ.". הוא גורש מן הארץ על ידי ממשלת המנדט על פי צו של הנציב העליון הבריטי. בסוף שנת 1929 הגיע לצרפת ואף שם היה פעיל בתנועה הקומוניסטית. נשלח למוסקבה כדי להשתלם באוניברסיטה לקומוניסטים זרים. אתו באה גם משפחתו. בבואו לברית המועצות נתקל בראשיתו של משטר האימים הסטאליניסטי, פעילים קומוניסטיים ותיקים השלכו לכלא. נערכו המשפטים הפומביים הראשונים נגד ותיקי המפלגה, שנחשדו בהתנגדות למשטרו של סטאלין. טרפר הובשר לתפקידי ריגול ונשלח חזרה לאירופה להכין מנגנון ריגול סובייטי רב־ממדים.

אימי המשטר הסטאליניסטי

הסיפור על התזמורת האדומה שפעלה באירופה בשנות מלחמת העולם השניה, נודע ברבים. בזכות ספר שהוציא עתונאי צרפתי. ספר זה פרסם את הדמות הראשית בתזמורת, ליאופולד טרפר, שישב אותו זמן בפולין. נושא זה נידון הרבה בספרו שיצא עתה בעברית (הוצאת „עידנים") אולם עניינו הוא בעיקר בחלק החשוב לא פחות בספרו. אותו חלק המתאר את אימי המשטר הסטאליני בברית המועצות. שכן ליאופולד טרפר, לאחר שחזר לרוסיה ישב תשע שנים במאסר, אחרי שעבר שבעה מדורי גיהינום תחת המשטר הנאצי. הפשע שבו הואשם באופן אמיתי, היה בכך שהוא נשלח לתפקידי הריגול על ידי ראשי מערכת הריגול הסובייטי, ובראשם הגנראל ברזין, שחוסל על ידי סטאלין.

עוד בשנות העשרים, כאשר טרפר שהה בברית המועצות כסטודנט, נדהם מן השקר הגדול של משטר סטאלין. בביקור שערך יחד עם קבוצת סטודנטים בקזכסטן, מצא שם מהנדסים, שניהלו את הפקת הפחם במרכז המיכרות בקאראגנדה, לפי הידיעות בעתונות, עמדו הללו למשפט בעוון המשטר הסובייטי, היו הודעות שקר; הם אמנם נידונו להוצאה להורג בעוון חבלה, אבל נשלחו לאיזור מרוחק כדי שינצלו את הידע שלהם. לצורך גילוי עתודות כבירות של פחם. נאמר להם, כי אם יצליחו להפיק את הפחם, יישארו בחיים. הם הביאו לשם גם את משפחותיהם. כך מסרה המדינה בידי המהנדסים, אלה שנידונו למוות על חבלה, את התפקיד של ניצול איזור מכרות הפחם השני בברית המועצות.

מסווה ענק של שקרים

ההתפתחויות ההדדומות הללו החלו לערער את בטחונו המוחלט של הקומוניסט היהודי מארץ ישראל, בדבר הצדק הקומוניסטי. הוא נוכח עד כמה משטר זה מתנהל במסווה ענק של שקרים. באותם ימים של שנות העשרים, כאשר המשטר הסטאליני היה רק בראשיתו, עדיין אפשר היה להתעדב לטובת פעילים שנאסרו על לא עוון, מהם פעילים קומוניסטים יהודים שבאו מארץ ישראל למוסקבה. אך כאחר יותר היה מסוכן לעשות צעד כזה. הוא מתאר כיצד הרינו מבחירי הקומוניסטים מכל העולם שישבו בקומינטרן, לסטעי סטאלין, ולא ההצרכו כלל למען שחרור חבריהם שנאסרו. עד שהמנגנון החסוך הגיע גם אליהם. תשעים אחוז מעובדי הקומינטרן חוסלו, והם מנו לא כמה מאות, אלא אלפים. כל הפלגים הקומוניסטיים בכל ארצות העולם, נהפכו לצייתנים, שבורים ומרוסקים תחת גלגלי מרכבת הדמים. היהודים שלדעתו לחמו נגד הסטאליניזם ועמדו בפרצה בתקופת הטיהורים, היו הטרוצקיסטים. התנהגותם במחנות ההסגר היתה מבוררת ואפילו כופתית. הם לא הודו. שכן ידעו שהודאותיהם לא ישרתו לא את המפלגה ולא את הסוציאליזם. בספר הוא מתאר את הדיבורי של הקומוניסטים היהודים שבאו מארץ ישראל ובארצות אחרות למצוא מקלט במוסקבה. כמה אחרי זה הם נעלמו מן האופק. סובבי המחון של סטאלין התליטו שכל היהודים יוצאי פולין היגעו סרגלים סבייתים וכל היורדים מארץ ישראל היום סוכנים בריטיים. על פי קריטוריונים אלה הוצאו פסקי דין ללא זכות ערעור, והם בוצעו ללא יוצא מן הכלל על ידי כיתת רובאים. ברגעיהם האחרונים הם שרו את ה„אינטרנציונאל" והביעו אמונם ברעיון הקומוניסטי. מהם שקידמו את פני המוות בראש מורם.

הפרק המעניין ביותר בספר הוא אותו פרק הנקרא „רצח הצבא האדום". בפרק זה מתאר המחבר כיצד חוסלו המרשאל טוחצ'בסקי ושבעה גנרלים של הצבא האדום, גיבורי מלחמת האזרחים, ביניהם הגנראל היהודי יונה יקיר. לפי התיאור שלו, היתה זו קנוניה משותפת של סטאלין והמשטר הנאצי. סטאלין חיסל כבר את כל האופוזיציות במדינה וקיים משטר ברזל. הצבא האדום נותר לפליטה כמבצר אחרון שהיה עליו ללכוד. לא קל היה לטפול האשמות של „פרובוקטור" על אדם כמו מרשאל טוחצ'בסקי. היה הכרח להנחית מהלומה כבדה וחזקה מאד. לשם כך נעזר סטאלין בהיטלר. פרטים על כך שמע טרפר מפי אנשי גיסטאפו בשנת 1943, עת הוא נלכד בידיהם. הגרמנים סיפקו לסטאלין „הוכחות" על בגידת המרשאל טוחצ'בסקי וחבריו, בצורת תיקים מזוייפים. היטלר ניצל הזדמנות בלתי צפויה לחסל את ראשי הצבא האדום. מחטול הדמים הציף את כל הצבא האדום. וכאשר פרצה מלחמת העולם השניה, היה צבא זה ללא מפקדים. כולשרים. הוצאו להורג 13 מתוך 19 מפקדי ארמיות, 110 מתוך 135 מפקדי אוגדות וחטיבות. אחרי הקזת דם כזו הוצא הצבא הסובייטי מכלל פעולה למשך שנים. אנגליה וצרפת שידעו על כך, לא מיהרו לכרות ברית צבאית עם רוסיה. הדרך נסללה לכן לחתימת האמנה בין סטאלין להיטלר. התיאוריה של טרפר היא מהדימה שקשה להאמין בה, אבל לגבי משטר סטאלין, שבו שלט השקר, ניתן להאמין הכול.

מוקדי ריגול פנימיים

בפרטים מדהימים מתאר טרפר את ראשי המודיעין הסובייטי ובראשם הגנראל ברזין, האיש שבנה את שירותי המודיעין הללו ומינה את אנשיו. הוא מתאר בספרו כיצד פעל מודיעין זה, בין היתר גם בעזרת הסקציות הלאומיות של הקומוניסטים בכל ארץ, שבמסגרת הקומינטרן, הפכו למוקדי ריגול פנימיים. ברזין שתל ביפאן את המרגל הידוע ריכרד זורגה, שחדר למנגנון הנאצי בשגרירות הגרמנית בטוקיו, ומסר ידיעות סודיות ביותר, בתוך זה הידיעה על ההכנות לפלישה הגרמנית לרוסיה. בין השאר מתאר טרפר כיצד העביר ארגונו את הידיעות בדבר הפלישה הנאצית לרוסיה, וכיצד זרמו למוסקבה ידיעות בלי סוף, מכל המקורות, על ההכנות הללו. סטאלין האשים את כל המרגלים המסורים שלו, שהם הפכו לסוכנים גרמנים ומדווחים לו ידיעות מזוייפות כדי לסכסך בינו לבין היטלר. התזמורת האדומה ידעה על הכול, מפי גרמנים קומוניסטים, שחדרו למנגנון הגרמני, אלא שרשת זו חוסלה בגלל קנאה של המודיעין במוסקבה, שהעביר שדר בצופן בדבר הכתובות של המרגלים הללו בברלין, וכאשר תפסו הגרמנים את התחנות של „התזמורת האדומה" ופיענחו את השדרים, לא היו צריכים לשדוד הרבה כדי להגיע אל הכתובות הללו. כך חוסלה למעשה „התזמורת האדומה", בעזרת מנגנון הריגול הסובייטי עצמו, שמקימיו ומייסדיו חוסלו בידי סטאלין.

פרק מאלף הוא אותו פרק שבו מספר טרפר כיצד נתפס בידי הגיסטאפו, לגמרי במקרה, כאשר שהה אצל רופא שיניים, וכיצד ניהלו עמו אנשי הגיסטאפו את מה שהוא מכנה „המשחק הגדול", כאשר השאירו אותו בחיים, כדי להקים באמצעות המשדרים שלו, מגע עם השלטון הסובייטי, ולנהל מו"מ עם הרוסים להפסקת המלחמה. האימון בו מצד אנשי הגיסטאפו היה כל כך גדול, שהם השאירו אותו לבד, ללא שמירה, ברחובות פאריס, והוא הצליח להתחמק מידיהם.

פרשה מחודשת של עינויים

לאחר שיחרור פאריס, שב טרפר לברית המועצות, במטוס הראשון שהגיע מרוסיה לצרפת המשוחררת. אך כאן התחילה בשבילו פרשה מחודשת של עינויים. הוא דרש חקירה בכשלון „התזמורת האדומה", וכאשר הרוסים שמעו זאת, נדהמו, והשליכו אותו לכלא, בו ישב תשע שנים, עד אחרי מות סטאלין. מוזר, שבספרו אין טרפר מספר אם העביר ידיעות על השמדת יהודים באירופה, אם כי במשפט בבית העם בירושלים, השיב, כי אכן העביר ידיעות כאלה.

בבתי הכלא הסובייטיים נפגש טרפר עם אישים חשובים בשלטון הסובייטי שהושלכו לכלא, ומפיהם דלה פרטים ופרטי פרטים על פשעי המשטר הסטאליני. פרטים אלה הוא מביא בספרו. ביניהם פגש את הפסיכיאטר שטיפל בבנו של סטאלין. יהודי יליד וילנה, ממשפחה דתית. הוא נשלח לכלא משום שידע יותר מדי. הרוסים האשימו אותו ב„שוביניזם יהודי". האיש התבלבל, ובבית הסוהר נתברר לו מדוע הואשם ב„יהדות". בתי הסוהר בימי סטאלין נתמלאו במיטב האינטליגנציה הרוסית, והדמויות הללו הן חלק חשוב ביותר מסיפורו של ליאופולד טרפר.

מן הקריאה בספר אנו מבינים טוב יותר, מדוע חוסלו בידי סטאלין, כל ראשי המפלגה הקומוניסטית הפולנית ששהו במוסקבה. מסתבר, שסטאלין חשש שמא מנהיגים אלה יתנגדו להסכם מולוטוב־ריבנטרופ, שחילק את פולין לשתיים, וסייע בידי הגרמנים לחיסול פולין העצמאית. סטאלין הורה לחסל את כל הפעילים הקומוניסטים בפולין. מאוחר יותר, לאחר המלחמה, כאשר המפלגה הוקמה מחדש, וראשיה נפגשו עם סטאלין בקבלת פנים, התעניין סטאלין אצלם מה גורל המנהיגים הללו, והיכן הם נמצאים. היתה זו אירוניה מרה מצדו לשאול עליהם, כאשר הוא עצמו הורה על חיסולם. אך מתברר, שלסטאלין היו תכונות כאלה, לשאול על קרבנות גם במקרים אחרים.

ספרו של ליאופולד טרפר, הוא מסמך היסטורי חשוב, שמאיר פינות חשוכות במנגנון הדמים של המשטר הקומוניסטי בין שתי מלחמות, ומגלה לנו כמה פרשיות סתומות, שאדם מבחוץ לא יכול היה ללמוד עליהן מכלי ראשון.

„התזמורת האדומה" היא סיפור המשתרע על שנות דור, ועיקרו דווקא פרשת התזמורת שקמה במלחמת העולם השניה, נגד הריגול הסובייטי, אלא דווקא החלק הגדול ביותר בספר, פרשת הקומוניסטים היהודים והלא יהודים, שחוסלו בידי המשטר של סטאלין לאחר שהגישו לו את שירותיהם המסורים. מן הקריאה בו אנו מבינים טוב יותר תהליכים מדיניים במשך 40 שנה במדיניות הרוסית.

קצינים גרמניים בשבי הרוסי

לקראת יום הזכרון לשואה ולגבורה

כדומן האדמה

מאת שרה אורבך

לעדר הנשים, אשר הגיע בלילה אפל וחסר ירח לבית המרחץ באושוויץ, לא היה מושג לאן נקלעו. אם כי באותה עת כבר נודע לשוכני הסביבה על מהותו האכזרית של המקום.

אך זה היו „זהקות" הן הורצו לכאן ישר מן המסילה, ישר מן הקרונות. רגליהן היו יחפות ופצועות מן הצעדה הלילית, הממושכת, על פני שבילי הצץ הקוצניים ודרכי עפר מיובשות, שבמדבר אושוויץ. אוויר קלוש ומהוה השתכן מאיפה־שהוא השחיר אך בקושי את החלל, שטבע באד ערפילי חור. פה ושם נפתחו הבלוקים כגושי צללים כהים, לקוחים מעולם רפאים. ממגדל הפיקוח היתה מבויקה בפתע אלומת אור חדה ומסנוורת של הזרקור, ובחרט אליה ושלוחת רסן מלחה את אפילת השטים. לאחר היצלמה היה הכול חוזר ושוקע באפלה גוברת.

צעד הנשים התקדם נע כמופעל על ידי רוח עיוועים, כשמעל ראשיהן נישאת שריקת הפרגול המתנף, אשר בידי המשמר. עיניהן היו קרועות לרווחה, מאוגגות ומוכות הלם.

בסוף־סוף הגיעו ועברו את הסף של בית המרחץ, דימו לראות בו צל, סימן של מחוז חפץ כלשהו. הן הצטופפו בין כתלי המשחררים וחיפשו אשה בקרבת חברתה מחסה מן הצינה שבחוץ. להניח לרגע את הגוף המתמוטט, לצום לשינה את העיניים העייפות, להסות, ולו מעט מזעיר, את ההלמות הפרועה שברקות המתפרקות — דבר כאלה לא ניתן להן, עם זאת, הן לא העלו כלל על הדעת את משמעותו הנוראה של המקום, אליו הובלו זה עתה.

היות בגופן יצאו מבית המרחץ, ולאחר שסודרו בחמישיות, הריצו אותן המשמרות שנית אל תוך הלילה.

*

„אידלה, היכן את ?" — לחשה רותה, בבקשה את אחותה הצעירה לידה. היא רצתה לשמוע את קולה ולסלק על ידי כך את הספק הנעגה, אם אמנם הדמות הקטנה הכחושה שלידה, בעלת הגולגולת המגולחת, אחותה היא.

גילוח השערה שינה את כולן לבלי הכר ומחק מפניהן תוי זהות כלשהם. פרצופיהן הפכו דומים זה לזה עד להחריד.

„אני כאן, רותקה, אני לידך..." — השיבה אידלה, אף היא בלחש. רותה זיהתה בקושי את קולה ואת פניה התחוחות, שנעקמו וקפאו בהעוויית פחד בלא מן העולם הזה.

„עלינו להשתדל לא להיפרד. נחזיק אשה ברעותה, כדי שנישאר כל הזמן בחמישיה אחת" — הדריכה אותה רותה.

צינת הלילה חדרה אל עצמותיהן והעלתה בהן צמרמורת. הן עמדו רועדות בשדה האפל, המואר מדי פעם באור העיוור שבמגדל הפיקוח.

אנשי המשמר הריצו בין השורות וסטרו בפניהם את הקלגסיים המזויינים, שנהפכו מבוהלים לאחור. הם ספרו אותן חוזר וספור.

לבסוף ניתנה פקודה לזוז.

היה צריך להגיע אל האבוריס המאובנים ולפתוח בצעדה.

הן לא ידעו לאן פניהן מועדות.

מעובה היתה חשכת הלילה, הפנסים שבידי אנשי המשמר האירו את הדרך אך לרגעים וקלושות.

אך בהדרגה הסתגלו עיני הנשים לחשכה. בהתקדמן, כשלבו בשני הבלוקים האפלים מן השטח, ובצידי הדרך ניתן היה להבחין בשדות תבואה. (שיבליהם המלאות והגבוהות היו כפופות למעשה של הרוח, כמבקשות להעמיד מבע מבייש, מפני עדר הנשים הנע ועובר בקרבתן)

„שנעללער ! שנעללער ! !" (מהר יותר ! מהר יותר ! ! !) — דרבנו אנשי המשמר את הצועדות.

בשיבתן הרחשה הבל פיהן הקיף אותן בענן ערפל, שהכביד על ראות עיניהן.

לפתע קלטה רותה מן מלמול משונה בסמוך לה. מתחילה חשבה כי שכנתה בחמישיה מרגישה לא בטוב ומבקשת עזרה ממנה. אך נוכחה לדעת, שהבחורה פשוט מדברת אל עצמה.

אמנם, במצב שאליו נקלעו למן רדתן מן הקרונות, דבר לא היה עשוי להפליא, או להדהים אותן עוד — אך משלא פסקה הבחורה מדבר, ולחשה גבר בחשכה, שאלה אותה רותה לפשר ההתנהגות המוזרה.

„אני אומרת לעצמי שיר..." — השיבה הנערה.

„מסכנה!" — העירה מישהי מן החמישיה הסמוכה — „השתגעה, כנראה..."

„אולי באמת יצאתי מדעתי ?" — הגיבה הנערה במהורהר. — „שמא הולכת אני איזה חלום נורא, שבו כל זה איננו קורה במציאות ?"

קולה היה רוחק ומפגיע גם יחד.

„בנות!" — התעוררה לפתע לאחר שתיקת־מה, ופנתה אליהן בלחש — „אילו מוכנות אתן להאזין לדברי השיר ? כתבתיו עוד בגיטו ואני זוכרת אותו על פה. אולם רק עכשיו מתחוורת לי מלוא אקטואליותו..."

ומבלי להמתין להסכמה פתחה והחלה לדקלם באוזני החמישיה.

באורח מוזר לא שמעו ולא הבחינו המשמרות בקול לחשה הנרגש. כנראה, נבלע ברחשי הלילה מסביב.

אך באורח מוזר עוד יותר קרה, שחרף הזוועה, בה היו נתונות, נתפשו ונכבשו בנות החמישיה לקצבו הקודר של השיר, שהתמזג עם תנועות רגליהן הכושלות והחרדות.

„...ובכן, הגיעה השעה. שום תקוות לא נמצו לנו עוד. ימי עצות חלדנו באו אל קיצם... הנה, עומדים אנו להיכחד מעל פני האדמה... עוד מעט ניבלע ונרקב בתוכה..."

המלים הכבדות והגורליות כמו צנחו מפי הנערה התמהונית והעמיקו ביתר שאת תחושת האבדון והקץ, שבה התנסו ובצילה היו במשך השנים האפלות בגיטו, ואשר כעת הלכו לקראתו במוחש; כל רגע קירב אותן אל הגורל הנחרץ...

רותה היתה כמו מהופנטת. משמעותה החריפה של המלים ירדה עליה והלמה בקצב מרטיט על הווית צעדתן הערטילאית, הבלתי נתפשת בהכרה, הקרועה ואובדת בעיצומו של ליל הבלהות.

הדמות בעלת הגולגולת המגולחת, אשר מתוך פרצופה הלבן, הנעטה כמסכה טבועה בייסורים, התנוצצו גחלי עיניים יוקדות, המשיכה לדקלם. וכפליא — בכל שהעמיקה הנערה לתת ביטוי לתחושת הסוף המשמש ובא, כן חשה רותה באור המוביל ומשתוור במלים, ומכון, במעמקים עמוקים ונסתרים, עלתה וצמחה ניצת האמונה. אותה אמונה עתיקה מדורות, אמונה טראגית ועקובה מכאוב, אך למרות הכול ואף על פי כן — אמונה.

„...לא ייתכן, שסבלנו יהיה לשוא" — הרמו והכריזו מילות השיר — „לא ייתכן, שנשקע ונאבד, כך סתם, לבלי הד, לבלי טעם. לכול העיד אלוקים תפקיד עלי אדמות. אפילו גרגיר אבק במדבר, זבוב על צוק סלע שומם, עלה רקוב בגשם, וכן גם הזבל, אפילו הזבל — הכול ממלאים את תפקידם המיוחד והמיועד".

„ואולי, חיינו המושלכים לנו מנגד בכל רגע באכזריות, חיינו המיותרים, הרמוסים והמוסרים, — אינם משולים, אלא לזבל דווקא ?"

„אך גם אם כך הדבר, גם אם רק כזבל נחשבנו — לא לשווא חיינו".

„כל תקוותינו האנושיות והארציות שהתחנקו ומתו, עצמותינו היבשות, האכולות חולי ומתפוררות, שיירדו וייקברו באדמה ; אפרנו שיפוזר לרוח וייספג בחלל היקום — המה ישמשו הזבל לדשן את אדמת המחר... בוא יבוא יום חדש אחרינו. חוק אלוקים הוא..."

המלים נישאו עם הדמויות באפלה, ריחפו מעליהן, וקצבן הרוטט והמרגש, המלה היורד, חתר באוקרד תגיני לעבר האפילה הנעלם.

„...אראו, נהיה אנו הצליליו" — המשיכה הבחורה ולא נלאתה — „אנו הפוסעים אל תהום הנשיה, אנו המתים, ההרוגים הנבהדים — אנו נהיה המדרגה אל שער עתיד. אנו נבוא והזכה לעבור בשער הבכה..."

רותה והפוסעות לידה לא הרגישו בהשתתקה. הן המשיכו להאזין, שבויות ברוח הדברים, שאמירתם הקצבית, העקשנית, העבירה אותם לספירה אחרת, לעולם אחר. הן שכחו וגהוקו לרגע מן המציאות הנוראה, הכתונה, אם כי השיר הדגיש והצביע על משמעותה.

רק אחרי שהלילה התוור, ובהדרגה, מבעד לערפילי הבוקר הצונן, נסתמנו מרחוק צללים של מבנים — הסתכלו אשה בפני חברתה, ואם הגילוי המזוויע של הגולגולות המגולחות, הכה בהן הזעזוע בתודעה חדורה.

רותה לא ידעה את נפשה. בדומה לנערה, שזה עתה סיימה לדקלם, לא פסקה מלשאול את עצמה, האם כל זה קורה במציאות. אף הנערה הזאת — האם היתה קיימת באמת, או שמא רק בחלום שמעה את קולה ?

אך הנה, נראו כבר בבירור צריפי העץ מפחוריס בשטח מגודר גדר תיל גבוהה.

לא ארך הזמן והן מצאו את עצמן לפני שער המחנה.

*

מאתעל היה שמה של הנערה, אליה נתוודעה רותה תוך כדי האזנה לדיקלום השיר, בליל הצעדה מאושוויץ אל מחנה העבודה.

מלבדה צורפו עוד שתי בחורות צעירות אל החמישיה המקרית באושוויץ. הן שמרו על הרכבה גם לאחר מכן, במחנה, נשארו בבלוק אחד וישנו על קרשי שינה, שהיו סמוכים זה לזה.

מתוך שנעשקו ונקרעו מכל קרבה אנושית אחרת, היתה להן זו, החדשה, יקרה עד מאד. אשה דבקה ברעותה, אשה דאגה והגנה על חברותה, כל אחת על פי דרכה ואופיה. בתנאי המחנה לא היה זה דבר של מה בכך.

*

מיד בימים הראשונים לבואן למחנה חלתה אידלה. חומה גבר והנערה נחלשה, עד כי הועברה לרביר — חדר חולים. שם אמנם קיבלו מרק קצת יותר סמיך, אך היו צפויים לביקורת של חיילי ס.ס. ממשפי בריאות, כביכול.

הן כבר הספיקו לדעת את אימת הסלקציה וידעו, שיותר מכל עליהן להיזהר ולהיטגע מלחלות. אולם, אידלה לא היתה מסוגלת להחזיק מעמד באופל הלילי, שנמשך עד עלות השחר. רותה חרדה לה מאוד. שנה הגיטו נהגו את אותותיהן בנערה, ואף שם כבר היתה חולנית, סבלה מהפרעות בקיבה ומשלשולים.

מדי חזרה ממשמרת לילה מפרכת, אותה בילתה בחפירת מקלט ליד בית החרושת לנשק, בו הועסקו רוב הבנות, היתה רותה מתגנבת אל חדר החולים, למרות האיסור החמור בדבר. היא ישבה על יד דרגשה של אידלה עד שהרופאה היהודיה היתה מגרשת אותה מן המקום.

שבורה ורצוצה היתה חוזרת לאחר מכן לבלוק, עולה על דרגשי העץ שלה, לחטוף שינה טרופה, עד תישמע שריקת המשמר — אות לחלוקת האוכל.

היתה זאת מאתעל, שעזרה לה להתגבר מקורי השינה, להתגבר ולהגיע בזמן, יחד עמה, אל התור המתמשך בחצר המחנה, כדי לקבל את מנת המרק היומית.

*

אידלה שחזרה מן הרביר ותורה לשכב דרגשי העץ אשר בצריף. חיוורת וחלושה היתה. אך שלשולה פסק.

רותה חיבקה אותה ועטפה אותה בשמיכה הבלה והגמה, וביקשה להעניק לה חסות, בכל שהוויתה השדודה אפשרה לה זאת.

מאתעל ישבה בסמוך, מכווצת על דרגשה, ועיניה ההולמגיות היו עולהות לאי־שם. זה שעות מספר לא נשמעה כל שריקה, ושלא ברגיל, לא הופרעה מנוחתן לאחר משמרת לילה מפרכת בבית החרושת.

אולם דווקא בשעה קלה זו של הפוגה ברדיפות ובצעקות, ירדה ונחה על כולן בכובד יתר תודעת שפל המדרגה של גורלן.

„האמנם היינו פעם בני אדם ?" — שאלה דורקה, אחת הבנות ששכבו מעל לדרגשיהן של רותה, מאתעל ואידלה.

„למי יש כאן זמן וכוח לחשוב על כך ?" — ענתה מניה וביה אלקה, אשר בעברה האנושי, הרחוק, היתה מורה לילדים רכים.

„מאתעל, דקלמי לנו משירייך" — ביקשה אידלה. הבראתה החלקית וקרבת אחותה הגדולה המחישו לה מקצת טעמו של עולם אחר, והיא השתוקקה בכל מאודה לחזור אליו, להיאחז בזכרון קיומו המתרחק והשוקע במציאות השחורה של המחנה.

כאילו הבוהה בפרצופים היגעים והשותקים, שהציצו בתמיהה עצובה מן הדרגשים לעבר אלה, אשר ביקשו לשמוע כאן, במקום הזה, שירים.

תחושה עזה של שותפות גורל מילאה אותה, ובלבה ניעורה מין הרגשת תוכחה כלפי כולן, כאילו נתבעת היא ברגע זה לתת להן משהו. אך מה היה לאל ידה להעניק ? אולי לדקלם לפניהן את שיר הזבל ? לא... אף אחת לא תהיה מסוגלת להקשיב לשיר הארוך. חוץ מזה, לא נמצא בה כעת הכוח להתלוות...

„יש ברצונכן לשמוע שיר אחר ? שיר על אמא ?" — הציעה בהיסוס.

„שקט !" — הריעה את קולה פסיה, ראש החדר, ופנתה אל הבצ'יר האחת, אשר מצאו את הזמן המתאים לפתוח במריבה על גבי דרגשיהן.

איכשהו רכשה לה מאתעל מעמד מיוחד בציבור הנשים, למרות שחיקת צלם אנוש מתמדית, שבה היו נתונות.

„הס !" — נשמעו קולות הרגשה פה ושם.

בהדרגה שקט הבלוק, ולבסוף הקשיבו הכול למילים המשוסות שביטאו געגועים לאמא. המילה „אמא" בלבד הרעידה את נימי נפשותיהן המעונות המדובלות עד עפר.

וככל היות דבר השמעת שירים מנוגד לעצב המצאן כאן, כשאול תחתיות זו, ככל היות הדבר רחוק ובלי צליל מעולם אבוד, עד כדי ספק אם בכלל היה אי־פעם, היה בו בכל זאת משום עידוד והדלכות נפש.

בעקבות מאתעל קמה לאהצ'ה, נערה רכה מהונגריה, שהיתה ידועה במחנה כאוכלת עשב וכרכשכה עצמי עץ רכים, אותם הצליחה לתלוש בגניבה מן העצים בדרך לבית החרושת, ופתחה בשיר העממי הידוע „א ידישע מאמע".

„א יידישע מאמע — עס גיבט נישט בעססערס אויף דער וועלט... אזא שיינע, טייערע יידישע מאמע..."

עם המילים האחרונות נשבר קולה של לאהצ'ה אוכלת העצים. שלד גופה הקטן והרזה, בעל הגולגולת שהחלה להצמיח ציצים ראשונים, בהדרים, נרעד כולו בהתייפחות — דומה גם הוא לענף שבור, מפרפר ונרעד ברוח.

כל הנשים והבנות, למן פסיה, ראש החדר, תנציי הבגרשמה, פולה החוצפנית, תסיה הבכיינית, הד"י בת הרופא ואלקה המורה — עד לדורקה, סלה וכל השוכנות בדרגשים העליונים, כולן ישבו ובכו.

אכן, היתה זאת שעת חסד נדירה ובלתי רגילה.

החורף בא. לאחר ימי סגריר מכושכים, אשר צינתם החודרת גברה מיום ליום, החלה אדמת החומר הברצית להתכסות מדי לילה בשכבת קרח דקה.

שבילי המחנה הפכו למשטח החלקה מסוכן למדשדשות בו בנעלי העץ המרופטות. החזית האטומה של בלוקי הצריפים ניבטה עגומות אל רחבת המיפקדים שבמרכז החצר, והלאה ממנו, לעבר גבעת המחראה.

ההעפלה במעלה הגבעה היתה לסיוט החוזר על עצמו מדי יום ולילה. ואולם עוד יותר קשה היתה הירידה ממנה.

בתוך הצריפים, שכל אחד מהם היה בנוי כעין אולם ארוך וצר, מאוכלס בצפיפות בשני טורי דרגשים תלת־קומתיים — היה חשוך וקר.

הרביר נתמלא חולים, למרות שלפני כשבוע הוצאו ממנו 20 חולות והוספו במשאית אל הבלתי ידוע. שחפת, פצעים, שלשולים. אידלה חלתה שוב.

בסיום מיפקד, שהתחיל כרגיל, בשעה 4 לפנות בוקר, בעוד הכוכבים זרועים ברקיע, התמוטטו כמה דמויות, צנחו בשלג ולא קמו עוד.

בצאת הקאדרים משער המחנה אל בית החרושת למלא את מנת עבודתם היומית, גררו תורניות המחנה את הגוויות על פני השלג וערמו אותן בפתחו האחורי של הרביר. וכשאלה התרבו במשך השבת, הזעקה בשריקה צורמת והתהודה מן האצבאות משמרת הלילה. שבקושי הספיקה לחטוף תנומה ראשונה ועצלת — ונתבעה להעמסת הגוויות הקפואות על משאית, שהובילה אותן לקבורה אי־שם.

לא היה כוח עוד.

יום אחד באה אל המחנה משלחת קצינים וקצינות לביקורת ; סקרה את שורות הצללים במיפקד, ואמדה את כוח העבודה, שניתן עוד לסחוט מהם.

„אלה, הלא תתפגרנה ?" — השמיע הערכה קצין גבוה, עטור מדליות, שנראה להיות ראש המשלחת.

פחד עבר בין שורות המיפקד. שמא תישלחנה כולן בטראנספורט חולים...

אולם למרבה הפליאה, חולקו להן, כנראה, בעקבות ביקור המשלחת, מעילי חורף, ובנוסף לאלה סרבלים מסמרטטים של אסירים.

רותה קבלה מעיל לא לפי מידתה, בעל בטנה פרומה. ואילו מעיל של אידלה היה חם ויפה צורה.

„מי הילדה המסכנה, אשר לה היה שייך המעיל ?" — אמרה אידלה במהורהר, ובהתעטפה בו, היא דימתה לחוש במקצת חמימות יהודית, שנשתמרה בו עוד.

מאתעל קיבלה מעיל כחול ישן, עם צווארון פרווה אפור וצר, משופשף מרוב שימוש, אך למרות זאת, עדיין נאה למדי.

„אלמלא הכובע, היית נראית כמו לוידיי" — צחקה בלעג אלקה המורה, אשר בחלקה נפל מעיל גברי, מהוה ונוקשה.

„לא יועילו לנו המעילים" — ניבאה שחורות דורקה מן הדרגש העליון — „בנות, בין כה וכה כולנו נתפגר כאן...

*

נוסף לכול, וכמלוות בצחי ובלתי נלאת, ארה להן לחברה הרעב ; זה הרעב הידוע והמוכר להן כה היטב משנות הגיטו הארוכות, לא עזב אותן גם במחנה.

כיצור בעל חיים עצמיים משלו קנה לו שביתה מתולטת בגופן, ומיטרדו הנוקב לא פסק אפילו לרגע אחד מלהזכיר להן קיומו. עם גילוייו השתים המשפילים אכל כל חלקה טובה, בנשמותיהן היכא עד עפר את שרידי כבוד האדם, שעוד נותר בעיני עצמן.

ולא היה במה להדריגו, להשביעו לפחות לשעה קלה, להשכיחו, ולו במעט מזעיר. לא היה אפילו עשב ללעוס לרפואה.

הפשיטות הבודדות אל מטבח המחנה, כדי לזכות בקצה קליפות תפוחי אדמה או לפת, נענשו במיפקדי עונשין אכזריים ושלילת מנת הלחם הדלה מדי פעם.

היו בחורות נועזות שהתגנבו לילה אחד אל גדר התיל של המחנה, לשם הביא להן מישהו בצלם תפוח אדמה ורבע לחם. אך אלה היו מקרים נדירים מאוד.

יום אחד נגנבה מנת הלחם של אידלה ממנה. כרגיל, שמרה עליה מתחת לשמיכה, על דרגשה, והנה, הפעם נעלמה.

הגילוי השפיע על רותה בצורה מדכאת ביותר. היא הרגישה בושה ועלבון בה צדדים, כאילו שהיתה זאת היא, אשר נטלה בזדון את לחמה של אידלה. ואת, משום שאכלה אתמול בערב את מנתה עד תום, בלא להותיר כזית להם ליום המחרת, לו היתה המנה מיועדת מלכתחילה.

לא היה עתה כלום לסעוד בו את אחותה הצעירה, החולה והחלושה, ולהוכיח על ידי כך את אחריותה לה.

באהבה פרסה פרוסה ממנתה הדלה וחלקה ממנה לאידלה.

„אין דבר" — אמרה כמצטדקת, נוכח התנגדותה של אידלה — „אל תחששי לי, לא יאונה לי כל רע. בנות, עוד תראו, אני מחזיקה מעמד. הרי לא פעם נשלל מאתנו הלחם בכלל, והחזקנו מעמד..."

באותו רגע הגיחה מתחת לשמיכה אלקה המורה. משום־מה העלתה בהן הכרת פניה את החשד, שהיא, היא אשר גנבה את הלחם מאידלה. הן לא יכלו להסביר לעצמן כיצד ומדוע הגיעו למחשבה נוראה זאת, ובעוד הלמות לבן מתגברת ומכאיבה, החרישו.

אלקה המקה ביניהן בלא להביט אל איש.

*

כעבור זמן התבסס ונתאמת החשד ביחס לאלקה, ולמרבה הצער, לא הסתירה עוד את כבמה מעיני האחרות, אלא שהיה זה כבס אחר, בכוונה, בפנים, שצלם אדם נטוש מהן והדלה מאחורי איזה פרגוד, ולאחר מכן נלקה שהן לגמרי, נמחק.

כל שוכנות הבלוק ידעו כבר להזהר מפנה. פעם אחת אפילו הלשינה עליה מישהי בפני הקומנדו. אך גם המלקות לא הרתיעו את אלקה מלהמשיך במעשיה. עיניה המכורכבות, אכולות תשוקת הלחם, העידו בה, כי הכול כדאי למען השיג את מטרתה.

רק פעם אחת ויחידה חזרה אל הוויתה הקודמת.

ביום ראשון אחד התפרצה הקומנדו אל הבלוק וחלקה צליפות פרגול על ימין ועל שמאל. כולן התכווצו בכל שיכלו בפינות דרגשיהן, אבל ידה הארוכה השיגה אותן. היא היתה טרופה כלה.

בפגוע הפרגול בדרגשה של אלקה, נפלו ממנו והתפזרו על הרצפה פרוסות לחם, פלחי לפת וגזר.

— „א א א !" — יצאה צווחה חייתית מפיה הסימכוד של הקומנדו — „מחסן שלם של אוכל נתגלה כאן... חזירה ! כמה שרק לא יולד — הביד יהיה זה בלתי מספיק !"

בלי הבחנה הלא דהבבות הנדחות מהלומות על צרור העצמות שעל גבי הדרגש.

הכול בבלוק עצרו את נשימתם.

היא השתוללה והבטיסה מדרגש לדרגש, הפכה רגניבה את השמיכות והסיטה בפרגולה את כל החפצים תחתיהן. לבסוף נטלה את השלל ויצאה בסופה מן הבלוק.

„זה לא יעבור לך חלק !" — איימה מן הדלת לעבר אלקה.

זו, פצועה ושותתת דם, הודחלה וירדה בקושי מדרגשה. שפתיה היו שסועות ופרצופה נפוח וכבולות. מעיניה הבולטות נשקף מבט פראי. לפתע החלה להכות את ראשה בעמוד הדרגש.

„זה מגיע לי !" — צעקה בקול שבור ומדוכא — „אלוקים, זה מגיע לי ! זה מגיע לי בעד הפשע שעשיתי, בעד כל הבנות שגנבתי מן האחרות..." מגרונה המשתנק יצא כליל של בכיות ומיליב קשות.

אלוקים, ענש אותי ! שטראף מיך ! ! !"

עם כל הבנה חזרה על המלים „שטראף מיך ! שטראף מיך !"

מאתעל בכתה על שבר האדם שבאלקה ועל פרפור נפשה הפצועה. ואילו רותה הבינה, כי סופה של אלקה הגיע.

אולם כעבור ימים מספר הגלידו פצעי אלקה — והיא חזרה לסורה.

*

„האם יהיה בכוחנו מן קידוש השם ?" — שאלה אידלה החולה, שנסחבה בקושי אל העבודה ועשתה מאמצים על־אנושיים כדי לא לחזור אל הרביר שנית.

הן ישבו על הדרגשים לאחר יום מפרך שבעה הפצע בחפירת ביצורים, ולאחר מיפקד שבוס חרדה ובלהות. לבה של רותה ניתר ממקומו נוכח שאלת אחותה, שנזרקה לחלל הבלוק ונותרה ללא מענה.

אולם לאידלה, שחינוכה היהודי, החרדי, וקשרה העמוק לערכים המקודשים הבלוריס לו, לא ביחוק מנפשה הרף ניתוקה מסבו והרף ספלה הפיזי המחמיר — הציקה השאלה ולא נתנה לה מנוח.

„עוד בימי הגיטו, לאחר שהוברר לנו כי גורלנו נחרץ" — המשיכה טיפסרת — „חשבתי, כי באקט של קידוש השם יהיה משהו מרומם, מתוך שיקל על הבוראה של לעמוד עם המוות... תיארתי לי, שהרגע של „שמע ישראל" יתבהר משהו בנשמותינו על אף הכאב והטראגדיה... אבל כאן — נוכח שפלות היינו וירידתנו התהומית, מתעורר בי הספק, אם אמנם כך הדבר. שבעתיים נוראה המחשבה על מוות תוך השפלה כזאת, תוך ריסוק והתפוררות כל האנושי שבנו, תוך שדווקא הרע בקרבנו בא על ביטויו המלא, המכפיש, המדכא..."

מאתעל הרימה את עיניה העייפות המוכות דלקת מן העבודה בלילות.

„מי יודע, אכן, מתי, היכן וכיצד מקיימים אנו את קידוש השם..." — אמרה בכבדות, עצרה בה ולא הוסיפה.

היא ליטפה את זרועה של הנערה החולה וביקשה בכל מאודה לעודד אותה, אולם אומץ לבה וכן קולה בגדו בה.

„אין לי תשובה בשבילך, אידלה", הרהרה בדאבון לב, „האמת היא, שאין בכוחי כיום, בשדה מוות זה, ללקט פרחי התרוממות נפש ואמונה..."

„אלוקים", הדיינה עם הכול־יכול, „קח את חיינו. הבא כבר עלינו את הקץ ! אבל לשם מה, ריבונו של עולם, דרושה לך, בנוסף לכול, ההוכחה הנוראה, שאין בנו מעשים ? שאין ואפס אנחנו, שרימה ותולעה נפשנו, ושאין בכוחנו להתגבר ולהיות למעלה מאלה ?..."

היה זה שוב פרצופה הרעב של אלקה, שהופיע כאילו כדי להכחיש את מחשבותיה המרות. עיניה המרוסות, אפה המחודד והמרורת — כל כולה היתה כהפרפרת שיצאה ממאורתה לבקש טרף.

מאתעל הרגישה בושה צורבת בעבור אלקה, בעבור כל האחרות, בעבור עליבות הוויתן העירומה, העשוקה מכול, ויותר מכל התביישה בעצמה על חולשתה, שבגללה, לא בלבד שלא עודדה את אידלה, אלא להיפך, תרמה להעמקת דיכדוך נפשה וייאושה.

„אנא, בנות..." — פותחה בנחום ופונה לעבר היושבות סביבה — „בכל זאת ולמרות הכול... לא ייתכן, ששום דבר לא קיים עוד. עצם קיומם של הלבטים מוכיח את ההיפך..."

היא התאוששה תוך דיבורה, והמשיכה כנולצת ממעמקים ; „בנות, אין במצבנו משום יכולת לשפוט משהו על הצד האמיתי והמהותי שבו. ומשום כך אין גם באפשרותנו לקבוע כאן, שכל האמיתות וכל האמונות הכוזבו. עם כל הכאב ויסורי החיזוק על החיים, עלינו לתת את הדעת על כך, כי האמיתות והאמונות יחיו גם אחרינו..."

פנים חיוורות, על עיניים כלות באפס תקווה, ננעצו בה.

„הבה, נדבק וניאחז באמונה, אפילו אין אנו מסוגלות להבין ולקלוט אותה עד, כאן, בשפל קיומנו. אפילו זה כמעט בלתי אפשרי כאן..."

היא דיברה כנגד העיניים שהביטו בה, ובעצם, התחננה יחד עמן ובשמן : „הבה, ניאחז באמונה, למרות הכול ואף על פי כן..."

„והשמיע לכן את השיר על הזבל, אותו כתבתי בגיטו ?" — שאלה.

וככה אז, בעת צעדתן הלילית הראשונה בדרכי אושוויץ האפלות, כן גם עתה, לא המתינה מאתעל להסכמת חברותיה, ופתחה באמירת השיר הארוך, בעל הקצב המוזר, החוזר והנחרת בנשמה כתפילה, כפסוק השבועה, הנערך לפני קרבנה המובח.

*

חרף כל המאמצים נאלצה אידלה לשוב ולשכב ברביר.

בכאב ובשברון־לב ראתה רותה כיצד הולכים ואוזלים החיים מן הגוף הפלוש והשביר של אחותה הקטנה. הדבר הפך לפצע בגופה היא. כל כזית לחם שבלעה, מלא אותה בהרגשת חטא ואשמה, על שהיא צריכה עושה לקיום נפשה, במקום לקיים את נפש אחותה במה שיש לה. ללא נשוא היתה לה אזלת היד, בה הביטה בתהליך דעיכתה, בהתקדמותה חסרת הרחמים.

והחורף — אף הוא כבד וחסר רחמים היה. חודש מרץ הגיע לסיומו, אך הכפור טרם רפה. דומה, כי לכוכב הרחוק והמרוחק של המחנה לעולם לא יגיע אביב.

הרביר נתמלא חולים עד אפס מקום.

וכשסוף־סוף קלטו הגופים החווים את הסימנים הראשונים של האביב המיוחל וזמן כה רב — נתבשרו על קיום טראנספורט חולים מן המחנה.

הידיעה הכתה בהן כמכת חשמל, וביום בו הגיעה פלוגת אנשי ס.ס. לצורך ביצוע המשימה, היה המחנה נתון כבקדחת.

חולות, שעדיין היה בכוחן לעשות זאת, ברחו מן הרביר וחזרו לדרגשי הבלוק. אחרות, שנחשבו לבריאות, גם הן ששפו את לחייהן הנפולות, וריפדו את גופן המדולדל בסמרטוטים, כדי לשפר את צורתן ולעשותה יותר מתקבלת על הדעת. אחרות התרוצצו נואשות ממקום למקום, אף כי ידעו וברור היה לכול, כי אין לאן להימלט.

בהישמע השריקה למיפקד הגורלי שפילחה והחרידה את הלבבות המפרפרים, שהיו רבות במחראה מחמת השלשול, שנתקפו בו מאימת הסלקציה.

שמיים גבוהים וכחולים עמדו ממעל. מכנפיהם המכוזלות נשרו והסתננו משבים קלים, ראשונים, של הפשרה.

מפיסגת הגבעה ניתן היה לראות כמו על כף היד את הטורים המשחירים ומסתדרים למטה, על משטח המיפקדים.

ממבנה הרביר יצאו החולות בשורה עורפית, מובלות על ידי משמר לעבר משאית, שהמתינה סמוך לשער.

בהגיען אליה הועלו ונדחסו לתוכה על ידי אנשי ס.ס., בעזרת קתות הרובים והמגלבים שבידיהם.

למרות היות הדבר מיותר לחלוטין, זוהפל הופעגן לגבי שתיפי־צבעות אלה, לגבי שרידי אדם נידונים ואמללים אלה, מלא כוח הרוע המרושעת. אף אחת מחולות הרביר לא גילתה, ולא בסימן קלוש ביותר, שמץ כלשהו של התנגדות.

בה בעת התקיימה הסלקציה בין השורות שעל משטח המיפקדים.

לפי טביעת עינם של אנשי הס.ס. המתרוצצים אנה ואנה, הוצאו מן השורות החלשות והכושלות, (ומי לא היה כזה ?), והורצו לעבר משאית שניה, שעמדה במרכז החצר.

„אתן, האחרונות שם !" — הופנתה צעקת ה„קומנדנט־פירערין" אל המשותות האחרונות על גבעת המחראה. כמו עכברים שהובלו ממאורותם התרוצצו, דלגו ומעדו הנשים במורד הגבעה העירומה, המוגנת כמשיר.

„לעוואזל, יותר מהר ! למטה ! יותר מהר !!!" התוו והחזיקו אנשי הס.ס. אחרי הקומנדו בקללות וגידופים.

לפתע נראו כמה דמויות כשהן פונות בריצה בכיוון ההפוך, לעבר גדר התיל, הסוגרת על הגבעה מן האחורי של מבנה המחראה.

כנראה, שנמצאו נועזות, שהתכוונו לעקוף את הסלקציה, להתחבא מאחורי המחראה, למרות הסיכוי האפסי להצלחת המשימה.

הקומנדנט, שפיקדה על המבצע, שלחה קבוצת ס.ס. במעלה הגבעה לסכל את נסיונות הבריחה. במהירות הבזק הלכה ונתהדקה המלכודת מכל הצדדים. נשמע צרור יריות.

בעוד אידלה בין זרועותיהן, גישו רותה ומאתעל במורד הגבעה והיו נתונות למאמץ הקדחתני להגיע אל שורות המיפקד.

איש ס.ס., משות פרצוף מעלה חימה וקצף חסם את דרכן. בטרם הספיקו לתפוש את המתרחש, נחטפה אידלה מביניהן ונדחפה על ידי המרצה קדימה.

לבה של רותה קפא במקומו. היא הרגישה מוזר בכל איבריה, וכעין שיתוק נוצק ברגליה. עין ראתה את מאתעל, גיזוקה אף היא ממנה, בעקבות אידלה. כמו מבעד צמר גפן שמעה אותה צועקת ומבקשת משהו מאיש הס.ס, שגרר עמו את אידלה.

איש ס.ס. אחר הגיח מן הצד וכיוון את רובה אל מאתעל. רותה ביקשה לצעוק, להתחרה — אולם קול לא השתחרר מגרונה. היא אפילו לא שמעה את הירייה, ואילו מאתעל — נעצרה בפתע, התרוממה רותה כמו מופתעת ונדהמת ; היא הושיטה אליה יד מהססת, עשתה צעד אחד כושל קדימה — ולאחר מכן צנחה לאיטה בגודרה.

*

רותה לא זכרה כיצד ועל ידי מי נלקחה מן הגבעה והורפה לאלה, שהמזל האיר להן פנים והן להישאר במחנה.

בעבודה מוכת הלם, כמות כאחרות, עבדה בערבו של אותו יום מר שעה ארוכה במיפקד ערב ממושך. לאחר־מכן נשתרכה יחד עם העובדות לבית החרושת, למשמרת לילה, כרגיל...

מסתבר, שאין כלל גבול למה שאפשר לעלול לאדם, למה שאפשר להוסיף ולנצל ממנו, יהיה עשוק כאשר יהיה ; להוסיף ולקרוע ממנו עוד, להכות לפגוע בו, לשסעו לגזרים, עוד ועוד... ואחרי — מנין נשאר בו הכוח להמשיך ולמלא את פקודות הנוגשים, לצעוד קילומטרים רבים בשלג, לבצע את העבודה הקשה והמפרכת, לעמוד במיפקדים, להמשיך ולסבול את סיוטי המחנה יום אחר יום, עד סוף ?

אפס, רוח חיים לא היתה בהן, בשוכבות ה האחרונות. כבלליב סהרוריים היו תומכות החמ ירח היוור. וביום המשיכו לגוע במעגל האימה, ב־ לצים על איזה ציר מקולל, זרים ומנוזרים לעצמם, חלולים, מתים.

בתוך כך סובבה — המתגוללה גם רותה, כשעיניה לא משו פני אידלה הלבנות בסיד, שראתה אותן בפעם האחרונה, טובענת אליה ס המשאית. (היא לא ידעה כיצד הגיעה עדי שם).

על מצחה של הנערה החולה בצבצו אגלי זיעה והתכווצויותיה לחייה הנפולות העידו בה, כי היא נתונה לייסורי סכנה המתהפכת.

פיה היה פתוח קמעה ומשפתיה חסרות הדם, תפל ונמשך חוט של רוק נוזל, אשר כלל לא דעתה עליו ולא ניסתה לנגבו.

עיניה הכחולות, שצבען כמו נשבר, דהה ונתעמעם, הביטו אמנם אל רותה, אך לא ראו דבר עוד.

בחריפות ובחדות נוראה נחתך בבשרה של רותה מבטן הרחוק והמזוגג של העיניים הללו ; מבט, שחצה כבר את הסף, שאיננו שייך עוד לכאן, שהוא מעבר לזה הקיום. הארצי והתופתי שבכאן ; ש ממנה הלוך ואבוד, ללא רחמים ולא שוב. ולסיום — ראתה לפני נפשה המיוסרת את גבעת המחראה שהתרוקנה מאדם לאחר המהומה שהתרחשה בה לכן.

באור המכאיב שיורד ממרום על פני השלג הכ דש והמאפיר שבמורד הגבעה, בלט והשחיר הגוף הירוי של מאתעל. הוא היה מונח שם בבדידות מה, זנוח, כצרור מיותר, אין חפץ בו...

„מאתעל, מאתעל", בכה לבה, „מדוע לא גלי גם אני עמך ?"

אלא שעיניה היו יבשות. אף דמעה אחת לא השתחררה מהן.

*

מלבד מאתעל, נכללו בקציר יום הפורענות שבע גוויות נוספות, שפונו לאחר מכן על ידי תורניות המחנה, ונערמו ליד הכניסה האחורית של הרביר.

למחרת היום הביאה אלקה אל הבלוק את המעיל של מאתעל ונתנה אותו לרותה.

„קחי לך אותו למזכרת" — אמרה, ופניה הרעבות, פני חיית המחנה, לא היו לה עוד.

לא היה צורך בהסברים.

רותה נטלה ממנה את המעיל ובדומיה התבוננה בחור העגול, שהיה נקוב בגבו מן הכדור שהמית את מאתעל.

היא לבשה אותו, שמרה עליו מכל משמר, כאילו משהו מרוחה של מאתעל היה שמור בו.

בישימון הימים הבאים זכרה לא אחת את השיר הארוך שלה, השיר על הזבל. מה היתה נותנת, לו נמצאו לה המילים של השיר, אשר את תכנו נשאה עמה בבחינת צו.

מה טוב היה, לו הצטרפה גם היא כבר לדומן האדמה ; לו התמונה והשתייכה גם היא והיתה עם אידלה ועם מאתעל לאותו זבל, שמפרה רגביה. מה השתוקקה לעבור כבר את כור ההיתוך שבו נצרף הזבל ומשמש לדשן את אדמת העתיד כדברי השיר. לו היה השיר עמה, היתה מקריאה אותו בבלוק, באוזני יושבות הדרגשים האחרונות, ועושה על ידי כך משהו לזכרה של מאתעל.

אך השיר אבד יחד עמה. עולם מלא אבד. עולמות רבים כל כך אבדו — ולמיכך. אנא, מאתעל, בואי הינלי ואמרי, מנין לקחת כוח להאמין בעולם ובה שיקום אחרינו ? כיצד התגברת ושאבת עוד מן הידיעה, שלמרות הודבנו, בוא יבוא יום הגאולה !

ובבוא קץ סוף, באיחור רב כל כך, יום השחרור יצאה רותה מן המחנה, כשבידה המעיל. והוא הרכוש היחיד, שנותר לה מכל מה שהיה לה אי פעם בעולם.

נשק בידי אזרחים

תשובה ל„אופנת" ההצטיידות בנשק של אזרחים — החמרה בקריטריונים למתן רשיונות

מאת ג. גד

תשעים ושניים אלף רשיונות לחידוש בעלות על נשק במדינת ישראל בסוף שנת 1975. קחו בחשבון את ים של החיילים בחופשה או בתפקיד במילואים או ר, המסתובבים בחוצות הערים כשנשקם על שכמם, פו את מספר כלי הנשק בלא רשיון שבידי עבריינים ים ולא פליליים — ומדינת ישראל בעלת האוכלוסיה לושה מיליון תושבים בלבד מתחילה להצטייר כור יה טראגית של ימי שיקאגו העליזים". אסור להתעלם ממציאות של השנים האחרונות כאשר בעקבות ים והחבלות במרכזי אוכלוסיה הוחלט להקל על הרו להצטייד בנשק להגנה עצמית — ועל אף זאת, קשה להיות מודאג מן התופעה של אוכלוסיה אזרחית שת.

מהשות היומיומיות רק מחזקות דאגה זו, ושתי דוגמאות מפורסמות ים האחרונים יספיקו. האחת — מקרה היורה האלמונית שפצעה העבירה את משטרת ישראל על רגליה, והשניה — תיגרה בין מהירות בעיר רמאללה שהסתיימה, במקום בתיגרת ידיים (לו לא ק בידי הניצים) בידי שהרג ילד ומבוגר.

, בעוד משטרת ישראל ממשיכה לאתר השבוע עדי ראיה, מנוסים סים בת"א, בחולון ובשוק הכרמל שיסלילו בצורה ודאית ומוחלטת שדה של אלקונביק, היורה הסמתתרית באקדח ה„פוטר", בעוד באיזור המרכז מתאושש כימים של פחד וניחושים ללא ספור תהותו של היורה הפוגע באזרחים עוברי אורח — החלו לנקר אלות קשות. כיצד אפשרית התופעה בה מעניקים לאשה שאושפזה במוסדות לחולי נפש בבריהים רשיון לרבישת נשק אישי?

ם אין להחמיר בבדיקת המבקשים רשיון לנשק, שכנראה היא קלה זית מדי? איזו השפעה נפשית ודנשית יש לעובדת הימצאו של ם בבתים פרטיים בערים ובמושבים לאלה המחזיקים בו, ואפילו ונים ובריאים בנפשם ככל שרק ניתן? את התשובה הכפולה, הן מן ם הפסיכולוגי פסיכיאטרי והן מן האספקט הציבורי ממשלתי השביע בשיחותינו עם הפסיכיאטרית ד"ר עדה רודי, ממכון רודי, שקה הארצי לכלי ירייה במשרד הפנים בירושלים.

ת כוח מוגזמת

רודי: לאדם המתנובב עם כלי נשק בכיס יש הרגשת כוח מוגזמת ם הוא נורמטיבי ביותר (מה שמכונה ברחוב „בריא" או „נורמלי"). ע, עלולה להביא אפילו אדם בזה לחוסר שליטה מספיקה על עצמו שלו. במובן, בהבאי שמדובר באדם שסף הגירוי שלו נמוך, שהוא נוטה בדרך כלל להגיב בחריפות. חשוב גם לדעת שאנשים ים רשיון לנשק לא תמיד עושים זאת מתוך מטרה של הגנה עצמית רשמית הם חושבים שזו מטרתם, אבל לא־הכרתית, מקנן בהם שי לשמור את כלי הנשק לרגע הנכון, רגע בו יוכלו לעצמם להגיב כמות לא הגיבו כעולם. כלומר, אנשים אלה שואפים, לא במודע, בעקבם לפתרון בעיות פרטיות ולא רק בחמוניות.

שאלה: כיצד ניתן איפוא לסנן את בעלי סף הגירוי הנמוך מבין כלל מבקשי הרשיונות לנשק?

רודי: אי אפשר לבצע בדיקה פסיכיאטרית מעמיקה לכל אדם. ש כמה שעות או כמה מיפגשים. עם זאת, פסיכיאטר מנוסה מסוגל של כמה דקות לאבחן אדם מופרע מאוד. הייתי מציעה איפוא, מבקש רשיון לנשק יפגש לבדיקה קצרה עם פסיכיאטר וכמובן, אם היה בעבר או הינו בהוה, פציאנט של מוסד למחלות נפש. המסקנה המעשית הנוספת היא לצמצם בחלוקת רשיונות.

סגור

שאלה: האם הצירוף של אוכלוסיה מתוסכלת, מתח, וריבוי של סרטים, הצגות, רשיונות הדוקומנטציה של האלימות באמצעי התקשורת, מאידך, הוא מגורם לריבויה של האלימות גם בקרבנו?

רודי: הצורך של הציבור ביטינו להיות מגודר ע"י אלימות — הוא מסוכנת, אבל אין לי ספק שבגלל סיבות בלבליות תמיד ימצא יש פורקן לצורך הזה. יש כאן מעגל סגור — שכן, כמות הספרים האלימים היא תוצאה של דרישת הציבור, ודרישת הציבור מוגברת ו ומתעצמת, שבכל שמתרבים הסרטים האלימים וחוזר חלילה. המבן הוא שאדם בעל סף גירוי נמוך — כל גירוי יביאו להתפרץ. יכול להיות מצב פליטי בתוח או ריב עם אשתו בבית או סרט אלוויזיה וכד'. הבעיה העקרונית והפתרון היחיד הנראה כאן הוא ורך למנוע חלוקת נשק לאנשים בלתי יציבים בצורה בולטת, וזאת השחורה מחולון...

קריטריונים?

גם עוסקים משרד הפנים, משרד הבריאות ומשרד המשטרה — נושים הקשורים במתן רשיונות לכלי ירייה, מחופשים אחר דרך שיחותנו עם המפקח הארצי לכלי ירייה התרשמנו שהתשובה אכנם - אלא שהפתרון איננו פשוט ורחוק מלהימצא. הצעה לגון זו רודי לבדוק כל מבקש, ולו גם בדיקה פסיכיאטרית קצרה, נידונה ך מטעמים תקציביים (כלשון האינטלציוני, המתדק את הגורתו) ר כוח אדם, שכן יש לבדוק הכישה עשר אלף מבקשים חדשים.

מהים: רק השנה נקבעו ארבעה רופאים שהביעו הסכמתם לבדוק רים של מבקשי רשיון לנשק אשר משרד הפנים קיבל עליהם יה שהם מהווים סיכון בריאות ומה היה עד השגה? לא היו נקודה.

שאלה: מהם הקריטריונים הקיימים בדבר הענות לבקשה שיון לנשק?

ה — לפי חוק כלי ירייה, תיקון תשל"א, חייב משרד הפנים ל בקשה לרשיון על כלי ירייה למשרד הבריאות. משרד הבריאות דר רק האם היה המבקש אי פעם, או הינו עדיין, מאושפז. מטעמים ה מקצועית והגנה זכויות האורח, לא ניתן לברר, לעומת זאת, ש היה חולה במחלת רוח או עודנו בטיפול של פסיכיאטר.

סעיף ב'/12. באותו החוק רשאי גם פקיד הרישוי לדרוש מן הבדק אצל רופא שקבעו מנהלי משרד הבריאות. כאמור, עד הרונה, לא מצא משרד הבריאות לנכון להציב שום רופא שכזה. באו סוף סוף ארבעה — לכל הארץ.

אחר של מבקש הרשיון מועבר לידי המשטרה לבדיקת עבר שתי הבדיקות, העבר הבריאותי־הנפשי, והעבר הפלילי, נמצאות הרת של בדיקה מחמירה. ברור שמשרד הפנים הולוי כאן של שני משרדי הממשלה האחרים בהם מדובר — ותשובותיהם מי ייתכן הרשיון. קריטריון נוסף, שהוא בסמכותם של פקידי בבם — אזור המגורים. רישמית נותן לשער בקשה לנשק רק ורים של איזור בו קיים סיכון במחוזי. אלא שאיזה איזור כשוהרר ל סיכון שבזה?

יון נוסף הוא גיל המבקש. עליו להיות מעל עשרים.

אלה: האם גם מבין קובע?

ה: בעבר לא ביקשו נשים רשיונות לנשק ובמקרים הנדירים בהן היתה אישה דקדקו איתה יותר מאשר עם הגבר, שכן ההנחה בר יוצא צבא בקיא בשימוש בנשק ואילו אשה צריכה להוכיח שימוש. וזה מביא אותנו לקריטריון הנוסף — הובחת בקיאות יצא צבא — אין צורך בהוכחה שכזו, אך מי שאיננו יוצא צבא א אישור ממפקח מיסווה.

ף, הקריטריון האחרון: עיסוקו של המבקש, האם הוא ברוך בשטחים בלתי מיושבים, בהובלת כספים ודברי ערך, בתפקידים וכדומה.

חברתית

שאלה: האם גדל מספרם של המבקשים רשיונות לאחזקת כלי יה בעקבות משמעותית או מדאיגה בשנים האחרונות?

ה: אין זה מתפקידנו לקבוע הערכה באשר למידת הדאגה התופעה לעורר. אבל אני הגידול בהחלט משמעותי. מספר אחד בסוף שנת 1973 נשלחו כ־60 אלף רשיונות לחידוש. בסוף 1975 למעלה בתשעים ושנים אלף הנך שנתיים נוספו בארץ שלושים ף אזרחים המחזיקים בנשק...

כתקבל הרושם שמדובר ממש „באופנה" חברתית והעובדה היא קשים גדל גם מספר הנשים.

שאלה: האין ה„אופנה" החדשה המדאיגה הזו מצריכה שינוי יטה או מתבע בקריטריונים של אישור רשיונות לאחזקת כלי יה?

ה: קיימת בהחלט המודעות לכך שאולי יש צורך בשינוי בתחום שבמשרד הפנים שוקל כיום בשיתוף עם הגורמים הבטחוניים הדבר כדי לבדוק את עניין הקריטריונים. יש לקוות שגם משרד יתמיד בבדיקותיו באשר לעבר הבריאותי־הנפשי של כל מבקש שלא יישנו מקרים כגון זה של התשודה מחולון.

ממראות השבוע

כארבע רבבות השתתפו בחול המועד פסח ב„צעדת ארץ ישראל" של „גוש אמונים" מבית־אל ליריחו. בסיומה הובעה קריאה לממשלה להתיר התיישבות יהודית ביריחו

הוועידה הי"ג של תנועת „בני־עקיבא" ננעלה אור ליום אתמול בישיבת „הר־ציון" באלון־שבות, בקבלת החלטות ובחירת מוסדות חדשים.

בתמונה: צירי הוועידה בביקור ליד הכותל המערבי

שלושה מיקיריה של תל־אביב

מאת חיים פיקרש

מוקפים בעמיתיהם מעבבר הימים, בני משפחותיהם שכללו בנים ובני בנים, שילשים וריבעים, התקבצו, באחד מערבי חול המועד פסח, שמה־עשר כאישיה של תל־אביב, יחד עם מאות רבות של קרואים ומוזמנים, לטקס החגיגי שקימה עיריית תל־אביב במתיאון הפירוני, בו הענקיה להם את התואר „יקירי תל־אביב". הללו, שברובם הגדול נמנים עם ותיקי העיר ומייסדיה, הזוכרים את „ים החולות" וחשו בכל מהלך גידולה והתעצמותה של העיר הגדולה, נגרפו חיש־מהר אל ימי עברה של העיר, ובמיוחד כשבאולם החגיגי, המקושט והמהודר, הדהדו ניגוני אותם הימים של „תל־אביב הקטנה" ומעל בימת הכבוד הוקרנו שקופיות סס־גוניות מאותם ימים וזמנים...

עיריית תל־אביב, אמר במעמד הפתיחה, ראש העיר, שלמה להט, חשה כי במשך שנים נעשה עוול לאותם שרידי חבורת הראשונים, ש־בן „לא הענקנו להם את הכבוד הראוי ולא קיימנו, בלפיהם, את מצוות כיבוד אב ואם במשמעותה הרחבה. עתה, הטעים מר להט, אנו מבקשים לתקן מעוות ולהעניק ה־בבוד והיקר לאנשים אלה שבתובנו, שבמעשיהם ופעלם רצופים עלילות. גבורה ותושיה. כדי שנה בשנה, הבטיח ראש העיר, יוענקו התארים של „יקירי תל־אביב" לוותיקיה, מ־יסדיה ומעצבי דמותה.

חבורת היקירים לא באה בטרוניה, „אך טוב לחוש כי יש שכר לפעלנו" — אמר אחד מוותיקי הערב, בצ־יינו כי תשומת הלב שמעניקה העיריה, היא בבחינת ביטוי ראוי לעמלם של ראשונים, ולא פחות מכך — „ציון לדור הממשיכים, שיראו מעשי ה־חלוצים וידבקו בהם".

בין מקבלי התארים אלה, גם אישים שתרומתם רבה בשטחי הפעילות ה־רוחניה והחברתית, מפעלי היהדות הנאמנה, שה־יש רב בעיצוב דמותה היהודית של העיר.

נס התורה ונס שיבת ציון

הרב מכריאל פישל טכורש, חבר מועצת הרבנות הראשית לישראל, וראש מחלקת הכשרות ברבנות ה־ראשית בתל־אביב—יפו, זכה בתואר זה בשל דביקותו, משך ארבע עש־רות שנים, בהנהלת מורשת אבות וערכי אבינה בין תושבי שכונות הדרום. „הבית היתה לי האפשרות לעבור אל צפונו של הכרך להתבסס, אך העדפתי את הישיבה בתוך עמי, בשכונות הדרוביות" — הסביר לנו הרב נשוא הפנים ההדור הצורה, שהן דיבורו ואורחותיו בובשים לבבות.

הרב טכורש הוא מן הדמויות ה־בולטות בשורת האישים שהניפו זה לצד זה את נס התורה והדביקות באמונה ואת נס שיבת ציון — כהבו חבר ועדת השופטים בנבקם את תחיותם להעניק לו את התואר. ואכנם, במי שלמד בחדרים ובישי־בות בפולין, ביניהן ישיבת „עץ חיים", והוסמך לרבנות בגיל 17, פעל רבות משחר נעוריו להפיץ תורה ברבים. ביוזמתו הוקם בעיירת ולו־צלאבק בית ספר דתי ובית בנסת של תנועת המזרחי, שהרב מכורש נמנה עם מייסדיה ומעצבי דמותה, ומוסדות החינוך ובתי הכנסת שימשו מוקד לפעילות ציונית־דתית אז החל גם בפעילותו לספרדיות התורנית העניפה שבה הוא ממשיך עד היום.

זכות גדולה לא רק בהרבצת הר רה כי אם גם בפעילותו למען אורחי העיר. משהשתקע בתל־אביב, בשנת 1933, נתמנה לכהן ברב בשכונות „שפירא" ו„העובדים", פעל רבות למען השכונות בתחומים שונים. ביהן גם בירד ויעד השכונה ויזם הקמתם של מוסדות צדקה וחסד, והתמסר במיוחד לנושאי השבת והכשרות בעיר. עבד ועומד גם כיום בראש הנאבקים לעצמאותה של השבת בתל־אביב.

תחומי העשיה של הרב טכורש בגוונים. יום היגים הודנים בהגיעה, עמד ועומד בראש חבר הרבנים,

הרב כ. פ. טכורש

התומכי פעולות מגוונים

שימש כמנהל מחלקת הרבנות של „הפועל המזרחי", השתתף בקונגר־סים רבים, ואת יבולו הספרותי הג־דירו חברי הוועדה, בראשותו של עריד י. ארצי כ„עצום בכמות ובי־איכות".

אכן, רבות נעשה כתל־אביב ב־עינייני רוח ותבונה, והרב ר' בתריאל פישל טכורש היה והינו גם כיום, מראשי העושים. הענקת התואר ש־„יקיר תל־אביב" היא בבחינה ביטוי לפעולה ברובית כעץ אלה של איש התורה והחסד בשכונת שפירא.

כל החיים קודש

לעזרה לזולת

עם ממשיכי המסורת היהודית ה־נאה של הושטה יד עזרה לרעבים וסובלים, נמניה הגב' פאולה פרש. אשה מצניעה לכת שכל חייה היו והינם קודש „לעזרה לזולת. הוועדה הציבורית, כבאה איפוא לנבון להע־ניק לה את התואר, שכן־צרולת הרו־מתה, בכל הקשור לדאגה ל„עניי עירך"...

הראנה לפרט ולצרכיו הכיוחדים [illegible] יאספקת מזון ביהוד להולים הבוד־הקים ימיסתם בכתיהם, שיגרה ארו־חות חמות לכוססיה של עיורים ו־משותקים ויוזמה את המפעל של „ארוחות על גלגלים", המובאים אל בתיהם של הנזקקים. היא פעלה, פועלת ומכריצה גם אחרים ועל ידי כך מביאה אור ויגעת יחידים של הנזקקים בתל־אביב.

הגב' כרים נולדה בשנת 1894 ב־עיר ברסלאו שבגרמניה ובבית הוריה ינקה את ערכי הנדיבות והעזרה ל־נזקקים. כבר בגיל 13, נזכרה הגב' כרים, היהיה את הפעילות של עזרה בבית האבות של הקהילה היהודית ובמלחמה העולם הראשונה סייעת ל־מגורשים ופליטים.

בשנת 1938 עברה לתל־אביב ו־החלה להפעיל את מפעל „הבלל לביל", שהולך מדי יום מצרכי מזון לאלפי נצרכים. מזון העבודה הגב' כרים, אלבנתו של מר אהרן ברט ז"ל, גם לאסירי ה„הגנה", לתושבי ירד שלים הנצורה ולעצורי „השבת ה־שחורה".

הקימה בתל־אביב את „שירות נשים סוציאלי" — מפעל שורש דשת שלמה של מוסדות עזרה וסיוע והפעיל מטבחים עממיים לעולים ב־שכונות רבות, העניק מקלט לילה להסרי קורת גג, הקים מהסני בגדים ופתח מעון לנערות במצוקה. לכבו הסרי דיור הקים השירות ארבעה מעונות במקומות שונים בתל־אביב ועוד אחד הוקם בירושלים. מאוחר יותר הקימה בית אבות ובית חולים להחולים כרוניים ובמעונות אלה, לבל סוגיהם, מתגוררים כיום מאות ר־בות של נזקקים.

„ברוהה ובמדה שאינגו יודע ל־אות הסכילה לגיים לעזרתה גם מתנדבות רבות" — ועל כן, קבעו חברי הועדה, התנק לה התואר של „יקירת תל־אביב".

מסירות ודביקות

אישיות מקסימה ומרשימה נוספת בין מקבלי התואר, בר אברהם שמר־אל דקנאבי, שעשה תעיסה דבה להסבת רוח ישראל ומסירה ישראל ולהחיית העם בארצו. הוועדה ציינה, בי פעילותו הציבורית נמשכה בשער ילדותו, והוא כיום בן 95 שנה — עד מאה ועשרים.

בני שנולד למשפחת רבנים מיוח־סים ונודעים כסאלוניקי, ראה וזאה מר דקנאבי עד היום את עיקר פעי־לותו בהפצת עניינה של היהדות הנאמנה. בגיל 16 החל לפעול ולהפ־עיל בענייני הציבור היהודי הציו־ני ובמסגרות האגודות הציוניות, שפעלו ביון ובטורקיה. כאוחר יותר הצטרף אל שורות „המזרחי" ואף ארגן ביוון תנועה נוער חלוצית דתית־לאומית. יחד כאיחר פנה אל שורות התנועה הרוויזיוניסטית, אך בליבו, בהגדרתו, עדין שוכר הוא הערכתו הכנה לתנועת המזרחי. כבר שקרוב היה אז אל ז'בוטינסקי, הש־פיע עליו בשעה של ייאוש ורפיון ידים, שלא להתנתק מפעילות פולי־טית ציונית וקרא לו „שלא לנטוש המערכה".

עם פתיחת האוניברסיטה העברית בירושלים השתתף בטקס הפתיחה כנציג קהילת סאלוניקי. אותה תקופה כיהן גם בסגן ראש עיריית סאלוניקי ושר מוסדות בלבליים וציבוריים יהודיים ופעל לעליית יהודי יוון לישראל.

בראשית שנות השלושים עלה ל־ישראל, השתקע בתל־אביב, הירבה לפעול לקליטתם של עולי יוון וכיהן בהפקידים מרבזיים בהתאחדות העו־דות הספרדיות, הבזיהה, מוסדות צי־בים, חברה קדישא ועוד. בכל ה־מוסדות הללו, כולל עד היום מר דקנאבי בבוה מסירותו ודביקותו. עם הקמת המדינה נבחר כחבר ה־כנסת הראשונה וכיו"ר ועדת השי־רותים הציבוריים. עד שנת 1975 היה חבר המועצה הדתית לתל־אביב והכיר כהנהלתה ובמסגרת פעילות זו, השתתף גם בהקמתם של בתי כנסת רבים בעיר ובכלל זה בית בנסת מיוחד ליוצאי סאלוניקי בצפון העיר. פרסם ומפרסם עד היום מא־מרים רבים לתולדותיה של יהדות חיסטה זו ותרך את הספר „זכרון סאלוניקי".

שלושה מתוך שבעה עשר כאישיה של תל־אביב (אחד מהם — ברוך אגדתי ז"ל — נפטר לפני במה חו־דשים) שפעלו לפתיחה של תל־אביב תוא רב, וביטוי להערכה זו, ניתן בכהלך הערב החגיגי של הענקת התארים.

עולי רווחה מקיימים מצוות יישוב הארץ במושב אלעזר

מאת נעמי גולן

במעלה גבעה קרחת מוקפת גדר, דומה בכל לעשרות הגבעות המסולעות של גוש־עציון המקיפות אותה, לאחר פיתול של הכביש המוליך מבית־לחם, בואכה חברון, מתמשכים פתאום ארבעה, או חמישה טורי בניי־נים נמוכים ומרובעים. ליד כל בנין — חצר מלאה מהמורות ואבנים. משאיות פורקות עפר, פועלי בניין ערביים מתווכחים ביניהם, פה ושם במפתיע, אופניים של ילד, עגלת טיול של תינוק, שטיח תלוי על חבל לאוורר. אין שלט המציין את שם המקום, אין אפילו עמוד של תחנת אוטובוסים בכביש, אבל הנהג יודע מזה חמישה חודשים, לעצור בנקודה הנכונה ולומר: פה מושב אלעזר.

נכון, עדיין לא מושב ממש, ודאי שלא היאחזות זמנית. מין מקום מגורים בשלב ביניים שדורש הרבה דמיון ואופטימיות כדי לנחש מה שיהיה בו בעתיד.

אבל מי שמחפש בקדרות המציקה שנפלה עלינו, בין הסטטיס־טיקות המבהילות של מספרי היורדים לשמועות הזורעה על מצבנו הכלכלי והפוליטי, אתנחתא של מנוחה לנשמה. איזה רגע של חסד ואמונה בעתידה הטוב של המדינה, שיבוא לכאן.

בין שש עשרה המשפחות הצעירות של עולים אקדמאים מארה"ב, כולם שומרי תורה ומצוות שהגיעו עם חבילות ותיקים, יום אחד לפני כחצי שנה, להשתאות תושבי הסביבה העוברים פה עדיין ורכובים על חמור, השכיבו לישון עשרות תינוקות פעוטים המאכלסים בבר גן וגנון ומספרם גדל והולך מחודש לחודש, בין ארבעים הבנינים שהחלק שאינגו מאוכלס בהם, אומרים לי, כמעט לכשפחות החברים שבדרך, שכבר נרשמו והבטיחו את מועד בואם מארצות הברית — מגלים מחדש לא רק את ארץ ישראל האחרת אלא גם את הפנים האחרות, הישות, של העליה החדשה.

לא במקרה, כולם כאן צעירים שומרי מצוות („אין היום עולים אחרים מארצות הברית" אומר אריה גרוס, המזכיר התורני של המושב), לא במקרה רובם בוגרי ב"ע או ישיבותיה. מדוע בחרו בשם אלעזר? „על שם אלעזר המכבי אחי יהודה שלחם בגבעות האלה" אומר אריה וכאילו זוקף את גבו, „אנחנו קשורים לא רק להיסטוריה הקרובה מימי 48' של גוש עציון. לא שכחנו גם את הקשרים העתיקים של עמנו עם האדמה הזאת".

חיים של יום־יום בתוך מודעות היסטורית — זוהי התחושה של בקי גולדשטיין ורינה בן־יוחנן, עדית מרקוביץ ואיילין סילבצקי, אריה גרוס וחיים איינבשטיין ופנחס מיר וכל יתר חבריהם. על אף התינוקות, החיתולים האין־סופיים, קשיי הפרנסה, הבעיות הקטנות של מזון וגו חששל שיש להעביר ממרחקים, על אף העיסוק המרתק האינטנסיבי בתיכנון העתיד המיפעלים שיוקמו במקום — מרכז מחשבים ומרכז אלקטרוני ומעבדת מחקר ביבית — על אף החיים המשקיעים את כל כולך בהווה לפרטי־פרטים — עדיין קיים הרקע האחורי של המודעות ההיסטורית וזוהן כעם מיוחד לכל קושי ולכל הישג.

את בקי גולדשטיין ורינה בן־יוחנן מצאנו באחד המיבנים הסטנדרטים של אלעזר. שלושה חדרי שינה מוקצבים ע"י הסוכנות וחדר מגורים רביעי שכל כוהלו, זכובית בבימון הכתישלים. כורסאות העור עדיין מחופות בניילון, מכונות הכביסה בגרמניה עובדות בברץ. באחד החדרים — התינוק הולה בחדר אחר — בקי במיטה עם צלע שבורה ורינה מטפלת בה.

אגב, כהל המכונית בזה, בחדר, שכדי לבנותו שילם כל עולה לפני שנה ושנתיים שלושת אלפים דולר כמו מצהיר בגלוי על בטחונם העצמי ואמונתם של הצעירים, וזאת על אף הגדר המקיפה את הגבעה עם ה„בומקה" של המילואימניק בשער, על אף תורנות השמירה בלילות של כל גברי אלעזר.

בקי ובעלה הגיעו לארץ לפני שנה וחצי. ילדם האחד נולד בארה"ב השני כבר „צבר": „אני הייתי חברה ב„בני־עקיבא" במונטריאול שם נולדתי כאן שאני והבדת את עצמי, ממש מכתת א"י" — אומרת האשה הצעירה שראשה כבוסה במטפחת והבעת פניה מחוייכת.

„על ההיסטוריה של גוש־עציון סיפרו לי עוד במתנות הקרן של התנועה בילדותי. הגוש היה ממש חלק מהחינוך התנועתי שלי. כשנישאתי בניו־יורק, התחלנו בעלי ואני לדבר על עליה. יום אחד לפני ארבע שנים עלו חברים שלנו והתיישבו בגוש. ברגע שבאו וסיפרו לנו שמתארגן בניו־יורק גרעין עליה בשם „יחדיו" כדי להקים מושב בהתעשייה במקום הקודמים. חיכינו רק לדעת שבעלי יקבל את הדוקטורט שלו בכימיה. בשמחת תורה קבל את התואר ושבועיים לפני חנוכה עברנו עלינו".

את חודשי הציפיה עד עליה העבירו בקי ובעלה יחד עם עוד כמה עשרות משפחות בכיפגשים שבועיים ובאסיפות בהם דיברו חברי „יחדיו" שעות ארוכות על חייהם המשותפים בארץ, על המיפעלים שיקימו, הילדים שייולדו, החיים שייצבו — ממש כמו שמספרים לנו על גרעיני העליה של הדורות הקודמים. אלא שאז היה מדובר ברווקים והפעם בבעלי משפחות והורים לילדים.

„התקופה הראשונה שלנו בארץ לא היתה קלה. עברנו ממרכז קליטה אחד לשני, „בית גיורא", „מבשרת־ציון" וכדי פעם היינו נוסעים לגבעה שלנו לראות מה קורה בה. מהרגע שסוף סוף הגעתי לכאן ופרקתי את המזוודה, הייתי כל כך עייפה מהטלטלים שאמרתי לעצמי — די זה הבית! מכאן כבר לא זזים... ובאמת, מהרגע שבאנו לאלעזר אני לא מתגעגעת לשום דבר. החיים פה קשים והוצבים הרבה — אין זמן להביט אחורה".

„למה אנחנו עוד מחכים?"

בעלה של בקי נוסע בכל בוקר לירושלים לעבודה על הפוסט־דוקטורט שלו בכימיה. במעבדת האוניברסיטה יושבים הוא ושלושת חבריו, כולם אנשי אלעזר ומתכננים יחד את המפעל הכימי שיקימו בעתיד באלעזר לניצול העשייתי של פסולת ענבים, ולהקים מפעלים נוספים שיזומנו. בקי יוצאת בעצמה לעבוד ארבע וחצי שעות במשרד המושב ובשאר שעות היום מסתגלת לתנאי החיים החדשים.

„אף פעם לא היו כל כך הרבה קשיים. כל דבר במקום חדש הוא בעייה. בהתחלה לא היה לנו חימום הוא האודה. קפאנו מקור בחושך, אני זוכרת אפילו בהוריה, את היום שבו הביאו לנו פחי אשפה — קודם לכן נהגנו לשרוף בחצר את האשפה שלנו. זהו — חיים מיום ליום, לומדים להתגבר על בעיות שביות ואין זמן להתגעגע לשטויות".

„שטויות", זהיינו, הסקה מרכזית, ומזון מוכן ושטיח מקיר אל קיר וכל יתר הישגי הטכנולוגיה ומהרות החיים שנותרו מאחור בניו־יורק.

„רק דבר אחד מרגיז אותי, כשהורינו שאלו — למה אתם הולכים דווקא למקום שיהודיה לערבים? כאילו, בניו־יורק, בראות הסוגיות הפולימיות בבעייה האורבית, אבל בשבילנו זה הבית, ועל בית לא אמורים בקלות — יהודיה אותנו".

רינה בן־יוחנן קיבלה במתנת יום־הולדת מהוריה כשמלאו לה שבע עשרה שנה: נסיעה לארץ. אחרי שבועיים בארץ כבר לא רצתה לחזור. כשחזרה בלית ברירה לבית הוריה הבטיחה לעצמה: אחזור ואעלה. „למזלי מצאתי בעל החושב כמוני". היא מצטחקת. „כשבתי היתה בת שנתיים וההתינוק בן ארבעה חודשים עלו הורי לישראל. אמרתי: אם הם יכלו להעתק עצמם, למה אנחנו עוד מחכים?".

היום, נוסע בן־יוחנן, הפסיכולוג של אלעזר, כדי בוקר למועצה האזורית „גוש יהודה", בה הוא משמש הפסיכולוג של בתיים באלון־שבות, ויומיים בשבוע הוא עובד בבאר־שבע.

בימים שקדמו להתיישבות באלעזר נדדה המשפחה מ„מבשרת ציון" לאשקלה, מאשקלון לאלון שבות —

„כשעלינו לגבעה שלנו היה ברור — פה נשארים".

רינה עובדת היום בצרכניה של המושב הצעיר. בקרוב תתחיל להשתתף בקורס לתיכנות מחשבים שיפתח באלעזר ובעתיד תיקח חלק במרכז למחשבים המתוכנן. „למרות שהיינו בין ארבע המשפחות הראשונות של גרעין „יחדיו", היו לנו המון ספיקות במשך שלוש השנים שלנו בארץ שקדמו לעלייתנו על הקרקע".

היא מסבירה „היו כל כך הרבה קשיים עם המוסדות. עד שמקבלים הקציבים עד שמוכנים להאמין לתוכניות הכלכליות שלנו עד שמאמינים לנו שלא נבנה שכונה ווילות אמריקניות מפוא־רות כמו שחששו בסוכנות. כששמענו סוף סוף שבולדוזרים חופרים ומנקים את השטח ידענו שניצחנו — יקום עוד מושב בא"י מעבר לקו הירוק".

„באנו לתרום משהו למדינה"

עדית מרקוביץ, צעירונת בשיער בלונד־אדום מטיילת עם תינוק בן חודשיים באויר הצונן והצורב של מושב אלעזר. ילידת ניו־יורק, שנתיים בארץ, אם לשניים עם המון געגועים להורים שנשארו באמריקה היא מגלה בחיוך:

„כשהכרתי את בעלי היה אחד התנאים שלו שאסכים לעלות לארץ. אילו הייתי מסרבת — זה היה סוף החברות"...

הוריה של עדית קיבלו קשה את הניתוק מבתם אבל כיהודים מאמינים חייבים היו להודות, היא אומרת, שצעדה הוא הצעד הנבון. תחילה עלה הזוג הצעיר לרמת מגשימים בגולן, אחר הצטרף אל הקבוצה האמריקאית באלעזר. היום מנהל מרקוביץ את ענייני הצרכניה כשהוא משוכנע כי מקום זה הוא מקומו", ועדית, כאשה טובה, משלימה ומסתגלת. גם איילין סילבצקי, שבעלה העמיד בעבר כתנאי לאירוסיהם את העליה לישראל! נמצאת, כעדית, בחופשת לידה. סילבצקי הבעל עבד בתכנות מחשבים בחברת ענק לביטוח חיים בניו־יורק. „תמיד היה חוזר הביתה בלי סיפוק, והיה אומר לי שהוא מרגיש כבורג חסר חשיבות. אם כבר לעבוד ב־מחשבים — שיהיה בישראל, שם אפשר לתרום משהו בכל מקצוע..." היה מוסיף לאשתו. איילין שביקרה כבר בארץ כרווקה, היתה אומרת „כאין הבטחון הזה שלך! אולי תיסע קודם לביקור, תבדוק את החיים בארץ".

אבל הבעל תלמיד הישיבה־יוניברסיטי לשעבר היה משוכנע בצידקתו גם בלא שביקר ביקור נסיון. בסופו של דבר, שנה לאחר נישואיהם, הגיעו לישראל, נסעו, התרשמו, חזרו לניו־יורק, ארזו את החפצים ושני הילדים ובאו לאלון־שבות. באלעזר נולד כבר הילד השלישי וברור לאיילין „שכאן זה הבית".

כיצד נולדה התופעה החריגה בגוף העליה של שנות ה־70? שמה גרעין יחדיו? אריה גרוס, אחד מאבות היצור המרגין הזה מספר: „היינו שני סטודנטים ישראלים דתיים קולבי בניו־יורק. כשהיינו יושבים ומדברים בין הלימודים ואחרי הלימודים על המצב בישראל תמיד חזרה בינינו ההסכמה שצריך ליישב את השטחים החדשים באמצעי לא־חוזרתם. ליישב — יפה, אבל על ידי מי? אמרתי: בוא ננסה לשכנע חברים שלנו להקים גרעין התיישבותי. דיברנו עם אנשים הדומים לנו, כולם אקדמאים דתיים ונשואים, ילידי אמריקה, פנינו אליהם בשם עצמנו — שום מוסד ושום מימסד. כשהיה גרעין של שתים עשרה משפחות — התקשרנו עם הסוכנות. התחלנו לערוך מפגשים של בירור ושיחות. הקבוצה גדלה והלכה — היו חודשים שבאו מאתיים משפחות למיפגשים עם הזמן — הצטמקה הקבוצה, נשרו המהססים, ונשארו האיתנים בדעתם. התחלנו להתכונן ברצינות לעליה. פתאום אמרו לנו בסוכנות: טוב, רוצים להיות חלוצים, לכו לנגב. גם הוא ריק ומחכה לכם. צריך היה להסביר שאנחנו שואפים לעבור את הקו הירוק, הנגב חשוב — אבל הוא לא יברח לנו.

כשעלה השם של גוש עציון, כשהזכרנו את ההיסטוריה ההת־יישבותית הדתית של האזור — נענו לנו. בסוכות 1973 היה טקס הנחת אבן הפינה, חשבנו: הנה, הנה, מתחילים לבנות. אבל אז בא יום הכיפורים ופרצה המלחמה. הבניה נדחתה. עם תום המלחמה — שוב באו הבולדוזרים ותוך שנתיים הקימו לנו ארבעים יחידות דיור".

מושב מיוחד לאנשי רווחה

אריה, שלאחר עשר שנות לימודים ועבודה בארה"ב (הוא גם נשוי לאמריקאית) חש עצמו כבן גרעין יחדיו לכל דבר, מסביר כי מושב שיתופי תעשייתי דוגמת אלעזר מתאים במיוחד לעליית רווחה נוסח אמריקה.

„אקדמאי עולה לא יהפוך לפלאח", הוא מסביר, „מאידך, בעיר כמו ת"א הוא מרגיש בסבך, לא שייך. רק כאן, בין בני סוגו, כשמ־קימים לו מפעלים בהם יוכל לעבוד במקצועו, ועם זאת מקום המגורים הוא שקט, דמוי פרבר מרוחק, יש לו תנאי קליטה אידיא־לים, עובדה, החברה מרוצים ומרגישים בבית".

אריה גרוס הוא מהנדס חשמל במקצועו, בעתיד יוכל שיקח חלק במרכז המחשבים שיקום באלעזר: „ניתן שרות תיכנות ועיבוד נתונים למחשב למפעלים בירושלים ובעצם לכל הארץ. כשהמוצר איננו תעשייתי או חקלאי אלא תוצרת ידע — הרי שאין בעיות תובלה או מרחק. את כל הנתונים אפשר להעביר לכל פינה בארץ בתבונית קטנה אחת. גם המרחק מירושלים איננו משמעותי — אנחנו בתוך התגורה של התשתית התעשייתית של הבירה. גם מתחם העבודה הגדול במעלה אדומים מרוחק עשרים ק"מ מהעיר, כמונו. כך שבעצם איננו מרוחקים או מבודדים כמו שנדמה במבט שיטחי".

חיים איינבשטיין, שהשתלם בתיכנות מחשבים לפני עלייתו ל־ארץ, עובד היום במקצועו בביטוח הלאומי בירושלים, וביתר הזמן הוא מטפל בענייני המושב המרובים והקשים. „אנחנו גרעין מגובש מאוד. איש מהקבוצה שנשארה ביחדיו — לא עזב את הארץ. כל כך הרבה שיחות ויכוחים ולבטים עברנו יחד בשנים האחרונות, שעכשיו, באלעזר, סוף־סוף על הקרקע, אנחנו בטוחים בעצמנו. נדמה לי שסודה של קליטה מוצלחת הוא בשם הקבוצה שלנו: יחדיו. אפילו במרכז הקליטה בארץ היינו כמו משפחות יחד. כל הזמן עמדים חולכים ומדברים על אלעזר. מחזקים אחד את השני ברגעי משבר. עדיין אנחנו מרגישים שקיומנו קצת רופף — אך ברגע שנקים פה מפעלים, נעבוד יחד ונראה רווחים — זה יהיה היחוד הסופי".

כבן מטרופולין האם אין המרחב השמם השקט האפל בלילות מפריע לו? האין אלעזר כאי יהודי במרחב ערבי עוין?

„אם את מתכוונת אי בבחינה חברתית — דווקא ההפך. גרתי קודם בירושלים, וחוץ מכמה חברים שהיו לי העבודה שילדי היו יורדים לרחוב לשחק עם בני השכנים — לא הכרנו איש. פה יצאנו למרחב מבחינה חברתית — יש לנו שש עשרה משפחות ידידות במרחק כמה מטרים מן הבית. המון אנשים לדבר עמם, להעזר בהם, לחוג יחד".

„גם הקיבוצים בסביבה נוהגים בנו יפה", מוסיף אריה. „כפר עציון וראש צורים מזמינים אותנו לסרט, למסיבה. ביה"ס באלון שבות קלט את ילדינו, אנחנו מסיעים אותם לשם כל בוקר. גם המרפאה הרופא — שם הצטרפה אלינו משפחת עולים מרוסיה והביאה איתה נדוניה, דודה אחות בקבוצה, שהיא אחות המושב. בערבים מקיימים שעורים בתלמוד ובתנ"ך. מתפללים שחרית וער־בית במניין, בסך הכל תחושת ה„יחדיו" חזקה פי כמה מתחושת הבידוד".

אמונת מתיישבים

פנחס מיר המזוקן, יליד אלבמה, בוגר אוניברסיטת טנסי, מהבתון בהסכמה. לפני עשר שנים בא לארץ כתייר, הכיר פה את אשתו ילידת צרפת, חזר עמה לארה"ב וכל השנים חלם לשוב. תמיד ידע שמקומו בהתיישבות תעשייתית. תחילה התכוון להצטרף לכפר גינה בגולן. כשנודע לו על אלעזר, מיהר לבוא בהבהירו שהוא מוכן לכל עבודה.

פנחס הוא כלכלן במקצועו, אבל עד שהמושב יזדקק לשרותיו המקצועיים הוא משרת כמוביל פנים, הצרן, רכז בטחון שותף בצבא (רבש"ץ) טרדן עבודה ומה לא.

אריה הכאיז כארגן את השמירה בלילות, שכן הוא הישראלי היחיד בקבוצה ובוגר צה"ל.

„שנתיים וחצי לאחר עלייתנו גרנו בת"א, אשתי ואני ושלושת הילדים וכל הזמן חיפשנו משהו יותר בזה. חיפשנו מושב ואתגר, משהו שירבנה על החלום שהביא אותנו לארץ. באלעזר, נדמה לי, מצאנו את התשובה". אגב אנשי אלעזר, לא באו אל המוכן בידיים ריקות. כאמור, כל משפחה הביאה שלושת אלפים דולר, לבניית החדר וכפי בדירה שהוקצבה ע"י הסוכנות ועוד כמה אלפי דולר להשקעה בקניה. בגינה במרכז המתכננים העתיד לקום במימון ה"ב עבונה הממשלה. אם בכיפט כישהה הכהבה הזהבה לאמונתם של המתיישבים בעתיד המקום — מה צריך יותר מזה?

صكذا من الاحل

هكذا من الأصل

בחוג המשפחה

מאת
נעמי גוטקינד

חולצות לאביב ולקיץ

מערכת של הצאות החולצה נחשבה לאחת מצורות הלבוש האופנתיות ביותר השנה. מכל הצאות צרה בדרך כלל, עם קפל עמוק מלפנים או מצדדים, אפשר איפוא לבנות בקיץ ובאביב '76 מלתחה של חולצות מבגדנה רבים ושונים. בתצלום הי־מנותי לפניך שתי החולצה הכו־צינות מן המבחר העומד לרשותך. מימין — המראה הספורטיבי, חולצה עם שרוולים עד המרפק, והפתחים מקופלים. כיסוי לאבזר מתפרי החזה והצואריון ספורטיבי. חולצה מוארכת במיוחד לשעות הבוקר והיום. משמאל — חולצה מבגד נשי והגינו יותר מפר סריג. מי שרוולים והפתחים והצואריון ,,הבית", מזכירים חולצה פולקלור עממית. הדפס הפרחים, לעומת זאת, מזכיר לנו כי השנה הזרי הפרחים לאפנה בכל הוריאציה האפשריות.

קניה ללא תאונה

לאחר קדחת הקניות של ערב פסח, ומבצע הקניה הקטן יותר של ערב שבת, תוכלי ודאי להתפנות לשעה קלה כדי להרהר בסכנות הבטיחות הקיימות אפילו במקום מוגן ומוכר לכאורה כמו חנות הכל־בו הגדולה. מי שנוהגת לערוך את קניותיה בחברת ילדים, רשאית להקדיש לנושא זה מחשבה כפולה ומכופלת. במאמץ האחרון של הציבור לבטיחות ובזהירות, מכה לאה אצבי לסבב את כל לקוחי הזהירות והדרכים לבעיית התאונות בעת מבצע הקניות היהודיות.

חנות הכל־בו המשופעת במעברים ובמדפים המלאים אין ספק של חפצים מעניינים — קוסמת לילד הקטן, סקרנותו הטבעית עלולה בנקל לגרום לבעיות, וכי יזוהד ידיו הקטנות וההרפתקניות המגוד כמות בכבעים מעניינים של פחיות, בקבוקים וקופסאות, שעלולים להתמוטט. הוסף לזה את המוצרים המסוכנים מטבע בריאתם, כגון: סכינים, מספרים, כלי עבודה בגינה, מנורות ריצפה, סולמות גבוהים, ערימות רהיטים המוצגות לטפס עליהן, ואין זה פלא מדוע מתרחשות התאונות בעת עריכת הקניות.

ילדה בת 5 נתקלה בערימת צנצנות ריבה גבוהה. כתריסר צנצנות נפלו סביבה, ואם כי אף אחת לא פגעה בה, היא מצאה עצמה בתוך הריבה הדביקה ופרצה בזעקות מתוך פחד.

אמה, שמצאה אותה ללא פגיעה, החלה לסלק את רסיסי הזכוכית וזאת הריבה האדומה בעל פני הילדה ובגדיה. אולם, למראה זו, התעלפה אחת הלקוחות ובהלה רגעית פרצה בקרב הלקוחות האחרות.

אפשר היה לצחוק מהתאונה לאחר מכן, אך היא היתה עלולה להסתיים בטרגדיה. הזכוכית כתריסר הצנצנות עלולה היתה לפצוע את הילדה הקטנה ואף לגרום לה תכוים קטלניים.

תאונות דומות מתרחשות בחנויות הגדולות ברחבי הארץ ורבות מהן מסתיימות בפציעות.

דלתות מעליות — ומדרגות נעות

דלתות סובבות, שתועלתן רבה לקונים, עלולה להיות בעיה לילדים הקטנים. ילד יכול בקלות ,,להשיג" דלת אוטומטית, להגיע אליה לפני שהיא הספיק להיפתח לפניו ולהיפגע קשות.

ילדה בת 10 הסיחה את זרועה בדלת הזכוכית של חנות כל־בו. הזכוכית שברה את הזרוע והיו דרושים בו תפרים כדי לסגור את החתכים.

לפני כמה חודשים, לקחה סבתא את נכדתה בת ה־4½ לסופרמרקט. שעה שהסבתא התרכזה בקניות, הלכה הילדה הקטנה לטייל בחנות. היא נמשכה אל דלת היציאה והשתבלה והסתכלה כשהסתובבה על הלקוחות היוצאים באצבעותיה הקטנות. בסוף ההליכה היא עצמה לנסות את הדלת. היא עברה אותה במרוצה, אך לפתע יצאה שהדלת נסגרה מאחוריה בהשאירה אותה בחוץ לחנות. בלי שהדע כיצד לשוב אל סבתה, כאשר יצא לקוח אחר, מיהרה אל הדלת שעמדה להיסגר. הדלת נסגרה בחוזקה על שתי זרועותיה. בבהלה ניסתה להלץ אותן בכוח וכתוצאה מכך נקרע את עור ידיה משורשי היד ועד קצות האצבעות.

חלונות זכוכית גדולים שבשקיפותן דקה כהרבה כאלו של דלתות הזכוכית בחנויות הכל־בו, מהוים סכנה רבה לילדים, שניתן להם להסתובב חופשי בחנות, או לשחק במשחקים הכרוכים בריצה. לוחות זכוכית אלה עלולים לגרום לאסון לילד שניתקל בהם תוך כדי ריצה, ניפה או דחיפה.

תאונות רבות בהן לכידה ידיים או רגליים מתרחשות בזמן שימוש כמעלית למשחקים בדלתות האוטומטיות. גם בזמן שימוש במדרגות הנעות קורים מקרים כהם הילדים לא עומדים בצורה נכונה על מישטח המדרגה ולעתים קרובות מועדים ונחבלים. כמו הידיים והרגליים נתפסים לעתים במדרגות הנעות.

התרוצצות ילדים בחנות כל־בו

אולי פחות דראמטי, אך מקור לפגיעות רבות יותר, הוא המשחק הפרוע הרגיל שמתנהל, כאשר ההורים מרשים לילדיהם להתרוצץ חופשי בחנות הגדולה.

התאונה בעגלות החנויות תופסות מקום נכבד במכלול תאונות הילדים. ילד שמרשים לו לשחק בעגלות אלו, עלול להיפגע או לפגוע באחרים.

לקוח המשאיר עגלה ללא השגחה, מזמין לעצמו צרה. ילד ללא השגחה עלול להחליט לפתע לעשות שימוש בעגלה של אמו או של אדם אחר, כאילו היתה קורקינט או מכונית, לגרום להתנגשויות בין עגלות, דבר העלול להסתיים באסון תוך שניות.

ילד המנסה להיתלות על עגלה כזו או לטפס לתוכה, עלול בנקל להופכה.

מגרש החניה

מגרשי החניה הינם מקור סכנות לילד הקטן. בכניסות רבות מתקשה הנהג לראות את הילד, במרם כשהוא נוסע אחורנית. כאשר חוצים מגרש חניה, חייבים לאחוז את הילדים כל העת בידם. אין גם להניח להם לשחק בעגלות הקניה שנשארות במגרש על ידי הלקוחות האחרים.

יש אמהות שנוהגות להשאיר את ילדיהן הקטנים במכונית. נוהג זה אסור בתכלית האיסור. בפאה הסכנה הדכות הסבירות בי, גריבה שריפה, ההדרדרות המכונית, הפעלת המנוע ועוד.

סידורי הבטיחות בחנויות הכל־בו

הורים לילדים קטנים מגלים, במוקדם או במאוחר, כי עליהם לקחת את ילדיהם לביקור בחנות. יהיה להם קל יותר לשמור על הבטיחות בהלך הביקור, אם יסתכלו על החנות מנקודת מבטו של ילדם וינסו לזהות דברים שנראו שימושיים ותמימים בעבר.

מנהלי החנויות רגישים מאוד לבטיחות ולהתנהגות הילדים. הם מקדישים תשומת לב לציפוי הרצפות, למדרגות הנעות וכן למלאי שבמעברים, כולל מצרכים ארוזים בקרטונים, מכיוון שאחוז ניכר מכלל התאונות בחנויות נגרם על ידי נפילה.

בפגישה שערכתי עם מנהל חנות כל־בו גדולה במרכז העיר, מר אלי פגר, הסביר לי האחרון, שהנהלת הכל־בו רגישה מאוד לבטיחות הלקוחות. כל צוות החנות בר־דרך בבעיות הבטיחותיות, כולם עברו הדרכה מתאימה ובמיוחד הדרכה כבהן עזרה ראשונה וכיבוי אש. אנשי הבטחון הרבים שמים לב, במיוחד לנהרחש, ומוכנים תמיד להדרכה ולעזרה בשעת הצורך. טלויזיה במעגל סגור, הפועלה ברחבי הכל־בו תורמה רבות לנושא הבטיחות. אביזרי חירום נמצאים בכל פינה בכל־בו ובמיוחד מפסיקי חירום למדרגות הנעות ולמעליות.

הוראות בטיחות

בהמשך נביא הצעות לשמירה הבטיחות בשעת עריכת הקניות ונקוה שתקראו אותן בתשומת לב מירבית ותפעלו לפיהן:

✱ הרחק את ילדך מתצוגה לא בטוחה הסחורה בצורת עמוד.

✱ איצטבאות הנשענות על עצמן, שעליהן מוצרים הכבדים המיועדים למכירה, עלולה לאבד את איזונן, כאשר הלקוחות לוקחים חפצים מהן. אם הסחורה אינה מוצגת באופן מסודר, קיימת סכנה שילדך יהפוך את האיצטבה על עצמו או על ילד אחר.

✱ יש להיזהר מתצוגות עם בליטות שיכולות לשמש כידיות או כמדרגות.

✱ היזהר מווים בולטים, הים אלה, הנכנסים יותר ויותר לשימוש בעת תצוגת הסחורה בולטים לפעמים במידה שיש בה כדי לגרום פציעה לראש הילד או לפניו.

✱ היזהר מדלפקי ומכלי זכוכית, אלה מהווים סיכון בעצם היותם שבירים. חפצי ובוביות סדוקים ובקועים, עלולים לחתוך ילד סקרן יותר על המידה.

✱ היזהר ממקומות בהם נערכות הדגמות. ילדך ירצה תמיד להיות במקום שבו נעשית הפעולה, הקהל הרב תמיד ימשוך אותו והוא ירצה להיות בין הראשונים, שם יוכל לראות היטב את המתרחש. היה לצד ילדך בכל מקום בו נערכת הדגמה והרם אותו, במידת הצורך כדי שיראה. עם זאת, אל תניח לו להתקרב יותר על המידה למקום הפעולה, שם הוא עלול להיפגע מציוד חם או ממכונות המונעות בחשמל.

✱ הרחק את ילדך מסחורה בעלת קצוות חדים או המוצגת באופן רשלני. מכשירים חשמליים, מספריים וכשורים חשמליים עלולים לגרום לפציעה, גם אם הם לא מופעלים. שיני המגרפה עלולים לנקוב את העור, אופניים עלולים ליפול, סולמות להתמוטט על מגעם ולפתוך. קופסת שימורים הנופלת ממדף, עלולה לגרום לפצע רציני. ילדך ירצה למשש, לבדוק, לנסות, למחוץ ולחוש בידיו את הפריטים החדשים והמבריקים, עליך מוטל להרחיקו מהם.

✱ אין לאפשר לילדים לעלות לבד במעליות הנמצאות בכל־בו וכן יש להדריכם בצורה עליה נכונה במדרגות הנעות. על ההורים לדאוג שהילד ייצא תמיד לפניהם בזמן העליה ולא מאחור. אסור בתכלית האיסור לאפשר לילדים לעלות במדרגות הנעות לבדם.

✱ מהרגע שאתם הונים את תגורת הבטיחות של ילדיכם בצאתכם לקניות, עד הרגע בו אתם חוזרים הביתה, הוא מהווה לגביכם אחריות כבדה ומקור לדאגה בעת עריכת הקניות, יותר מאשר בכל זמן אחר.

✱ השתדלו להימנע מלקחת את ילדיכם אתכם לכל קניה כל זמן שיש באפשרותכם להשאירו בבית תחת השגחתו של אדם אחר.

✱ כאשר אתם נאלצים לקחת את ילדיכם, זיכרו שהסביבה המוכרת שאתם הרצפים בולם, מחייבת אתכם בשמירה על עירנות רבה, כדי לשמור על בטיחותם, שלא תיפול מזו שהם נהגים בבית.

שחמט

בעריכת
שלמה קנדלשיין

אוניברסיטת תל־אביב בראש הליגה הלאומית

בתום בשחקי הסיבוב השני בליגה הלאומית ממשיכה להוביל אס"א אוניברסיטה א' תל־אביב שניצחה בצורה משכנעת את ,,הפועל" חדרה 5:0 (1). בלוח הראשון ניצח שמעון כהן את אברהם בילאכי. בנצחונות בטוחים זכו גם אס"א מכבי א' חיפה שניצחה את ,,הפועל" פתח־תקוה 4½:1½ (1) ובלוח הראשון ניצח יעקב בלייטן את עמיקם בלשון. ,,הפועל" ,,פלדקלייץ" ראשון לציון שניצחה את ,,הפועל" עמק חפר ונהגיה 0:5 (1).

הפתעות כמיעוטות יש לראות בנצחון ,,הפועל" א' ירושלים על ,,מרכז הנופר" א' תל־אביב וכן בנצחון ,,הפועל" א' רמת־גן על ,,לסקר" תל־אביב (יאיר קריידמן ניצח את אהוד גרוס). ,,הפועל" בת־ים ניצח את ,,רובינשטיין" ירושלים (בלוח הראשון ניצח וולדימיר ליברזון את אבנר ברזניד).

התוצאות המלאות:

אס"א מכבי א' חיפה — ,,הפועל" פתח־תקוה 4½:1½ (1).
אס"א אוניברסיטה א' תל־אביב — ,,הפועל" חדרה 5:0 (11).
,,הפועל" ,,פלדקלייץ" ראשון לציון — ,,הפועל" עמק חפר/נהגיה 0:5 (1).
,,הפועל" ירושלים א' — ,,מרכז הנופר" א' תל־אביב 1:4 (1).
,,הפועל" א' רמת־גן — ,,לסקר" תל־אביב 2:4.
,,הפועל" בת־ים — ,,רובינשטיין" א' ירושלים 1:3 (2).

דירוג הטבלה: 1. אס"א אוניברסיטה תל־אביב — 26½ נק' (1). 2. ,,מרכז הנופר" א' תל־אביב — 21½ נק' (1). 3. ,,הפועל" א' ירושלים — 21½ נק' (2). 4. ,,הפועל" פתח־תקוה — 20½ נק'. 5. אס"א מכבי א' חיפה — 20 נק' (1). 6. ,,הפועל" ,,פלדקלייץ" ראשון לציון — 19½ (1). 7. ,,הפועל" בת־ים 19 נק' (1). 8. ,,הפועל" רמת־גן ו,,לסקר" תל־אביב — 14½ נק' כל אחד. 10. ,,הפועל" עמק חפר/נהגיה — 13 נק' (1). 11. ,,רובינשטיין" ירושלים 12 נק' (2). 12. ,,הפועל" חדרה — 9 נק' (1).

תוצאות ליגה א' (סיבוב 6)

בחוז הדרום

מועדון שחמט א' באר־שבע — ,,רטר" תל־אביב 4½:1½.
,,הפועל" ראשון לציון — ,,אליצור דשבסקי" תל־אביב 3½:2½.
,,מרכז הנופר" ב' תל־אביב — ,,בנק האוצר" תל־אביב 2:4.
אס"א א' ירושלים — ,,הפועל" דבלה 5½:½.
,,הפועל" רחובות — צעירי ,,הפועל" רמת־גן 3½:1½ (2).
אס"א אוניברסיטה ב' תל־אביב — ותיקי ,,הפועל" ראשון לציון 3:3.

דירוג הטבלה: 1. מועדון שחמט א' באר־שבע — 24½ נק' (1). 2. ,,אליצור־דשבסקי" תל־אביב — 23½ נק'. 3. ,,הפועל" ראשון לציון — 18 נק' (2). 4. ,,מרכז הנופר" ב' תל־אביב — 28 נק' וכו'.

בחוז הצפון

,,הפועל" נצרת עילית/עפולה — ,,מרכז גגלדר" ב' קרית חיים 5½:½.
צעירי חיפה — אס"א מכבי ב' חיפה 2:4.
,,לסקר" חיפה — ,,הפועל" עפולה/נצרת עילית 0:6.
,,הפועל" חיפה — ,,מרכז גגלדר" א' קרית חיים 1:5.
,,אליצור" חיפה א' — ,,הפועל" גליל עליון 3½:2½.
ותיקי ,,הפועל" חיפה — כפר סבא 1:5.

דירוג הטבלה: 1. ,,הפועל" נצרת עילית עפולה — 29½ נק'. 2. צעירי חיפה — 27½ נק'. 3. ,,הפועל" חיפה ו,,לסקר" חיפה — 21½ נק' כל אחד וכו'.

✱

בתחרות בהתמודדות שחקנים מצטיינים במועדון ,,מרכז הנופר" תל־אביב, ניצח בצורה משכנעת האמן נתן בירנבוים שצבר 15 נק' מ־17 משחקים. בירנבוים סיים ב,,פיניש" מרשים של 13 נצחונות רצופים! אחריו אפרים כרמי — 13 נק', אבציה אבני 10½ נק' (1), וכו'.

✱

באליפות הוד השרון 1976 זכה אריה נוי שצבר 13 נק' מ־15 משחקים הקודים את צבניאר אבנר — 12½ נק', בינק הנאל — 12 נק' וכו'.

✱

במפגש ,,פיקאנטי" שנערך בהרצליה על גבי 14 לוחות, בין ותיקי הרצליה לצעירים, ניצחו הותיקים בצורה משכנעת אם כי צפה עפה בקצת — 3:11!

✱

באליפות השרון 1976 המתקיימת בהרצליה ומשתתפים בה שחמטאים מדרגה ראשונה ושניה, המצב לאחר הסיבוב הט': 1. ליקה פס — 7 נק', 2. אבשלום יישע — 6 נק' (1), 3. חיים סניידר — 5½ נק' (2), 4. שלמה קנדלשיין — 5 נק' (3) וכו'. התחרות מתקיימת אחת לשבוע בימי שני בערב בבית ,,יד לבנים" בהרצליה.

✱

ארגנטינה הציעה דו־קרב טלפוני עם ישראל ביום העצמאות הקרוב ע"י שמה יהודית.

יש להניח כי לאחר ההדים החיוביים מהדו־קרב הטלפוני האחרון בין האמנים הבינלאומיים משה צ'רניאק (ישראל) וארנה צוייג (נורויגיה), שהסתיים לאחר משחק מרתק בתיקו, ייצא לפועל גם הדו־קרב הטלפוני־קונטיננטלי עם ארגנטינה.

יהודה גרינפלד — לגמר אליפות הארץ

הצעיר יהודה גרינפלד מפתח־תקוה יהיה השחקן ה־16 בגמר אליפות הארץ שיתקיים בחודש הבא בחיפה. גרינפלד זכה בכרטיס הכניסה לאחר מאבק דרמתי ומרתק שהוכרע בסיום ע"י הגרלה.

כזכור, סיימו בבית חצי הגמר בראשון לציון יחד במקום הראשון יהודה גרינפלד וצדוק רוזיניץ כשלהם גם ,,ברגר" שוה! לפיכך נערך ביניהם דו־קרב של ארבעה משחקים, שהסתיים שוב בתיקו 2:2 (גרינפלד זכה במשחק הראשון). הדו־קרב הוארך שוב בשני משחקים. רוזיניץ זכה בראשון והוביל 3:2, גרינפלד השווה במשחק האחרון ע"י נצחון. התוצאה 3:3.

עפ"י התקנון התקיימה הגרלה וגרינפלד זכה, כאמור, בכרטיס הכניסה לגמר אליפות הארץ, המהווה ציון דרך נוסף בהישגיו המרשימים של שחקן מוכשר זה.

אנו מביאים להלן את המשחק האחרון של הדו־קרב שהיה ,,גורלי" לגבי שני היריבים.

ספרדית

גרינפלד — רוזיניץ

1. ה4 ה5 2. פו3 פג6 3. רב5 א6 4. רא4 פו6 5. 0־0 רה7 6. צה1 ב5 7. רב3 ד6 8. ג3 0־0 9. ה3 פא5 10. רג2 ג5 11. ד4 פד7 12. ד:ה5 ד:ה5 13. פבד2 ר6ו 14. פו1 צה3 15. פג3 41 פו6 16. פה3 פג4 17. פה4 רג7 18. פו6+ ס:ו6 19. פו5 פה4 20. צו1 ס:ה6 21. ... [illegible] 26. 61 רג8 27. 51 פה5 28. 5ו5 פה6 29. ח:1ו 30. 3מ מח5 — שחור נכנע.

עיר שזמנה קיץ

(סוף מעמוד 4)

לפתע ים המול לעבר
הארץ זו
לימים מילוח הפיהולית
(עמ' 36)

בשיר זה חוזר דוד רוקח אל ספר ביכוריו ,,ליל סבת בכפר סבא", ,,עצרת טבריה", ,,סתו בירושלים" וימים ראשונים של ערגות ראשונות, עם שלושה ההרמוניה הנפשית. הוא חוזר אל האתרים העמודים אל הגיאוגרפיה שלו, והוא מוסר בידך את המפתחות לפענוח שיריו, שתיקותיו, ומראותיו. המשורר בורא אין אל הפיילים הנבראות שלא כדעת, והוא מנסה לאצור את האוד הגנוז כדי למצוא מסתור. התחום בין עולם הממש לבין ההרגשה הפרטית נפרץ, והמשורר המתבונן על סביבותיו רואה את דרך העקשים והפער המעמיק בין הרחוב האלים והצפיה שבוחה. דפוסי החיים שובשו, שאלות לא נענות, רוחות איבדו כיוונם, והכול מצפה למשהו שאינו בא:

המשיח האישי מתמהמה
המשיח הצבורי; מצרי זמן
סממנות האליכות בסממאות
קיני המנחה הוסך צלו; הפער כבי
בופר מתו מקנן בסממאות
(עמ' 45)

אנו נמצאים במעגל שאין ממנו מוצא. הרואליות חוגגות חגה. המשורר המודרני מבדיל בין המשיח האישי לבין המשיח הצבורי — כשני מסלולים אשר אינם מובילים לאפיק כלשהו, והאפקם הוא מדבא. לכאורה הרי משקולת הזמן נוטה כלפי ,,כולו חייב" כאשר הרשעות מעוצבה בצורת התרחשות מיגוראסיבית של אליפות כמסממאות, אבל המשיח נקלע גם הוא בין מצרי הזמן הגאולה האישית משבשת לבוא. שירת דוד רוקח נמצאת כיום המרכז הסיטואציה האנושית של מתחים ... המשורר הופך למקדנה ... צמוד למאורע, ואינו ... את המצב לקדמות. ,,עירי המפולה והפיחי" של אברהם שלונסקי אשר חזר לציור ... אנושי כדי להתחיל בבראשית ... שלונסקי פנה ערף ... ביקש לחזור אל תום האדם הראשון ואילו דוד רוקח מנסה לשבץ קדם בתוך הזמן העכשוי. הוא שוזר נשרים על מנת להתגבר ... וזאת כדי לשכך רגשות ... מושכים את טוהם ממדברות ...

★

,,עיר שזמנה קיץ" — זהו קו שירים שאינו תוטוגאי כתכונת הישאמים, אם כי בתשתיתו נשאת החויה היהודית שלו — הקשר ה,,אני" אל הסביב, אל ההר ... הדומם, וחוזר תלילה אל הווית נפש שאינה בת חלוף, כי אם תוח של דורות.

המשורר — אולי בניגוד למספר אינו בונה את שירתו על היוזה קונבנציות, כי השירה במהותה פנימית היא לבה פורצת אשר ידיעת גבולות, אבל ביסוד שירת רוקח קיימת איזו היה. הגדולה האדם אינו יליד יום וראשיתו ... בכבע. אל עולם קודם זה על מנת ההליכים ההתר המשורר ללא ... כדי למצוא מקבילות לפנות שירתו.

כמועדים על ערגה דוד־ של ימי ועד ,,עירים במלפ־ המשורר את תקופת המוסשה מהושי עד לסינטזה הארגנית השתמשו בכח המילה, לאחרונה מכחלה, וכל זה כדי לדלות ... ושברי כראוה מכל פינה וקצה מסש של פני ארץ ועולם.

בעקבות ה,,הומור"

(סוף מעמוד 3)

הלבן" של לורד פספילד, הבריטי בשעתו, ושל ,,הספר הלבן" של בורין, אשר נגזר על איסור לרכישת קרקעות ע"י יהודים בארץ ישראל ועל איסור העליה?...

כדאי להזכיר עוד עובדה אחת, לאיזו ,,פשרה" מכנים הערבים. מרבים לדבר אצלנו, שאם יש סיכוי להגיע לשלום כלשהו עם הערבים, הרי זה עם מלך ירדן, חוסיין, ,,המתון". איתו אפשר להתפשר אם רק נחזיר לו את שטחי יהודה ושומרון. ובכן מה אומר אותו חוסיין ,,המתון": אין לדבר על שלום עם ישראל אלא ,,לאחר פינוי כל השטחים הכבושים והחזרת הזכויות הלגיטימיות של הפלשתינאים". מה כוונתו לזכויות הפלשתינאים? היכן הן מונחות? אם מדובר בזכויות הפלשתינאים ביהודה ושומרון, יפריע לו להחזיר להם את השטחים ... הלוי לאחר שישראל תפנה ... כשבע שהשטחים הכבושים ש... לו, ואת אלה יחזיק לעצמו ... זכויות הפלשתינאים מונחות ... ל,,קו הירוק", ואת אלו אנו ... להחזיר להם למען שיסכימו ל... איתנו.

לסיכום, אין כל סמנס לפ... כיצד להגיע לשלום עם הערבים. גם ,,הזאב יהיה שבע וגם הכ... הישאר שלמה" מסתבר, שנמצא עוד מלחמה עם הערבים עד ש... למסקנה שבכוח לא ניתן ל... כבאן. אבל אם כך הוא המצב, שהמלחמה הזאת תתגלגל על הירדן ותפני ים המלח מאשר ... גדות הירקון והפי הים התיכון.

למי נחוץ ,,בימ"ש לחקיקה"

(סוף מעמוד 3)

קת בכנסת ובציבור ופירוש הדבר הפקעת ההכרעה הציבורית הפוליטית מידי הכנסת והעברתה לידי בית המשפט. מה יישאר אז מן הדמוקרטיה.

הצעת החוק המוצעת פותחת פתח רחב לפני כל מי שנפגע או רואה עצמו נפגע (לאו דוקא במישרין), לפנות לבית המשפט לחוקה ולערער על תקיפותו של כל חוק שחוקקה הכנסת, ולא עוד אלא שכל אדם יוכל לעשות גם כן, אגב הליך משפטי כלשהו בבתי המשפט הישראליים. וכיוון שארצנו משופעת באנשים הלהוטים אחרי התדיינויות המאבקים משפטים, והפעילים לשם כך להסור סים שונים, נקל לתאר כיצד יהפוך כל חוק, שחוקקה הכנסת, לנושא של ויכוח והתנצחות בבתי המשפט, אגב הליכים משפטיים, ובית המשפט העליון יהיה אז מוצף בתובענות מסוג זה — נוסף לתובענות שיוגשו לביהמ"ש במישרין נגד כל חוק שהכנסת תחוקק ע"י ,,מי שנפגע". וכלום יש אזרח במדינת־ישראל שאינו יכול למצוא משהו שנפגע מחקיקה חוק פלוני או פלמוני?

בשבוע הבא מתכנסים בכנסת חברי־כנסת, שופטים ומשפטנים, חברי הפאקולטות למשפטים ואישי ציבור, לרב־שיח, ביום הזכרון ליו"ר הכנסת המנוח, הראובן ברקת ז"ל. נושא הדיון ביום זה (יום שני) היא הצעת החוק הנ"ל. נקווה שהשגות אלה ועוד, ואף יותר מהן, יובאו בחשבון זה.

קהילה עתיד...

(סוף מעמוד 5)

מסוגלים לכתוב על דברים, א... ניתן לכתוב עליהם. אם שלוי... ארבעה הם — ישעיהו שפיג... אחד־הם. הוא היה באש ובניצ... ההיר הצלהו הוא משלם בדם... כתיבתו, וכשרונו הגדול עו... לכתוב על כך בהקסט וב... ולהסהיד את הזעקה הגדולה... בתוכו, כדי שהקורא לא יינ... לבו נקרע לגזרים. עדות לכך... על מות ילדתו, שמתה ברעב... לודז', אך הוא הוכק אותן ב... למעשה משמשת כל הבעתו... עם עצמו, שהרי האימה הגדו... חלק מנשמתו והיא מלווה אות... ובליליה. אך הוא מתגבר, ב... מבליג עלי ינגור, ומשמש... מתוך בין הזועות שקרו... לבין הדברים, שהוא מעלה... כתב.

המלחמה הפנימית הזו... בכל שורה בלשון ידיש... לשונם — הגבוהה יותר מזה... ההולכים למוות. התפארת של ובחיפה של סגנון ובאמנות של מספר ישעיהו שפיגל על ה"ש — תש"ה ומנציח אותם צות כשרונו ובכל יכולתו הית...

אחרון חסידי אשכנז

(סוף מעמוד 4)

שני ימי עבודה עבור השהות בשבת. כם, עוד לפני בלוהבה צילם הראשונה, הרם תרוהבה ניברה כהסכלה מסשל הגיבי דהי בארץ ובההנהגה מכעיריו, כפי שסיפרי לידה הבר.

הרב הצטער מאוד שבגלל המלחמה היה צריך לעזוב את הארץ, אך שבה שהיה יכול לפעול בהגנה הצי"כ בספגרה בית מדרש הרבנים בברלין. כה היה כדרכו יהודי היסס בסמבים אלה, כשהיתכן להויר לארץ אחרי עלותו של היטלר לשלטון. ניסה הרב יחיאל ויינברג, ראש המיסד, לשדלו להשאר עוד בברלין, אך כשמסר לו על גיבנה הצי של אשתו לעלות בגלל ילדתם הסבים כיד לכך.

שושלת היוחסין

הרב אוירבך, כאמור, העשיר בדרכו בבכורית של משפחתו. הסבא עליו, הרב בנימין אוירבך, היה הלבידה על אחד בגדולי הרבנים בגרמניה בבאה לעבירה, ר' יעקב אורליגנר, בבנהריב. כבראשון בבין הרבנים החרדים דורו בבכ תלמידיו ר' לימוד באוניברסיטה, וכך היה הוא היסכנד הראשון כבין רבני אשכנז.

הרבה סיפורים הי לרב על המצב בגרמניה ביבים ההם. החרדים הליברליים היו מאוד תוקפנים והוחר בנאמב הרשימו אבל הגדו של אותו האיחר — בגרמניה ביה היה באהדות — והוא לוא לסבא ואסר בניו לצריך את הפילה כל נדרי. ואילו הרב ענה לו בוקפה קוגה, בי כאן הרב, אתה אי אבי? ובביבן הוא לא שבע ״ו, אך בכדי לא להביך את הן בית הכנסת, עירך בעצבפו את הפילה כל נדרי. היה רב על קהילה הסביבה, ואלי היה בשתים שהוא בין החדשים, באשר היה היסכה, ולכן השלאי שההנהג כבי רב להסוג היצן. אמרו לו אהה בודאי מבהר מהשהירים. אנו מציעים לך משכורת גבוהה יותר, אם תפסיק מלכת בדרך זו". הרב גירש אותם מחדרו. בצוריו עוד זכה כשה אוירבך להכיר אישית את ר' עזריאל הילדסהיימר, הזקן, אשר בהן אותו.

עתה הרב אוירבך בעצמו, בראותו את הקיצוניות גוברת לכיוון הפוך, הדוקא מקפיד להתום כשם דוקטור, כבדי להראות שאין כלל סתירה בין שני התחומים האלו.

תקיפות וריעות

כמו אבותיו ידע לעמוד על דעתו בתקיפות, אם היה צורך בכך, אך הבדיל השתדל להיות ביחסי ריעות גם עם בעלי דעות שונות, בגינות שוב ויוה בפרקפדתם. כך היה רגיל לספר על הרב והנפלד שבהסתדרות רגאולה קרובה ולהקמה מהירה של בית המקדש היה בטוח שהרב קוק יהיה בו הכוהן הגדול הראשון.

כביום שיחתנו המסעשבה לפני בספר בכיעוה סיפר בקורת רוח שהכין כבר ע"ש שלם לבר מצוה של ניני בעוד בספר מדשים. לא זכה לראות בשמחה זו, אך ידע שכל צאצאיו, ילדיו, נכדיו ונינים הנכים מסבב כדרך אבותיהם, דור שש־ישכיעי של אקיימאים ומתבנים ההיים.

ידע לאחד נאמנות מוחלטת לתורה, בעיליה בדעיה, ויוקה חזקה לארץ ולמדינה תוך מהינות בשיקולי בכל השטחים. זכה למשל פעולה היטבית כריכה במשך עשורות השנים בארץ, תוך מעורבות ערה במתרחש בארץ. האחרון של הרבנים והמנהגים הדגולים של יהדות אשכנז שהיה גם האחרון של חסידי אשכנז האמיתיים הלך לעולמו. נקוה שיהיה המשך לדרכים שלכעבם חי ופעל במשך שאת כמעט מלאה וסור־ערה של שנים.

PHILIPS

אנחנו כל כך בוטחים
ב PHILISHAVE שאנו מוכנים
לתת לך אותה לנסיון.
אנו גם משוכנעים
כי לא תחזיר אותה

האם מישהו הציע לך אי פעם ,,הנאה לנסיון"?
אם לא – אנו עושים זאת לראשונה.
קח לך לנסיון מכונת גלוח חשמלית של פיליפס והיה באם תוך שלושה שבועות לא השתכנעת – אתה יכול להחזיר את המכונה ולקבל בחזרה את מלוא כספך. אולם אם תשוכנע, מובטח לך שתהנה משלושים ושישה הלהבים הצפים של פיליפס אשר יעניקו לך גלוח מהיר, חלק ומהנה שטרם ידעת כמותו.
הצטרף גם אתה לעשרות מליוני הגברים בעולם הנהנים מידי יום ביומו מגלוח נפלא עם פילישייב.

פיליפס תמיד שווה יותר

להשיג בכל חנויות החשמל המובחרות
או באמצעות התלוש.

לכ'
ישרלקטרא בע"מ,
הסוכנים של פיליפס בישראל
רח' אלנבי 22
חיפה

נא לשלוח לי מכונת גלוח פיליפס דגם 1126
רצ"ב המחאה מס' ____ ע"ס ‎465.-‎ ל"י
במידה ואחזיר את המכונה תוך שלושה שבועות
מיום קבלתה, אקבל את כספי בחזרה.
שם ____ כתובת ____
טל. ____ מספר ת.ז. ____ חתימה ____

מה חדש?

,,הציבור מחפש עתה תמורה מלאה יותר עבור כספו"
ממסקנות שיטת השיווק ,,שלם ושא" שהונהגה בישראל

,,בשלושה ימי ההרצה הראשונים של שיטת השיווק החדשה ,,שלם ושא" שבאמצעותה נהנה הצרכן מהנחות ניכרות בקניותיו הכרוכות, הוכח מעל לכל ספק, כי הצבור מחפש עתה יותר מתמיד תמורה מלאה יותר עבור כספו".

זאת היתה מסקנתו הראשונה של ד"ר דוד כהן, מנהלה של החברה שיזמה את הקמת מרכז האריזה והשיווק ,,שלם ושא".

בין הממצאים האחרים של ד"ר כהן מימי ההרצה הראשונים של ,,שלם ושא":

— מרבית הלקוחות הם מבני המעמד הבינוני הבאים לבקום עם ילדיהם, כולסים ביניהם העולים מארצות הרווחה שמרכזי קניות כגון אלה מוכרים להם מארצותיהם.

— מכיוון שהקהל הקונה מבקש עתה תמורה מלאה יותר עבור כספו הוא מוכן גם לנסות יצרנים פחות נודעים שמוצריהם בדרך־כלל זולים כהרבה מ,,כלי השמות".

— קיים מעבר חד למוצרי עוף בשל הפער ההולך וגדל בין מחיריהם לבין מחיריהם של מוצרי בשר בקר (10 ועד 13 ל"י לק"ג בשר עוף לעומת 26 ל"י ויותר לק"ג בשר בקר).

ד"ר כהן הסביר, כי שיטת ,,שלם ושא" שהונהגה עתה בפעם הראשונה בישראל, מייצגת קונספציה חדשה של שיווק מוצרי צריכה באריזות משפחתיות ובגודל אופטימלי במרכז הממוקם מחוץ לעיר וליד שכונות מגורים.

מהי שיטת ,,שלם ושא"?

בשיטה זו בא הצרכן ברכבו למרכז האריזה והשיווק, נוטל עגלת קניות גדולה במיוחד, שאין דוגמה לה במדינה בישראל, עובר עמה לאורך קווי התצוגה של המוצרים ולאחר התשלום יוצא עמה למגרש חניה רחב־ידיים שליד המרכז. השיטה מבוססת על מבחר של מוצרים ועל שעות קניה ,,ארוכות" מ־9 בבוקר ועד 9 בערב, על־מנת לאפשר לרכיב לרכז קניותיהם במקום אחד ובשעה הנוחה להם ביותר.

בדברו על היתרונות בשיטת ,,שלם ושא" אמר ד"ר כהן, כי בספו הוא מוכן גם לנסות יצרנים פחות נודעים שמוצריהם בדרך־כלל ויותר כפער ההיווד. כן הנתן הנחה גלובלית בשעור של 5% לקניות מעל לסכום של 300 ל"י.

הדובר הביע את דעתו, כי עם ההתייקרות המתמדת של ,,סל המזונות" ואמצעי המחיה, יגדל חלקו (עד־50%) בתקציב המשפחתי ותגבר הדגשה הציבור לגבי מחיריהם של מוצרי מזון. כדי לקיים את רמת המחיה הקיימת צפויות התפתחויות שונות, וביניהן יציאתן של נשים רבות יותר לעבודה, דבר שימחיה מהזמן שיעמוד לרשותן לצרכי קניות ויאלצן לרכז קניותיהם במקום אחד ובזול יותר.